

HENRICI DE GANDAVO

OPERA OMNIA

XVII

TRACTATUS

SUPER FACTO PRAELATORUM ET FRATRUM

(QUODLIBET XII, quæstio 31)

Circa nonum quod est tricesimum primum et ultimum arguitur multipliciter pro et contra, quia quaestio illa erat per se disputata seorsum. Illa ergo quaestio erat: utrum confessus peccata sua privilegiato privilegio domini MARTINI papae quod sic incipit: «*Ad uberes fructus*» etc., teneatur confiteri eadem suo proprio sacerdoti.

In hac quaestione nihil intendo novum | dicere sed solum explicare quaedam quae alias | circa ipsam a me determinata sunt, et motiva quorundam fratrum praelatis in ea contrariantium quanti ponderis sunt recitare, procedendo in ea secundum hunc modum: primo enim quaedam alias tacta a me et contra illa illorum responsiones measque defensiones proponam in generali et in speciali, secundo contra responsiones eorum ad argumenta 26 inducta contra eos pro praelatis replicabo, tertio 16 argumentis inductis ab eis contra praelatos respondebo. Et est advertendum quod ubi aptius procedit disputatio ex quattuor complexa est: primo enim ponuntur illorum responsiones ad proposita pro praelatis, secundo ponuntur meae defensiones ad sustinendum illa proposita contra illorum responsiones, tertio ponuntur illorum replicationes contra meas defensiones, quarto ponuntur meae triplicationes contra illorum replicationes.

< PARS I >

< 1. ARGUMENTATIO IN GENERALI >

Circa primum igitur, primo in generali procedendo, hic accipio pro fundamento quod nullus negat et in quo omnes conveniunt, videli-cet

quod vere poenitens et confessus rite absolutus ab eo qui absolutam | habet potestatem absolvendi ipsum, non teneatur eadem peccata iam confessa iterato confiteri nisi in casibus.

Sed dicunt fratres — uno, ut aestimo, loquente pro omnibus, quia, ut intellexi, ille unus dixit in plenis scholis quod a fratribus impulsus disputavit dictam quaestionem, et ceteri determinationem eius approbaverunt, dicunt, inquam, — quod casus illi tantum sunt quattuor qui ponuntur in quadam *Glossa, De poenitentia*, dist.* I*.

Sed dico ego quod adhuc sunt plures alii quos cum dictis quattuor alibi sufficienter exposui.

Sed | dicunt fratres: «Mille ponemus qui sunt in hominis voluntate. Nos autem quaerimus hic casum de tentionis necessitate et non videmus casum praeter illos in quo istud invenitur».

Sed dico ego quod, ut | puto, in scripto meo de hac materia alium casum, immo alios viderunt quos se vidisse dissimulant. Sunt enim alii. Iste tamen quem ad praesens quaerimus et dicimus contineri in fratrum privilegio super quo mota est | quaestio, principaliter consistit in hominis voluntate. Ad quorum distinctionem et notitiam et ampliorem intellectum sciendum est quod ista duo, scilicet teneri | iterato confiteri eadem et teneri eadem bis confiteri multum differunt inter se. Quicumque enim tenetur bis confiteri eadem, tenetur iterato confiteri eadem, sed non e converso, quia cum quis tenetur bis confiteri eadem, obligatio tentionis cadit directe super utramque confessionem facien-

dam. Cum vero quis tenetur iterato confiteri eadem, cadere potest obligatio solummodo super secundam | confessionem, facta prima prius ex mera et libera | voluntate, ut iam pa-|tebit. | Ad iterato autem confiteri eadem intelligi potest fieri obligatio dupliciter: uno modo ex necessitate iuris, alio modo ex libertate voluntatis.

Primo modo nullus, ut puto, hucusque aliqua lege aut statuto est obligatus ad iterato eadem confiteri, nisi in dictis quattuor casibus expressis in iure; propter quod illi soli quattuor in iure expressi sunt. An tamen possit esse aliquod statutum ecclesiae ad hoc | obligans quoad aliquod genus peccati, an videlicet possit ecclesia constituere quod quicumque committeret peccatum incestus bis confiteretur idem, et sic idem teneretur confiteri iterato, licet forte non posset hoc statuere de quolibet genere peccati universaliter, quia regulariter loquendo iterato confiteri eadem peccata est opus supererogationis et potius consilii quam praecepti, de hoc alibi quid mihi visum est declaravi. Quin autem in casu et sub conditione bene aliquando aliquis obligatus ex statuto ecclesiastico ad bis confitendum idem, puta, si quis commisit peccatum pertinens ad superioris absolutionem, in articulo mortis tenetur illud confiteri suo sacerdoti parochiali et etiam suo superiori, si convalescat, neminem puto dubitare.

Secundo modo, scilicet ex libertate voluntatis, potest aliquis obligari ut teneatur eadem confiteri dupliciter: uno modo absque | alia causa praecedente et inducente necessitatem obligationis, alio modo antecedente causa alia inducente necessitatem obligationis.

Primo modo potest sese quicumque obligare ad bis aut iterato confitendum quacumque voluerit quemadmodum potest pluries eadem

confiteri absque omni obligatione, ad quod hortatur AUGUSTINUS, *De poenitentia*, dist. * I^a, cap. * «*Quem poenitet*».

Secundo autem | modo, scilicet antecedente causa alia inducente necessitatem obligationis, potest aliquis obligari ad iterato confitendum eadem dupliciter: uno modo quia illa causa alia potest inducere necessitatem obligationis ut causa propter quam sic, alio modo quia potest inducere illam necessitatem ut causa sine qua non.

Primo modo impossibile est fieri dictam obligationem, quia causa propter quam sic omnino contraria est libertati voluntatis.

Secundo autem modo possibile est eam fieri quemadmodum postquam statutum est quod quicumque facit se promoveri in ordinem subdiaconatus, debet esse continens; si quis voluntarie se facit promoveri ad ordinem subdiaconatus, de cetero necessitate statuti debet esse continens. Et similiter, prout dicitur, in quibusdam religionibus esse constitutum quod omnes intrantes illam teneantur facere generalem confessionem omnium peccatorum suorum quae umquam commiserunt; intrantes ergo voluntarie huiusmodi religionem, statim per ingressum obligati sunt ad iterato confitendum eadem, scilicet illa | quae prius confessi sunt ante religionis illius ingressum. Per hunc etiam modum intrantes huiusmodi religiones obligari | possunt ad bis confitendum eadem, si videlicet in eis esset constitutum, quod quicumque professus in eisdem post confessionem primo factam in eadem committeret quodcumque mortale peccatum, de illo confiteretur bis. Ad quod tamen nullus obligatur, nisi voluntate mera qua voluntarie huiusmodi religionem intravit et se ad statutorum illius observationem adstrinxit, et nullo modo ex statuto nisi sicut ex causa sine qua non, quia scilicet non esset talis obligatio, si statutum non praecessisset. |

Sic dico quod in proposito quaestionis nostrae confessi fratribus virtute | solius privilegii domini | Martini papae absque licentia suorum

sacerdotum aut confessione illis prius facta tenentur ratione statuti generalis «Omnis utriusque sexus» etc. iterato confiteri suo proprio sacerdoti confessa fratribus, et hoc praecipue propter expressionem illius clausulae in dicto privilegio «*Volumus autem*» etc., quod perfecte salvat dictum statutum quoad confessionem faciendam suo proprio sacerdoti, sine qua clausula secundum aliquorum opinionem etiam fratres non possunt absolvere subditos sacerdotum sine licentia eorundem, ut iam infra patebit exponendo li «*Volumus autem*». Tenetur autem ratione talis statuti sic salvati in privilegio confessus fratri eadem confiteri suo proprio sacerdoti nullo modo ut ex causa propter quam sic, neque per se neque per accidens, neque directe neque indirecte, neque absolute neque sub conditione, sed solummodo ut ex causa sine qua non, quia si statutum non fuisset, omnino nulla maneret obligatio ad eadem iterato confitendum; cuius causa per se et propter quam sic est confitentis propria et mera atque libera voluntas, qua eligit confiteri fratri, sciens aut debens scire quod per illam confessionem factam fratri non absolvitur ab obligatione, qua illa quae confitetur fratri tenetur confiteri suo proprio sacerdoti.

Sed dicunt fratres quod non est simile de continentia respectu ordinum et de confessione facienda sacerdoti respectu confessionis factae fratri, quia continentia necessario sequitur ordinem, non tamen confessio facienda sacerdoti necessario sequitur confessionem factam fratri.

Dico ad hoc quod continentia non sequitur ordinem necessario nisi propter statutum ecclesiae, et consimili modo non nisi propter statutum ecclesiae. «Omnis utriusque sexus» confessionem factam fratri

necessario sequitur confessio facienda sacerdoti. Ex quo patet quod nec per statutum «Omnis utriusque sexus», nec per illam clausulam in privilegio «*Volumus autem*» etc., est impositum per dominum papam illis qui fratribus confitentur onus grave, immo nec aliquod onus omnino per illa est eis impositum, sed | si quidem eis restat onus | post confessionem factam fratri, hoc assumptum est ab eis solummodo per propriam voluntatem eorum, ut semper dictum et scriptum est a nobis circa hanc materiam. |

Mirabile est ergo dicere, sicut fratres dicunt, quod secundum modum nostrum intelligendi privilegium eorum populo imponitur onus grave et quasi importabile, scilicet eadem bis aut iterato confiteri, cum appareat ex iam dictis et ex alias dictis et scriptis a nobis semper, et etiam apparebit infra exponendo li «*Volumus autem*» quod hoc omnino falsum est, sicut falsum est dicere quod volentibus intrare religionem onus grave impositum est priusquam intrant eam, eo scilicet quod multa gravia statuta sunt in religionibus quae oportet servare intrantes illas et ad quae obligantur, cum tamen non nisi voluntarie eas intrent. Unde si propter tale onus, scilicet de iterato confitendo eadem, sic voluntarie assumptum reprehenditur nostra expositio | circa dictum privilegium fratrum, reprehendantur ergo suadentes ingressum religionis propter grave onus religionis et statutorum eius, ad quae | ingrediens voluntarie obligatur, nulla praecedente necessitate sed mera voluntate, et rogo lectorem quod intente iudicet apud se an ita sit. |

Sed dicunt fratres quod numquam concedent talem casum contineri in privilegio suo, nisi papa hoc dixerit, quia novus et inconsuetus est.

Dico quod e contra numquam concedimus eis quod confessa fratri non sunt confitenda sacerdoti, nisi papa hoc dicat, quia hoc potius est novum et inconsuetum, quia contrarium antiquo statuto, scilicet quod subditus aliqua non confessa suo sacerdoti non teneatur illi confiteri, eo quod illud primum sequitur ex rationali intellectu privilegii fratrum et consono iuribus. Istud autem haberi non potest nisi ex irrationali intellectu privilegii et dissono iuribus, quantum apparet, et ut inferius amplius patebit.

Sic ergo revertendo ad propositum dico quod confessi fratribus virtute solius privilegii dicti domini Martini — de aliis autem, si qua habent, numquam locutus sum | nec similiter intendo loqui ad praesens, — eadem quae confessi sunt fratribus teneantur iterato confiteri suis propriis sacerdotibus parochialibus, dico et intelligo, si prius ab eisdem ad confitendum fratribus non fuerint licentiatum neque confessi eis. Ex privilegio enim suo fratres habent plenam potestatem libere confessiones audiendi et absolvendi sibi voluntarie confitentes, nec fratres cogunt nec cogere possunt virtute sui privilegii aliquos ut sibi confiteantur, sicut nec ipsi fratres ex eodem privilegio obligantur ad audiendum cuiusque confessionem. Sed si fideles veniunt ad ipsos fratres possunt, si velint, eos audire et absolvere virtute sui privilegii. | Attamen, licet fratres sint privilegiati, quod | libere | sibi | confitentes absolvere possunt et poenitentias iniungere salutare, tamen ipsi subditi non sunt sic privilegiati per illud privilegium, quod sint omnino abstracti a vinculo statuti generalis quo sunt obligati presbytero parochiali ad illi confitendum, sicut ipse est obligatus ad eos audiendum, et ideo subditi sacerdotibus volentes fratribus rite confiteri, ut scilicet non teneantur

redire ad confitendum suis sacerdotibus, debent prius sacerdotibus suis confiteri, aut a suis sacerdotibus petere licentiam et obtinere antequam confiteantur fratri, aut post confessionem illi factam debent petere a sacerdotibus quod ratam habeant confessionem factam fratri, et altero horum obtento non tenentur eadem confiteri sacerdotibus. Nec tamen propter hoc debet subditus petere licentiam ut frater possit eum absolvere, quia hoc habet ex privilegio fratrum, ut puto, licet aliqui hoc negent, ut iam infra videbitur, sed ut abstrahatur a vinculo quo obligatus est sacerdoti per statutum generale ad confitendum ei, alias enim teneretur redire ad eum ad iterato confitendum eidem confessi fratri.

Fratres autem e contra ad confirmandum intentionem suam quoad intellectum sui privilegii, scilicet quod in privilegio suo non sit casus aliquis de iterato confitendo peccata eadem, | dicunt quod hactenus surrexerunt quidam dicentes quod fratres non poterant audire confessiones et absolvere a peccatis, licet essent | licentiatum a superiori, nisi cum hoc adhuc essent licentiatum a curatis, et hoc ideo quia, licet fratres per privilegium a superiore datum haberent claves solutas quas sine privilegio | haberent ligatas, tamen per tale privilegium populus non esset fratribus subiectus, et ideo ad hoc oporteret populum licentiarum a curatis ut posset a fratribus absolvi. Et hoc, prout dicunt, attendens papa CLEMENS declaravit quod in confessionibus audiendis a fratribus non oportet requiri licentiam curatorum parochialium, dicens sic: «*Quidam temere*» etc., ut iam patebit. |

Sed dico quod re vera hoc quod illi insurgentes contra fratres dixerunt, quod scilicet cum hoc quod fratres essent licentiatī a superiore praelato oporteret eos perlicentiarī a parochiali sacerdote ad hoc quod haberent claves solutas et possent absolvere, cassatum est per declarationem Clementis, sed quod cum hoc quod fratres essent licentiatī a superiore praelato per privilegium generale, oporteret subditos a parochiali sacerdote etiam licentiarī ad hoc quod possent fratribus confiteri et ab ipsis absolvi, hoc contra subditos confitentes fratribus non autem contra fratres videntur sensisse duo solemnes glossatores iuris canonici, scilicet BERNARDUS et dominus OSTIENSIS. BERNARDUS autem in Glossa super illam | litteram «Omnis utriusque sexus» etc. super illo verbo: «*Si quis alieno sacerdoti*» etc. dicit sic: «*Alieno sacerdoti? Executionem habenti, hoc dico propter illos sacerdotes, sive saeculares sive regulares, qui non habent executionem ordinis sacerdotalis. Sed ecce Praedicatores et Fratres Minores et alii religiosi non habentes populum habent privilegium ut alienos parochianos possint recipere ad poenitentiam. Numquid sufficit privilegium ut parochianum alienum possint recipere ad poenitentiam sine licentia proprii sacerdotis? Dicas quod non sufficit privilegium sine licentia sui sacerdotis. Privilegium enim aequiparat eis qui ab episcopis praeficiuntur et dat eis solam executionem, et ita | necessaria est adhuc licentia proprii sacerdotis. Si enim de duabus servitutibus una tollitur, remanet altera.*» Has enim duas servitutes intelligo: unam ex parte fratrum quae tollitur per privilegium sine quo non possent absolvere populum, alteram ex parte populi quae tollitur per proprii sacerdotis licentiam sine qua non posset populus a fratre absolvi, secundum BERNARDUM. Dominus etiam | OSTIENSIS in suo

Apparatu super eadem littera et super eodem verbo dicit sic: «*Sed nec putamus quod quantumcumque ex generali licentia confitenti vel sacerdoti data confiteatur quis praeter parochialis proprii licentiam, saltem quantum ad confessionem semel in anno faciendam, huic statuto praeludicari debeat, immo adhuc requirenda est licentia sacerdotis parochialis, nisi hoc exprimatur quod istud liceat sine sua | licentia*», intelligo 'obtinenda', et hoc non pro fratre ut possit absolvere, sed potius pro subdito ut possit a fratre absolvi. Ipse enim dominus | OSTIENSIS dictam sententiam suam confirmat per Glossam Bernardi subdens: «*Idem videtur hic sensisse Bernardus dicens, quod per talem indulgentiam non videtur tolli specialis licentia, immo restat petenda, sicut et una servitute sublata, remanet altera.*» Sed per hoc in nullo minoratur potentia fratris de absolvendo active; et sic cum dominus Ostiensis suam sententiam confirmet per Glossam Bernardi, patet quod tempore Ostiensis non fuit talis Glossa Bernardi reprobata, qui tamen Ostiensis ultimus glossatorum fuit, | et dicitur scripsisse Glossas suas super Decretales tempore domini Clementis papae, licet aliqui dicant quod dicta Glossa Bernardi reprobata fuit per litteram domini CLEMENTIS «*Quidam temere sentientes*» etc. |

Dicunt enim fratres quod talium assertionem et talem sententiam aliquorum attendens Clemens papa declaravit quod in confessionibus audiendis a fratribus non oportet requiri licentiam sacerdotum parochialium etiam a subditis; quod tamen, ut videtur, non est usquequaque verum.

Ad cuius pleniorum intellectum est advertendum quod secundum | quod iam innuebant Bernardus et Ostiensis, alia est licentia qua licentiatur confessor ut solutis clavibus possit audire confessiones subditorum alterius et illos absolvere, et alia est qua confitens licentiatur ut

possit alteri confiteri quam suo parochiali et ab illo absolvi. Ad hoc enim quod sacerdos alienus possit absolvere cum effectu subditos parochialium sacerdotum non solum requiritur licentia ut ille sacerdos habeat claves solutas, sed etiam requiritur licentia ut subditus alienus ei subdatur et per hoc usus clavium sacerdotis alieni circa ipsum possit habere effectum, ut secundum hoc licentia generali qua ex parte confessoris solvuntur claves quasi una servitus, non solvitur obligatio subditi confitentis quasi alia servitus, ut videtur; et videntur in hoc dicti expositores consentire. Nec videtur eis in hoc contrariari dominus Clemens quantum | praetendunt verba declarationis eius. Ipse enim secundum planum verborum suorum solummodo loquitur de licentia concessa confessori contra nescio quos temerarios, qui dicebant quod licentia a superiori data sacerdoti alieno in praedictis non sufficeret, nec claves sic perfecte dissolveret ut confitentem sibi absolvere posset, etiam quantum esset de se, nisi cum hoc adesset licentia sacerdotis parochialis, quod non est verum. Glossatores ante dicti dicunt quod cum licentia data confessori generali privilegio, qua quantum est de se possit absolvere sibi confitentes, requiritur licentia curati parochialis data confitenti ut possit ab alieno sacerdote absolvi cum effectu.

Et quod ita sit videtur praetendere | littera domini CLEMENTIS, qua loquens fratribus dicit sic: «*Quidam temere sentientes et ad sobrietatem sapere nescientes imprudenter praesumunt | asserere quod de licentia vel commissione aut concessione Romani Pontificis vel legatorum Apostolicae Sedis vel ordinariorum locorum vos sine licentia sacerdotum parochialium*

et assensu non potestis libere praedicare populis, audire confessiones, absolvere poenitentis ac poenitentias iniungere salutes. Nos igitur volentes assertionem tam temerariam penitus confutare et elucidare in talibus veritatem deliberatione provida declaramus quod si vobis detur licentia praedicandi populis, confessiones audiendi, absolvendi ac poenitentias iniungendi committatur seu concedatur a legatis Apostolicae Sedis, aut ordinariis locorum nedum | a Romano Pontifice etc., populis subiectis eisdem libere potestis praedicare etc. aliorum praelatorum inferiorum et rectorum ecclesiarum ac sacerdotum parochialium assensu nullatenus requisito.»

Ecce quia dicit: «*Si vobis detur licentia etc. libere potestis praedicare etc., aliorum assensu nullatenus requisito*» etc., scilicet ad vos licentiantos, per quod, ut videtur, non excluditur | quin cum | privilegio generali ad subditos licentiantos ut possint ab illis absolvi, eorum licentia requirenda est, quod videntur sentire dicti glossatores et maxime OSTIENSIS, qui videtur hoc exprimere cum dicit: «*Sed nec putamus quod quantumcumque ex generali licentia confitenti data*» etc. Et sic, ut videtur, dicti glossatores nullatenus sentiunt idem cum dictis temerariis, scilicet quod ad illos confessores licentiantos deberet requiri illorum assensus. Et sic, ut videtur, dictum Clementis non est diversum aut adversum dicto dictorum glossatorum, | quare cum ex privilegio domini Martini non datur fratribus aut volentibus confiteri eis nisi licentia generalis, remota illa clausula «*Volumus autem*». Libertas enim et plenitudo potestatis ad exercendum actus praedicandi vel audiendi

confessiones ac absolvendi nihil speciale apponunt, sicut iam declarabitur quantum est ex parte fratrum; quare et multo minus quantum est ex parte confitentium fratribus, quibus non dirigitur privilegium, licet in eorum favorem sit concessum.

Igitur, ut videtur, per sententiam dictorum glossatorum non cassat privilegium statutum generalis concilii, saltem quoad confessionem semel in anno faciendam proprio sacerdoti, nec praeiudicat; immo requirenda est licentia sacerdotis ad hoc ut subditus suus possit absolvi a fratre, cum in privilegio illo non exprimatur quod liceat fratrem eum absolvere sine licentia sui sacerdotis, nisi forte per quandam consequentiam intelligatur declaratio Clementis extendi ad confitentes. Si enim detur fratribus licentia audiendi confessiones et absolvendi active absque licentia sacerdotis, ex hoc videtur dari subditis licentia confitendi illis et absolvendi ab eis passive etiam absque licentia sacerdotis, quia vana esset concessio | activa sine concessione passiva, et sic ulterius videtur quod a fratribus virtute talis concessionis possunt subditi absolvi absque licentia sacerdotum.

Propter quod, aliquibus non aspicientibus ad talem consequentiam sed tenentibus sententiam dictorum glossatorum, visum est quod alias et iam supra nimis concessi fratribus, dicendo quod ex privilegio domini Martini habent quod possunt audire confessiones subditorum parochialium et eos absolvere, praeter hoc quod subditi licentiam super hoc habeant a suis parochialibus. | Sed quidquid sit de dictis glossatorum et de declaratione Clementis, semper visum est mihi et adhuc videtur quod dominus MARTINUS privilegio suo hoc intendat eis concedere et hanc intentionem suam sufficienter explicat quando dicit: «*Volumus autem quod hi qui fratribus confitebuntur eisdem.*» Per hoc enim explicat quod

per concessionem suam subditi parochialium possunt fratribus confiteri, et satis explicat quod | et passive absolvi, quia non fit fratribus confessio nisi propter absolutionem; hoc etiam non licentiati ad hoc, quod sufficienter explicat per hoc quod continuo sequitur: «*suis parochialibus presbyteris confiteri*» etc., ad quod nequaquam tenerentur si prius licentiati fuissent ab eisdem. Hoc enim concedit eis statutum generalis concilii, scilicet quod de licentia parochialis sacerdotis subditus potest alieno sacerdoti confiteri et absolvi ab eo; et constat quod talis non tenetur redire ad sacerdotem ad confitendum prout statuit generale statutum, si nullum peccatum committat | post confessionem factam alieno sacerdoti de licentia parochialis. |

Dico ergo quod quamvis verum esset quod dicunt praedicti glossatores, quod scilicet non sufficit licentia generalis ad praedicta, quando nihil exprimitur in privilegio per quod salvatur ius commune, semper enim standum est pro iure communi nisi specialiter | auferatur, aut nisi non possit salvari cum privilegio, et privilegium ut salvetur cum eo ius commune stricte interpretandum est. Quando tamen in privilegio generali exprimitur clausula per quam perfecte conservatur ius commune, et nullum fiat alteri praeiudicium, bene sufficit licentia generalis. De tali autem privilegio non loquuntur glossatores, quorum sententia non intendit nisi salvare ius commune sic, ut nulli aliquando fiat praeiudicium. Ipso enim salvo, sic bene verum est quod privilegium quoad omnia alia debet largissime interpretari. | Quare cum in privilegio generali MARTINI per illam clausulam «*Volumus autem*» etc., expresse salvatur ius commune parochialium et parochianorum, quoad obligationem de semel in anno ipsis confitendo prout | statuit concilium generale, etiam si non petatur ab eis licentia de confitendo fratribus, eo

quod, ut opinor, virtute dictae clausulae | tam perfecte tenetur confessus fratribus confiteri sacerdoti parochiali omnia peccata sua, quam teneretur si fratri non esset illa confessus, secundum quod hoc praetendit planum verborum illius clausulae.

Dico igitur quod vir-|tute privilegii domini Martini fratres non solum habent potestatem audiendi confessiones qualem forte habuerunt a tempore papae Alexandri, aut forte ab ordinis sui institutione, et hoc ex aliquo generali privilegio cum quo secundum dictos glossatores requirebatur licentia subditi a sacerdote parochiali, ut posset absolvi a fratribus sine quali privilegio aut aliquo alio maioris virtutis fratres habuissent claves ligatas, sicut subditi sine dicta licentia et cum generali privilegio secundum sententiam | dictorum glossatorum habuissent alas ligatas; immo dico quod virtute eiusdem privilegii Martini ipsi fratres habent etiam potestatem absolvendi sub-|ditos curatorum, etiam si non sunt ad hoc licentiati ab eisdem, et etiam si non habuissent hoc ex privilegio cum decla-|ratione Clementis, ut in hoc derogatum sit illi quod dicitur De poenitentia, dist. * VI*, cap. * *Placuit*: «Nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti ad poenitentiam recipere sine eius consensu.» Sed tamen tenentur ad curatum reverti ad eadem confitendum aut ad ratihabitionem super factis per fratrem obtinendum, quia, ut puto, in hoc casu sufficit ratihabitiō. |

Secundum hoc ergo adhuc dico, sicut alias dixi, licet fratribus videatur mirum quod ab initio duplex erat ligamen, ne fratres cum effectu possent absolvere subditos curatorum: unum ex parte ipsorum, quia scilicet habebant claves ligatas, quod solvit aliquod privilegium ipsorum generale, et hoc secundum declarationem Clementis iam dictam, alte-

rum vero ex parte subditorum ne possent absolvi a fratribus sine licentia curati, quod dico secundum expositionem dictam dictorum glossatorum. Et sic non nego, nec umquam negavi, quin fratres forte ex privilegio Alexandri habeant quod quantum est ex se possint absolvere, sed an ante privilegium domini Martini habuerint aliquod privilegium per quod possent absolvere cum effectu non licentiatos a curatis, maxime sic quod non oporteret reverti eos ad confitendum eadem, de hoc me non intromisi umquam nec intromitto adhuc. |

Sed addunt fratres | dicentes quod ego adduxi Bernardum et Ostiensem ad probandum quod oportet eadem reconferri, quod illi non dicunt.

Dico quod verum est, sed non solum ad hoc probandum sed etiam ad probandum quod ex solo privilegio generali secundum sententiam illorum, ut videtur, fratres non possent omnino absolvere cum effectu non licentiatos a curatis, quod eis concessit dominus Martinus, ut dictum est. Et sic in dicendo quod fratres virtute privilegii generalis non possunt absolvere, dicunt quod nos dicimus, scilicet quod oportet eadem conferri sacerdotibus, et plus. Quod bene declarat OSTIENSIS quia postquam dixit super illo verbo: «*A proprio sacerdote*» sic inquit: «*Confessio facta papae, episcopo et eorum poenitentiariis et licentiatas ab ipsis tenet tamquam a suo iudice facta*», et hoc a sic licentiatas, quod non oportet confessos eis prius licentiarum vel pro confessione facienda reverti ad sacerdotes; unde continue subiunxit praedicta: «*Sed nec putamus*» etc., ut supra, quasi dicat: «Confessio facta | habenti generale privilegium non tenet nisi confitens ad hoc sit

licentiatus.» Et sic qui vult confiteri privilegiato generali privilegio non solum oportet eum petere licentiam ad hoc, si non vult confiteri omnino suo sacerdoti, ut dicunt fratres, sed etiam si non vult confiteri ei eadem, et etiam, ut videtur secundum dictos glossatores, si velit ab illo simpliciter posse absolvi. |

Quod ergo dicunt fratres quod eis data est potestas absolvendi ante privilegium domini Martini, dico quod hoc bene credo, quod scilicet data est eis dicta potestas per aliquod privilegium generale, de quo loquuntur dicti glossatores, ut visum est. Si autem data sit eis per privilegium aliud speciale in quo eximitur populus et subtrahitur ius sacerdotum contentum in generali statuto, ut non licentiatos ab illis possint fratres sic absolvere, ut illi non teneantur reverti ad illos ad eadem illis confitendum, quod quidem est aequalis ad minus virtutis cum privilegio Martini vel maioris, mirum est quod illi usque ad haec tempora usi non sunt illo aperte audiendo confessiones absque licentia episcoporum et curatorum, et protestando quod confessi eis sine licentia sacerdotum nullo modo tenerentur reverti ad illos, nisi ad protestandum se fuisse confessos fratri, et quod modo litigant de novo cum tanto scandalo pro usu privilegii domini Martini secundum illum modum. |

Sed quocumque modo res se habeat de eorum privilegiis aliis, ad praesens loqui solummodo intendimus sicut et hactenus locuti sumus, de concessis fratribus in privilegio domini Martini ac si alia priora privilegia ipsorum essent ad istud privilegium domini Martini redacta, prout alias de illo locuti sumus, et hoc maxime quoad reversionem faciendam dicto modo ad suum sacerdotem, quod fieri districte praecipit dominus Martinus; propter quod, ut videtur, quoad hoc de cetero

eius privilegio standum est, et licet alia privilegia eorum praecedentia ad hoc confessos eis non expresse astrinxissent. Sic enim bene possibile est auctoritate domini papae fratrum privilegia priora quo-^{ad} aliquid posse restringi per posterius, sicut et rescripta priora per posterius frequenter restringuntur, non quod per hoc alia privilegia ipsorum sint retractata, sed quod sunt forte vel restricta vel declarata quoad aliquam generalitatem quae fuit in eis et quae nimium posset extendi, ad hoc videlicet quod confessi fratribus et non licentiati a sacerdotibus nullatenus tenerentur ad eadem confitendum suis | sacerdotibus, | cum tamen dominus BONAVENTURA in Scripto suo super IV^{ae} Sententiarum, d^{ist.} 17^a, | loquens de habentibus potestatem ex privilegio generali, dicit sic: «*Credo quod talibus data sit potestas audiendi confessiones non in praeiudicium bonorum sacerdotum, sed in favorem potius fidelium.*» Quare, cum omnes sacerdotes curati quousque tolerentur per ecclesiam, supponendi sunt esse | boni, sufficientes et idonei, forte fratres suspicantur contrarium, ut iam dicetur. Nullo ergo modo in praeiudicium eorum est privilegium generale sic, quod confessi privilegiatis non teneantur eadem iterato suis sacerdotibus confiteri, si prius non fuerint illa confessi illis aut licentiati ab eis ad alteri confitendum. Et ita quoad hoc li «*Volumus autem*» in privilegio domini Martini non addit aliquid super privilegium generale, nec super illud quod praecedit in privilegio | eodem, quod non | continebatur virtute in illa generalitate, ut iam amplius declarabitur. Et sic illa clausula «*Volumus*» etc. non est nisi

ARGUMENTATIO IN GENERALI

quaedam explicatio intellecti sub generalitate generalis privilegii, ut tollatur omnis occasio male intelligendi illud et nimium extendendi potestatem in eo concessam, nisi quod secundum praedicta concedit subditis implicate, quod possunt non licentiati a sacerdotibus absolvi a fratribus. Unde praedictus dominus BONAVENTURA addit subdens post praedicta: *«Dico quod secundum intentionem privilegii parochiales iure suo non privantur, immo faciendum est semper quod a suis parochianis eis debita reverentia exhibeatur. Et ideo sanum consilium est quod tales confessores sic confitentes remittant ad proprios sacerdotes. Et si sacerdos non est contentus tali confessione iterum audiat eum, et si sacerdote exigente non velit confiteri, vix credam talem personam vere poenitentem.»* Sed sicut modo tali consilio non obtemperant fratres, sic nec tempore dicti magistri obtemperaverunt, sed gravis querimonia super hoc facta erat domino INNOCENTIO papae IV° in concilio Lugdunensi secundum quod scribit universis religiosis in illa littera *«Etsi animarum»*, sic inquit: *«Non solum gravi sed clamosa querela nostris assidue auribus intimatur, quod nonnulli vestrum suis iuribus et finibus non contenti, parochianos alienos praesumunt temere ad divina recipere contra canonicas sanctiones et quasi ceteri ad laicorum iudicia existant minus idonei et indigni, velut ad morbos curandos apud alios salubre consilium nequeat inveniri, licet dictorum parochianorum iudices non existant, se iudices facientes, periculose illudentes ipsos in foro poeniten-*

eius privilegio standum est, et licet alia privilegia eorum praecedentia ad hoc confessos eis non expresse astrinxissent. Sic enim bene possibile est auctoritate domini papae fratrum privilegia priora quo-lad aliquid posse restringi per posterius, sicut et rescripta priora per posterius frequenter restringuntur, non quod per hoc alia privilegia ipsorum sint retractata, sed quod sunt forte vel restricta vel declarata quoad aliquam generalitatem quae fuit in eis et quae nimium posset extendi, ad hoc videlicet quod confessi fratribus et non licentiati a sacerdotibus nullatenus tenerentur ad eadem confitendum suis | sacerdotibus, | cum tamen dominus BONAVENTURA in Scripto suo super IV^{um} Sententiarum, dist. 6 17^a, | loquens de habentibus potestatem ex privilegio generali, dicit sic: «*Credo quod talibus data sit potestas audiendi confessiones non in praeiudicium honorum sacerdotum, sed in favorem potius fidelium.*» Quare, cum omnes sacerdotes curati quousque tolerentur per ecclesiam, supponendi sunt esse | boni, sufficientes et idonei, forte fratres suspicantur contrarium, ut iam dicetur. Nullo ergo modo in praeiudicium eorum est privilegium generale sic, quod confessi privilegiatis non teneantur eadem iterato suis sacerdotibus confiteri, si prius non fuerint illa confessi illis aut licentiati ab eis ad alteri confitendum. Et ita quoad hoc li «*Volumus autem*» in privilegio domini Martini non addit aliquid super privilegium generale, nec super illud quod praecedit in privilegio | eodem, quod non | continebatur virtute in illa generalitate, ut iam amplius declarabitur. Et sic illa clausula «*Volumus*» etc. non est nisi

quaedam explicatio intellecti sub generalitate generalis privilegii, ut tollatur omnis occasio male intelligendi illud et nimium extendendi potestatem in eo concessam, nisi quod secundum praedicta concedit subditis implicite, quod possunt non licentiatum a sacerdotibus absolvi a fratribus. Unde praedictus dominus BONAVENTURA addit subdens post praedicta: *«Dico quod secundum intensionem privilegii parochiales iure suo non privantur, immo faciendum est semper quod a suis parochianis eis debita reverentia exhibeatur. Et ideo sanum consilium est quod tales confessores sic confitentes remittant ad proprios sacerdotes. Et si sacerdos non est contentus tali confessione iterum audiat eum, et si sacerdote exigente non velit confiteri, vix credam talem personam vere poenitentem.»* Sed sicut modo tali consilio non obtemperant fratres, sic nec tempore dicti magistri obtemperaverunt, sed gravis querimonia super hoc facta erat domino INNOCENTIO papae IV° in concilio Lugdunensi secundum quod scribit universis religiosis in illa littera *«Etsi animarum»*, sic inquit: *«Non solum gravi sed clamosa querela nostris assidue auribus intimatur, quod nonnulli vestrum suis iuribus et finibus non contenti, parochianos alienos praesumunt temere ad divina recipere contra canonicas sanctiones et quasi ceteri ad laicorum iudicia existant minus idonei et indigni, velut ad morbos curandos apud alios salubre consilium nequeat inveniri, licet dictorum parochianorum iudices non existant, se iudices facientes, periculose illudentes ipsos in foro poeniten-*

tiali iudicant, et absolviunt pro suae libito voluntatis.» Et infra: «*Sicque fit quod sacerdos qui recipiendo curam ipsorum suam pro eis animam obligavit, dum sibi taliter subtrahuntur, statum eorum ignorans non potest sanare quod in eis est aegrotum.»* Et infra: «*Hī denique sacerdotes nullam possunt de sic pereuntibus animabus Deo reddere rationem in supremo iudicio.»* Et infra: «*Ne tam abusivos excessus videamur per tolerantiam comprobare, volentes in posterum freno iuris praedictarum | transgressionum iniurias cohibere, ac singulis ecclesiis et earum mi-|nistris sua iura omnimode conservari, necnon | parochianorum saluti et famae vestrae consulere in hac parte circa praemissa»* etc., ut statim sequitur.

Sed dicunt fratres quod littera illa revocata est per dominum ALEXANDRUM, proximum successorem domini Innocentii, scribentem universis in haec verba: «*Universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus per huiusmodi litteras vel occasione mandatorum seu praeceptorum aut sententiae quae continent, nihil prorsus agatis, cum nullam deinceps | efficaciam habeant vel vigorem.»* |

Dico quod littera domini Innocentii duo continet: unum scilicet antiqua iura quae deducit in medium et nihil novum in gravamen fratrum, aliud vero est poena contra transgressores. Dicit enim dominus INNOCENTIUS loquendo fratribus immediate post praedicta: «*Circa praemissa nihil novum in vestrum inducendo gravamen — ecce primum —, sed antiqua et moderna iura in medium deducendo.»* Et infra: «*Si quis vero vestrum temerarius huius praeceptionis transgressor»* etc. — ecce secundum.

Dico etiam quod dominus ALEXANDER duo revocavit correspondentia dictis duobus: unum scilicet, ea quae a praedecessore suo processere in

gravamen religiosorum; aliud vero, scilicet poenam contra transgressores inflictam. Dicit enim sic: *«Verum quia super praemissis litteris cogitare attentius et studiosius deliberare proponimus, pacis commodum et quietis solatium ecclesiis et personis ecclesiasticis potissime cupientes, praefatas litteras, et si quae aliae super praedictis, vel eorum aliquo contra praefatos religiosos vel aliquos ex ipsis generaliter, vel specialiter praeter formam communem et solitam processere»* — ecce primum, et sequitur continuo secundum — *«ac mandata seu praecepta facta in eis vel earum auctoritate, penitus duximus revocanda.»* Quantum ergo ad primum dominus Alexander nihil revocavit, quia dominus Innocentius, ut ipsemet iam dixit, nihil novum in gravamen religiosorum fratrum induxit; non enim puto quod dominus Alexander insinuare voluit dominum Innocentium in hoc fuisse mentitum. Quantum vero ad secundum etiam non puto quod intentionis domini Alexandri fuit revocare antiqua iura quae dominus Innocentius dixit se producere in medium; quibus exceptis, ut videtur, nihil praeter formam communem et solitam in littera domini Innocentii processit. Bene tamen puto quod omnem poenam contra transgressores latam revocavit, scilicet inobedientiae et exaltationis, et compulsionis ad statutorum observantiam per dioecesanos.

Quaecumque igitur scripta sunt in illa littera *«Etsi animarum»*, adhuc rata sunt | et esse debent, dictis poenis exceptis. | Et sic, quod dixit dominus ALEXANDER in principio revocationis suae: *«Nec insolitum est nec novum ut ea quae per occupationem vel festinantiam fiunt, pro eo*

quod congruae deliberationis limam praetereunt, <in> impensis considerationis reducantur examen, ut rectiora et elimatiora per attentionem plenioris discussionis emanent», nullatenus est referendum, ut videtur, ad primum praedictorum: illud enim | «*nec insolitum nec per occupationem vel festinationem*» est prolatum, nec «*congruam deliberationis limam praeterivit*», ut | «*impensis considerationis reducatur examini.*» Nec similiter referendum est illud ad secundum quoad mandata et praecepta propter iam dicta, sed solummodo referendum est illud ad secundum quo scilicet ad poenas, quia forte nimis graves erant, super quibus dominus Alexander studiosius deliberare proposuit. Sicut autem tunc domino Innocentio super factis fratrum secundum dictum modum gravis fuit facta | querimonia, sic etiam nostro tempore querimonia consimilis et super consimili facto proposita fuit domino Martino et similiter domino Honorio, et adhuc proponitur domino Nicolao. Utinam ergo ipse dominus Nicolaus «*animarum affectans profectus*» etc., ut scribitur in principio litterae domini | INNOCENTII, ac «*pacis commodum*» etc., ut scribitur in fine litterae domini ALEXANDRI, ea quae dominus | Martinus primo et dominus Honorius secundo, ex vita praesente subtracti, complere non potuerunt ad «*pacis commodum et quietis ecclesiarum et personarum ecclesiasticarum*», executioni studeat salubri consilio demandare.

His visis, licet post longum disgressum, miror multum quomodo fratres possunt se dicere numquam vidisse rationem moventem eos, quod occasione dicti privilegii poni debeat casus in quo debeat iterari confessio super eisdem, et quod non credent ipsum esse donec per papam exprimeretur, cum tamen ipsa littera domini Martini de plano, quantum est de communi usu verborum per solam grammaticam intelligentibus, ipsum praetendat. Aliter enim clausula illa «*Volumus autem*» non expresse salvaret ius commune sacerdotum, sed omnino superflueret, et secundum sententiam dictorum glossatorum littera domini Martini non contineret nisi generale privilegium, ut nec fratres virtute ipsius possent absolvere nisi licentiatos a sacerdotibus, ut patet ex praedictis.

Sed dixit adhuc frater: «Cum ego sciam dissolvere omnia quae contra me arguuntur, etiam per praedicta contra arguentium, qualiter compellar accipere novum casum de iterum confitendo confessa?»

An ita sit ut dicit frater, scilicet quod «sciat omnia dissolvere quae contra eum arguuntur, etiam per praedicta contra arguentium», super hoc committo iudicium legentibus scriptum hoc, in quo sunt argumentationes nostrae et eius dissolutiones super hac materia.

<2, ARGUMENTATIO IN SPECIALI>

Ad evidentiam autem dictorum in generali et ampliorem intelligentiam dicti privilegii domini Martini, ad modum processus quem fratres sibi in sua determinatione praefigunt, tria adhuc sunt in speciali, priusquam ad rationum dissolutiones descendamus, consideranda, non intentione interpretandi privilegium ipsum, sed exercitandi ingenia scholarium et investigandi veritatem super praedictis secundum planum verborum, prout alias protestatus sum. Primum trium illorum est intentio dantis privilegium, secundum est motivum eius ad dandum illud, tertium vero est forma verborum ipsius privilegii. |

<DE INTENTIONE DANTIS PRIVILEGIUM>

De intentione dantis privilegium ut hominis, an scilicet intendebat quod fratres uterentur suo privilegio | sicut modo eo uti volunt, an non, sed potius sicut praelati volunt quod eo utantur. Bene verum est, ut dicunt fratres, quod occulta est, nisi quatenus manifestari potest vel ex scripto, vel ex verbo, vel ex aliquo alio signo. Sed, ut dicunt fratres, | ipsi nolunt inniti verbis eius, sed signo quodam, quod erat taciturnitas eius. Bene enim verum est, ut dicunt, quod dominus Martinus audivit plurimum relationem fratrum et praelatorum clamorem. Audivit etiam et scivit quod fratres utebantur potestate sibi concessa in dicto privilegio hoc modo quo dicunt se posse eo uti, videlicet quod possent uti dicto privilegio mittendo fratres sub numero indeterminato et in perpetuum ad audiendum confessiones ubique locorum omnium subditorum quorumcumque sacerdotum saecularium scilicet et religiosorum, et hoc absque eorum licentia et absque proposito confitendi eadem | suis sacerdotibus, etiam si essent scientes, potentes et volentes et idonei

consulere illis, et illos audire in propria persona, cessante etiam ex parte subditorum omni causa rationabili eundi ad alios et dimittendi suos proprios | sacerdotes; quod etiam dicunt se habere potestatem absolventi ab omnibus peccatis communibus et etiam pertinentibus specialiter ad episcopos. Quare, ut dicunt, cum papa talem eorum usum novit et tacuit, quod tamen solo verbo impedire potuit, nec est verisimile quod papa vellet damnationem suam et fratrum ac populi, quam tamen procurasset et se | «*mancipium gehennae*» fecisset non refrenando fratres, si, ipso sic sciente, privilegio dicto modo utendo abusi fuissent, ut dist.* XL*, cap.* «*Si papa*». Et sic, ut dicunt fratres, taciturnitate et permissione ac dissimulatione dominus papa Martinus acquievit intentioni fratrum et visus est eis concedere quod intendunt; et quod plus est, dominus Honorius, successor eius, audiens similiter huiusmodi clamorem dissimulavit similiter fratres sic uti dicto privilegio, nec etiam est verisimile quod suam voluerit damnationem, fratrum | et populi. |

Hic primo advertendum est quod fratres dicunt «se nolle inniti verbis domini Martini, sed potius eius taciturnitati.» Quod multum caute dicunt, quia re vera verbis eius inniti non possunt, quia ut a fide dignis intellexi, dominus Martinus saepius plane dixit coram pluribus cardinalibus et aliis, etiam semel in pleno consistorio, quod intentionis suae non fuit quod fratres per suum privilegium haberent potestatem absolventi in casibus reservatis episcopis, sive de iure, sive de consuetudine, sive de retentione, et quod intentionis suae fuit quod in casibus et peccatis communibus confitentes fratribus tenerentur eadem confiteri iterato suis sacerdotibus parochialibus, secundum quod super his ego vidi litteras duorum cardinalium cum sigillis ipsorum appensis. Haec

omnia etiam quidam vir probus et famosus mihi recitavit, qui dixit se ea audivisse ab ore domini Martini, et proposuisse ea ex parte praelatorum in pleno consistorio in praesentia cardinalium et domini Honorii papae infra quindenam ante obitum eius, et invocasse | ipsum dominum | Honorium et cardinales in testes super praemissis.

Et in alia determinatione concedit frater haec se dixisse, sed hoc non quia timuit succumbere, quia, ut dixit, contrarium a multis valentibus audivit, sed quia noluit comparare personas personis, vel sicut dixit, non velle inniti verbis non fuit diffiden-|tia sed personarum reverentia. An ita sit, Deus novit; quod tamen illud dictum erat diffidentiae, satis declarat per hoc quod subiunxit, sic inquit: «Item dixit quod propter diversas causas papae intentio bene potuit mutari, et per consequens diversa dicere, et ideo standum esset ultimo dicto eius qui sciret illud.»

Ecce quam plane insinuat quod papa Martinus primo dixit iam dicta, etiam etsi dixit contrarium postmodum mutando suam intentionem, quod, licet potuit contigisse ipsi sicut homi-|ni, nullo tamen modo praesumendum est quod in ore tanti patris tam aperte fuerint 'est' et 'non'. Unde hoc dicere multum est impingere in constantiam et maturitatem quam debet habere in | dictis suis dominus papa.

Praeterea, dicta verba domini Martini a me proposita declarabant suam intentionem, non super aliquo | facto futuro, sed solum super

praeterito, scilicet super concessis fratribus in suo privilegio. Nunc autem, licet super facto futuro bene et discrete potest quandoque mutari intentio proponentis, non tamen super facto praeterito, sicut nec ipsum potest mutari quin factum fuerit, et ita postquam semel verbis declaravit intentionem suam super contentis in privilegio praedicto, non fuisset discretionis aut constantiae postmodum verbis contrariis declarasse intentionem suam fuisse contrariam, nec potuerunt ambo dicta fuisse vera, qualia nefas est putare dominum papam protulisse. Quia ergo, ut credo, bene notum est fratribus dominum Martinum dixisse verba priora, caute ergo dicunt quod nolunt inniti verbis eiusdem sed taciturnitati, qui, si verba aliqua pro se habuissent, libenter ea proposuissent postquam | tot cavillationes et frivolas defensiones pro se inducunt.

Quae taciturnitas re vera aequè bene est pro praelatis contra fratres | quam e contra. Sicut enim papa Martinus audivit quomodo fratres utuntur dicto privilegio, sic similiter audivit quomodo praelati in usu eius praedicto fratribus resistunt et eos impediunt, populum retrahentes et admonentes ne eis confiteantur nisi licentiati aut cum proposito confitendi eadem suis curatis, alioque modo quam fratres eo utuntur, esse utendum dicto privilegio asserentes; et tamen similiter tacuit papa. Nec etiam verisimile est quod papa tacens vellet suam <et> episcoporum damnationem, et populi; et sic taciturnitate et dissimulatione prius acquievit intentioni praelatorum et videtur eis concedere quod intendunt; et idem fecit dominus Honorius, eius successor. Et ad istam intentionem pro praelatis potius facit Decretum quod fratres inducunt, quam pro ipsis, quia ipsum specialiter loquitur de taciturnitate circa excessus et delicta episcoporum. Dicit enim sic: *«Si papa suae et*

fraternae salutis negligens deprehenditur» etc. Constat autem quod papa solos episcopos fratres suos solet | appellare et ceteros omnes filios.

Dicunt fratres quod «non omnes praelati clamaverunt, sed aliqui | eorum tantum, quia, ut dicunt, habemus multos bonos, qui permittunt nos pacifice uti privilegiis nostris.»

Quod nihil | valet ad propositum. Si enim omnes clamassent et taciturnitas papae fecisset eum mancipium gehennae, consimiliter et si solum illi de regno uno aut de magna provincia | una clamassent, et taciturnitas etiam eius fecisset eum mancipium gehennae. Maior enim et minor multitudo clamantium non variasset | genus peccati circa papae taciturnitatem, quod nefas est dicere.

Quod dicunt, quod «habent multos bonos, qui dimittunt eos uti privilegiis suis sicut volunt», dico quod non est aliquis praelatorum qui non permittit eos in pace uti privilegiis suis quemadmodum secundum iura eis utendum est, sed illi qui resistunt eis, intendunt solum resistere abusui ipsorum circa privilegia, et in hoc sic resistentes fratribus merito credunt firmiter «se offerre obsequium Deo», et populum | a praecipitio trahere implendo illud quod dictum est cuilibet eorum, Proverborum XIV°: «*Erue eos qui ducuntur ad mortem et qui trahuntur ad interitum liberare non cesses.*» Unde, si illi episcopi qui permittunt eos uti privilegio suo domini Martini tali modo ut volunt eo uti, permittunt

usum et non potius abusum, an in hoc boni sint, dum tamen noverint abusum et advertant imminens periculum et non resistunt, ipsi viderint. Timeo enim ne eis poterit impropere illud Ezechielis XIII°: «*Non ascendistis ex adverso, nec opposuistis vos murum pro domo Israel, ut staretis in proelio in die Domini.*» Quod exponens GREGORIUS in libro I^o Pastoralis, dicit sic: «*Ex adverso quippe ascendere, est pro defensione gregis voce libera huius mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in proelio stare, est pravis decertantibus ex amore iustitiae resistere.*» Qui enim sic ex adverso non ascendunt veritatem proponendo, re vera, ut aestimo, haec propter aliquem timorem mundanum omittunt. Unde etiam timeo ne illis poterit dici illud Iob VI°: «*Qui timet pruina, cadet super eum nix.*» Quod exponens beatus GREGORIUS libro VII° Moralium, dicit sic: «*Nonnulli dum temporalia pertimescunt, distractionis aeternae adinadversioni se subiiciunt. De quibus per Psalmistam dicitur: 'Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.' Iste namque veritatem iam libere defendere appetit, sed in ipso suo appetitu trepidus indignationem potestatis humanae pertimescit, cumque in terra hominem contra veritatem pavet, eiusdem veritatis iram caelitus sustinet.*»

Praeterea, in dicto modo arguendi fratres valde irreverenter insiliunt et impingunt in utrumque papam praedictum. Ex illo enim modo arguendi, modo pro fratribus modo pro praelatis, concluditur inevitabi-

liter utrumque illorum aliquando occasione suae | taciturnitatis fuisse obnoxium gra-|vi peccato. Nam, ut arguunt fratres, si ipsi sustinerent falsitatem, et illam uterque papa sua taciturnitate dissimulasset, se ipsum damnasset; et ex eodem modo arguendi, ut | iam dixi, potest concludi quod si praelati sustinerent falsitatem et uterque papa sua taciturnitate dissimulasset, similiter se ipsum damnasset; | et sic sequitur quod in omnem eventum uterque papa se ipsum damnasset et mortali peccato obligasset, et sic sua taciturnitate se ipsum mancipium gehennae fecisset. Quod tam humiles filii de patribus tam propitiis eis nequaquam deberent suspicari, maxime quia in dicto Decreto quod fratres pro se allegaverunt, dicitur quod papa *«cunctos iudicaturus a nemine est iudicandus, nisi depre-|hendatur a fide devius.»* Et vos lectores, si istud sequatur ex modo arguendi eorum iudi-|cetis, nec audiui quod fratres ad istud aliquid responderunt.

Praeterea, dicta argumentatio multo magis est contra fratres quam pro ipsis. Quando enim partes litigant coram iudice et contrariantur, altera defendente malam causam, si dissimulatio et taciturnitas iudicis est in culpa eo quod ipse non obviat parti quae iniustam causam defendit, illa taciturnitas potius signum est quod pars illa cui magis favet iudex, defendat iniustam causam quam altera, quia quilibet iudex magis solet deferre parti cui magis favet. Quare cum, ut saepius visum est de facto, fratres consueverunt habere maiorem favorem apud plures summos pontifices in impetrandis illis quae sunt de iure praelatorum, quam praelati in resistendo in hoc fratribus et iura sua | defendendo, quod patet ex hoc quod sepulturas, immunitates quasdam et plurima alia, quae modo multum vergunt in praeiudicium et damnum praelatorum, frequenter impetraverunt in damnum illorum et gravamen,

etiam ipsis contra clamentibus, — quare —, si taciturnitate sua ipse papa fuerit in culpa, vel ex parte fratrum, vel ex parte praelatorum, in non coercendo alteros eorum, quod necessario sequitur ex modo arguendi fratrum, ut dictum est, taciturnitas ergo illa potius erat signum quod fratres defendunt iniustam causam contra praelatos quam e contra, et quod papa potius tacuit | et peccavit, si tamen peccaverit, favendo fratribus quam praelatis.

Ad hoc fratres non respondent, sed primo invehuntur in me dicentes: «Ecce una manu ungit et altera pungit; ungit quidem in eo quod dicit nos esse favorabiles papae, pungit autem in eo quod dicit nos habere causam iniustam.»

Item secundo invehuntur in me dicentes: «Ecce quomodo impingit in papam, cum dicit eum fovere causam iniustam, et scribatur in Proverbiis: *«Accipere personam in iudicio non est bonum»*.»

Item tertio dicunt: «Non est simile de taciturnitate papae in facto fratrum et praelatorum, quia fratres | bene utuntur privilegio suo, in quo praelati eos impediunt, et ideo bene egit papa, quod tacuit et noluit contra eos exaudire praelatos et permisit usum fratrum.» |

Item quarto dicunt quod «taciturnitas papae potest esse pro eis, non autem pro praelatis, quia si quis ex zelo in aliqua parochia audiret confessionem nullam habens iurisdictionem, et querimonia contra illum de eo veniret ad episcopum, et ipse taceret nec illum prohiberet, cum sola taciturnitas episcopi esset facti illius confirmatio et daret ei potestatem, et sic taciturnitate uterque papa usum fratrum approbavit et multum meruit.» |

Ad ista dico per ordinem.

Ad primum enim dico quod numquam fuit intentionis meae ungere eos oleo scilicet peccatoris, impinguando scilicet capita ipsorum, ut corda eorum tamquam innocentium subverterem per benedictiones et dulces sermones. Nec etiam umquam fuit intentionis meae pungere eos ad reprehendendum, sed solummodo ad corripiendum in misericordia et interpellandum, ut per verba veritatis commoniti custodirent viam aequitatis. Non est etiam verum quod dixerim «fratres habere iniustam causam», immo solummodo dixi quod taciturnitas potius est signum quod ipsi iniustam causam defendant quam praelati; quod etiam ego firmiter opinor. |

Ad secundum, | quod dixerim «papam fovere iniustam causam et quod sic impingo in eum», dico quod non est verum. Non enim | dixi «papam fovere iniustam | causam», immo dixi quod taciturnitas papae potius esset signum quod fratres defenderent iniustam causam quam praelati, si ipse sua tacturnitate esset in culpa, quod necessario sequitur ex modo arguendi fratrum secundum praedicta. Sed, ut dixi et ut etiam iam dicam, nullo modo necessarium fuit ponere papam fuisse in culpa pro taciturnitate sua, per hoc declarando quod modus arguendi fratrum praedictus non valuit, et hoc ad ostendendum quod papae taciturnitas in nullo usum ipsorum circa privilegium approbaret. |

Ad tertium dico quod omnino «est simile de taciturnitate papae in facto fratrum et praelatorum», praeter hoc quod, si praesumendum esset quod propter iniustam causam alterius partis papa tacuisset, potius praesumendum esset quod propter iniustam causam ex parte fratrum quam ex parte praelatorum tacuisset, ut dictum est, et per hoc etiam e contra praesumendum est quod si propter iustam causam quam

altera partium defendisset, festinasse debuisse suam declarationem, quod potius festinasse debuisse eam propter iustam causam ex parte fratrum quam ex parte praelatorum; et sic in eo quod taciturnitate sua uterque papa distulit privilegii declarationem, omnino ex hoc praesumendum est potius quia iustam causam defendebant praelati quam quia ipsam defendebant fratres, ut videtur, probabiliter in hoc potius deferendo fratribus quam praelatis.

Quod autem assumunt ad ostendendum quomodo non est simile, scilicet «quod fratres bene utuntur privilegio suo» etc., dico quod eadem ratione potest dici quod praelati bene et rationabiliter resistebant fratribus in usu privilegii sui, et ideo bene egit papa quod tacuit et noluit eos reprimere et permisit eos fratribus resistere in hoc, deferendo fratribus quod non statim pro praelatis sententiavit, et sic in tali dicto fratrum est petitio eius quod debent probare, et quod eis negatur. Et praeterea, licet bene egisset uterque papa, quod tacuit et noluit exaudire praelatos et permisit usum fratrum si bonus fuit, nihilominus tamen secundum dictum modum arguendi fratrum peccasset uterque eorum in non reprehendendo et cohibendo praelatos, quia bonum usum fratrum impedissent.

Ad quartum quo arguunt, quod «papae taciturnitas erat pro eis», per simile de audiente confessiones in parochia alicuius absque omni iurisdictione, dico quod iste qui sic confessiones audiret, praesumptuose ageret et multum peccaret talem actum attentando, maxime per actus continuationem sibi ius praescribere intendendo, et omnino esset cohibendus, nisi totum esset quod ad hoc a Deo missus esset, quemadmodum Equitius abbas missus erat a Deo ad praedicandum, cui Damasus papa praecepit defendere actum praedicationis, sicut et debuit, quousque in somno ei revelatum fuit quod ille ad praedicandum a Deo

missus fuit, sicut recitat beatus GREGORIUS in I^o libro Dialogorum. Quare, si tale factum tamquam simile fratres ad factum suum velint applicare, confitentur se praesumptuose agere et mala fide ius sacerdotum velle praescribere, propter quod in talibus multum caute cavendi sunt ne clam ius sacerdotum subripiant. Et sic ab initio a talibus cohibendi sunt, ne paulatim intrando contingat illud quod legitur Causa XIII^a, q.^a I^a. His ita respondetur | in versu «Laborantem agricolam», ubi dicitur sic, quasi praelati loquantur fratribus: | «Nos sumus agricolae laborantes, vos vultis primum percipere de fructibus nostris, immo non primum, quia nec ultimum nobis relinquere vultis. A prioribus enim incipientes paulatim serpit et totum usurpare contenditis, ut pro vobis videatur dictum: 'Frustratim comedit lupus agnum'.» De quo respondit INNOCENTIUS IV^{us}, loquens quibusdam religio-|sis in littera supra dicta: «*Illud satis notabile videtur et indecens, quod nonnulli vestrum mox ut aliquo<s> aegritudinis languore detentos intelligunt, ad ipsos undique festini concurrunt, et eos illectivis verborum blanditiis demulcentes eis praecipuum salutis remedium pollicentes, si apud eos eccle-|siasticam elegerint sepulturam. Ac tandem eos ad suum propositum talibus assuasionibus pertrahentes ad testamenta eorum ordinanda se ingerunt et laetantur, | cum canonica iustitia defraudant ecclesias, de quarum | parochiis assumuntur corpora mortuorum. Et qui, ut nudi nudum Christum libere sequi possent, | religionis se vinculo astringentes pretiosa et magna contempsisse noscuntur, se in alienis minimis contra Deum et iustitiam usurpando, exhibent pertinaces.*»

Nec credo quod talis taciturnitas praedicta superioris praelati ad

tempus posset cuiquam ex suo facto ius tribuere, quia ex causa rationali fieri posset usque ad tempus congruum corrigendi talem praesumptionem, et maxime personis in quibus de iure communi tale ius cadere non potest, quales forte sunt fratres, et maxime ex tali facto circa communitatem parochianorum, super quos non acquiritur praescriptio quin pertineant ad sacerdotis parochialis subiectionem et oboedientiam, nisi omnino eis per praescriptionem subtrahantur ne sint eorum parochiani. Et sic, quantumcumque alteri confiteantur absque licentia eius, semper tenentur reverti ad ipsum ad eadem confitendum ei, nisi contrarium in privilegio specialiter caveatur, ut dictum est secundum praedictos glossatores. |

Sic ergo revertendo ad propositum dico quod uterque papa, tam Martinus quam Honorius, bene dissimulare potuit ad tempus sua taciturnitate discordiam quam novit inter praelatos et fratres, licet altera partium foveret iniustam causam, et hoc ex causa, licet cuilibet non manifesta, et absque omni culpa sua et negligentia.

Decretum autem quod inducunt fratres ad probandum quod papa peccasset si scivisset fratres fovere iniustam causam et non eos reprehendisset, loquitur in casu quando papa negligit corrigere | corrigenda, ut patet ex verbis eius praetactis. Tunc autem negligit, quando sine causa differt corrigere quae pro temporis necessitate statim sint corrigenda, quam causam debemus supponere defuisse in casu nostro. Est ergo intelligendum quod, licet ita dissimulatum esset factum fratrum ut dicunt, per hoc tamen nullo modo possunt ostendere suum propositum, sed potius cautum faciunt dominum papam, ne de cetero nec diutius dissimulando talia permittat incorrecta et ex negligentia inculpetur. | Quem tamen frequenter ex causa oportet multa per patientiam tolerare

alias producenda in iudicium et corrigenda, et sic, ut aestimo, actum est in proposito. «*Curia enim Romana non plumeos sed | plum-|beos pedes habet*, nec ad quemcumque ventum cuiuscumque clamoris statim movetur nec moveri debet, sed est patiens iustitiae redditor et exspectat instructionem, maxime quando causa est ardua et inter magnas personas.»

Quamquam ergo tam dominus Martinus quam dominus Honorius firmum habebant propositum pacificandi in brevi dictam discordiam, et super modo pacificandi eam ad honorem Dei et animarum salutem deliberaverunt, tamen ambo morte praeventi implere non potuerunt quod conceperunt.

Sed hic insurgunt fratres et dicunt sic: «Multum differt deliberare de bono faciendo et de malo impediendo. De bono faciendo | verum est quod diu debet deliberare homo quomodo melius fiat, et ideo in dando istud privilegium tamquam de magno bono diu debuit deliberare papa Martinus, sicut ipse deliberavit. Ipse enim, ut dicunt fratres, antequam esset papa deliberavit quod, si contingeret ipsum esse papam, tale privilegium fratribus concederet. Ipsi autem malo quam cito videtur occurrendum est, et ideo si vidisset fratrum abusum, statim debuisset occurrere. Si enim, ut dicit ille qui proposuit, prior videret me audire confessionem alicuius et non haberem auctoritatem, non reputaret bonum si taceret usque cras.» |

Ecce quomodo omnibus modis inculpant papam de negligentia erga alteram partem, quia scilicet non statim obviavit insolentiae vel contra unam partem vel contra aliam: si enim omnino debuit statim obviare parti defendenti iniustam causam, et in proposito indubitanter altera pars defendit iniustam causam, quia partes defendunt contradictoria,

sequitur ergo necessario ex dicto fratrum quod papa, sciens causas fratrum et praelatorum et omnem eventum, negligens fuerit et se fecerit mancipium gehennae, et sic perseveranter impingunt in papam secundum modum praedictum. Sed dico adhuc sicut dixi, quod papa sine culpa sua po-|tuit non statim obviare insolentiae multitudinis fratrum et praelatorum, sed ex causa | ex-|spectare usque ad congruum tempus, et interim super modo obviandi deliberare. Non ergo, ut dicunt, tantum de bono faciendo deliberandum est, sed etiam de obviando malo, quod etiam est bonum quid facere.

Quod autem dicunt, quod «de dando suum privilegium dominus Martinus diu deliberavit tamquam de bono», dico quod re vera valde bonum est et utile eorum privilegium, intelligendo ipsum secundum modum quo supra ipsum dicitur intellexisse; |intelligendo autem ipsum secundum modum exponendi fratrum potius videtur mihi esse periculosum quam bonum et utile, secundum quod infra declarabitur. |

Quod addunt, quod «dominus Martinus antequam esset papa deliberavit se daturum fratribus illud privilegium», an hoc verum sit, nescio, sed potius credo quod non, quia per tale dictum quasi insinuat quod ipse ad papatum aspirasset et antequam factus esset papa, de fiendo papa deliberasset, quod ambitiosum valde fuisset; in quo, ut videtur, multum a fratribus inculpatur.

Quod subiungit ille de se et suo priore, dicendum quod non est simile, quia facto unius personae facilius potest obviari quam facto duarum communitatum, quia maturius est agendum cum communitatibus quam cum personis singularibus, et ideo, licet prior sciens fratrem audire confessionem sine auctoritate statim deberet ei obviare, non tamen papa | sciens communitatem iniuste agere, semper statim debet obviare.

Haec advertens frater qui determinavit pro ceteris, in sua determinatione secundo | facta addidit dicens: «Recolo de taciturnitate; nos non habemus | solam taciturnitatem, immo vidi litteram bullatam domini | Martini papae, in qua fratribus | dabatur iudex coram quo possent convenire impediētes praedicationem eorum et audientiam confessionum.» |

Dico quod nec talibus verbis inniti possunt fratres. Bene verum esse potest quod dominus Martinus dabat fratribus iudicem exsecutorem sive conservatorem sui privilegii quod eis dederat, quo | possent convenire impediētes praedicationem et auditionem confessionum eorum quoad formam qua data est eis in privilegio secundum superius dicta; non tamen ex hoc habent quod datus est eis iudex contra impediētes auditionem confessionis eorum secundum modum quo ipsi intelligunt privilegium, maxime cum sit inconveniens verbis privilegii. Unde loquuntur fratres ac si omnia facta et dicta sua essent evangelica, et papa cuncta quae contingeret eos facere aut dicere approbaret, quasi res ipsae sequerentur opiniones eorum, super quo PHILOSOPHUS reprehendit quosdam in IV^a Metaphysicae; et mirum est unde talia praesumunt secundum quod super hoc fundatur 12^a ratio inferius inducta contra praelatos.

< DE MOTIVO DANTIS PRIVILEGIUM >

Sequitur de motivo papae ad dandum fratribus privilegium suum. Secundum enim HILARIUM «*Intelligentia dictorum ex causis assumenda est dicendi*». Ut autem dicunt fratres, aliquorum sententia est, quod non vacabat sacerdotibus audire confessionem eiusdem super eisdem peccatis, nec poterant subditi sine licentia confiteri aliis et licentiam non poterunt de facili impetrare, et ideo, ut plures possent liberius confiteri pluries eadem fratribus, fuit concessum privilegium, et, ut etiam fratres dicunt, pluries eadem confiteri est valde grave et paucorum bonorum. Effrenata autem est multitudo peccantium et paucitas medicorum spiritualium, ideoque probabilius est quod multitudo peccantium, quae non vult pluries confiteri eadem, fuit motivum papae ad providendum per suum privilegium de multitudine medicorum spiritualium, ut sic reducerent oves errantes ad pastores et fierent fructus uberiores.

Sed dico ego, quod quando materiam istam alibi pluries tractaverim, etiam in pluribus aliis quaestionibus, secundum quod materia et forma cuiusque quaestionis exigebat ad veritatem, quam intelligebam explicandam, in illis posui diversas causas quae poterunt esse motivae papae ad dandum fratribus praedictum privilegium, et principales ubi principaliter tractabam quaestionem quam habemus prae manibus, secundum formam qua eam modo tractamus. In aliquibus autem quaestionibus, in quibus non tractabatur | principaliter materia huius quaestionis, posui aliquas causas non principales, prout congruebant materiae de qua erat sermo, quae tamen concurrunt in unam causam totalem cum illis causis principalibus. Unde causam dictam propter |

quam impingit mihi insufficientiam, tetigi incidenter et corrolarie in quaestione illa «an scilicet aliquis posset teneri ad bis confitendum eadem peccata», in qua bene locum habuit dictae causae assignatio, et bene congruebat proposito illi pro quo fuit assignata, et forte melius quam alia principalior. Et ideo, si vere, non solum apparenter, me reprehendere voluisset, illa quae de hac materia scripsi alibi, diligentius inspexisse debuisset. Quod si fecisset, puto quod non imposuisset mihi quod hanc causam tamquam principalem aut tamquam solam posuissem. Patet enim ex illis quae alias scripsi circa hoc, quod dictum privilegium non tantum est datum in favorem paucorum bonorum, qui non refugiunt confiteri eadem pluries, nec tantum in favorem multitudinis peccantium, qui hoc refugiunt, sed communiter in favorem horum et illorum, licet principaliter in favorem multitudinis peccantium, ut scilicet possunt habere quibus possint confiteri et absolvi ab eisdem absque licentia suorum sacerdotum, ut, etsi refugiant eadem confiteri pluries, nec possunt de facili obtinere licentiam ad confitendum alii, et possunt tamen satisfacere obtinendo postmodum sui sacerdotis ratificationem sive ratihabitionem super confessione facta fratri.

Unde in alia determinatione sua super huiusmodi reprehensione ille se excusavit sic dicens: «Concedo quod non male fecissem, si alias causas motivas quam dictam inspexissem, sed multum fuit mihi poenale. Sed cum istam vidi, o Deus!, quam debile aedificium potest surgere de tam debili fundamento, et ideo plures causas non quaesivi.»

Sed re vera per haec fatetur se multum incurialiter egisse mecum et praecipitanter secum, per hoc scilicet quod «alias causas motivas inspicere neglexit, et quod viso tam debili fundamento, ut dicit, alias causas non quaesivit et tamen sententiam protulit, scilicet quod debile aedi-

ficiū surgeret de tam debili fundamento.» Si enim alias causas inspexisset, credo quod non dixisset me debile fundamentum habuisse.

Quod autem dicunt fratres, «quod papa Martinus cupiens oves errantes reducere ad pastores providit de multitudine medicorum», dico quod in hoc bene dicunt. Sed tunc solummodo ipsi sunt tales, si intendant | oves errantes tamquam boni coadiutores reducere ad praelatos tamquam ad veros pastores, cuiusmodi sunt soli curati et episcopi. Hoc autem modo ipsi pastores summo desiderio cupiunt habere fratres sibi in officiis praedicationis et confessionis coniunctos, prout statuit concilium Lateranense, ut infra patebit in dissolutione 5^{ae} rationis inductae contra fratres, in fine. Et tunc solum oves errantes veraciter ad tales pastores reducunt, quando ipsas ducunt ad eorum notitiam et oboedientiam et hoc, vel per confessionem eis prius factam, vel per iteratam confessionem eis faciendam, vel per licentiam ab eis ante confessionem petitam et obtentam, aut etiam per ratihabitionem post confessionem fratri factam, dum tamen confitens fratri confitetur ei cum proposito confitendi eadem iterato suo sacerdoti et postquam est illi confessus, paratus sit eadem iterato sacerdoti confiteri, si velit. Ad quod papa MARTINUS praecipit fratribus exhortari sibi confitentes per clausulam «*Quodque iidem fratres*» etc., ut videbitur infra. Talis autem reductionis ovis errantis ad pastorem duplicem rationem assignat OSTIENSIS in Apparatu super illo verbo «*A propria sacerdote*»: «*Prima, ut dicit, est quia valde aequum est et rationabile quod sacerdos parochialis cognoscat vultum pecoris sui, non tantum exterius sed interius, cum enim habeat ei Eucharistiam ministrare et valde periculosum est contrarium. Secunda est quia sub tali praetextu omnes possent sibi subtrahi, quod non | debet velle superior sic, nec quod idem sibi fieri*»,

quod re vera | nequaquam vult. Unde contra fratres, qui, ut dicitur in praedicta littera *«Etsi animarum»*, per praedicationes suas populum abstrahabant *«et sacerdos in domo Dei quasi passer unicus in aedificio derelictus suorum parochianorum solatio fraudabatur.»* Idem INNOCENTIUS IV^{us} haec fieri districte prohibet, sed de hoc amplius habebitur infra exponendo *«Ad uberes fructus»*, in fine.

Dico ergo quod, si modo contrario se habeant fratres erga veros pastores, potius sunt abductores et dissipatores quam adductores et coadiutores, | quantum mihi apparet, quia per hoc oves potius evagarent, modo unum peccatum confitendo uni fratri, modo aliud alteri, dividendo confessionem cum tamen melius esset uni confiteri omnia, coram quo magis verecundarentur et qui minus voluntati eorum condescenderet. Ut enim dicitur in praedicta littera *«Etsi animarum»*, *«Ex usurpatione huiusmodi non tantum indevotio et contemptus in populo prodeunt contra proprios sacerdotes, verum erubescencia quae est magna pars poenitentiae tollitur, dum quis non proprio sacerdoti, quem habet continuum et praesentem, sed alieno et aliquando transeunti, ad quem difficilis et aliquando impossibilis est recursus, sua crimina confitetur, cumque etiam damnabilis oblationum detentio et periculosa detractio decimarum.»*

His aliis concessis vel saltem nec contradictis, fratres unum negant et super alio se excusant. Negant enim quod reductio ad notitiam pastoris fit per iteratam confessionem eorum quae sunt confessa fratri, sed dicunt quod fit per aliorum peccatorum confessionem, quae non sunt confessa fratri, et per mundationis ostensionem.

Sed dico quod haec per mundationis ostensionem dicendo *«Ego sum confessus fratri»*, etiam si de hoc fides fiat, nimis generalis est; illa autem quae est per aliorum confessionem, scilicet commissorum post

confessionem factam fratri, puta in fine anni, nimis partialis est; et ideo neutra sufficit, ut alibi latius declaravimus. Sed illa sola ostensio sufficit quae fit per omnium peccatorum confessionem, ut infra declarabimus in pertractatione 13^{ae} rationis inductae contra fratres et in expositione illius clausulae «*Quodque iidem*» etc.

Fratres se excusant super omnium evagatione dicentes, quod «subditi se possunt damnare si velint, sed hoc nihil ad fratres! Nullus enim potest omnibus inconvenientibus occurrere, quia malitia hominum est multa, et homo potest se immiscere multis malis, si velint, et tamen mille modo oboedientes sunt praelatis, qui non essent nisi esset praedicatio fratrum».

«Homo ergo potest se damnare, si velint, sed nihil ad fratres!» Unde si iste infideliter agit, quid ad fratres? Suppono enim quod fideliter confiteatur | fratri et concedo melius esse omnia fideliter confiteri curato quam fratribus infideliter. Ecce quam plane insinuant se percipere quod ex usu privilegii, prout fratres intelligunt, oves occasionem habent evagandi, si velint, et sic procurandi suam damnationem. Ex quo concludo quod secundum ipsorum intellectum nullo modo esset privilegium ad uberes fructus multitudinis, in cuius tamen favorem principaliter datum est, ut iam dicitur. Quod si de hoc «nihil ad fratres», nihil ergo ad fratres de salute populi, ut de eorum pastore quem sibi ascribunt potest exponi illud Ieremiae L^o: «*Grege perditus factus est populus meus, pastores eorum seduxerunt eos feceruntque vagari in montibus, de <monte in> colle<m> transierunt, obliiti sunt cubilia sua!*» Vagarentur certe illis adhaerendo, qui se montes dicunt per potestatem quam se habere profitentur super parochiales et super episcopos, et *de monte in collem transirent*, modo eligentes confiteri maiori ex illis, modo minori; et sic, si non oporteret se aliter ostendere

suis curatis, secundum quod de hoc amplius sermo erit inferius, obliuiscerentur *cubilis sui*, id est oboedientiae praelati et curati, in qua per conscientiam peccati deberent requiescere; et sic per huiusmodi licentiam et libertatem exemptionis plures essent multo deteriores quam sine ipsa, dicente BERNARDO libro III° ad Eugenium, contra exemptiones subditorum: «*Nolo praetendas | mihi fructum emancipationis. Quidni peccet licentius vagum vulgus et male liberum.*»

Quod addunt fratres, quod «nullus potest omnibus inconvenientibus occurrere» etc., dico ad hoc, quod quaedam sunt inconvenientia quae saepe, ut in pluribus, nata sunt contingere, alia vero sunt inconvenientia quae nata sunt contingere raro et in paucioribus. De inconvenientibus isto secundo modo verum est quod nullus omnibus posset occurrere aut aliquo statuto remedium adhibere; potest tamen legislator statuto suo occurrere inconvenientibus quae nota sunt occurrere primo modo, quia statuta legislatoris sunt circa illa quae regulariter et saepe et | ut in pluribus nata sunt contingere, licet deficient in paucioribus quae habet considerare 'epieikes' sive legis director, secundum PHILOSOPHUM in V^o Ethicorum. Unde quia plures sunt qui quaererent dividere confessionem dicto modo, hoc inconveniens pertinet ad primum modum, propter hoc quod legislator debuit ei occurrere; et sic occurrebant ei apostoli quando in primitiva ecclesia instituebant determinatos curatos, ut iam dicitur; similiter Lateranense concilium per illud statutum «Omnis

utriusque sexus» etc., et similiter dominus Martinus per illam clausulam in privilegio fratrum «*Volumus autem*» etc.

Quantum est enim de communitate populi, potius supponendum est quod dicto modo divideret confessionem quam quod non; quare melius est quod per statutum constringatur omnia confiteri curato quam quod non. Quare multum ad fratres de damnatione populi in eo quod suadent contrarium, quamvis homo voluntarie multis malis se immiscet et infideliter agit.

Quod addunt, quod «multi sunt oboedientes per praedicationes fratrum» etc., dico quod bene potest esse verum, sed tamen per praedicationes alias quam sint illae quae pertinent ad eorum privilegium, praecipue circa sacramentum poenitentiae, quas temporibus modernis proponunt, quibus potius abducuntur ab oboedientia quam reducuntur, ut patet ex dictis, et iam amplius patebit ex dicendis. |

< DE FORMA VERBORUM PRIVILEGII >

Sequitur de forma verborum ex qua debet sumi iudicium de privilegio, Extravaganti de decimis «*Ad audientiam*».

Primum autem in forma verborum est finis propter quem collatum est, cum dicitur: «*Ad uberes fructus*» etc.

In quo re vera consistit principale motivum papae ad dandum privilegium, et ad illud omnia alia sunt reducenda. Unde illa est melior expositio circa privilegium, per cuius observantiam uberiores fructus producuntur, maxime circa populi multitudinem; et in huiusmodi investigatione patet tota vis nostrae controversiae.

Hic dicunt fratres: «Aliqui dicunt quod fructus est uberius si confessus fratri teneatur iterato suo sacerdoti confiteri | quam si soli fratri; ergo potius servatur finis privilegii iterum confitendo sacerdoti quam tantum semel fratri.» «Miror», dixit unus ex ipsis, «de isto motivo iudicare inter vos, an sit bonum argumentum: privilegium datum est fratribus ad uberes fructus, sed fructus praecipue uberes sunt fructus centesimus virginum respectu, fructus sexagesimi viduarum et trecesimi coniugatorum; ergo praecipuo datum ad praedicandum virginibus et ad audiendum confessiones earum. Quaero ergo», dixit ille, «an ubertas fructus consistat principaliter in puritate granorum an in multitudine granorum.»

Dico, salva pace fratrum, quod licet verum sit quod «uberius fructus est in confitente iterato sacerdoti quam in confitente tantum fratri, et sic quoad talem qui iterato confitetur sacerdoti suo, potius finis privilegii servatur quam circa illum qui soli fratri confitetur», et bene dixit quicumque hoc dixit, — nullus tamen, ut credo, umquam dixit —, quod in tali ubertate fructus consistat principaliter ubertas fructuum quae ponitur in privilegio, scilicet circa iterum confitentes in eo quod homines iterato confiteantur, quia hoc circa paucos bonos natum est contingere, sed ego et plures alii diximus et dicimus quod principaliter in hoc consistit, quod fratribus possit omnis populus libere confiteri | et absolvi ab ipsis, sic tamen quod omnes maneant sub oboedientia pristina suorum curatorum, per hoc scilicet quod semper tenentur obligati ad tenendum illud statutum «Omnis utriusque sexus» etc.,

vel de prius confitendo proprio sacerdoti et postea si velit alteri, vel de confitendo alteri de licentia sui sacerdotis, vel de revertendo ad ipsum post confessionem factam fratri ad eadem confitendum illi, vel ad ratihabitionem de confessione facta obtinendam; et per hoc circa populi multitudinem producuntur uberes fructus potius quam si ad nullum illorum manerent obligati, ut iam declarabitur.

Dico tamen in principio iuxta dictum illorum quod duplex est fructuum ubertas: quaedam qualitativa quae consistit in puritate granorum et colligitur ex paucis, et quaedam quantitativa quae consistit in pluralitate granorum et colligitur ex pluribus. | Ubertatem primo modo bene colligimus ex sola iterata confessione paucorum, non illam quae est secundo modo, sed colligimus, ut dictum est, ex hoc quod libere possunt fratres confessiones audire et absolvere sub tali forma circa confitentes, quod nihilominus teneantur confiteri suo sacerdoti secundum modum saepius expositum. Secundum enim expositionem meam, licet non plures pluries simpliciter, tamen plures confiterentur fratribus salutifere quam secundum expositionem fratrum. Secundum fratrum enim expositionem quanto plures confiterentur fratribus, tanto pauciores confiterentur sacerdotibus, quia communitas refugit pluries eadem confiteri, et per hoc, ut dictum est, plures retraherentur ab oboedientia sacerdotum et fierent vagi et variarent confessores confessionemque dividerent, prout diversis temporibus diversa peccata committerent; et sic numquam integre eidem confiterentur: hoc enim multum etiam refugit populus, sicut et pluries confiteri eadem. Sequerentur etiam

plurima alia inconvenientia quibus multum impeditur fructuum ubertas circa populum, quae alias sparsim exposuimus, quae non sequuntur secundum nostram expositionem sive intellectum, per quem plena libertas conservatur in confitendo tam fratribus quam sacerdotibus omnibus volentibus salutifere confiteri, ut in eis ubertas fructuum producat et qualitativa et quantitativa, quae, ut aestimo, utroque modo deficeret secundum intellectum fratrum. Intendit enim, ut puto, papa per ubertatem fructuum producendorum, ex hoc quod fratres habent potestatem et confessiones audiendi et absolvendi, crementum aliquod in fructibus super his quod sacerdotes producturi essent circa populum, si soli audirent confessiones et absolverent, et fratres non possent audire et absolvere nisi licentiatos prius, et hoc virtute privilegii generalis, ut sic fructus producturi per sacerdotes et per fratres; si solummodo fratres possent absolvere licentiatos, intelligantur includi in fructibus producturis circa populum per eosdem, si fratres possent absolvere non licentiatos.

Lucae enim XII*, «*Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit*», unde, ut aestimo, verba praedicta sunt assumpta. Super illo verbo «*uberes*» dicit Glossa «*plus solito*», qui re vera non provenirent, nisi populus maneat strictus obedienciae sacerdotum secundum dictum modum.

Dico ergo quod ad uberes fructus producendos et qualitative et quantitative datum est privilegium, scilicet ut singuli qui voluerint et meliores et fructus plures producere possint. Cum enim verba illa «*Ad uberes fructus quos in agro dominico*» etc., per allegoriam assumpta sunt de parabola patris familias cuius «*ager attulit uberes fructus*», quemadmodum pater familias ergo temporalis circa fructus corporales in quibus differunt substantia fructus et eius pretium, et similiter differunt

ubertas in substantia fructus et ubertas in pretio eius, principalissime intendit ubertatem in pretio collectam ex granis paucis et puris et similiter ex granis pluribus non puris; — puta si habeat duos agros quorum unus producit grana pauciora et pretiosiora, | alter vero plura et minus pura, — et ex granis utriusque agri colligat uno anno pretium viginti librarum per aliquos certos famulos, si per ministerium aliorum famulorum posset ex illis colligere alio anno pretium viginti quinque librarum illos alios famulos magis | diligeret, et sic universaliter magis diligeret illos qui singulis annis fructus magis valentes in pretio producerent, nec multum curaret de quo agro modo plus, modo minus perciperet in substantia granorum et valore eorum, dum tamen summa pretii ex ambobus supercresceret, sic et pater familias aeternus circa fructus spirituales in quibus non differunt substantia fructus et pretium eius, et similiter nec ubertas in substantia fructus et ubertas in pretio eius, principalissime intendit ubertatem fructuum ex granis spiritualibus utriusque generis, ut scilicet fructus sint plures et pretiosiores in summa; licet comparando ubertatem fructus in granis pluribus et in granis paucioribus inter se. Bene verum est quod uterque pater familias magis intendit ubertatem quantitativam in pluralitate granorum, quam qualitativam in puritate granorum, aliis eisdem retentis. Et sic privilegium fratrum datum est principalissime ad uberes fructus utroque modo; comparative tamen datum est principalius ad uberes fructus quantitative, non autem qualitative. Nec umquam posuit aliquis nec intendebat ponere, ut puto, quod solus fructus qualitative, qui scilicet consistit in sola iterata confessione, sit finis principalis privilegii ad quem datum est, licet fratres hoc dixisse imponunt aliquibus. Pertinet ergo prima ubertas fructuum qualitativa ad fructuum ubertatem quam principalissime intendit privilegium, sicut dictum est. Propter hoc enim

AUGUSTINUS consulit eadem pluries confiteri et pluribus, in illo cap.^o «*Quem poenitet*», dist.^o I^o Decretorum. Quae quidem confessio eorundem, licet non per se ordinatur ad primos et principales effectus poenitentiae, extenditur tamen ad secundarios, in quibus bene percipitur fructus augmentum.

Ad huius ampliorem intellectum sciendum quod quattuor sunt modi confitendi iterato eadem.

Primus est quo aliquis confitetur eadem iterato omnino libere, absque omni tentione, de quo loquitur AUGUSTINUS in illo cap.^o «*Quem poenitet*», et sic confiteri eadem iterato est universaliter bonum et pertinet ad uberes fructus.

Secundus est iterato confiteri eadem ex tentione, qua quis simpliciter et directe obligatus est ad eadem confitendum iterato, est regulariter malum. Pluribus enim malum esset, licet in casu alicui posset esse bonum, ut volenti sic confiteri ex voto secundum dictum modum, et ideo non pertinet ad uberes fructus privilegii, propter quod nullum est edictum generale ecclesiae de confitendo eadem pluries vel iterato, nisi in quattuor casibus in quibus non sufficit praecedens confessio ad absolutionem legitimam, ut alibi exposui.

Tertius est teneri ad eadem iterato confiteri per accidens et indirecte, ut in nostro proposito secundum nostrum intellectum, quod est universaliter et regulariter bonum, licet forte alicui | malum esset, qui scilicet melius fructificaret confitendo soli fratri quam soli sacerdoti et retrahit se a fratre, quia timet teneri ad confitendum iterato sacerdoti. Unde, ut alias scripsi, frater THOMAS, Super IV^{um} Sententiarum, dist.^o 17^a dicit sic: «*Quanto pluribus sacerdotibus quis confitetur, tanto ei plus de poena remittitur, tam ex erubescencia confessionis quam ex vi clavium, nec iteratio facit iniuriam sacramento.*» Item dicit ibidem quod: «*Si confessus habenti potestatem delegatam, teneretur iterum confiteri pro-*

prio sacerdoti, non prius frustra confessus fuisset fratri, quia quanto pluribus confitetur» etc.

Quartus est nullo modo teneri iterato confiteri, ut in proposito secundum intellectum fratrum, scilicet non teneri confiteri eadem sacerdoti quae aliquis confessus est fratri ex virtute sui privilegii, et est regulariter malum, licet enim alicui posset esse bonum, ut dictum est. Tertio modo esset tamen malum regulariter et hoc praecipue eadem causa, inter alias causas, quia retraheret communem populum ab obedientia curatorum. Nihil enim est quod tenet populum magis sub oboedientia quam teneri eis omnia sua peccata confiteri, et nihil [e contra magis retrahit ipsum ab oboedientia quam ad hoc non teneri confitendum omnia peccata sua. Similiter nihil attrahet magis ipsum ad committendum peccata quam confidentia de non verecundando in confitendo extraneo, et libertas mutandi confessorem ad placitum post quodlibet peccatum de novo commissum.

Et cum hoc etiam rationabile est ad observandum decentiam distinctionis graduum praelatorum, quod est similiter expediens populo ad maiorem cautelam cavendi peccata et ad profectum uberiorum fructuum, ut sicut domino papae conservantur casus peccatorum maiorum, sic et episcopis conservantur casus peccatorum mediorum, et curatis casus peccatorum minorum, nec scilicet aliquibus committantur sic quin oporteat, si voluerint illi ad quos pertinent, pro eis ad ipsos reverti. Sed tamen valde necessarium est quod casus praedicti aliis committantur, [licet non passim et generaliter ex privilegio; tum propter populi multitudinem, tum propter variam praelatorum occupationem, aut forte, quod absit, propter eorum insufficientiam, aut aliam aliquam causam, scilicet quia non expedit subdito de aliquo peccato suo sacerdoti confiteri, aut quia propter devotionem specialem appetunt aliquibus aliis confiteri, dum tamen quantum est de se parati sint suis propriis sacerdotibus confiteri, prout de iure tenentur, scilicet ut priusquam confiteantur fratribus confiteantur suis sacerdotibus, vel postquam fue-

rint fratribus confessi, vel licentia sacerdotum praeviente, vel eorum ratihabitione subsequente, ut dictum est.

Et ideo, ut dixi alias et iam repetitum est, quia volentes confiteri fratribus non de facili poterant licentiam a sacerdotibus obtinere, dominus Martinus privilegium concessit fratribus, ut non petita licentia possent absolvere, quia scilicet non vacabat sacerdotibus audire eosdem super eisdem, licet haec non fuit tota causa. Et sic secundum praedictum modum utendi suo privilegio, ut videtur, maxime possunt producere fratres uberes fructus circa populi communitatem. Quicumque enim prius confessi sunt suis sacerdotibus vel licentiati prius ab eis, vel reversuri sunt ad ipsos ad illis confitendum vel ratihabitionem obtinendum, fratres fructus uberes facere possunt circa eos. De aliis autem qui confitentur fratribus et habent causam rationabilem non confitendi suis sacerdotibus pro tempore, nec possunt ab eis obtinere licentiam confitendi alteri, dum tamen cessante huiusmodi causa, proponunt eis confiteri aut ratihabitionem petere et obtinere eam ab eisdem aut a superioribus eorum, circa istos etiam patet quod possunt facere uberes fructus.

Si qui autem volunt confiteri fratribus, non confessi prius suis sacerdotibus, neque licentia prius obtenta ab eis, non habentes causam rationabilem dimittendi suos sacerdotes nec proponentes ullo modo reverti ad eos ad iterato confitendum eadem vel ad obtinendum eorum ratificationem circa tales, nullo modo, ut visum est mihi, possunt fratres facere uberes fructus.

Unde dico quod propter uberes fructus producendos circa illos, qui absque rationabili causa fugiendi sacerdotes solis fratribus volunt confiteri, et etiam propter illos qui non volunt nisi semel confiteri sive fratribus sive sacerdotibus, qui etiam libentius confiterentur fratribus, si confessi eis ex hoc essent absoluti a debito confitendi suis sacerdotibus, quales sunt plures in populo, nullo modo, ut videtur, dandum est privilegium quale fratres petunt, immo potius propter illos denegan-

dum, quia circa tales in audiendo eorum confessiones virtute talis privilegii, nullo modo fratres facerent uberes fructus sed potius exiles, eo quod, secundum iam dicta, tale privilegium daret talibus occasionem respuendi suos sacerdotes et non oboediendi eisdem.

Tunc ergo fratres in agro dominico potissime circa communitatem populi producant fructus | uberes, quando sic habent libertatem confitendi illis, ut semper sub debito confitendi suis sacerdotibus secundum praedictum modum teneantur astricti. Propter bonum enim oboedientiae magis meritorium est sacerdotibus minus idoneis confiteri quam fratribus magis idoneis, quemadmodum et bona quae fiunt ex voto magis sunt meritoria quam quae fiunt sine voto. Et sic, licet secundum nostrum intellectum multo pauciores confiterentur fratribus quam secundum intellectum eorum, non tamen tam uberes fructus producerent circa communitatem populi secundum intellectum ipsorum quam secundum intellectum nostrum. Nam secundum intellectum nostrum unicuique ius suum servatur, et gratia fit fratribus et subditis et praelatis: fratribus quidem, quia secundum rationem status, quem tenent in ecclesia, non competit eis actuum poenitentialium executio quam habent ex suo privilegio secundum dictum modum. Unde indecens est eis pro illo obtinendo litigare, ut infra patebit ex dictis Innocentii IV¹, in dissolutione 4^{ae} rationis inductae contra fratres. Subditis autem fit gratia, quia licentiati a suis sacerdotibus aut eis prius confessi, aut etiam nec licentiati nec confessi, dum tamen reverti ad suos sacerdotes ad eadem confitendum aut ratihabitionem obtinendum habeant propositum, possunt fratribus confiteri, et ab eis absolvi quotiens voluerint, hoc praecipue propter melius consilium accipiendum a fratribus, vel propter aliquid aliud. Praelatis autem fit gratia, quia confessiones quas non per se ipsos possunt audire, aut non ita frequenter ut vellent subditi, possunt audire per alios, id est per fratres.

Sed dicunt fratres quod id exemplum de grano et duplici agro materiali non valet, quia quanto maior est ubertas in granis, tanto minus accipitur de pretio in pecunia, et e contra minus pretium in pecunia et valore sequitur maiorem ubertatem; non sic autem est de ubertate granorum in agro spirituali.

Sed dico, ut patet ex praedictis, quod non adduxi exemplum granorum corporalium, in quibus aliud est valor sive pretium, aliud vero substantia rei, nisi ratione pretii, et hoc ad declarandum quod ubertatem utroque modo principalissime intendit dominus papa per privilegium, sicut ille pater familias principalissime intendit ubertatem in pretio, et sic bene valet exemplum ad propositum, ut patet, etsi non sit omnino simile. Fratres autem accipiunt exemplum ac si non distinxissem inter ubertatem in substantia rei corporalis et in pretio sive valore eius, et quod ad ubertatem in substantia sequeretur semper in corporalibus ubertas in pretio, sicut accidit in spiritualibus, et hoc modo non est simile nec valet exemplum. Per dicta patet quod argumentum de fructu centesimo virginum non potest probare quod privilegium est datum ad fructus uberes qualitative, et propter fallaciam aequivocationis in ubertate, vel propter fallaciam consequentis, licet enim privilegium principaliter sit ad ubertatem fructuum, non tamen ad talem, scilicet qualitativam, quae tantum pertinet ad ubertatem principalissime, intentum, ut dictum est.

Sed dixit ille qui loquitur pro fratribus, quod illud induxit non intendens formare argumentum aut dictum suum confirmare, sed potius ut dictum aliorum derideret et clavum clavo recondideret.

Et dico ego quod per hoc, quod aliquis dicta sua irrationabilia non potest rationabiliter sustinere nec respondere dictis in contrarium, nec ea improbare, sed dicit se ea quae dixit non seriose sed derisorie dixisse,

clavum clavo recondere non potest, sed potius defectum suum prodit et se ipsum derisorium ostendit esse. Sed eum deridere nolo, sed rogo lectores ut ponderent dicta mea et illius, et tunc derideant quae viderint deridenda.

Item dicunt fratres: «Quidam subtiliter nitens impedire privilegium dicit quod medicus ille melius medetur, qui scit omnes infirmitates quam qui scit aliquas, aliquas non.»

Ergo curati ut spirituales medici melius possint mederi, ut faciant fructus uberes, debent scire omnes infirmitates subditorum suorum, et non solum partem; et sic debent scire fratribus confessa, ut sint similiter iterum confitenda | proprio sacerdoti, et ad hoc debent fratres hortari sibi confessos, ut iam dicetur.

Et respondent fratres dicentes quod «fratribus scribitur, quod faciant fructus uberes, non curatis. Propter quod ita bene possunt dicere fratres quod confessi curatis iterum confiteantur fratribus eadem, ut ipsi faciant uberes fructus, sicut possunt dicere curati quod confessi fratribus iterum confiteantur sacerdotibus, ut ipsi fructus uberes faciant.» Et adiunxit frater: «Ecce subtilis argumentatio, videte quanti ponderis sit. Trufa est dicere quod confessus fratri debet eadem confiteri sacerdoti, ut ille sciat omnes infirmitates spirituales, quia si ita esset, expediret sacerdoti scribere omnia peccata subditorum suorum, ut melius sciret eis consulere.»

Dico quod quicumque erat qui illa dixit, bene dixit, quia etsi fratribus indultum | sit ex privilegio audire confessiones et absolvere, ut circa populum producant, si velint, | uberes fructus; hoc tamen ex iure ordinario iniunctum est sacerdotibus, ut teneantur ad haec, etiam si

nolint. Propter quod principales sunt sacerdotes et debent esse in faciendo uberes fructus, fratres autem non, nisi ut eorum coadiutores secundum quod dicit concilium Lateranense, ut infra patebit; et ubertas fructuum producendorum per sacerdotes absque adiutorio fratrum debet includi in ubertate fructuum producendorum cum adiutorio fratrum. Et est illa ubertas ad quam datum est privilegium, ut dictum est, quam tunc producere possunt fratres sine sacerdotibus circa subditos eorum, cum non habent subditi idoneos sacerdotes aut minus occupatos, aut quando habent causas rationabiles fugiendi ipsos, quia alias sacerdotes fructus uberiores facerent circa subditos suos propter bonum oboedientiae quam fratres; circa alios autem subditos a iam dictis non possent facere fratres fructus uberiores, nisi quoad granorum puritatem, quia illi alii pauci sunt qui non refugunt pluries eadem confiteri. Propter quod sacerdotes potius possunt dicere, quod confessi fratribus tenentur eadem confiteri ipsis quam e converso, et ideo non est simile. Sed in omnibus praerogativa tribuenda est sacerdotibus respectu fratrum quoad sacramentorum administrationem faciendam populo, secundum quod declaravimus in nostro XI° Quodlibet, quaestione de patre, et amplius declarabitur infra in solutione 4^{ae} rationis inductae contra fratres, et similiter 12^{ae}.

Et sic, ut videtur, privilegium factum est ad uberes fructus producendos, cooperatione fratrum super uberes fructus producendos per solos operarios sacerdotes, inclusis in massa una fructibus productis per utrosque. Et sic dico quod omnino expediens est, quod curatus sciat omnes morbos spirituales subditorum, si possibile sit ei confessionem omnium parochianorum suorum et omnium peccatorum suorum intendere, propter quod et de difficili quemquem ad confitendum alteri licentiarere debet, maxime quando praesumit quod non subest causa rationabilis; si autem indiget ad hoc adiutorio, omnino expediens est,

quod confessi aliis teneantur sacerdoti confiteri omnia peccata sua secundum nostrum intellectum, et contrarium pro tempore moderno et pro futuro omnino esset inexpediens.

Unde, licet in primitiva ecclesia, in qua magna vigeat devotio populi et cautela contra peccata, non erant determinati sacerdotes ad sacramentorum administrationem, quia tunc nihil quaerebatur a sacerdote in subdito aut e converso, nisi Christus. Postquam cum studia fiebant in populo et diversi diversos sacerdotes, qui eis sacramenta administrarent, sibi appropriabant, et e converso, dicendo «*Ego sum Pauli*», et e converso, et non tam Christum quam semetipsos quaerebant ad invicem, tunc oportebat populis proprios sacerdotes ad sacramentorum ministrationem assignare, et alios ab illa cessare, nisi forte quatenus vocati essent ad hoc in assignatorum adiutorium, dicente HIERONYMO in originali super illo verbo, <Ad> Titum I: «*Constituas per civitates presbyteros*», sic inquit: «*Audiant episcopi qui habent substituendi | presbyteros per orbem singulam potestatem, sub qua lege ecclesiasticae constitutionis ordo teneatur*», et infra: «*antequam diaboli instinctu studia in religione fierent*», hoc est zelus et contentio, «*et diceretur in populis: 'Ego sum Apollo, ego sum Pauli, ego sum Cephae'*», ut recitat PAULUS, I* <Ad> Corinthios, III*, quasi «*presbyterorum consilio ecclesiae gubernantur. Postquam vero unusquisque eos quos baptizaverat suos esse putabat, non solum Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris electis praeponatur ceteris, ad quem omnis cura ecclesiae pertineret, et schismatum semina tollerentur.*»

Et nota quod isti electi presbyteri erant episcopi, dicente HIERONYMO ibidem: «*Idem est presbyter qui episcopus*» sub quibus erant alii, scilicet parochiarum curati et ordinati ab ipsis, de quibus praemisit «*Audiant episcopi*», etc. Et sic singulis civitatibus et dioecesibus praepositi sunt

singuli episcopi, qui tenebant locum apostolorum et singulis parochiis singuli curati, qui tenebant | locum discipulorum, ceteris exclusis ab officio ordinario administrandi sacramenta, nisi de istorum mandato; et hunc ritum acceptum ab apostolis ecclesia in posterum custodivit. Ut enim dicitur XIII^a, q.^a 1^a, in principio: «*Constat unamquamque baptismalem ecclesiam habere dioecesim sibi legitime assignatam, sicut parochiales ecclesiae habent parochias distributas. Unde DIONYSIUS episcopus Severo episcopo. Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus, parochias et cimiteria divisimus eis, et unicuique ius proprium habere statuimus, ita videlicet, ut nullus alterius parochiae terminos aut ius invadat, sed unusquisque terminis suis sit contentus.*»

Unde istam salubrem institutionem secutus, papa INNOCENTIUS IV^{us} in dicta littera «*Etsi animarum*» sic ait: «*Verum cum ad hoc ecclesiarum limitatae sunt parochiae, ut nullus alterius parochiae fines invadat, propriis contentus existens, parochianum non iudicet alienum, idemque parochianus sui sacerdotis iudicio stet aut cadat, missus audiat et praedicationis verbum recipiat ab eodem.*» Et infra ubi loquens fratribus dicit sic: «*In virtute sanctae oboedientiae districte praecipiendo mandamus, quatenus parochianos alienos non recipiatis de cetero in oratoriis vestris seu ecclesiis ad divina, nec ipsos sine sacerdotis sui licentia ad poenitentiam ullatenus admittatis; tamen si quis alieno iusta de causa voluerit confiteri peccata, secundum statuta generalis concilii postulare ac obtinere licentiam debeat a proprio sacerdote, vel saltem sibi confiteri et recipere beneficium absolutionis ab eodem; aliter enim ab ipso solvi non poterit nec ligari.*»

Unde quia talibus iuribus communibus in nullo derogatur per privilegium fratrum, nisi quod forte possunt absolvere non licentiatos propter additionem illius clausulae «*Volumus autem*», ut patet ex dictis; patet ergo quod adhuc stat dicta ordinatio. Circa quam advertendum est

quod post praedictum inconueniens divisae sunt dioeceses et parochiae episcopis et curatis, non quin semper erant et fuissent aliqui | superiores in regimine ecclesiae, tenentes locum apostolorum et discipulorum, | sed quia illi sacramentorum administrationem non appropriabant sibi, sed mittebant ea ministrari a quocumque sacerdote indifferenter, sic ut ad ipsos non oporteret recursum aliquem in hoc fieri. Qualiter modo volunt fratres sibi permitti administrationem sacramenti poenitentiae et quoad hoc ordinem ecclesiasticae constitutionis reduci ad pristinum statum. Quod si fieri permittatur, videat qui videre poterit, quantum timendum sit ne, ut prius, studia fiant in populo, et diversi diversos confessores sibi appropriant, et e converso, quaerentes invicem, non tam Christum quam semetipsos et dicentes: «Ego talis sum fratris filius vel filia, et ego talis»; et e converso dicat iste frater: «Iste est meus filius», et alter: «Ista est mea filia», et tunc demum eadem necessitate, qua prius, oportebit populum reducere ad proprios sacerdotes, aliis repulsis, etiam si expresse contineret privilegium formam verborum secundum quam ipsum exponunt fratres, | ut infra amplius declarabitur in dissolutione 17^{ae} rationis inductae contra fratres; et ideo tunc revocandum esset privilegium eis taliter concessum, cuius exemplum expressum habemus de chorepiscopis, ut ibi dicitur.

Quod si in primitiva ecclesia contingit in populo quod dictum est propter indifferentes et communes administratores sacramentorum, multo fortius timendum est, si communi consilio fratrum utriusque ordinis et aliorum ordinum impetentium tale privilegium ecclesia quoad sacramenti poenitentiae administrationem gubernetur, ut affectant fratres, ne modo fiat consimile studium in populo, quando non viget modo in ecclesia tanta devotio et cautela, sed *«refrigescit caritas multorum et abundat iniquitas»*, secundum quod Christus futurum praedixit in novis-

simis temporibus Matthaei XXIV°. Et hoc eo magis timendum est modo, quia oculis vidimus et videmus temporibus nostris talia studia crebrescere in populo circa confessores non habentes curam neque determinatum populum in tantum, quod multos adhaerentes illis studiose vidimus se cum illis opponere curatis et episcopis. Et quod amplius est, vidimus adhaerentes illis qui sunt unius professionis frequenter eis se cum eis opponere illis qui sunt alterius professionis et adhaerentibus illis, et e converso.

Ut ergo subditi se sub debita reverentia et dilectione praelatorum conservent et non possint se passim divertere ad confessores extraneos, coram quibus minus verecundarentur et qui magis eis condescenderent, fugiendo suos sacerdotes irrationabiliter, optimum est et securum valde ad tollendum semina schismatum in populo et studiorum et ad custodiendum oboedientiam subditorum ad praelatos ecclesiae, quod quilibet teneatur *saltem semel in anno omnia peccata sua confiteri* suo curato secundum modum praedictum. Tali enim oboedientia custodita in agro dominico possunt uberes fructus produci, et aliter non, quantum mihi videtur, quia quantumcumque de genere bonorum sint quae fiunt, nisi sub ecclesiastica oboedientia fiant, vera bona non sunt. Bona enim opera extra ecclesiasticam oboedientiam facta, ut utar verbis AUGUSTINI in prologo Psalmi 31°: *«Ita mihi videtur esse, ut magnae vires et cursus celerrimus praeter viam.»* Nihil enim tantum expedit, quantum oboedire, dicente AUGUSTINO in sermone De oboedientia: *«Melior est una oboedientia quam omnes virtutes»*, supple sine oboedientia. Propter quod dixit Samuel primo responso: *«Melior est enim oboedientia quam victimae.»* Unde enim humilitas oboedientiae plus placet in malis factis quam superbia in bonis, dicente beato AUGUSTINO in illa Psalmi 93°: *«Beatus homo quem tu erudieris Domine.»* Videte, inquit, fratres, placuit

Deo magis humilitas in malis factis, quam superbia in bonis», et loquitur ibi de pharisaeo et publicano.

His visis, videte quam subtilis fuit dicta argumentatio et an erat trufa. Re vera materia haec non est talis, ut de ipsa sit trufandum sed potius plorandum, quando videlicet operatores subinducti, cuiusmodi sunt fratres, nituntur excludere ab ubertate fructum operarios principales, cuiusmodi sunt praelati. Propter quod non est trufa dicere quod confessus fratri eadem tenetur confiteri sacerdoti, licet non e converso. Sed convenientius est quod fratres confessos sibi remittant ad confitendum eadem praelatis, quam e contra. Ad quod admonentur fratres per illam clausulam «*Quodque idem*» etc., ut infra videbitur. Videtur etiam ille trufatorium reputare ex suis dictis quod eidem medico spirituali sunt omnia vulnera peccatorum detegenda, ut melius possit eis remedium exhiberi. Per hoc etiam quod dicit «quod | tunc sacerdos deberet scribere peccata sibi confitentium», insinuat quod sacerdos non debeat laborare, ut memoriter peccata subditorum possit retinere ut conferenda confessa in praesenti confessis in praeterito. Sed quod dicitur in illa littera «*Omnis utriusque sexus*», «*more periti medici prudenter intelligat sacerdos, quale confitenti debeat praebere consilium*», quod nequaquam deberet reputare trufam habens zelum animarum.

Sed dicunt fratres: «Non dicimus quin subditi teneantur confiteri curatis *semel in anno | omnia peccata sua*, non tamen confessa fratri, licet privilegium remitteret ad totum statutum, et hoc dixerunt nobis iuris periti qui privilegium diligenter inspexerunt.» Item dicunt quod per ipsos non deducitur populus ab oboedientia ecclesiae, quia per

principem ecclesiae faciunt quod faciunt, et potius populum sub oboedientia custodiunt.

Sed dico ad primum quod si non tenetur aliquis confiteri sacerdoti confessa fratri, et cum hoc supponendum est quod confessus fratri vere confessus est ei omnia peccata commissa, nihil ergo remanet illi confitendum nisi committendum et sic nondum confitendum. Si ergo non tenetur confiteri confessa, non tenetur omnino confiteri cum effectu pro hora, antequam novum peccatum committat.

Dicunt quod hoc non habet veritatem, nisi pro ultima hora anni in qua immediate debet ire ad suum sacerdotem, ne fit transgressor statuti.

Sed dico quod idem est secundum fratres, si quis de aliquo confiteatur fratri in principio, et de cetero infra annum nihil aliud confitendum committat. Quaero enim de sic confessato aut in principio anni, aut in fine, qui tamen postea nullum aliud confitendum committit, quid tenetur sacerdoti confiteri? Et constat quod nihil, prout sequitur ex dictis fratrum, quod tamen non ponunt fratres, aut iam confessum.

Et dicunt fratres, quod volentem in fine anni confiteri frater non debet audire.

Sed de hoc erit sermo inferius, | in pertractando argumenta in solutione scilicet articuli 5ⁱ inducti contra fratres; de eo autem qui confitetur in principio anni similiter erit sermo ibidem.

Quod addunt quod «intellexerunt a iuris peritis quod, etsi privilegium remittat ad totum statutum, non tamen tenetur quis confiteri confessa.»

Si illud dixerunt eis iuris periti, non credo; | scio tamen quod contrarium a pluribus iuris peritis audiui. Sed de hoc erit etiam sermo inferius.

Ad secundum dico quod non concedimus ullo modo fratribus, quod eis concessum sit a papa privilegium ad sic utendum, sicut ipso uti volunt. Sed si ita eis esset concessum, tunc re vera, ut suspicor, populus deduceretur ab oboedientia omnium aliorum praelatorum ecclesiae a summo pontifice quoad sacramentum poenitentiae, et esset quoad ipsum sub sola oboedientia papae, quia nulli alii, etiam si vellet eum audire, teneretur ei confiteri simpliciter et absolute, sed soli papae, si ipse vellet eum audire. Et esset solus papa, quoad hoc ordinariam iurisdictionem habens in universali ecclesia, et episcopus universalis, quod beatus GREGORIUS pro maximo habet inconvenienti, XCIX^a dist.^a, cap.^a: *«Ecce honorem meum non reputo in quo fratres meos honore privari cognosco. Meus honor est meorum fratrum solidus vigor. Tunc ego honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur.»* Ibidem, cap.^a «Nullus»: *«Quapropter caritas vestra neminem unquam in suis epistolis universalem patriarcham vel pontificem nominet, ne sibi honorem debitum subtrahat, cum alteri honorem <of> fert indebitum»*; dicente eodem IX^a, q.^a 1^a, cap.^a «Pervenit»: *«Si sua unicuique episcopo iurisdicatio non servetur, quid aliud agitur, nisi ut per nos ordo ecclesiasticus qui illaesus conservari debuit, confundatur»*; et XXV^a, q.^a 2^a, cap.^a «Quod vos dicitis»: *«Absit hoc a me, ut statuta maiorum cum meis sacerdotibus confringam in qualibet ecclesia, quia mihi iniuriam facio, si fratrum meorum iura perturbo.»* Quod re vera

contingeret, si fratres haberent circa confessiones audiendas tale privilegium, quale dicunt se habere aut habere affectant, quia per hoc subditi subtraherent se a suis praelatis secundum dictum modum. Propter quod bene dicit OSTIENSIS, quod cum generali licentia data, semper intelligitur quod subditi tenentur confiteri sacerdoti semel in anno, alioquin: «omnes subditi, ut dicit, sic possent a praelatis suis *subtrahi*, quod non debet velle superior sicut nec quod idem fieret sibi», ut iam habitum est supra. | Ut enim dicitur LXXIV^a dist.^a, cap.^a «*Quorundam*»: «*Tales erga subiectos nostros debemus existere, quales nos, si subiecti essemus, nostros vellemus habere praepositos.*» Per hoc enim maxime conservatur reverentia et oboedientia aliorum praelatorum ad papam, quod ipse iura omnium nititur conservare illaesa, ut dicitur De consecratione, dist.^a I^a «*Basilicas ergo*», et a contrario; si secus fieret, ut puto, timendum esset de maximo scandalo aut schismate futuro subditorum ad praelatos suos, et inferiorum praelatorum ad superiorem. Hinc dicit BERNARDUS libro III^a Ad Eugenium papam: «*Tunc licitum censes suis ecclesias mutilare membris, confundere ordinem, perturbare terminos, quos posuerunt patres tui? Si iustum ius cuique servare, auferre cuilibet sua, iusto quomodo poterit convenire? Quomodo quos Deus coniunxit, non sunt separandi, sic nec quos Deus subiunxit, non sunt comparandi. Monstrum facis si in corpore Christi aliter membra locas quam ipse disposuit.*» Quare cum duobus ordinibus sacerdotum, quos Christus constituit, totum residuum subiunxit, tam in religiosis quam saeculari-

bus. Numquam ergo religiosi quicumque eis sunt per aequalem potestatem et auctoritatem comparandi, maxime in sacramenti poenitentiae administratione, per quam maxime populus sub oboedientia praelatorum conservatur, ut dictum est, licet fratres in hoc non solum aequalem potestatem sibi ex suis privilegiis arrogant cum episcopis sed etiam maiorem, dicentes se maiores esse episcopis in regimine animarum, licet episcopi maiores sint dignitate, secundum quod haec et talia scripserunt in libello quodam qui sic incipit: «*Mamus quae contra omnipotentem erigitur*»; quod etiam satis exprimunt in responsione ad primum argumentum contra eos inductum. Unde quemadmodum non iudicarent fratres praedicatores bonum et conveniens, si Magister generalis ordinis ipsorum ordinaret, aut ipse papa, quod fratres alterius ordinis possent absolvere fratres sui ordinis absque licentia priorum, nec reversuros ad ipsos, sic nec debet iudicari bonum aut conveniens quod fratribus talis potestas concedatur super totam ecclesiam, qualem obtinere se affectant.

Quod etsi concedunt fratres quod solum aliqua commissa post confessionem factam fratri in fine anni teneatur subditus confiteri suo sacerdoti, super quibus, / ut iam dictum est, non debet eum frater audire, dico quod hoc rare continget, et modicum valde est ad tenendum subditum sub oboedientia et reverentia et timore curati quoad sacramentum poenitentiae, et sic subtrahendo populum a tali oboedientia impossibile est fratres producere fructus uberes circa populum, non faciendo aliis ut sacerdotibus, quod sibi non vellent nec deberent velle fieri, si essent in eorum statu, dicente GREGORIO, VI° *Moralium* super illud Iob: «*Speciem tuam visitabis*»: «*Species*», inquit, «*hominis est alter homo. Hinc quidam sapiens dicit: 'Quod tibi non vis fieri, aliū ne*

feceris, et Dominus in Evangelio: *'Quae vultis ut faciant vobis homines, et vos eadem facite illis.'* Speciem quippe in alterutrum visitare est, ex vobismetipsis cognoscere quid erga alios vos oporteat agere. Ille namque uberes fructus praedicationis colligit, qui semina bonae operationis praemittit.» Si ergo semina perversae operationis praemittunt secundum praedictum modum, impossibile est quod uberes fructus praedicationis colligant, et sicut non praedicationis, sic nec audiendae confessionis. Unde subdit: «Post *'visitationem speciei'*, recte subiungitur: *'et scies quod multiplex est semen tuum et progenies tua sicut herba terrae.'*» Et loquitur de progenie spirituali quae in fructibus consistit.

Quod ergo dicunt fratres, quod «populum sub oboedientia praelatorum custodiunt», dico secundum quod supra dixi, quod non est verum, quantum est de usu privilegii eorum circa sacramentum poenitentiae et quantum est de praedicatione eorum, quae ad illum usum pertinent, et quoad alios praelatos a summo pontifice, quia secundum intellectum privilegii quem habent, suo usu et sua praedicatione populum ab oboedientia omnium | aliorum praelatorum trahunt, etsi tenent ipsum sub oboedientia domini papae solius, ut dictum est. |

Sequitur in privilegio: «*Sacer ordo vester*» etc.

Ubi dicunt fratres quod aliqui, detrahentes fratribus et privilegio ipsorum, dixerunt quod non est in privilegio *'sacer ordo'* sed *'satis ordo'*, ut li *'satis'* adverbium determinet illud verbum quod sequitur *'produxerunt'*, sub tali ordine verborum: «*quos in agro dominico etc. satis produxerunt.*»

Quibus detrahentibus in hoc | non consentio, immo credo quod re vera sit *'sacer ordo'*. Sed tunc vere sacer est fratrum illorum ordo,

pertinens ad illos de quorum ordine dicitur Matthaei XXIV° et Lucae XVII°: «*Duo in lecto*», et tunc ipsi vere «*humiles sunt ipsius ordinis eorum professores*», si iura illorum de quorum ordine dicitur ibidem «*duo in agro*», non usurpant, et illos de quorum ordine dicitur ibidem «*duo in mola*», sub oboedientia illorum qui sunt in agro custodiunt; in istis autem tribus ordinibus et personis ecclesiasticis tota ecclesia continetur. Unde super illud in Matthaeo: «*duo in agro, duo in mola, duo in lecto*», dicit GREGORIUS: «*Non sunt alia genera hominum in ecclesia quam haec tria, id est rectores, coniugati et continentes.*» Si autem ordo fratrum existentium in lecto praedicta circa duos alios ordines non observat, non puto quod ordo ipsorum sit sacer quoad hoc, ut cum in quolibet dictorum ordinum sint duo, quorum «*unus assumetur, alter vero relinquetur*», fratres qui in dicto ordine praedicta circa alios ordines non observant, sed iurisdictionem illorum de primo ordine debitam circa illos de tertio ordine sibi usurpant indebite, non sunt de parte illorum qui assumentur in die iudicii «*obviam Christo in aera*», ut dicitur I^o <ad> Thessalonicenses, IV°, sed potius de numero illorum qui relinquuntur. Ut enim dicit GREGORIUS super dicto verbo in Matthaeo: «*Duo in lecto sunt qui otium eligunt et quietem, qui lecti nomine significantur, nec saecularibus, nec ecclesiasticis negotiis occupati*; quorum «*unus assumetur*», scilicet qui continere propter Deum studet, ut sine sollicitudine vivens, cogitet ea quae Dei sunt, ut dicitur I^o <ad> Corinthios, VII°. Qui autem humana laude vel aliqua vitiorum corruptione monasticam vitam duxerit, relinquatur a Domino.» Et ut dicit GREGORIUS super eodem verbo in Luca: «*Qui humana laude vel*

qualibet corruptione statum vitae qua imbutus est deserit, relinquetur a Domino.»

An autem fratres statum vitae monasticae deserant, et statum ecclesiasticae negotiationis quoad officia praedicationis et confessionis quaerant aliqua occasione appetitus, laudis humanae aut temporalis commodi, | *«ut qui nudum Christum libere»* etc., ut dicit INNOCENTIUS IV^{us} et habetur supra de intentione dantis privilegium, ipsi fratres viderint; et an ipsi quasi Maria dicant Marthae: *«Non te solum ministrare permittem»*, quando importune secundum dictum modum officium usurpant. Ego autem videre non possum, quin statum vitae quem assumpserunt non compulsi deserant. Propter quod etiam videre non possum, qualiter talem usum privilegii observando de cetero uberes fructus circa communitatem populi facere poterunt, qualiter hactenus fecerunt, quando scilicet a fratribus confessiones audiendo et absolviendo sacerdotum ius integrum conservabatur, et populi oboedientia observabatur. Quod dominus MARTINUS in intentione habuisse videtur, quando privilegium contulit ad uberes fructus, quos ex hoc speravit producturos de futuro per fratres quia eos hactenus prodixerunt, ex praeteritis praesumendo et coniecturando de futuris, dicens: *«Ad uberes fructus quos»* etc. *«prodixerunt hactenus et in futurum sperantur, Deo auspice, producturi, attentae considerationis faciem convertentes.»* Quia cum fratres hactenus uberes fructus circa populum prodixerunt, praedicando et confessiones audiendo tali modo, quo ius episcoporum et sacerdotum intemeratum, et populus sub eorum oboedientia custodiebatur, videtur quod, si ex praeteritis dicta praesumptio debeat rationabiliter haberi pro futuris, quod intentio domini Martini fuit, quod sub tali modo ex privilegio suo fratres habent potestatem praedicandi et

1 confessiones audiendi, | quo ius episcoporum et sacerdotum manet
integrum et populus sub perfecta oboedientia eorum custodiatur. Varia-
tio enim in modo praedicandi et audiendi confessiones pro futuro bene
potest sic reformare pactum, quod, licet uberes fructus praedicando et
2 confessiones audiendo produxerunt haecenus, non tamen tales produc-
turi sunt ulterius; quod omnino est contra intentionem dantis privile-
gium.

Sequitur in privilegio: *«ut fratres eiusdem ordinis praedicationis et
audiendi confessiones officia.»*

Hic ponderant fratres quod papa dicit '*officia*', non '*actus*', quasi
aliquid plus eis committatur '*officii*' quam nomine '*actus*'.

Dico quod | bene est verum quod quandoque aliud est '*committere
officium*' ad exercendum actum, et aliud '*committere actum*' purum.
Cum enim instituitur aliquis cantor in ecclesia, ei committitur cantandi
officium, et potest cantare quando voluerit, et hoc de iure suo secun-
dum quod pertinet ad officium illud. Alteri vero ab ipso bene committi-
tur actus cantandi vice ipsius qui ius cantandi non habet. Sed intelligen-
dum est quod alicui officium aliquod committitur iure ordinario, ut iam
dictum est de cantore, quandoque autem iure privilegii, sicut dicta
officia commissa sunt fratribus; et sic aliquid plus est eis commissum,
quam si nudus actus eis committeretur absque privilegio, ut iam
aliquantulum declarabitur, sed per hoc nihil iuris ordinarii possent sibi
arrogare, nec dicere quod quoad dictos actus exercendos eis conceditur
ius ex privilegio, quo in aliquo derogatur iuri ordinariorum et curato-
rum.

- 5 Sequitur: *«eo liberior et efficacius exsequi valeant, libere exercere
plenam damus et concedimus, auctoritate praesentium, facultatem.»*

Hic dicunt fratres sic: «istis verbis non multum innituntur illi qui privilegio calumniantur.»

Sed nescio quos appellant 'calumniatores', quod est 'falsi criminis impositores.' De me autem scio quod eis aut eorum privilegio calumniari numquam volui, sed rectum intellectum privilegii investigare semper nisus fui, et fratres sine | excessu eo uti optavi, ne utendo clavibus ultra quam eis concessum est, in hoc palam rapere aut furari eas clam videantur.

Dico igitur quod fratres ex privilegio domini Martini habent potestatem exsequendi dicta officia libere, ne scilicet quis eos in eorum executione impediatur, dum tamen se infra metas et limites sibi concessos teneant; excessum autem debent praelati prout pertinet ad eos, cohibere, ut iam tactum est aliquantulum et iam infra amplius tangetur. Attamen per li 'libere' nihil additur quod non sufficienter intelligeretur si non esset additum, quia semper princeps intendit liberam executionem concedere eius quod concedit, aliter enim non multum valeret eius concessio; id etiam quod videtur addere li 'libere' sufficientissime exprimitur per illam clausulam: «*districtius inhibentes ne quis fratres*» etc.

Illud autem quod dicitur 'plenam', ponderant fratres dicentes se posse absolvere omnes et omni | loco et de omnibus peccatis, etiam in casibus episcopalibus, sic ut confessos fratribus non oportet eadem confiteri suo sacerdoti.

Sed dico quod duplex est plenitudo, quantitativa et qualitativa, et quantitativa duplex, una quae respicit personas absolvendas, alia quae respicit peccata a quibus habent absolvi.

Loquendo de plenitudine quantitativa quoad personas absolvendas, bene puto quod habeant plenam potestatem absolvendi personas subditas omnium curatorum sive praelatorum, et ubique tam religiosorum quam saecularium, nisi super hoc aliqua speciali exemptione sint muniti, cum papa Martinus neminem in hoc excipit, cum tamen exci-

pere potuit, et dum declaratio CLEMENTIS hoc exprimit indifferenter circa omnes, tam religiosos quam saeculares, sic dicens: «*Dellibera-
-tione provida declaramus, si vobis detur licentia*» etc., ut supra, ubi dicitur: «*inferiorum praelatorum et rectorum ecclesiarum ac sacerdotum parochialium assensu nullatenus requisito.*» Sub praelatis autem inferioribus et rectoribus ecclesiarum continentur decani, praepositi, abbates et priores ceterique alii sub episcopis curam animarum habentes, qui omnes quodammodo sunt sacerdotes parochiales suorum subditorum, in hoc scilicet quod curam animarum illorum habent. Unde super illo verbo '*proprio sacerdote*' in illa constitutione «*Omnis utriusque sexus*», dicit OSTIENSIS quod «*proprius sacerdos dicitur ille cui cura parochialis ecclesiae est commissa, sive sit persona, sive vicarius qui tenetur residentiam facere.*» Ubi continuo quaerit: «*Quid est cura?*», et describendo curam dicit quod «*cura est vigil ac onerosa ac sollicita custodia animarum commissa alicui, ut curet ne pereant sed salventur, quae competit vel ex lege vel commissione canonica, vel consuetudine sive praescriptione ex lege scripta, sive iure communi, ut patet in episcopis*» etc.

Unde miror quomodo quidam potuit dicere quod subditi abbatum non possunt nec debent fratribus confiteri nisi de licentia superioris, ita quod, si interdictum sit a superiore ne confiteantur fratribus, tenentur in hoc oboedire superiori, et si contra praeceptum eius confiteantur fratribus, unde deberent portare mundationem, inde contrahunt sordem et peccatum propter inoboedientiam; nec propter hoc minor est potestas fratris, cum tamen ille dixit quod subditos sacerdotum saecularium fratres non licentiat<1> et contra voluntatem suorum superiorum | possent audire et absolvere. In quo, secundum praedicta, non video differentiam, nisi superiores religiosi in hoc haberent aliquam exemptio-

nem specialem, quae, si non existat, puto quod aequaliter fratres possent audire subditos religiosos praelatorum religiosorum sicut et subditos saeculares praelatorum saecularium; et quod amplius est, puto quod fratres praedicatores possent audire confessiones fratrum minorum, et e converso contra voluntatem suorum superiorum, sicut possent audire confessiones subditorum curatorum parochialium et illos absolvere contra eorum voluntatem, semper tamen sic quod confessi fratribus sine licentia suorum superiorum tenerentur eadem confiteri illis, si non prius fuerint eadem confessi illis, aut obtinere ratificationem. Nec tamen per hoc re vera, ut dicit ille, in aliquo minor est potestas fratris, sed solummodo minor est exemptio subditi, ut patet ex praedictis.

Loquendo autem de plenitudine potestatis absolvendi quantitativa, quae respicit peccata a quibus debet absolvi, puto quod fratres non habent potestatem plenariam absolvendi de peccatis contentis sub casibus papalibus et episcopalibus, immo in illis nullam habent omnino, quia in hoc iuri communi et praelatis maioribus multum praeiudicaretur, quia, ut dicit declaratio domini CLEMENTIS, «*non licet fratres ad illos manus extendere, nisi eis specialiter committatur.*»

Loquendo autem de plenitudine potestatis absolvendi qualitativae, quae respicit modum absolvendi et consistit in perfecte absolvendo ab eis quae circumstant peccatum, illa duplex est secundum duo circa peccatum absolvenda, quae sunt peccati macula et obligatio de confitendo illud suo sacerdoti. Et neutro modo absolvere possunt in casibus episcopalibus ex virtute sui privilegii, secundum quod haec satis alibi declaravi. In casibus autem communibus, qui pertinent ad sacerdotes parochiales, dico quod a macula peccati fratres ex suo privilegio habent plenam potestatem absolvendi, etiam non licentiatos, quantam habet papa, quia absolutio maculae pertinet ad principalem et prima-

rium effectum sacramenti poenitentiae, circa quam in quolibet sacramento aut nulla aut plena habetur potestas. Et sic li 'plenam' nihil apponit quod non intelligeretur, et si non esset appositum. Ab obligatione autem ad confitendum eadem suo sacerdoti, dico quod nequaquam ex suo privilegio possunt absolvere. | Etiam in casibus communibus, ut patet ex praedeterminatis, nec ad hoc potest se extendere nomen plenitudinis contentum | in privilegio fratrum, quia plenitudo illa nullam specialitatem importat, eo quod | est nomen generale ad quamcumque plenitudinem determinatam secundum exigentiam recipientis, secundum quod alia et alia plenitudine dicuntur «*pleni gratia*» seu «*Spiritu sancto*» Christus, beata Virgo et beatus Stephanus. Aliter enim sub ista plenitudine contenta in privilegio fratrum, etiam potestas in casibus papalibus et intelligeretur concessa fratribus. Unde plenitudo potestatis episcoporum non solum excedit plenitudinem potestatis fratrum in eis quae pertinent ad iurisdictionem in terminando iurgia et in eis quae pertinent ad dignitatem episcopalem, ut sunt celebrare ordines, dedicare ecclesias, altaria et coemeteria, et reconciliare, ac abbates et virgines benedicere et huiusmodi, ut fratres solent dicere, sed etiam excedit potestas episcoporum et etiam sacerdotum parochialium potestatem fratrum in administratione sacramenti poenitentiae secundum praedictum modum.

Sequitur in privilegio: «*Volumus autem*» etc.

Ubi iuxta iam dicta dicunt fratres quod hic videtur esse color, quod haec 'eadem' numero teneantur iterato confiteri, tamen non tenentur, sed aliqui li 'eadem' inseruerunt in privilegio.

Quid de hoc factum fuerit, nescio; unum tamen me scire aestimo, quod si attendantur verba et virtus verborum expressorum in hac clausula, et si privilegium debeat esse ad uberes fructus, perinde est ac si ab initio illud insertum fuisset, ut inferius amplius patebit et satis patet ex praedictis. Quod si factum fuisset, credo quod expedisset, quia tota lis quae modo habetur, cessasset.

Dicunt fratres quod «iterato confiteri tam gravis actus est, quod papa non voluit obligari quemquam ad iterum confitendum eadem per se vel per accidens, directe vel indirecte, sed tamen adiunxit «*Volumus autem*» etc., quia visus est nimis late locutus fuisse cum dixit: «*plenam damus potestatem*»; unde ad excludendum clamorem dicentium: «Vultisne eximere omnes omnino a suis praelatis?», apposuit «*Volumus autem*» etc. Dicunt etiam fratres quod nec dicentes contrarium explicant circumstantiam per quam confessi fratri tenentur eadem confiteri sacerdoti.»

Dico ad primum istorum, secundum quod iam dixi supra in principio quaestionis, quod bene verum est quod papa neminem ad eadem confitendum iterato, sive directe sive indirecte, sive per se sive per accidens, nec sic ex statuto vel privilegio quemquam | ad hoc obligavit ut ex causa propter quam sic, voluit tamen quod, non obstante privilegio fratrum et confessione facta, ipsis semper maneret subditus obligatus ad confitendum sacerdoti, «*prout statuit concilium generale.*» Quod etiam expressit in privilegio per illam clausulam «*Volumus autem*», in hoc salvando ius commune sacerdotum. Et sic confitens fratri, non licentiatus a sacerdote, manet obligatus ad eadem confitendum iterum sacerdoti virtute illius clausulae «*Volumus autem*» etc., et hoc indirecte et ex causa sine qua non, cuius causa per se et propter quam sic est

confitentis propria voluntas, qua confitens elegit confiteri fratri, non licentiatus a sacerdote, postquam scivit vel scire debuit obligationem ad confitendum sacerdoti semper manere. Voluntas autem papae non est huiusmodi causa, nec per se nec per accidens, nec directe nec indirecte, nisi negative ut causa sine qua non, scilicet quia per fratrum privilegium noluit revocare obligationem statuti. Propter quod signanter dixit in privilegio: «*Volumus autem quod hi qui fratribus confitebuntur eisdem*», utendo verbo de priori futuro circa confessionem faciendam fratribus, et subiunxit: «*suis parochialibus presbyteris confiteri, saltem semel in anno, prout generale concilium statuit, nihilominus teneantur*», utendo verbo de posteriori futuro circa tentionem de confessione facienda sacerdoti, quasi dicat: «Provideat sibi volens confiteri fratri, quia nihil minus manet obligatus ad confitendum sacerdoti, quam si non fuisset confessus | fratri.»

Quod addunt fratres: «Quia papa visus est nimis late» etc., dico secundum praedicta quod, si papa non apposuisset «*Volumus autem*» etc. magis stricte secundum praedicta locutus fuisset ex parte fratrum, quia tunc non fuisset eis concessum nisi omnino generale privilegium, virtute cuius non habuissent potestatem absolvendi nisi licentiatos a sacerdotibus, ut secundum praedicta in principio quaestionis diximus. Per illam ergo clausulam non solum conservatur ius integrum sacerdotum, sed etiam conceditur fratribus potestas absolvendi non licentiatos; et sic dominus MARTINUS, cum dixit: «*plenam damus potestatem*» etc., non nimis late visus est locutus fuisse intelligentibus iura, cum opus esset apponere li «*Volumus*» etc. ne videretur omnes subditos eximere a suis praelatis, sed tunc solummodo hoc potuisset | visum fuisse, si dixisset «*plenam damus potestatem*» absolvendi non licentiatos.

Sed adhuc dicunt fratres quod bene volunt salvare ius commune prout salvatur in privilegio, prout privilegium remittit ad ipsum; nunc

autem non totum ius commune salvatur in privilegio, neque privilegium remittit ad totum, sed tantum pars eius quae exprimitur in statuto, videlicet ipse actus confitendi et temporis determinatio, cum dicitur: «*confiteri saltem semel in anno*»; non autem obiecta, sive peccata, confitendi quae exprimuntur in statuto, cum dicitur: «*omnia peccata sua*», quia li '*prout*' per quod privilegium remittit ad ius commune et salvat ipsum, non est determinativum huius verbi '*confiteri*', ut est determinabile per li '*omnia peccata sua*', et sic non ut salvet totum statutum nec ut ad ipsum remittat, sed solummodo ut est determinabile, et ut iam determinatum in illa determinatione «*semel in anno*», ita quod ratione illius determinationis est determinativum illius, et sic ut salvet statutum et non remittat nisi ad ipsum quoad actum confitendi, in quantum faciendum est «*semel in anno*», et sic ut remittit solum ad partem statuti quae in privilegio exprimitur.

Et ponunt exemplum de Lucae II*, ubi dicitur de Iesu: «*Tulerunt illum in Ierusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini.*» Debetne quod propter li '*sicut*' revolvam totam legem Moysi, quod oporteret si ad totam remitteret. Item cum dicitur in Evangelio: «*Parate viam Domino, sicut dixit Isaias*», oportetne totum Isaiam | repetere? Et sicut, ut dicunt, bene verum est quod «*semel in anno, prout statuit concilium*», tenetur subditus confiteri sacerdoti, non tamen «*omnia peccata sua*», quia non peccata quae commisit quae iam est confessus fratri, sed aliquid committendum post confessionem factam fratri.

Dico quod hoc falsum est, ut patet ex dictis supra et amplius patebit ex infra dicendis, maxime in dissolutione 5^{ae} rationis inducendae contra fratres.

Et similiter quod addunt, scilicet «quod contrariantes eis non explicant circumstantiam per quam confessa fratri tenentur confiteri sacerdoti.»

Dico enim quod falsum est, immo semper dixi quod hoc explicatur per illud adverbium similitudinis '*prout*', quia procul dubio li '*prout*' circa illud verbum '*confiteri*' importat illam determinationem, quae est «*omnia peccata sua*», ut iam declarabitur. Unde dico quod si esset ita quod privilegium non remittat nisi ad illud quod exprimitur de statuto, tunc li '*prout*' non esset ibi adverbium | similitudinis significans idem quod '*sicut*', sed potius esset nomen habens declinationem pronominis significans idem quod hoc nomen, quod sub hoc sensu '*prout statuit*', id est '*quod statuit*', et omnino superflue poneretur ibi li '*prout*', quia idem esset sensus cum ipso et sine ipso, et sic non esset differentia omnino sive li '*prout*' determinaret actum confitendi absolute, sive mediante illa determinatione '*semel in anno*', quia neutro modo remitteret ad li '*omnia peccata*', eo quod non est in privilegio expressum. Quare, cum li '*prout*' et in privilegio et in sermone communi non solet esse nisi adverbium similitudinis, et idem est quod '*sicut*', non est conveniens dictum fratrum quod, si li '*prout*' est adverbium similitudinis et non superfluit, et non esset proprie adverbium similitudinis nisi importaret aliquem alium modum circa actum confitendi quam sit ille, scilicet '*semel in anno*', qui exprimitur. Importat ergo alium modum circa actum confitendi quam sit ille qui est '*semel in anno*', qui non est nisi contentus | in statuto et ad illum remittit, et sic remittit ad omnem modum alium in statuto expressum circa actum confitendi, quia qua ratione remittit ad unum, et ad omnem alium, si sint plures. Quare cum

li *'omnia peccata'* expressum in statuto sit quaedam determinatio, ut obiectum actus confitendi, ad illud ergo remittit et notat ipsum repliandum esse in privilegio, ac si in eo scriptum esset: «*teneantur confiteri semel in anno omnia peccata sua.*» Ex quo patet vanitas eius quod dicunt fratres, quod scilicet in statuto habetur *'omnia peccata sua'*, non autem in privilegio; licet enim hoc non habetur in privilegio sub verbis propriis, tamen ibi habetur intellectum sub verbo altero quod est li *'prou'*; et ideo sicut virtute statuti subditus tenetur confiteri sacerdoti omnia peccata sua totius anni, sic etiam virtute privilegi ratione huius clausulae «*Volumus autem*» etc., et cum hoc li *'prou'* positum in privilegio aliquid plus importat quam si loco eius poneretur li *'omnia peccata sua'*, quia si esset ibi *'omnia peccata sua'* sive li *'prou'*, posset credi quod non tenerentur confiteri confessa fratribus, quia in nullo remitteret ad statutum in quo non fit mentio de peccatis alteri confessis, sicut in privilegio fit mentio de confessis fratribus, per quod distributio illa in privilegio posset videri fore acco-|moda, scilicet pro aliis non confessis fratribus. Non sic autem potest videri de distributione illa posita in statuto, sed per le *'prou'* notatur quod aequaliter quisque tenetur confiteri omnia peccata sua virtute illius clausulae «*Volumus autem*» etc., et virtute illius statuti quod ante privilegium edictum fuit. De quo statuto nullum dubium est quin omnia peccata totius anni, etiam confessa alteri sine sacerdotis licentia, tenentur ipsi confiteri. Et sic, licet omnem modum determinantem actum confitendi, qui exprimitur in statuto, exprimeret privilegium, tamen adhuc li *'prou'* aliquem alium modum denotaret ad quem remittit, qui est ille quem intendit statutum, videlicet quod etiam confessa alteri sine licentia sacerdotis, ipsi sunt confitenda, et sic omnino ad totum statutum, quantum pertinet ad actum confitendi, remittit privilegium per le *'prou'*.

Ex quo etiam patet quam vanum sit quod dicunt fratres, videlicet «quod plena veritas est quod ratione statuti homo quilibet debet saltem

semel in anno peccata totius anni simul colligere, et eadem suo curato confiteri, sed privilegium supervenit; ergo confessus privilegiato non tenetur eadem quae illi confessa sunt confiteri curato.» Immo propter le 'prou' ad idem obligat privilegium ad quod obligavit statutum, ut dictum est.

Quod autem arguunt fratres in contrarium per exemplum in Luca, dicendum quod exemplum illud magis est pro nobis quam pro eis. Etenim, licet propter li 'sicut' scriptum in Luca non oportet revolvere totam legem quae continetur in quinque libris Moysi, qui proprie lex appellantur, oportet tamen propter illud 'sicut' revolvere totam legem Levitici quantum pertinet ad illam oblationem faciendam, ad quam partem legis totalem remittit Evangelium propter li 'sicut', sic in proposito propter li 'prou' oportet revolvere totum statutum quantum pertinet ad confessionem faciendam, ad quam partem statuti totalem remittit privilegium propter li 'prou'. Illa enim lex oblationis «quam fecerunt parentes Iesu secundum consuetudinem legis pro eo», | secundum quod dicitur ibidem, habetur Levitici XII°, ubi sic dicitur: «*Si non potuerit pariens ferre agnum, sumet duos turtures vel duos pullos columbae, unum in holocaustum et alterum pro peccato, orabitque pro eo sacerdos, et sic mundabitur.*» Et hoc totum circa Christum factum est, dicente Glossa super Lucam: «*Non quia filius aut mater hostiis indigebat purgari, sed ut salvarentur a timore legis.*» Li 'sicut' ergo remittit ad totam legem huius oblationis et eam totam oportet revolvere, et sic per le 'sicut' oportet intelligere in Luca aliquid quod non est ibi expressum, sed in Levitico potius expressum est, et sic per le 'prou' expressum in privilegio oportet intelligere aliquid non expressum in illo, sed in statuto. Sicut enim illud quod exprimitur in Levitico, scilicet «*unum in holocaustum et alterum pro peccato*», | intelligitur per le 'sicut' factum circa oblationem Christi, licet in Luca non sit expressum,

consimiliter quod exprimitur | in statuto, scilicet '*omnia peccata sua*', intelligitur per le '*prout*' faciendum circa confessionem faciendam sacerdoti, licet in privilegio non sit expressum.

Sic etiam respondendum est ad illud quod dicit de Isaia, quia licet propter illud aliud «*sicut scriptum est*» in Matthaeo, non oportet totum repetere Isaia; oportet tamen totum repetere quod pertinet ad illius viae praeparationem; consimiliter et in proposito, ut dictum est. Non ergo subditus per li '*Volumus*' etc. obligatus manet post confessionem factam fratri, ad confitendum sacerdoti solum aliquid committendum, et maxime circa finem anni, ut fratres intendunt, sicut in solutione 5^{ae} rationis inductae contra eos amplius patebit, sed per iam commissum et fratri confessum. Si enim ita esset, ut dicunt fratres, tam modica sint illa committenda post confessionem factam fratri ante communionem in fine anni et fratri non confitenda, ut ipsi dicunt, potiori ergo ratione quam sit illa propter quam ipse dominus MARTINUS dixit: «*Volumus autem*» etc., scilicet propter committenda et confitenda sacerdoti, dixisset: «*Nolumus autem*» etc., scilicet propter iam commissa et fratri confessa, quod idem esset ac si loco illius clausulae «*Volumus autem*» etc. esset adiecta illa clausula: «non obstante quod confessi fratribus non licentiati a suis propriis sacerdotibus teneantur eisdem semel in anno confiteri omnia peccata sua, *prout statuit concilium generale*»; nisi quod si scriptum esset in privilegio '*non obstante*', certum | esset quod solis fratribus sufficeret confiteri omnia peccata totius anni. Si autem scriptum esset «*Nolumus autem*», dicere possemus quod verum est, quod confessus fratri non teneretur confiteri sacerdoti commissa et fratri confessa, teneretur tamen confiteri ei aliqua

committenda post confessionem factam, et hoc eadem ratione qua modo conscriptum est «*Volumus autem*» etc.

Fratres autem dicunt illud, aut si scriptum esset «*Nolumus autem*», et fratres dicerent nulla peccata omnino esse confitenda sacerdoti, nisi vellet subditus, nullam scilicet circa peccata distinctionem admittendo. Ergo et nobis modo conscriptum est «*Volumus autem*» etc., concedant omnia indifferenter esse sacerdoti confitenda, sive confessa fratri sive non confessa, nullam distinctionem circa peccata nobis fingendo, quare vera nullatenus est admittenda, quia peccata committenda possunt non committi, et ideo possunt esse omnino non confitenda, et sic posset contingere quod confessus fratri in aliqua parte anni per totum residuum anni nihil omnino haberet confitendum, nisi iam confessum, et sic aut nihil omnino teneretur confiteri sacerdoti, aut iam confessum; et sic, sicut fratres non ponunt subditum teneri confiteri sacerdoti confessa fratri, sic debent ponere subditum in casu non teneri omnino per totum annum confiteri sacerdoti, quod tamen non ponunt. Quomodo autem nec possunt ponere subditum teneri ad confitendum sacerdoti commissum versus finem anni post confessionem factam sacerdoti, videbitur inferius in solutione dicti argumenti 5¹.

Duobus iam tactis in praemissis adhuc fratres se opponunt, quorum primum pertinet ad statutum, scilicet quod virtute statuti quilibet tenetur confiteri suo sacerdoti omnia peccata totius anni, secundum pertinet ad privilegium, scilicet quod li 'omnia' replicatum in privilegio <per> li 'prout' distribuit et pro confessis fratri et pro non confessis.

Contra primum dicunt quod «quaesierunt in Goffrido, Raymundo, Ostiensi, Innocentio, Bernardo, nec invenire potuerunt quod li 'omnia'

in statuto distribuit pro peccatis totius anni, et probatio, dicunt, quod non est vera expositio.» Ponunt enim casum in quo non oportet semel confiteri in anno omnia peccata totius anni praecise, immo quandoque tenetur confiteri confitens plura quam ea quae sunt totius anni, et quandoque pauciora.

De primo casus est iste: aliquis confitetur suo proprio sacerdoti in Paschate, sed ex verecundia retinet aliquod peccatum quod non confitetur | tunc; in alio autem anno vult integre confiteri. In isto casu iste tenetur confiteri non solum peccata huius | anni secundi, sed etiam peccata omissa praecedentis anni.

De secundo casus est iste: aliquis confessus perfecte in Adventu suo proprio sacerdoti mutat locum et fit post Natale subditus alterius sacerdotis, cui tamen confitetur in Quadragesima, non tenetur ei confiteri omnia peccata sua totius anni.

Hic dixit ille qui locutus est pro fratribus: «Ideo non approbo dictam expositionem», et alloquens audientes subiunxit: «Et vos ipsi iudicate.»

Miror ego quomodo talia ausus fuit suadere viris intelligentibus, et quod amplius, stupeo quomodo communitas fratrum potuit talia tolerare. Verum est enim quod li '*omnia*' in statuto distribuit pro peccatis totius anni, quae curato non sunt confessa, quod sufficienter intelligitur ex intentione statuentis et circumstantiis litterae. Statuens enim voluit quod quolibet anno quilibet saltem semel in anno confiteretur suo sacerdoti; et constat quod non de aliquo vel de aliquibus, ita quod non de omnibus in singulis annis, quia talis confessio non valeret, eo quod non esset integra.

Quod ergo dicunt fratres, «quod quaesierunt in Goffrido» etc., bene credo quod ita fecerunt, sed invenire non potuerunt, non quia in illis aut aliquo eorum illud non erat, sed quia non diligenter quaesierunt.

Dicit enim OSTIENSIS exponendo illud *'semel in anno'*: «Cum saepius cadit homo, saepius confitendum est, sed ad minus semel in anno hoc debet facere quilibet christianus.» Et sic patet quod illos, qui singulis vicibus non confitentur postquam peccata commiserunt, astringit statutum ad semel et simul saltem et ad minus confitendum omnia; qui si fuissent satis devoti, confessi fuissent singula singulis vicibus. Per quod patet plane et ex circumstantiis in littera statuti et ex dictis Ostiensis, quod li *'omnia peccata'* stat ibi pro peccatis totius anni.

Per dicta patet responsio ad casus fratrum. De primo enim dico quod peccata totius anni non solum intelliguntur peccata commissa infra unum annum, sed etiam habita prius et retenta ex annis praecedentibus, sic quod poenitens non est ea confessus sacerdoti sicut tenetur; <quae> in quocumque enim anno praecedente fuissent commissa, quia ipse secum defert illa, ipse tenetur ea confiteri sacerdoti.

Sed | dicunt fratres: «Ergo a contrario, cum peccata confessa fratri non defert secum, quia per absolutionem fratris deleta sunt, illa non tenetur confiteri sacerdoti.»

Et dico quod, licet illa non defert secum secundum actum aut secundum maculam, | defert tamen ea secum secundum obligationem, propter quam tenetur ea confiteri iterum, ut saepe dictum est et iam amplius dicetur.

De secundo dico quod, quotquot subditus habuerit sacerdotes infra unum annum, vel per hoc quod mutat domicilium vel per hoc quod sacerdotes mutantur, illi plures sacerdotes unus sacerdos respectu confitentis reputantur, et sufficit semel in anno uni eorum omnia sua peccata confiteri vel singulis singula commissa tempore suo. Nemo enim artatur per statutum ad semel in anno et simul confitendum omnia, si velit singula commissa statim confiteri quando commissa sunt. Si enim non liceret singula singulis vicibus confiteri, hoc esset artare viam perfectionis, et si non liceret in uno anno confiteri commissa in annis praecedentibus, hoc esset artare viam salutis.

Contra secundum praemissorum dicunt fratres sic: «Dicitur ab aliquibus quod li 'omnia' replicatum in privilegio per li 'prout' distribuit tam pro confessis quam non confessis».

Sed nescio si per privilegium mutatur virtus terminorum et distributio huius signi 'omnis' ampliatur. Credo quod non, sed est ibi distributio accomoda, sicut cum dicitur: «Coelum tegit omnia», id est omnia quae teguntur, secundum illud Ioannis I^o: «*Omnia per Ipsum facta sunt*», id est factibilia, | et I^{ae} <ad> Thessalonicenses V^o: «*Omnia probate*», Glossa: «*id est omnia probanda*». Sic in proposito, si ponamus et demus ei quod privilegium remittit ad totum statutum, concedo ei quod li 'omnia' distribuit in statuto et stet sub eodem sensu sub quo natum est stare in statuto sub illo, scilicet qui est sibi essentialis et a se inseparabilis, ut pro confitendis et pro illis quae opus est confiteri, non autem accidentalis et separabilis ab eo, ut pro pluribus vel paucioribus; ut cum dicitur: «Sacerdos orat pro omnibus parochianis suis», distribuit tam pro mortuis quam pro vivis. Cum autem dicitur: «Sacerdos communicat omnes parochianos suos», distribuit tantum pro vivis.

Dico quod bene verum est quod per privilegium non mutatur virtus terminorum, nec distributio essentialis huius signi 'omnis' ampliatur, et quod est ibi distributio accomoda et contracta ad pauciora quam sustinere potest distributio essentialis termini. Si quis enim velit facere generalem confessionem secundum consilium AUGUSTINI | in illo cap.^o «*Quem poenitet*», etiam de omnibus hactenus confessis proprio sacerdoti, quae nullo modo tenetur iterato confiteri, et dicat sic: «Confiteor

omnia peccata mea», explicando consequenter singula in speciali, li 'omnia' distribuit secundum exigentiam suae distributionis naturalis pro peccatis non confessis quae necesse est confiteri, et etiam pro confessis de quibus non est opus sive necessitas iterato confiteri. In proposito autem statuto aut privilegio li 'omnia' non distribuit nisi pro confitendis, et quae necessarium est confiteri, sed tamen haec distributio accomoda amplior est quam fratres intelligunt, quia illa distributio non distribuit respectu illius praedicati quod est 'confiteri', ut est simpliciter et absque determinatione consideratum, sed ut est determinatum illa determinatione quae est 'proprio sacerdoti', et sic distribuit non solum pro confitendis quae scilicet necesse est confiteri ratione legis evangelicae, cuiusmodi sunt nulli omnino confessata, sed etiam pro confitendis suo sacerdoti quae sunt non solum illa quae nulli sunt confessata, sicut fratres intelligunt, sed etiam illa quae sunt confessata fratri virtute sui privilegii absque sacerdotis licentia, ut saepius expositum est; et pertinent tam confessata fratri quam non confessata omnino ad essentialem distributionem in exemplo praedicto de volente facere generalem confessionem, et similiter in proposito ad distributionem accomodam in confessione ex debito facienda sacerdoti. Licet enim accidentaliter sit distributio qua aliquando stat terminus pro pluribus, aliquando pro paucioribus, sed quod non confessata sacerdoti aliquando sunt plura, aliquando pauciora, ut patet in duobus casibus praedictis inductis a fratribus, numquam tamen supponit pro aliis quam pro suis suppositis essentialibus, nec pro aliis verificatur locutio quam pro illis quae praedicatum sibi determinat in subiecto. Et semper quaecumque peccata respectu actus confitendi cadunt sub distributione, sive fuerit naturalis, sive accidentaliter aut accomoda, aliquo modo sunt et dicuntur ipsius confitentis esse.

Sed e converso fratres dicunt quod «peccatum non dicitur esse nec

est hominis vel suum, nisi quamdiu inficit animam et homo per ipsum incurrit Dei offensam et obligatur ad | gehennam. Dicitur enim Isaiae LIX°: *«Iniquitates vestrae diviserunt inter vos et Deum vestrum.»* Et certum est quod ideo debeo peccatum confiteri, quia est meum, et non possum dicere quod e converso ideo est meum quia teneor illud confiteri, ex quo includunt quod non teneor peccatum confiteri nisi inficiat me, et ideo solum teneor confiteri ipsum, quia sic est meum quod me inficiat, ita quod si non sit sic meum, nullo modo teneor ipsum confiteri, et quod nihil sit dictum quod peccatum sit meum quia teneor ipsum confiteri.» Addunt autem dicentes: «Si dicatur quod peccatum sit meum quia teneo ipsum in memoria, aeque ergo dicam quod sit meum de peccato originali et de peccato deletio in baptismo.»

Ad primum istorum dico quod quinque modis peccatum dicitur esse hominis sive meum aut suum, quod alias exposui satis. Sed quantum sufficit ad praesens, dico quod uno modo dicitur peccatum hominis secundum actionem, quo secundum AUGUSTINUM, Contra Faustum: *«Peccatum est factum vel dictum vel cogitatum contra legem Dei»*, quod non est hominis secundum quod huiusmodi, nisi quamdiu homo agit ipsum secundum actum, puta dum actu adulteratur et fornicatur, sed statim cum transit secundum actum, adhuc manet secundum maculam et ut Dei offensa.

Et est secundus modus secundum quod de istis duobus modis dicitur < Iob >, XI°: *«Si iniquitatem quae est in manu tua, abstuleris a te, et non permanserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc levare poteris faciem*

tuam absque macula.» Glossa: «*Iniquitas in manu culpa est in opere*» — ecce primus — «*iniustitia in tabernaculo iniquitas est in mente, levare faciem est in Deo animum per studia orationis attollere, quam faciem macula inquinat, si conscientia accusat*», — ecce secundus —, De quo | arguunt fratres quasi non possit dici peccatum meum, ut ipsum possim aut teneor confiteri alio modo; quod non est verum, quia cum peccati macula et divina offensa atque obligatio ad gehennam sunt abolita per confessionem iuxta illud, quod petit DAVID in Psalmo 118^a, «*Fiat cor meum immaculatum, ut non confundar*», super quo dicit AUGUSTINUS in originali: «*Confessione fit cor meum immaculatum, ut non confundar*», adhuc manet secundum reatum et obligationem, qua scilicet obligatur homo ad solutionem poenae debitae temporalis.

Et est tertius modus, de quo dicit AUGUSTINUS, loquendo de David propheta sic super illud Psalmi 50^a «*Cor mundum | crea in me Deus*»; «*Cui dictum fuerat per prophetam*», scilicet Nathan, II° Regum, XII°: «*Dimissum est tibi peccatum*», evenerunt quaedam quae ibidem minatus erat Deus propter peccatum. Habebat iam rectum cor et, ut habetur II° Regum, XVI°, iniuriosum quemdam maledicta inferentem patienter audivit, unus autem militum volens percutere eum prohibetur a David, ut diceret: «*Deus misit illum ut mihi malediceret*». Agnoscens culpam suam amplexus est poenam suam.» Ecce quia adhuc culpam suam cuius macula caruit, rectum cor habens agnovit quando poenam reatus pro ea solvit, secundum quod de eodem dicit GREGORIUS, libro IX° Moralium: «*David audire post confessionem meruit: Dominus abstulit peccatum tuum*» et, tamen multis post cruciatibus afflictus et fugiens reatum culpae quam patraverat, exsolvit», — ecce tertius modus —.

Cumque culpa transierit et ut actus et ut macula et ut reatus, adhuc tamen bene manet hominis sive suum ut pronitas derelicta in animo ad peccatum, dicente GREGORIO libro eodem, exponendo illud Iob, X^o:

«Si peccavi et ad horam pepercisti mihi»; «Ad horam Deus parcat, cum reatum culpae concessis fletibus diluit, sed non numquam hoc quod in conspectu iam iudicis fletu interveniente deletum est, ad animam redit et devicta culpa ad delectationem rursus inserpere nititur, atque in antiquo certamine rediviva pulsatione reparatur. Quod caute noverat qui dicebat: 'Putruerunt et corruptae sunt cicatrices meae.' 'Cicatrices' sanationes vulnerum sunt, 'cicatrices computrescere' est sanata iam peccatorum vulnera rursus in tentatione serpere.» De quo etiam dicit AUGUSTINUS Psalmo 118° super illud: «Non enim qui operantur iniquitatem», exponendo illud <ad> Romanos, VIII°: «Non enim ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum», sic inquit: «Quid operatur in nobis peccatum nisi sola illicita desideria? Quibus si non adhibeatur assensus, movetur quidem nonnullus affectus, sed nullus relaxatur effectus. Quoniam non naturae vigor alienae, sed languor est nostrae, a quo languore, quem peccatum appellat Apostolus, omnino salvi erimus, cum et animo et corpore immortales facti fuerimus, et universus reatus sacramento baptismatis est solutus», — et est quartus modus —.

Cumque peccatum pertransierit est ut languor naturae, adhuc manet hominis sive | suum in memoriae recordatione, et hoc non per peccati secundum rem inhaerentiam nec per eius speciem receptam ab ipso, quemadmodum manet in memoria unius peccatum quod ipso vidente alter per-|petravit, sed per quandam annotationem peccati, quod ipse-|met perpetravit. Quemadmodum etiam quadam annotatione in memoria bonorum fides eorum manebit, quam quis habuerat in vita ista,

dicente AUGUSTINO, XIV° De Trinitate: «*Fides quae nunc est in animo nostro animo credentis affixa est sicut corpus in loco, sed quando in animo non erit eam recordabimur rei praeteritae recordatione in recordantis animo derelicta*», et hoc per quandam annotationem. Tripliciter enim habet aliquid esse in memoria, dicente AUGUSTINO X^o libro Confessionum: «*Ecce in memoriae meae campis plenis innumerabilium rerum generibus, sive per imagines, sicut omnium corporum; sive per praesentiam, sicut quae sunt artium; sive per nescio quasdam annotationes, sicut affectionum, discurre*», — et est quintus modus quo peccatum dicitur esse suum —.

Quod ergo dicunt fratres, «quod peccatum non dicitur hominis nisi quamdiu inficit animam», dico quod verum est secundo modo; bene tamen est et manet eius secundum reatum et alios modos ultiores; qui quidem reatus est obligatio ad solvendam poenam temporalem debitam peccato dimisso, qualem solvit David quando cognovit culpam suam amplexando poenam suam; ad quem modum reducit peccatum manens obligatione ad confitendum proprio sacerdoti, quando deletum est sola contritione aut cum hoc confessione facta fratri; et in hoc casu, quia peccatum est meum obligatione, teneor ipsum confiteri, et non e converso quia teneor ipsum confiteri, ideo est meum obligatione, sicut peccatum meum est reatu, ideo teneor solvere poenam, et non e converso quia teneor solvere pro eo poenam, ideo est meum.

Quod arguunt: «Si peccatum ideo est dicendum meum quia teneo id in memoria, ergo peccatum originale meum est et similiter deletum per baptismum», dico quod verum est; hoc enim quaecumque peccata commisit homo, sua sunt et erunt per species suas manentes in memoria

in vita praesente, et per quasdam annotationes manentes in memoria in vita aeterna; sic manebit et fides, sicut dictum est. Sed propter sic esse meum non est peccatum meum ad confitendum, nisi libertate voluntatis et fuerit peccatum actuale contractum post baptismum, et hoc pro statu vitae praesentis, et secundum hoc peccatum originale et similiter deletum per baptismum bene aliquo modo est meum, licet nullo modo sit confitendum.

Contra praedicta arguit quidam pro fratribus, cuius argutias fratres commendabant, | primo per tres consequentias sic: «Quod omnino non est, non est peccatum, quia peccatum aliquo modo habet esse sicut aliae privationes; sed peccatum ablatum per confessionem factam fratri omnino non est. Ergo etc. Quod autem non est peccatum, non est peccatum alicuius; sed peccatum quod non est alicuius, non est confitendum; quare peccatum absolutum per confessionem factam fratri nullatenus est confitendum.»

Secundo, idem arguit sic: «Peccatum deletum sive absolutum non est peccatum nisi aequivoce et secundum quid peccatum, respectu non deleti et non absoluti quod est vere peccatum, quemadmodum homo mortuus non est nisi aequivoce et secundum quid homo, respectu veri; peccatum ergo absolutum non est verum peccatum; nihil autem est confitendum nisi vere peccatum. Ergo etc.»

Hic est advertendum primo quod tales | modi arguendi nil valent; secundo in quod deficiunt. Primum istorum advertendum est in simili modo argumentandi ad probandum conclusionem quam omnes confitentur esse falsam, nam sicut peccatum absolutum a fratre non est omnino nec est alicuius et non est peccatum nisi aequivoce, sic etiam omnino non est nec est peccatum nisi aequivoce, peccatum illud quod

ante confessionem deletum est per contritionem aut quod est absolutum. Quia hoc quoad divinam offensam et maculam non est omnino isto modo et per hoc non est alicuius nec est peccatum nisi aequivoce, quare et aequaliter non est confitendum, sicut nec peccatum absolutum a fratre. Sed constat quod peccatum absolutum a Deo in contritione sic confitendum est, quod necesse est ipsum homini confiteri et quod semper potest libere iterato confiteri. Propter quod clarum est quod talis modus | arguendi non valet circa peccatum absolutum a Deo in contritione, quare similiter clarum est quod nec valet circa peccatum absolutum a fratre, de quo etiam constat quod semper potest libere iterato ipsum confiteri secundum AUGUSTINUM in saepe dicto cap.* «*Quem poenitet*», et hoc absque omni iniuria sacramenti, ut alibi declaravimus.

Similiter etiam nec fratres negarent quin, si dominus MARTINUS in illa clausula «*Volumus autem*» etc. expressisset sic: «*confiteri semel in anno illa eadem quae confessa sunt fratri teneantur*», confessus fratri teneretur eadem confiteri iterato suo sacerdoti.

Sed tamen contra hoc potest induci praecedens argumentatio. Omnia igitur huiusmodi peccata, licet non sint omnino secundum maculam nec alicuius nisi aequivoce, secundum alium tamen modum sic sunt, et sic sunt peccata et peccata alicuius, quod potest iterato confiteri sive libere sive ex obligatione, non obstante | illo modo arguendi quo ille arguebat peccata absoluta per confessionem factam fratri sic non esse confitenda, quod nullo modo possunt confiteri iterato libere non solum quod non ex obligatione. Quare ulterius cum propria materia sive objecta confessionis et absolutionis non sunt nisi peccata propria confitentis, quia nullus potest aut debet sacramentaliter confiteri nisi peccata quae

habeat ut sua, constat ergo quod confessus fratri et absolutus a fratre adhuc potest habere peccata ut sua et iterum confitenda, vel libere et ex voluntate, vel opportune et ex obligatione secundum praedictum modum.

Deficit autem ille modus arguendi in consequentiis primi argumenti. Cum enim dicitur in prima consequentiā: «Quod omnino non est, non est peccatum», dicendum est quod verum est de illo quod sic omnino non est, quod nihil sit in rerum existentia nec natum est esse; de illo autem quod omnino non est in existentia, quod tamen natum est esse in existentia, cuiusmodi est omne illud quod nominat rem alicuius praedicamenti aut privationem aliquam circa illam, non est verum quod non sit peccatum: etenim si nullum homicidium esset omnino in rerum existentia, haec tamen esset vera: «Homicidium est peccatum», licet ex hoc non sequatur ulterius quod sit alicuius, nisi aliquis prius ipsum commisisset, quemadmodum si nullus ternarius esset in existentia, haec tamen esset vera: «Ternarius est numerus impar».

Sed quia haec subtilitas circa praedicationes pertinet ad aliam facultatem; ipsa omitta, dico aliter quod etiam si pro pace fratrum concedamus hanc esse veram: «Quod omnino non est, non est peccatum», tamen respondere possumus ad illam consequentiam secundam, scilicet: «Peccatum quod est absolutum a fratre, non est», dicendo quod verum est secundum illum dictum modum essendi secundum quem est absolutum. Nunc autem quia absolutio per se et principaliter respicit peccatum secundum quod habet esse in maculatione et divina offensa, qua abolita per absolutionem non necessario aboletur secundum modum essendi quo habet esse in reatu et obligatione quadam aut alio modo aliquo ex praedictis, idcirco ergo peccatum absolutum a fratre, licet omnino non sit secundum maculam et offensam, nec propter hoc illa omnino iteranda est confessio illorum quae confessa sunt fratri, secun-

dum quem modum etiam bene tenet ulterior processus argumenti, quod scilicet si peccatum absolutum secundum maculam non est peccatum, nec est alicuius peccatum nec confitendum, tamen propter | reatum vel obligationem solvendam, bene est confessio peccatorum quae confessa sunt fratri iteranda, quia scilicet peccatum quod non est omnino secundum maculam, bene est secundum reatum et obligationem, secundum quam etiam bene est alicuius, et ideo confitendum ut solvantur reatus et obligatio.

Ad cuius ampliorem intellectum sciendum quod obligatio ad confitendum de qua loquimur hic, triplex est.

Quaedam de iure naturae, qua scilicet peccator obligatus est ad faciendum confessionem Deo, quae confessio necessaria est ad maculae absolutionem, et sine qua macula absolvi non potest, et semper fuit et erit necessaria ad hoc; de qua dicitur in Psalmo <31>: «*Dixi confitebor adversum me*» etc.

Alia vero de iure divino in lege Evangelii, qua scilicet peccator obligatus est ad confessionem faciendam homini sacerdoti simpliciter, qua potest absolvi macula peccati sacramentaliter, si prius a Deo | per sufficientem contritionem non fuerit soluta, quae tamen non sic necessaria est ad huiusmodi absolutionem, quin sine ipsa secundum actum adhibita possit absolvi prius a Deo per sufficientem contritionem, si tamen adsit propositum confitendi homini, ita quod confessio facienda homini aut secundum actum aut secundum propositum necessaria est ad maculae absolutionem, de qua dicitur Iacobi, V^o: «*Confitemini alterutrum peccata vestra*», quae solummodo erat necessaria ab initio legis Evangelii.

Tertia autem est ex iure humano in statutis ecclesiae, quae <a> peccator obligatus est ad faciendum confessionem proprio sacerdoti, qua potest absolvi macula peccati sacramentaliter et omnis obligatio, si

prius a Deo per sufficientem contritionem aut ab alio sacerdote per sacramentalem absolutionem non fuerit absoluta.

Et sic ista confessio quae debet fieri sacerdoti proprio post confessionem factam fratri, quoad actum confitendi non est necessaria et opportuna ad maculae ablutionem, sed solummodo ad solutionem illius obligationis. Quae obligatio sufficiens est causa iterandi ex debito confessionem eorundem, etiam si non esset alia quae etiam ad maculae ablutionem in confessione facta fratri necessaria est quoad propositum. Si enim confitens fratri, non licentiatu a sacerdote, non proponeret eadem peccata quae fratri est confessus, confiteri sacerdoti, si ipse vellet nec alia rationabilis causa relinquendi illum subesset, non credo quod confitens esset vere poenitens ut posset a fratre absolvi. Unde et ista confessio iteranda necessaria est in proposito confitentis fratri, vel necessarium est saltem ut non sit propositum contrarium ad hoc, scilicet ut sit idoneus ad recipiendum absolutionem a fratre.

Et fuit ista tertia obligatio primo instituta quoad personarum, scilicet quibus confitendum esset, determinationem, postquam dictum est: «*Ego sum Pauli*» etc., ut supra habitum est ex dictis Hieronymi. Sed illa determinatione tunc facta quoad personas quibus confitendum est, nondum erat facta determinatio aliqua quoad tempus confitendi, quae facta est tempore procedente et devotione populi deficiente; propter cuius defectionem etiam ab initio facta est determinatio iam dicta sacerdotum. Unde et secundum diversum statum devotionis populi maior et minor facta est coartatio quoad temporis determinationem quo est confitendum, et similiter quoad sacerdotum determinationem quibus est confitendum, sic quod, sicut quando vigeat magna populi devotio, erat omnino indeterminatio et quoad sacerdotes confessores et quoad tempus confitendi, ita et deficiente populi devotione facta est determinatio quoad ambo, sed modo contrario quia semper maior facta

est determinatio quoad sacerdotes et confessores et minor quoad tempus confitendi, ut iam dicitur, quamquam determinatio temporis confitendi rationabiliter praesumitur facta fuisse secundum determinationem temporis communicandi, quia communionem faciendam populo debet praecedere eiusdem confessio. Etenim licet ab initio ecclesiae omnes erant artati ad communicandum quotidie, quando sacerdotes sacrificabant, secundum quod dicitur De consecratione, dist.⁶ II^a: «*Peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic etenim apostoli statuerunt*», ubi dicit Glossa super illud: «*Communicent*»: «*Qui corpus et sanguinem ministrant, sed hoc est antiquum*», per hoc illud edictum videtur coartari ad illos qui sacerdoti ministrant. Postmodum tamen istud erat relaxatum dicente AUGUSTINO ibidem: «*Quotidie eucharistiam accipere nec laudo, nec vitupero, omnibus tamen dominicis diebus communicandum hortor*.» De laicorum autem communione primum quod vidi institutum habetur ibidem in cap.⁶: «*Etsi non frequentius, saltem ter in anno homines | communicent, in Pascha videlicet et Pentecoste et Natali Domini*.» Et similiter in cap.⁶ «*Saeculares*», et cap.⁶ «*Omnis homo*», in quibus dicitur: «*Qui his diebus non communicaverint, inter catholicos non habeantur*.» Demum autem in multis deficiente devotione, ordinavit ecclesia quod: «*Omnis | utriusque sexus saltem semel in anno deberet communicare et confiteri, et hoc suo proprio sacerdoti parochiali*», ut amplius infra declarabitur.

Ad secundum, quo dicit ille qui arguit pro fratribus: «*Peccatum deletum sive abolitum non est nisi aequivoce peccatum*» etc., dico quod, licet sub nomine peccati simpliciter respectu peccati non aboliti

secundum maculam, peccatum abolitum secundum maculam non sit peccatum nisi secundum quid et aequivoce, quemadmodum homo mortuus non dicitur homo nisi secundum quid et aequivoce respectu hominis vivi, et hoc quia a ratione deordinationis, quae est macula quaedam, imponitur nomen peccati simpliciter, quemadmodum a ratione animae rationabilis, quae est vita quaedam, imponitur nomen hominis simpliciter, tamen sub nomine peccati dum est secundum reatum aut obligationem aut aliquem aliorum modorum sequentium, aequè simpliciter et univoce peccatum abolitum secundum maculam et non abolitum est peccatum: aequè enim simpliciter et univoce est peccatum reatu peccatum abolitum et non abolitum, licet non aequali reatu poenae solvendae obligatur homo pro abolito et non abolito.

Et similiter in proposito aequè et simpliciter et univoce et peccatum ad iterato confitendum proprio sacerdoti peccatum abolitum secundum maculam per confessionem factam fratri, et non abolitum omnino, quemadmodum homo mortuus et homo vivus aequè simpliciter et univoce sunt sub nomine hominis existentis in opinione et cognitione; ut secundum hoc dicamus quod, licet peccatum abolitum et non abolitum non sunt eiusdem rationis simpliciter quoad hoc quod unum illorum inficit animam, alterum vero non, tamen quantum ad debitum confitendi proprio sacerdoti bene sunt eiusdem rationis, quia secundum praedicta aequaliter unum illorum debet confiteri sacerdoti et alterum, quemadmodum unum illorum non plus est confessum suo proprio sacerdoti quam alterum. Et similiter quemadmodum aliquis de aliquo peccato mortali sic est perfecte contritus cum proposito confitendi illud suo sacerdoti tempore congruo, ut absolutus ab eo sit a Deo, et antequam confiteatur illud sacerdoti committat aliud peccatum mortale de quo non perfecte conteritur priusquam de illo plene confessus est sacerdoti, certum est quod pro illo tempore quo iste accedit ad confitendum de utroque dictorum peccatorum, non sunt illa duo peccata eiusdem rationis quoad maculam, quia unum illorum secundum

positionem quoad maculam est abolitum et aliud non, verumtamen quantum ad obligationem et debitum confitendi ea suo sacerdoti, omnino sunt eiusdem rationis. Sic est in proposito de peccato confesso fratri et abolito quoad maculam per ipsum et non de abolito, quod scilicet sunt eiusdem rationis quoad debitum confitendi ea suo sacerdoti, et sic, licet peccatum sit abolitum et mortuum secundum maculam, non tamen secundum obligationem iterato confitendi, ut dictum est.

Et est simile. Nam si dominus papa committat capitulo alicuius ecclesiae cathedralis electionem de episcopo faciendam, et obligat illud ad eligendum de consilio alicuius abbatis petito et obtento, et si voluerit etiam consilio aliorum uti, possit, si velit, si tale capitulum super dicta electione facienda petat consilium aliorum et per illos recipiat optimum consilium et sufficientissimum, ut ulteriori non indigeat consilio, tamen propter dictam obligationem cum hoc quod recipit consilium bonum et sufficiens ab aliis super praemissis, debet etiam petere et obtinere consilium super eisdem dicti abbatis, aut nihil valebit quod factum fuerit. Consimiliter in proposito, licet fratres optimum consilium dent confitentibus sibi et eos perfecte absolvunt, quia tamen hoc voluntarie faciunt et prius obligati fuerint illa obligatione non soluta per confessionem factam fratribus ad confitendum sacerdoti illa quae voluntarie confessi sunt fratribus, nihilominus tenentur illa confiteri sacerdoti ratione statuti, ad quod mittit privilegium secundum praedicta.

Sed | adhuc dicit defendens fratres: «Falsum est quod peccatum confessum sit meum obligatione, et multum miror quomodo statutum facit esse meum, | quod non est meum».

Dico quod ecclesiae statutum ex prima institutione sua fecit quod peccatum, quod non erat meum obligatione ad confitendum sacerdoti determinato, sed erat meum secundum maculam, esset meum secundum

obligationem talem: ipsum etiam manens adhuc et non amotum per privilegium facit quod peccatum, quod aliquando fuit meum secundum actum et secundum maculam, sit adhuc et maneat meum obligatione secundum dictum modum, quousque confessatum fuerit sacerdoti. Hoc enim modo generale statutum Evangelii de confitendo homini sacerdoti simpliciter fecit a principio Evangelii quod peccatum, quod non erat meum obligatione ad confitendum sacerdoti simpliciter, sed | macula fieret meum tali obligatione, et adhuc facit quod peccatum deletum per contritionem ante confessionem factam sacerdoti, sit adhuc meum obligatione ad ipsum confitendum sacerdoti, et super hoc nullo modo est mirandum, sicut etiam nec est mirandum quomodo peccatum semel confessum et abolitum est meum et maneat meum ad libere confitendum quotiescumque voluero, ut patet ex dictis.

Secundum hunc ergo modum esset mirandum si poneretur quod statutum faceret quod peccatum aliquod, quod non est meum secundum maculam, de novo fiat meum secundum maculam, quia hoc est impossibile, sed ecclesiae statutum facit quod peccatum primo meum secundum maculam et post abolitum per confessionem factam fratri maneat et sit adhuc meum secundum obligationem ad illud confitendum sacerdoti; et hoc ideo quia statutum irrevocatum manet cum privilegio; sed si ego numquam committerem peccatum nec facerem quod peccatum esset meum maculatione, statutum numquam faceret quod peccatum esset meum obligatione.

Et quod amplius est ad omnem materiam cavillandi excludendam, dato etiam quod peccatum confessum fratri nullo modo poterit dici esse meum, cum tamen adhuc verum est dicere quod fuit meum, dico quod hoc sufficit ad solvendum debitum confessionis faciendae sacerdoti. Cum enim veniatur ad confessionem, non oportet quod dicat poenitens: «Ego pecco tali peccato secundum actum, aut ego habeo peccatum tale secundum maculam aut secundum aliquem aliorum modorum», quibus diximus peccatum esse meum, sed sufficit quod dicat: «Ego peccavi tali peccato», sive: «Ego commisi tale peccatum.» Et sic nullam faciamus

vim in eo quod est 'sua', et concedant fratres quod possibile sit confiteri sacramentaliter peccata quae non sunt sua, quae tamen aliquando fuerunt sua, confitendo quod aliquando ea commisit, ut sic quemadmodum potest quicumque libere confiteri peccata eadem pluries, ut saepius dictum est, sic etiam ex obligatione debeat et possit iam confessa fratri iterum confiteri suo sacerdoti. Quod si non concedant fratres, apertum est eos protervire, et sic patet nullo modo valere ad propositum rationes quas pro se fratres adducunt nunc, et alias adduxerunt de 'sua' et 'non sua'.

Sed adhuc arguunt fratres contra dicta dicendo quod non manet in suo privilegio dicta obligatio, scilicet ad confitendum sacerdoti confessa fratri, quia si maneret, tunc non minus confessus fratri esset obligatus ad eadem confitendum proprio sacerdoti, quam ille qui confessus est habenti claves omnino ligatas et non potenti absolvere, et essent tunc in eodem gradu potens absol-vere et non potens absolvere.

Dico quod verum est quoad debitum confitendi sacerdoti iam confessa, sive uni sive alteri. Non autem est verum quoad effectum circa confitentem quoad peccati maculam, quia frater absolvit illum, si tamen confiteatur ei sub proposito iterum confitendi eadem suo sacerdoti, aut absque proposito de contrario, alter enim non absolvit omnino. Et sic eadem aut consimili de causa, qua absolutus a Deo in contritione tenetur confiteri sacerdoti simpliciter ex statuto legis evangelicae peccatum illud a Deo absolutum, etiam tenetur absolutus a fratre | peccatum absolutum a fratre confiteri sacerdoti proprio ex statuto ecclesiae, nec est poenitens perfecte reconciliatus ecclesiae ante confessionem factam suo sacerdoti.

Et est cum praedictis intelligendum quod est alius modus obligationis ad iterato confitendum eadem suo sacerdoti, quando quis confessus est non habenti potestatem absolvendi, et quando confessus est fratri, quia

obligatio in primo casu continetur sub uno casu dictorum quattuor, quibus homo de communi iure tenetur per se et directe eadem iterato confiteri, obligatio vero in secundo casu nequaquam, sed est alius praeter dictos casus, ut patet ex praedictis.

Sed addunt fratres dicentes quod frater in absolvendo virtute sui privilegii repraesentat personam papae; ergo absolvit sicut papa absolveret vel eius poenitentiarius.

Dico quod frater in absolvendo repraesentat personam papae ratione auctoritatis absolvendi quam habet ab ipso, et hoc quoad hoc quod concessit ei in suo privilegio et non ultra, secundum modum iam declaratum, non autem repraesentat personam papae quoad omnem plenitudinem potestatis eius, qualem sibi nituntur arrogare fratres profitentes sese esse maioris potestatis in absolvendo quam sint episcopi, ut dictum est, et esse poenitentiarios domini papae. Et sic frater non absolvit sicut papa absolveret aut eius poenitentiarius quoad hoc, videlicet quod sicut confessus papae vel eius poenitentiario non tenetur regulariter eadem confiteri alteri, sic nec confessus fratri; immo quod amplius est, dico quod si papa vellet audire alicuius confessionem et absolvere eum sub tali forma qualis continetur in illa clausula «*Volumus autem*» etc., ipse confessus papae eadem teneretur confiteri suo sacerdoti. Non est ergo verum quod frater repraesentat personam papae in absolvendo aut poenitentiarii eius, aut vice papae absolvat sicut eius poenitentiarius, immo absolvit vice curati sicut eius coadiutor, et hoc sub certa forma, ut dictum est, licet auctoritatem suam habet a papa.

Sed adhuc contra hoc arguunt fratres sic: «Nihil conceditur (alicui) in suum favorem, ex cuius concessione manet aequè obligatus ut prius; privilegium fratribus concessum est in favorem fidelium plus quam fratrum; fratribus enim est in onus; ergo fideles ex eius concessione non debent manere aequè obligati ut prius. Sed manerent aequè obligati ut prius, si oporteret eos confessata fratri confiteri suo sacerdoti.» Ergo etc. Et sic nihil omnino valeret eis privilegium, quod absurdum est dicere, quemadmodum si aliquis teneatur aliquid solvere Sorti et detur

ei privilegium quod illud, si velit, possit solvere Platoni, sic quod nihilominus teneatur illud solvere Sorti; aut si alicui detur ex privilegio quod debitum alteri reddatur sibi, si velit debitor, et quod nihilominus ipsum reddat alteri. Verbi gratia, si monachis cisterciensibus detur privilegium quod non solvant decimam de laboribus suis sacerdotibus curatis, sed quod solvant eas monachis nigris.

Dico quod re vera privilegium illud potius debet intelligi datum in favorem fidelium quam fratrum, et dico quod fratribus debet esse in onus temporale sed in magnum alleviamentum spirituale, si eo legitime utantur, et non intentione tali ut scilicet ex auditione confessionum et exercitio praedicationum eis maior reverentia exhibeatur et plura subsidia temporalia conferantur, quod nullatenus debent intendere. Si enim aliter vitae sustentationem habere non possent, et ideo ad eam consequendam dicto modo privilegium suum exponant, multo melius esset quod eis per ecclesiam quoquo modo de bonis communibus ecclesiae provideretur, quam quod sic occasione provisionis eorum tota ecclesia turbaretur. Ex parte autem fidelium dico quod ex usu privilegii bono aequaliter non manent obligati Deo post confessionem factam fratri, ut prius, licet aequaliter manent obligati suo sacerdoti, et sic multum valet eis privilegium secundum modum supra expositum.

Et non valent similia adducta ad confirmationem | argumenti, quia ista solutio rei spiritualis voluntarie confessionis facta fratri ex obligatione erga Deum absolvit confitentem et sic multum alleviat eum, solutiones autem illae rei temporalis voluntarie factae in nullo absolvunt solventem, immo gravant omnino. Est tamen simile quoad hoc quod iterata alibi solutio non procedit, per se et directe et ut causa propter quam sic, ex statuto aut privilegio papae aut mandato sive obligatione aliqua facta per ipsum solummodo ex propria voluntate solventis debitum illi cui non tenetur | illud solvere, sicut patet ex praedictis. Et sic, licet nihil conferret privilegium de solvendo aliquod

corporale uni sub debito solvendi illud alteri, multum tamen confert privilegium de solvendo aliquod spirituale uni sub debito solvendi illud alteri. Ex quo patet non esse verum quod dicunt fratres, scilicet privilegium secundum expositionem nostram nihil esse et non valere, sed esse derisorium et quod papa id quod verbis concederet intellectu negaret, immo re et verbis multa tam fratribus quam fidelibus concedit, ut patet ex praedictis.

Sequitur de illo quod est '*nihilominus*', de quo dicunt fratres quod est coniunctio coniungens duas orationes, secundum illud <ad> Hebraeos, VI: «*Et participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum.*» Quod re vera videntur dicere, ut ostendant quod li '*nihilominus*' non sit idem quod '*nihil minus*' sive adverbium comparandi, sed quod sit idem quod li '*et*' sive coniunctio copulativa, ut secundum hoc quod oporteat concedere quod confessus fratri nihil minus teneatur confiteri sacerdoti, et sic quod non oporteat concedere quod confitenda sunt sacerdoti prius confessa fratri, sed quod sufficiat quod confessus fratri etiam confiteatur aliqu*<i>*d, quodcumque sit illud sacerdoti, aliud tamen quam fratri confessum.

Et re vera videtur ibi instare li '*nihilominus*' ut coniunctio copulativa, quia ibi participium illud '*participes*', quod habet vim verbi, et illud verbum '*gustaverunt*' ponuntur sic, quod coniunctio una copulativa praecedat li '*participes*', et secundum regulam artis grammaticae, quando una coniunctio praecedat verbum praecedens, coniunctio alia debet praecedere verbum subsequens. Nihil enim est dictum «Sortes et currit disputat», sed bene dicitur «et currit et disputat.» Ergo li '*participes*' quod habet coniunctionem copulativam praecedentem ipsum, debet habere similiter aliam coniunctionem praecedentem le '*gustaverunt*', non est nisi le '*nihilominus*', ut '*nihilominus*' sit ibi idem quod

coniunctio enclitica, quae est 'quia'. Quod non potest stare in proposito, quia cum coniunctio copulativa ponitur in oratione inter duo verba, ipsa remota, oratio est defectiva. Et si cum illa coniunctio alia interponitur, illa est superflua, ut patet in singulis. In dicto autem Apostoli, remoto li '*nihilominus*', oratio non plus defectiva est quam prius, et alia coniunctione cum eo quod est '*nihilominus*' apposita, illa non est superflua, ut similiter patet inspicienti; ergo li '*nihilominus*' non est ibi coniunctio copulativa.

Item nulla coniunctio importat comparisonem. Comparatio enim coniunctioni non accedit, '*nihilominus*' autem in illo dicto Apostoli importat comparisonem, quia exponitur per illud adverbium | comparandi quod est '*quam*', secundum Glossam ibidem, quare '*nihilominus*' non est coniunctio, sed potius adverbium comparandi. Unde in expositione dictae auctoritatis MAGISTER in Glossa supplet coniunctionem copulativam quae ibi deficit in textu, et exponit le '*nihilominus*' per le '*quam*', dicens sic: «*Et gustaverunt bonum verbum Dei nihilominus quam nos, vel nihilominus quam sunt participes Spiritus sancti*»; et sic in dicta auctoritate '*nihilominus*' idem est quod '*nihil minus*' subintellecto le '*quam*', et est compositum divisibile in duas partes intelligibiles prioris sensus capaces. Quare et sub tali significatione intelligitur bene positum in proposito privilegio, et hoc modo cadit in communi usu, etsi forte alicubi possit inveniri positum coniunctionaliter.

Hic coacti fratres per litteram communem et Glossam ordinariam concedunt quod Glossa exponit le '*nihilominus*' ac si esset adverbium comparandi, sed intendendo infringere dicta nostra et confirmare dictum suum, quod | scilicet '*nihilominus*' sit ibi coniunctio copulativa, non adverbium comparandi, fingunt factum quoddam quod non est verisimile et quod non possent probare de facili, dicentes videlicet quod Magister in glossando habuit alium textum quam illum quo communi-

ler utimur, quia in textu quo communiter utimur, non est li 'et' praepositum illi verbo *'gustaverunt'*, textus vero quem Magister glossavit habuit li 'et' cum eo quod est *'nihilominus'*, et ideo in glossando expressit li 'et' | tamquam esset de textu, non autem supplevit tamquam deficiens in textu, et ideo coactus fuit Magister exponere le *'nihilominus'* ac si esset ibi adverbium comparandi, cum tamen sit ibi coniunctio copulativa. Unde textus veriores, ut dicunt fratres, sunt qui non habent li 'et'. Et addidit ille qui hoc dixit: «Habeo omnes textus pro me, habeat ipse unum textum et Glossam Magistri pro se, omnes textus praeponderant uni Glossae; non reprobo Glossam sed praefero textum Glossae.»

Dico quod super hoc fundatur intentio mea, quod scilicet in textu communi non est li 'et', sed in Glossa invenitur. Ex hoc enim efficaciter arguo quod, habendo aspectum ad textum communem, li 'et' suppletur in Glossa et deficit in textu. Ex quo habeo procul dubio quod applicando Glossam textui communi, li *'nihilominus'* est adverbium comparandi, unde et ille dixit quod Magister bene voluit quod esset adverbium comparandi. Quod assumit, quod textus quem glossavit Magister, habuit le 'et' cum eo quod est *'nihilominus'* etc., hoc non credo, sed figmentum esse puto, cuius signum est quod in Glossis sub textu solet trahi linea, non autem sub illo quod est de Glossa et perti-nens ad supplementum textus. Nunc autem sub li 'et' in Glossis communibus nulla est subtractio, sed est sub illo quod immediate sequitur sic: *«Gustaverunt bonum verbum Dei, nihilominus.»* Et sic figmentum est etiam dicere quod Magister coactus fuit exponere li *'nihilominus'* ac si esset adverbium comparandi, quia tunc multum abutendo significatione huius dictionis *'nihilominus'* glossasset, et fatue se intromisisset de glossando textum quem non intellexit, et mirum fuisset si omnes alii doctores et scholares habuissent textus veros, quod ipse solus, qui tantus erat doctor et qui per multa tempora rexit in theologia, textum habuisset falsum.

Sic ergo habeo et adduco omnes textus communes et Glossam pro me, non autem illum textum quem, ut puto, fratres falso imponunt Magistro ad suam fugam palliandam. Nec oportet hic comparare secundum praeponderationem Glossam textui, aut e converso, nec imponere rabiem Magistro in glossando, ut faciunt fratres, sed potius textum communem et Glossam ordinariam textui quem ipsi confingunt. Unde applicando dicta ad propositum, dico quod cum subditi sacerdotum sint obligati ad aliquid certum, scilicet ad confitendum illis omnino omnia peccata sua saltem semel in anno, si cum hoc concedatur eis quod, si velint, possint confiteri peccata sua fratri, non absolvuntur per hoc ab aliquo debito, sed nihilominus tenentur illud implere sicut prius, et sic simpliciter li '*nihilominus*' est ibi adverbium comparandi.

Adhuc fratres ad probandum quod '*nihilominus*' non est ibi adverbium comparandi exponendum per li '*minus*', arguunt sic: «Iste devotus confitetur in Adventu suo sacerdoti, quia vult communicari in Natali, et nihilominus tenetur eidem confiteri in Quadragesima, quia vult communicari in Paschate, et tamen forte tenetur minus confiteri sive pauciora peccata in Quadragesima quam confessus est ei in Adventu, quia non tenetur ei iterum in Quadragesima confiteri prius confessa ei in Adventu. Sic in proposito confessus fratri nihilominus tenetur confiteri suo sacerdoti, non tamen eadem aut tot ut li '*nihilominus*' intelligeretur determinare li '*tenetur*' cui immediate adiungitur, non autem li '*confiteri*'. Licet ergo, ut dicunt, si li '*nihilominus*' intelligatur determinare li '*confiteri*', possit intelligi quod non ad pauciora tenetur confiteri quam prius, hoc tamen non oportet intelligere cum determinat li '*tenetur*'. Verum est enim quod '*nihilominus tenetur*', sed tamen multo | pauciora tenetur | confiteri sacerdoti confessus fratri quam non confessus.»

Dico ut prius, quod '*nihilominus*' hic significat idem quod '*nihil minus*', et hoc secundum quod confitentur fratres, etiam dicit PAPIAS.

Constat autem quod li 'minus' semper est adverbium comparandi, quare et li '*nihilominus*' secundum praedicta nec valet de confessione illius devoti facta in Adventu, modo sacerdoti modo fratri, respectu confessionis faciendae sacerdoti in Quadragesima, quia per confessionem factam sacerdoti in Adventu in parte satisfactum est ei de confitendis in illo anno; propter quod non oportet eidem eadem iterato confiteri in Quadragesima, nec tot quot, si non fuisset ei tunc confessus. Sed per confessionem factam fratri in Adventu, in nullo satisfactum est de sibi confitendis sacerdoti, propter quod eadem et tot oportet eum confiteri in Quadragesima, quot tunc oportuisset eum eidem confessum fuisse, si non fuisset omnino fratri confessus, et hoc sive li '*nihilominus*' determinat li '*tenetur*' sive li '*confiteri*', et hoc etiam ac si li '*nihilominus*' staret ibi pro 'non obstante', scilicet quod fratri fuit confessus.

Sed arguunt fratres contra primum dictum de Papias, dicentes quod, sicut dicit quod '*nihilominus*' idem est quod 'nihil minus', sic dicit quod idem est quod 'minime', et sicut, ut dicunt fratres, possumus dicere quod in proposito '*nihilominus*' idem est quod 'minime', sicut ego dico quod est idem quod 'nihil minus', eo quod sic Papias tantum facit pro ipsis quantum pro me.

Contra secundum quod dixi, quod non est simile de illo devoto, modo sacerdoti, modo fratri confesso, dicunt: «In illo dicto meo ad minus eis concedo quod '*nihilominus*' non necessario dicit 'in nullo minus'; non ergo ex illo quod est '*nihilominus*', coartamur ad concedendum quod confessus fratri tenetur confiteri sacerdoti tot quot teneretur ei confiteri, si non fuisset ei confessus.»

Dico ad primum quod, licet derisorie dicant quod in proposito idem esse potest '*nihilominus*' quod 'minime', hoc tamen intendere videntur ex dictis suis. Cum enim dicunt quod confessus fratri per totum annum non tenetur confiteri sacerdoti, nisi in fine anni aliqua, etsi venialia

tantum, aut profiteri se non habere peccatum, dicente fratre THOMA quod «*propter statutum ecclesiae de confessione facienda proprio sacerdoti semel in anno debet confiteri venialia solum vel profiteri se immunem a peccato*» esse, intendunt quod confessi fratri modicum tenentur confiteri sacerdoti respectu eorum quae | voluntarie confessi sunt vel poterunt fuisse confessi fratri. Igitur multo magis quam possit dici «*Volumus autem quod nihilominus*», id est 'in nullo minus' etc., et hoc propter confitenda sacerdoti, possit etiam dici «*Volumus autem quod nihilominus*», id est 'minime' sive 'nequaquam' etc., et hoc propter confessa vel quae poterunt fuisse confessa | fratri, et sic iuxta id quod iam supra dictum est, melius quam modo dicitur «*Volumus autem*» etc. posset dici «*Nolumus autem*» etc., sive «*Volumus autem etc. quod qui fratribus confitebuntur, suis sacerdotibus confiteri non teneantur*», et tunc idem esset ista clausula «*Nolumus autem*» sive «*Volumus quod non*», et illa «*non obstante quod hi*» etc., quod procul dubio est intentum suum. Unde secundum suam expositionem idem intendunt obtinere per hanc clausulam «*Volumus autem quod hi*» etc., quod obtinerent per illam clausulam «*Nolumus autem quod hi*» etc., sive per illam «*non obstante quod hi*» etc., quod est apertum inconveniens, cum illae clausulae de «*Volumus*» et «*Nolumus*» sint contrariae, et contrariarum clausularum contrarii debent esse intellectus.

Ad secundum quod ex dicto meo habent fratres quod '*nihilominus*' non semper dicit 'in nullo minus', dico quod li '*minus*' quandoque ponitur extensive, et est nomen neutri generis et est comparativum illius positivi '*parvus*', et opponitur huic quod est '*plus*' in quantitate discreta, et illi quod est '*maius*' in quantitate continua, quandoque vero ponitur intensive, et est adverbium comparandi et opponitur ei quod est '*magis*', et utroque modo potest cadere in compositione eius quod est

'*nihilominus*' cum hoc quod est '*nihilo minus*', ut in dicto privilegio sit totum compositum unum adverbium comparandi, vel secundum extensionem vel secundum intensionem, et hoc in tali comparatione habendo aspectum ad li «*prout statuit generale concilium.*» |

Ut enim tenetur extensive confessus fratri in Natali, propter hoc sive praeter hoc sive cum hoc quod est confessus fratri, '*nihilominus*', id est 'in nihilo' sive 'in nullo minus' neque in minori neque in pauciori, tenetur confiteri suo sacerdoti in Quadragesima, quam concilium statuit, vel quam si non fuisset fratri confessus, videlicet quod de omnibus peccatis suis quae habuerit vel commiserit in toto anno, confiteatur sacerdoti. Sed secundum hunc modum confessus sacerdoti in Natali multo minus tenetur eidem confiteri in Quadragesima quam statuit concilium. Non sic autem est de confesso fratri in Natali, et hoc secundum dicta, quia confessus fratri ex hoc quod confessus est fratri | nondum aliquid solvit de debito confitendi sacerdoti, sicut solvit confessus sacerdoti.

Ut vero tenetur intensive confessus fratri in Natali, propter hoc quod est confessus fratri, sive praeter hoc sive cum hoc, '*nihilominus*', id est 'nihil minus' tenetur confiteri suo sacerdoti in Quadragesima, quod statuit concilium generale, vel quam si non fuisset fratri confessus, videlicet quod aequaliter manet obligatus ad confitendum ei quam si non fuisset confessus fratri. Non sic autem aequaliter manet obligatus post confessionem factam sacerdoti in Adventu ad confitendum ei in Quadragesima, quia in nullo manet ad ei confitendum tunc obligatus, nisi sub conditione si contingat ipsum postea peccare, ut infra videbitur.

Sic ergo bene concessi et adhuc concedo quod '*nihilominus*' non necessario semper idem est quod 'in nullo minus', scilicet extensive, licet

semper idem est '*nihilominus*' quod 'nihil minus' intensive, quod non negaverunt adhuc fratres. Sed huic significationi innituntur dicentes quod confessus fratri tenetur adhuc confiteri sacerdoti, sed non de tot quam si non fuisset fratri confessus. Sed quod '*nihilominus*' non necessario sit idem quod 'nihil minus' extensive hoc accidit cum quis confessus est sacerdoti in Adventu, quia, ut dictum est, per illam confessionem factam sacerdoti in parte solutum est ei debitum confitendi eidem; propter quod e contra, quia per confessionem factam fratri in nullo solutum est sacerdoti, idcirco 'in nullo minus' extensive ille tenetur confiteri sacerdoti, et sic non est simile, ut dictum est, et ideo coartantur fratres, ut dicitur, ad concedendum quod confessus fratri tenetur confiteri sacerdoti tot quot teneretur ei confiteri, si non fuisset confessus illi.

Et est re vera vanus noster labor ad praesens circa li '*nihilominus*', quia alias sufficiens sermo habitus est de ipso, et etiam idcirco maxime, quia, etsi omnino esset amotum a privilegio nec umquam fuisset appositum, per residuum illius clausulae «*Volumus autem*» etc., sufficienter haberemus nostrum propositum, ut alibi plane declaravi. Si etiam fratres sentiunt quod illa clausula «*Volumus autem*» etc. usque in finem privilegii sit contra illos, quod non est ita, immo potius est pro ipsis, sed solummodo est contra subditorum exemptionem secundum superius determinata, adhuc magis vanus est labor noster, quia si illa clausula «*Volumus | autem*» etc. omnino amota esset a dicto privilegio et numquam fuisset apposita, cum totum praecedens non esset per se nisi privilegium generale, quod in nullo derogat iuri communi in praeiudicium aliorum, ita etiam quod virtute ipsius fratres non possent absolvere subditos sacerdotum sine ipsorum licentia, secundum sententias dictorum glossatorum; et hoc quoad confessionum auditionem

specialiter, sed generaliter tam quoad confessionum auditionem quam quoad proponendum praedicationem non haberent in exercitio talium actuum maiorem potestatem, ut videtur, quam secundum iura antiqua eis concedit INNOCENTIUS IV^{us} in illa littera «*Etsi animarum*» per totum. Quia tamen domino Martino visum est illud nimis modicum fuisse quoad sacramentum poenitentiae specialiter, ideo volens fratribus ampliorem gratiam facere circa confessionem audiendam, in nullo tamen derogare iuri communi et sacerdotum in generali statuto «*Omnis utriusque sexus*» contento, apposuit clausulam illam «*Volumus autem*» etc., per quam concessit fratribus potestatem absolventi non licentia-|tos a suis sacerdotibus, manente tamen debito de confitendo sacerdoti semel in anno omnia peccata ei non confessa, secundum modum supra determinatum.

Circa exercitium autem actus praedicandi nihil determinans aut specificans supra contentum in clausula praecedente illam clausulam «*Volumus autem*», et sic, ut videtur, privilegium domini Martini quoad exercitium actus praedicandi nihil amplius fratribus confert quam natum est conferre privilegium generale, iuxta determinationem sive declarationem domini Innocentii in littera praenotata.

Sequitur in privilegio: «*quodque iidem fratres*» etc., ex quo etiam videntur declarari praedicta, quia respondet ei quod immediate praecedit, scilicet «*suis sacerdotibus parochialibus confiteri* | etc. *nihilominus teneantur.*»

Ista enim clausula aperte insinuat quod fratres exhortari debeant confitentes sibi, quod peccata confessa eis iterato sacerdoti confiteantur. Si enim fratres exhortarentur ad confitendum sacerdoti tantummodo alia ab illis quae sunt iam confessa fratri, quae pro illa hora non sunt nisi committenda, tunc hortarentur sibi confitentes ad dividendum suam confessionem, | et diversis sacerdotibus diversa peccata esse

confitenda. Quare cum utilior sit confessio quando omnia confitentur uni et sic sit confessio integra, quam si sit divisa confitendo aliqua uni et alia alteri, tum propter maiorem verecundiam confitentis, tum propterea quod certius consilium potest adhibere confessor cognoscendo totum statum confitentis, et dictum privilegium datum sit principaliter ad favorem fidelium, et ideo verba eius intelligenda sunt secundum sensum qui magis vergit ad utilitatem eorum, potius ergo clausula haec exponenda est ut integra confessio facienda sit uni de omnibus peccatis, quam ut dicto modo dividatur. Aut fratres debeant exhortari quod, si contingat confessum sibi relabi in aliud peccatum confitendum, quod redeat ad se ipsum ut illud confiteatur sibi, aut quod sibi confessa iterato confiteatur sacerdoti? Hic autem papa illud primum non praecepit fieri; debet ergo ex hoc praecepto papae exhortari hoc secundum.

Sed dicunt fratres quod contentum in hac clausula non est praeceptum sed consilium. Et bene verum est quod consulendum est confessis fratribus quod confiteantur suo sacerdoti confessa fratri et similiter de cetero commitenda, quia hoc perfectionis est et maioris meriti, unde si frater hoc dissuaderet, peccaret, sed non est necessitatis aut praecepti, immo si frater suaderet quod teneretur eadem confiteri, peccaret similiter.

Dico ergo ego ex hoc concesso quod ad minus consilium est papae, quod frater suadeat confessa fratri iterum confiteri sacerdoti, sed non suadet per hanc clausulam «*Quodque iidem*» etc., nisi quod praecipit per illam «*Volumus autem*» etc. Praecipit ergo papa ibidem quod confessa fratri sunt confitenda sacerdoti per illam clausulam «*Volumus autem*» etc., licet non per clausulam sequentem «*Quodque iidem*» etc. Sed ulterius dico quod in hac clausula «*Quodque iidem*» etc. est aliquid quod consideratur in ordine domini papae ad fratres, et aliquid quod consideratur in ordine fratrum ad confitentes eis.

Primum procul dubio est praecepti, quia sub illo verbo «*Volumus autem*» etc. duplex quid coniungitur, unum scilicet «*quod hi, qui fratribus confitebuntur eisdem*» etc., aliud vero «*Quodque iidem fratres*» etc. Cum igitur li «*Volumus*» etc. praeceptum importat, quia voluntas principis, cum scribit sibi subditis, praeceptum esse intelligitur, sicut ergo confitentibus praeceptum est quod dicitur in illa clausula «*Volumus autem*» etc., sic praeceptum est fratribus quia dicitur in illa clausula «*Quodque iidem*» etc.

Secundum vero, etsi sit consilii, quia est de exhortatione facienda, tamen est de eo ad quod tenentur ex praecedente clausula illis quibus debet fieri talis exhortatio, ut dictum est, et sic tenentur implere id ad quod exhortantur, scilicet ad confitendum iterato sacerdoti iam confessa fratri; et sic frater non peccat haec suadendo, immo peccat si non suaderet, et magis peccaret si dissuaderet; et sicut suadere debet illi quod confiteatur sacerdoti commissis et confessis fratri, sic etiam debet ei suadere ad confitendum eidem committenda ulterius, de quibus tamen proprie loquendo non debet fieri exhortatio, ut confiteantur si committantur, sed potius admonitio, ut caveatur ne committantur. Debet enim confitens habere firmum propositum quod per divinum adiutorium de cetero non committat confitenda. Et si sic haec clausula loquitur de exhortatione proprie dicta, potius debet intelligi facienda de peccatis commissis et confessis fratri, quam de committendis et confitendis, tamen etiam quia certum est de iam commissis, non autem de committendis, tum quia huiusmodi exhortatio de committendis quandam fiduciam et animationem daret, ad non commissis committenda.

Huic sententiae etiam concordat frater THOMAS, ubi supra, dicens sic: «*Bonum est quod ille qui auctoritate superioris praelati audit confessiones alicuius subditi inferioris praelati inducat confitentem sibi, quod confiteatur proprio sacerdoti*», quod re vera intendit de eisdem, unde

continuo subdit: «*Quia quanto pluribus*» etc. Idem etiam sentit dominus BONAVENTURA, ut habitum est supra. Ex quo manifestum est quod dicti doctores intelligebant hanc exhortationem esse faciendam de peccatis confessis fratri, et quod illi cum fratribus suis faciendum suaserunt tamquam bonum et utile etiam confitentibus, hoc dominus papa in hoc privilegio eisdem praecepit tamquam necessarium et debitum fieri ab eisdem. Unde videtur quod multum desipit qui hoc facere debere fratres trufam reputat, tamquam vanum et inutile, cum doctores praecipui inter fratres hoc fieri in tantum consuluerunt.

Haec sufficient de pertinentibus ad corpus quaestionis.

< PARS II >

< RATIONES 26 CONTRA FRATRES, RESPONSIONES
FRATRUM ET REPLICATIONES MAGISTRI HENRICI >

Sequuntur responsiones fratrum ad rationes contra ipsos in-/ductas et
meae replicationes contra illorum responsiones. Erant autem rationes
illae 26.

< RATIO 1^a CONTRA FRATRES >

Quarum 1^a erat talis: «Nullus absolvitur a necessario per volunta-
rium; per statutum necessarium est quemlibet omnia peccata sua
confiteri suo sacerdoti; per privilegium autem confiteri fratri est mere
voluntarium. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod confiteri sacerdoti non est necessarium volenti
confiteri fratri, nisi in casu scilicet quando quis in Paschate proximo
intendit communicari, vel quando probabiliter imminet periculum mor-
tis. In istis enim casibus, ut dicunt, exponeret se homo discrimini, nisi
confiteretur suo sacerdoti quae habuit confitenda. Extra istos autem
casus habet libertatem in qualibet hora anni ad confitendum et ad non
confitendum sacerdoti, dum tamen confiteatur ei semel in anno, et in
qualibet horarum istarum potest frater illum recipere ad audiendam
eius confessionem, sic quod non oportet confessum reverti ad confiten-
dum eadem sacerdoti, etsi confessus fuerit fratri sine licentia sacerdotis.
Sed in ultima hora anni ante communionem, vel | qua instat periculum
mortis, non debet eum frater recipere nec uti circa eum suo privilegio.

Et sic per illud voluntarium quo vadit ad fratrem, absolvitur a necessario statuti quantum ad illa quae confitetur fratri, non tamen simpliciter ab illo absolvitur sic, quin semper ad confitendum sacerdoti teneatur, si peccaverit postea.

Mirum est hoc dictum fratrum. Si enim aliquis sacerdos habeat mille animas sub cura sua, et omnes vellent confiteri fratribus usque ad illam ultimam horam, impossibile esset quod in illa omnes ante tempus communionis audiret, et sic nimium se artando sibi horam confitendi debito modo suo sacerdoti praecluderent, et omnes fierent transgressores statuti generalis, quod falsum est. Non ergo poterunt illam horam expectare et in aliis omnibus confiteri fratri sine licentia sacerdotis aut sine reditu ad eadem reconfitendum illi, sed debent singuli captare sibi horas competentes in quibus rite possint confiteri suo sacerdoti, ut tenentur. Et sic non est verum quod dicunt fratres, scilicet quod papa in privilegio dat fratribus liberam potestatem | pro aliis horis audiendi confessiones et quod pro illis eximit confitentes a statuto, immo debent sibi providere ut capient horam in qua plene poterunt confiteri suo sacerdoti etiam confessa fratri, maxime quia nihil exprimitur in privilegio per quod possint | fratres docere de huiusmodi exemptione. Non enim per hoc quod praecedit illam clausulam «*Volumus autem*» etc., quia illud non continet nisi vim privilegii generalis de quo, ut videtur ex praedictis, dicti glossatores sentiunt quod virtute illius non possunt a fratribus absolvi subditi sacerdotum, nisi prius obtenta ad hoc licentia a propriis sacerdotibus, non obstante declaratione domini Clementis, nec similiter per illam clausulam «*Volumus autem*» etc. usque in finem, quia, ut patet ex praedictis, illa clausula potius est contra populi exemptionem quam pro ipsa.

Quod dicunt quod «pro illa hora ultima frater neminem debet admittere ad confessionem utendo suo privilegio», de hoc erit sermo inferius in solutione 5^a argumenti.

Alius autem ad dictum argumentum pro fratribus respondet probabilius dicendo quod et voluntarium non tollit necessarium, nisi sit tale voluntarium quod per ipsum quis consequatur quod alias consequendum est per necessarium. Nunc autem in proposito confessus voluntarie fratri eundem effectum absolutionis consequitur quem consequeretur confitendo sacerdoti, ideo per tale voluntarium bene tollitur illud necessarium. Et est simile de peregrinatione transmarina, qua obligatur quis voto ad implendum illam necessario, quae tamen solvitur per voluntarium ingressum religionis.

Dico quod, licet per illud voluntarium consequitur confessus fratri quod consequeretur confessus sacerdoti, quoad absolutionem peccati, non tamen quoad absolutionem obligationis qua tenetur sacerdoti, quemadmodum hoc patet in simili de bono consilio consequendo in electione episcopi ab illis a quibus voluntarie petendum est consilium, et ab illo a quo petendum est necessario, ut dictum est. Si autem quoad omnia consequeretur per voluntarium quod possit consequi per necessarium, tunc primo bona esset solutio.

Et dico quod duplex est necessarium.

Quoddam quod nullo modo dependet a nostro voluntario, quale est quodlibet divinum mandatum, et tale nullo modo solvitur per voluntarium nostrum. Unde mandatum Dei de honorando parentes per ingressum religionis, etiam post professionem, non solvitur, ut satis declaravi alibi in quaestionibus de Quodlibet. Hinc dicitur in Gangrensi concilio, dist.^a XXX^a: «*Si qui filii parentes, maxime fideles, deseruerint | occasione Dei cultus, hoc iustum esse iudicantes, et non potius debitum honorem parentibus reddiderint, anathema sint.*»

Aliud vero est necessarium quod aliquo modo dependet a nostro voluntario, quale est quod nobis incumbit faciendum ex voto nostro

praecedente, et tale bene solvitur per voluntarium, et hoc non sub ratione qua est voluntarium, sed solummodo sub ratione qua per actum voluntatis factum est necessarium, et hoc non sub ratione qua est necessarium simpliciter et absolute, sed solummodo sub ratione qua est magis necessarium et magis utile quam sit aliud, et sic illud includat virtualiter in se aliud.

Dico ergo quod necessarium de confessione facienda sacerdoti est necessarium primo modo, et quod ideo nullo modo solvitur per voluntarium etiam ingressus religionis, si non adesset privilegium exemptionis. Ad formam autem argumenti dico quod non est simile de ingressu voluntario religionis ad tollendum necessarium peregrinationis, et de confessione voluntaria facta fratri ad tollendum necessarium confessionis faciendae sacerdoti.

Esto quod esset necessarium secundo modo, sicut est necessarium peregrinationis, quia voluntarium confessionis factae fratri nullo modo habuit rationem necessarij et magis utilis per quod posset tolli necessarium confessionis faciendae sacerdoti parochiali tamquam minus utilis, sicut voluntarius ingressus religionis habet rationem necessarij et magis utilis per quod tollitur necessarium peregrinationis tamquam minus utile. Unde voluntarius ingressus religionis in quantum manet sub ratione voluntarij et minus utilis qualiter manet usque ad horam professionis, non solvit necessarium peregrinationis. Si enim aliquis post ingressum non vellet vovere, sed infra annum probationis recedere, maneret obligatus ad necessarium peregrinationis, et hoc ideo quia solus ingressus religionis absque professionis obligatione non magis est utilis quam dicta peregrinatio, sed voluntarius ingressus religionis in quantum non manet sub ratione voluntarij et minus utilis, sed induit rationem necessarij et magis utilis per subsequentem professionem, bene solvit necessarium peregrinationis, et hoc ideo quia ingressus religionis cum subsequente professione est magis utilis et proficius quam sit dicta peregrinatio, et sic voluntarium in quantum voluntarium non solvit necessarium, sed solummodo in quantum factum est necessarium,

habens cum hoc rationem magis utilis et magis | necessarii quam illud quod solvit, et quod sic tamquam minus virtute includitur in illo tamquam in maiori, ita etiam quod | votum religionis non solvit necessarium peregrinationis in quantum est voluntarium in fiendo, sed in quantum est necessarium in observando.

Quare cum absolutio voluntarie a fratre facta non includit in se virtute necessarium obligationis de confitendo sacerdoti, ideo illud voluntarium nullo modo tollit hoc necessarium. Et praeterea, sicut ad absolutionem unius necessarii per aliud non sufficit quod per unum eorum consequeretur quis illud quod consequeretur per aliud, sed requiritur cum hoc quod per illud quod solvit aliud acquiratur aliquid amplius, ut per hoc virtute in se includat aliud, ut illud amplius sit quaedam ratio dispensandi in commutatione unius necessarii in aliud, sic ad solutionem necessarii per voluntarium non sufficit quod idem consequitur quis per voluntarium quod per necessarium, sed requiritur cum hoc quod aliquid amplius per illud voluntarium consequatur quod sit ratio talis dispensationis. Quare cum quantum est de sacramentali absolutione, non plus consequitur quis ex confessione et absolutione facta a fratre voluntarie suscepta, quam ex confessione et absolutione facta a sacerdote necessario suscepta, nullo modo illud voluntarium ex natura sua tollit hoc necessarium, et secundum hunc modum fratrum privilegium de voluntarie confitendo eis nullo modo tollit statutum de necessario confitendo sacerdoti.

Sed contra hoc dicunt fratres, secundum quod tactum est supra, «*Ad uberes fructus*» in fine: «Nos maiori auctoritate absolvimus quam sacerdotes, in qua includitur minor; quare absolutio sacerdotis includitur in absolutione fratris tamquam minus in maiori, et ita cum sacerdos absolvit sibi confessum ab omni obligatione; quare multo fortius et fratres.»

Dico, secundum superius dicta, quod bene verum est quod frater absolvit maioris auctoritate quam sacerdos parochialis, scilicet papae; quod tamen absolvit auctoritate maiore, sive quod habet auctoritatem

maiolem sive potestatem ad absolvendum ex suo privilegio quam sacerdos ex iurisdictione ordinaria, non est verum, quia sacerdos habet potestatem omnino absolutam absolvendi in casibus ad se pertinentibus; fratres habent eandem, sed sub certa forma secundum modum superius expositum, propter quam, licet frater absolvit a peccato sicut sacerdos, non tamen absolutus a fratre est absolutus ab obligatione de confitendo sacerdoti, sicut et ille | qui est absolutus a sacerdote, ut dictum est. Et sic quoad hoc nullo modo absolutio sacerdotis virtute includitur in absolutione fratris, sed potius e converso; absolutio fratris includitur virtute in absolutione sacerdotis, quia continet quidquid illa continet, et aliquid amplius. Quo autem ad absolutionem peccati neutra continet alteram, quia aequales sunt, quia sacramentalis absolutio ex virtute sacramenti procedens aequalis est, a quocumque ministro fiat. Unde, etsi papa absolvit maiore auctoritate quantum est ex parte status personae suae, quam sacerdos, non tamen quantum est ex parte sacramenti plus operatur absolutio papae quam simplicis sacerdotis. Hoc enim dicere saperet haeresim illorum qui | ponebant quod sacramentum melius est et dignius et fructuosius administratum a maiore ministro; quod re vera instituere potuit Christus, sed instituere noluit ne in ministris confidentia haberetur potius quam in Christi sacramento, sicut habebant illi qui dixerunt I^{ae} <ad> Corinthios III°: «*Ego sum Pauli, ego sum Cephae*», secundum quod exponit Glossa ibidem. Et praeterea, esto quod fratres maiore auctoritate absolverent a peccatis, ita quod perfectius absolverent, quia tamen dictam formam habent absolvendi, quae scilicet non solvat debitum confessionis faciendae sacerdotibus, nullo modo in absolutione fratrum continetur absolutio ab illo debito sicut continetur in absolutione papae aut episcopi, quae etiam non includeretur, si ipsi in sua absolutione illam formam exprimerent, ut si papa institueret quod quicumque confiterentur episcopis,

nihilominus tenerentur confiteri suis sacerdotibus parochialibus prout statuit concilium generale, quemadmodum habetur in privilegio fratrum, dico quod confessi episcopis eadem tenerentur confiteri suis sacerdotibus.

< RATIO 2^a CONTRA FRATRES >

Secunda ratio erat talis a simili: «Extravaganti de decimis *'Ad audientiam'* dicitur quod papa non distinxit de novalibus et non novalibus, ideo generaliter intelligitur de omnibus. Quare et in proposito, cum papa non distinguit in privilegio fratrum de confessis et non confessis, universaliter intelligitur de omnibus. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod non est simile, quia in illa littera *'Ad audientiam'* ponitur labor qui genus est ad laborem quo acquiritur novale et non novale. Propter quod ibi reprehenduntur qui generale specificant: *'Asserentes quod, ubi indulgetur cisterciensibus, ne de laboribus quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, aliquis decimas ab eis exigat, pro laboribus novalia intelligi debent.'* Et dicit papa quod: *'Illud privilegium prava interpretatione pervertunt. | Nam, ut dicit, si intelligeremus tantummodo de novalibus, ubi ponimus de laboribus, de novalibus poneremus.'* Sed in privilegio nihil ponitur commune ad confessa et non confessa, nec ponitur in eo li *'omnia'* quod ponitur in statuto, et ideo bene debet li *'confitendum'* specificari ad non confessa.

Et quod amplius est, si poneretur li *'omnia'* in privilegio, et diceretur quod per li *'omnia'* intelliguntur tam confessa quam non confessa, hoc absurdum esset et ridiculosum, quia tunc in qualibet vice oporteret omnia peccata confiteri sacerdoti quotienscumque fuissent confessa prius.

Item, ut dicunt, etiam nec li *'omnia'* si poneretur in privilegio, sic deberet interpretari ut contineret tam confessa fratri quam non confessa, quia dicitur in Apparatu dictae litterae, quod *'privilegia largissime sunt interpretanda'*, et hoc praecipue in tam favorabili causa

ut in proposito, et quod infamiam iuris incurrit qui privilegium principis strictius interpretatur.

Item dicunt quod si in proposito intelligeretur confessa fratri iterum esse confitenda sacerdoti, hoc expressisset papa. Quare cum non expressit. Ergo etc.

Ad primum istorum dico quod immo in privilegio fratrum ponitur aliquid quod est commune ad peccata confessa fratri et non confessa omnino, scilicet li '*confiteri prout*' etc. «*Confiteri enim prout statuit concilium*» debent peccata omnia non confessa sacerdoti, quae, ut iam supra est probatum, sunt indifferenter confessa fratri et non confessa omnino, sicut labore acquisitae sunt decimae tam novalium quam non novalium; immo et per li '*prout*' intelliguntur in privilegio omnia peccata sua, ac si fuisset expressum sub quo continentur indifferenter confessa fratri et non confessa, ut satis ostensum supra est, licet fratres hoc negare non cessant et negandi rationes supra sufficienter, ut mihi videtur, excussae sunt et solutae. Unde quod dicitur contra prave interpretantes et nimis stricte privilegium cisterciensium in illa littera «*Ad audientiam*»: «*Illud capitulum*» etc., potest dici per consimilia verba contra fratres in clausulae illius «*Volumus autem*» etc. interpretatione secundum ipsorum intellectum per haec verba: «*Illud capitulum quidam prava interpretatione pervertentes, quo sacerdotibus providetur quod hi qui fratribus confitebuntur*» etc., «*asserunt quod per confiteri prout statuit concilium generale non confessa | fratribus intelligi debent*», et infra: «*Mandamus quatenus non permittas hoc fieri; nam, si intelligeremus tantummodo de non confessis fratribus, ubi ponimus confiteri prout statuit concilium generale, confiteri non confessa fratribus poneremus*», et est omnino consimilis casus illius capituli «*Volumus autem*» contenti in privilegio fratrum et illius iuris «*Ad audientiam*», ut mihi videtur.

Ad secundum autem quod fratres dicunt, «hoc esse absurdum et ridiculum, quia tunc in qualibet vice oporteret sacerdoti confiteri omnia peccata prius confessa», dico quod verum est: quae ipsi sacerdoti vel

superiori eius vel de licentia sua aut superioris speciali non sunt confessa, qualia sunt confessa fratribus virtute privilegii domini Martini, de quibus non confessis solummodo ad praesens loquimur; de confessis autem ipsi sacerdoti vel superiori vel de licentia eorum speciali non est verum.

Ad tertium quod dicunt, quod «*privilegia sunt largissime interpretanda*», dico quod istud brocardicum est, et potest applicari ad utrumlibet. Aliquando enim strictissime interpretanda sunt ut quando vergunt contra ius commune et in magnum praeiudicium aliorum, et aliquando largissime, ut quando est causa favorabilis absque aliorum praeiudicio, et maxime communis, in quo casu incurrit iuris infamiam qui privilegium stricte interpretatur, quia in ipso est causa favorabilis. Sic tamen in omnem eventum sunt interpretanda, ut cum ipsis salvetur ius commune quantum salvari potest. Unde, quia ius quod fratribus conceditur in suo privilegio de audiendo confessiones est ius speciale quod a pluribus potest simul obtineri, — auditioni enim et absolutioni concessis fratribus ex privilegio non repugnant auditio et absolutio debitae sacerdotibus de iure communi, et hoc circa eadem peccata, ut patet ex supra dictis —; ideo intelligendum est privilegium fratrum ut omnino salvetur ius commune et sacerdotum.

Quod autem addunt fratres, quod «in proposito est causa favorabilis», dico quod in privilegii praedicti concessionem potest haberi favor dupliciter: primo pro quanto tangit populi communitatem sive subditos et secundo pro quanto tangit fratres. Si primo modo, dico quod in casu privilegii in tantum est causa favorabilis, in quantum circa subditos uberes fructus per usum privilegii fieri possunt, et ideo quoad hoc | large debet interpretari; et tali interpretationi congruit noster intellectus, quo scilicet sic intelligimus large clausulam illam «*Volumus autem*» etc., quod confessi fratribus tam confessa illis quam alia teneantur

confiteri suis sacerdotibus, ut iam dictum est. Per hoc enim solummodo uberes fructus circa populum possunt produci, ut habitum est supra.

Cui omnino discordat intellectus fratrum, qui ita strictus est quod per illam clausulam intelligunt quod confessi fratribus solummodo tenentur confiteri sacerdotibus non confessa fratribus; et est iste fratrum intellectus in magnum praeiudicium iuris communis et sacerdotum, quod perfecte salvat noster intellectus, ut patet ex praedictis. Si vero in privilegii concessionem haberetur favor pro quanto tangit fratres, dico quod favor ille non est nisi ad bona obtinenda a fratribus ex usu privilegii, quae possunt esse vel spiritualia vel temporalia.

Si primo modo, dico ut prius quod in tantum est causa ista favorabilis in quantum est ad uberes fructus in quibus consistunt bona spiritualia, quae fratres ex usu privilegii ibi colligunt in vitam aeternam, per hoc scilicet quod illa producant in agro vitae praesentis circa populum; quae, ut dictum est, non possunt produci nisi secundum nostram largam expositionem de confitendis, non autem secundum strictam fratrum, idcirco talis causa favorabilis requirit nostram expositionem, non fratrum.

Si vero favor fratrum est ad obtinenda a populo bona temporalia, dico quod in hoc solo casu ut in causa favorabili privilegium quoad illam clausulam «*Volumus autem*» debet exponi secundum intellectum fratrum, quia ex usu privilegii secundum eorum intellectum, per hoc scilicet quod confessa eis non | oporteret confiteri sacerdotibus, neque populum licentiari a sacerdotibus ad confitendum fratribus sibi communitatem populi attraherent, qui refugit determinatos confessores, et per hoc populo a sacerdotibus abstracto et ad fratres attracto, oblationes, testamenta et funera et cetera bona temporalia, quae deberent recipere sacerdotes, fratres obtinerent.

Sed puto quod talem favorem non intendebat papa in concedendo privilegium, nec ubertatem talium fructuum, tamen quia multum praeiudiciale esset sacerdotibus et praelatis et multum vergeret in

detrimentum fructuum spiritualium producendorum circa populum, ut patet ex praedictis. Idcirco dico quod nullo modo exponi debet privilegium secundum strictum intellectum fratrum, sed potius secundum intellectum largum nostrum. Ut enim dicitur De consecratione, dist.* I^a, «*Basilicas*»: «*Decreta venerabilium sanctionum nos magno opere custodire nitamur, ac sine eorum dispendio etiam illa, quae pro alicuius utilitatis compendio fortassis videntur, laxanda concedamus.*» Ubi dicit Glossa: «*Fortasse dixit, quia quandoque pro utilitate alicuius statutum inferimus*», quod tunc solummodo intelligo esse faciendum, quando utilitas alicuius vergit in utilitatem communitatis ad quam statutum ordinatur. Nullo ergo modo praesumendum est papam concessisse privilegium pro tali compendio fratrum, cum cederet in tantum dispendium temporale praelatorum, et in tantum dispendium spirituale subditorum universalis ecclesiae.

Dictum autem intellectum nostrum circa privilegium fratrum dicimus largum, et intellectum fratrum strictum, quantum ad verba privilegii. Quemadmodum enim larga est expositio papae qua nomine laboris intelligit novalia et non novalia, sic larga est interpretatio qua nomine confitentorum sacerdoti intelliguntur et fratribus | confessa et non confessa omnino quamvis quoad confluum populi ad fratres et emolumentum temporale fratribus a populo profuturum, noster intellectus strictus est et intellectus fratrum largus, quoad fructus enim spirituales et fratribus et populo ex usu privilegii profuturos noster intellectus multo largior est quam illorum, ut patet ex dictis. Unde si fratres ex sua larga interpretatione fructus temporales intendunt, et an illa fructibus spiritualibus congruere possit, ipsi viderint.

Ad illud quod dicunt fratres quarto: «*Si papa intellexisset de confessis et non confessis, hoc expressisset*», dico secundum praedicta quod hoc sufficienter expressit per le '*confiteri prout*' etc., sicut papa in illa

littera «*Ad audientiam*» sub nomine laboris exprimit novalia et non novalia. Nomen enim indefinitum semper ad omnia sua appellata extenditur, etiam si sit in praeiudicium privilegium conferentis, ut Extravaganti de privilegiis «*Qu<ia> circa*», et maxime cum per hoc salvatur ius commune; unde super illo verbo «*indefinitas decimas*» in eadem littera, dicit Glossa: «*Ubi certa verba ponuntur, non extenditur privilegium ad alia, sed ita est servandum, sed ubi generale verbum ponitur, ad omnia apella-]ta extenditur. Si autem aequè potest retorqueri ad ius commune sicut ad privilegium, potius interpretatio est facienda secundum ius commune quam secundum privilegium.*»

< RATIO 3^a CONTRA FRATRES >

Unde super dicta littera 3^a ratio fundata erat consimilis praecedenti talis: «Extravaganti de privilegiis '*Qu<ia> circa*' dicitur quod quidam episcopus remisit quibusdam monachis indefinite solutionem decimarum episcopalium, cuius successor concessit illis monachis quod non solverent de acquisitis tempore illius concessionis, petivit quod solverent de acquirendis; dicit papa quod ex quo concedens potuit excipere et non excepit, debet intelligi de omnibus, scilicet acquisitis et acquirendis. Ergo a simili in proposito, cum papa non excipit, debet intelligi tam de confessis fratribus quam de non confessis.»

Dicunt fratres quod textus solvit, quia papa dicit quod debet «*remissio facta* monachis intelligi *non solum possessionum illius temporis, sed etiam futuri*», quia eodem iure censentur, sed in nostro casu non eodem iure | censentur confessa et non confessa.

Sed dico ego quod immo, quoad actum confitendi in ordine ad solutionem obligationis debitae de confitendo sacerdoti et ad effectus

sacramenti secundarios, bene censentur eodem iure confessa fratri et non confessa omnino, ut patet ex praedictis.

Sed fratres dicunt quod hoc negant et non credunt mihi in hoc donec probaverim.

Dico quod nequaquam peto ab eis quod credant mihi in hoc aut in aliis, sed potius credant auctoritatibus et rationibus a me adductis, aut quod sufficienter eis respondeant. Credo enim me illuc et nunc et alias sufficientissimis rationibus et auctoritatibus probasse, nec vidi adhuc aliquas responsiones validas ad illas.

<RATIO 4^a CONTRA FRATRES>

Quarta ratio erat quasi ab auctoritate, «Quia unicuique doctori in sua facultate credendum est. Nunc autem quidam magister in theologia determinavit quod impediens ne confessi fratribus confiteantur eadem suis sacerdotibus, praedicando sive docendo quod non teneantur illa eis confiteri, peccant mortaliter. Quidam etiam praelatus superaddit in sermone quodam quod non solum peccant mortaliter, sed quod etiam peccant in Spiritum sanctum, quia impugnant veritatem agnitam ex doctrina magistrorum et praelatorum. De eis enim dicit Dominus in Evangelio: *Qui vos audit, me audit.* Ergo etc.»

Dicunt fratres: «Scriptum est Matthaei XXII: *«Super cathedram Moysi etc. quae dicunt, facite»*, | Glossa: «de spectantibus ad *cathedram*», quia secundum CHRYSOSTOMUM *«Dicunt verba Dei, non sua»*, et secundum AUGUSTINUM, 83 quaestionibus, q. 31^a, «Non te moveat

dicentis auctoritas, nec quis dicat, sed quid attendito», scilicet an sit confirmatum ratione aut auctoritate, dicente AUGUSTINO De vera religione: «Qui docet, debet adhibere *rationem vel auctoritatem*, alias enim quod dicit, aequa facilitate contemnitur, qua recipitur.»

Dico quod, licet haec vera autem sint in se, magistro tamen in theologia et socio non est curiale sinistre applicare illa quasi publice in scholis: «Ipse suum dictum tamquam non spectans ad cathedram determinavit sine ratione et auctoritate.» Hoc enim non est verisimile, ut intellexi ab intelligentibus qui determinationi illius interfuerunt. Ipse quod circa hoc dixit rationibus et auctoritatibus efficaciter confirmavit, et inter alia per hoc, prout intellexi, quod hoc quod ipse determinavit, omnino certum, aut ad minus magis certum est hoc quam sit contrarium, et in quo nullum periculum est si teneatur, maximum autem periculum est aut potest esse si teneatur aut determinetur contrarium, et hoc a viris existentibus in statu perfectionis, qui potius deberent propria dimittere quam pro eis cum scandalo contendere, secundum illud Matthaei V°, «*Qui vult tecum in iudicio contendere et tunicam tollere, dimitte ei et pallium.*» Qualiter modo contendunt fratres sua determinatione contra praelatos impugnando veritatem agnitam, aut quae de iure eis deberet esse agnita ex declarationibus praelatorum et eis adhaerentium. Ex qua contentione et impugnatione scandalum modo suscitatur in populo, quando pacifice super expositione dicti privilegii missum fuisset ad curiam, et expectata fuisset sententia domini papae, si fratres in hoc consensissent. Quibus positis et suppositis, aestimo quod verum determinavit dictus magister, et similiter quod verum praedicavit dictus praelatus dicta eiusdem magistri confirmans.

Hic frater ille qui dicta pro aliis proposuit, se ipsum primo excusavit

super eo quod dixi quod in dictum magistrum impegit, dicens: «Bene concedo quod incuriale est impingere in socium, nec impegi in eum, sed ipse impegit in me, cum dixit quod in praedictis peccarem mortaliter; ego autem reputo ipsum socium et amicum, et quando dixi ista dicta fuisse sine auctoritate et | ratione, respondebam arguenti qui nec rationem nec auctoritatem pro se induxit, sed solum dixit magistro esse credendum, quod non est verum, nisi quando dicit quae spectant | ad cathedram, et hoc est quando impletur illud | *«Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis»*, ubi non movet dicentis auctoritas, sed quod dicat attenditur.» Unde et ille addidit dicens: «Non dico ipsum locutum fuisse sine ratione et auctoritate. Credo enim quod nullus praesumeret talia dicere sine ratione et auctoritate, quia baillivus nullum adiudicat morti carnali nisi praemeditatus. Nullus ergo debet alium iudicare ad mortem spiritualem nisi deliberando, cum sit mors gravior.»

Secundo excusavit se super eo quod dixi quod fratres non consenserunt quod mitteretur ad papam pro privilegii interpretatione, dicens sic: «Privilegium illud fuit directum maioribus nostris. Qualiter ergo sine illis possumus petere eius interpretationem?»

Deinde frater ille respondet sibi impositis.

Quorum unum erat quod impugnaret veritatem agnitam, et dicit: «Certe illud nego, immo possum salvare totum statutum secundum opinionem meam, non concedendo quod oportet eadem reconfiteri, quod nequaquam concedendum est, cum illud sit quoddam novum et grave valde et exosum, et ratio vilipendendi sacramenta ecclesiae.»

Aliud vero est quod securum est confiteri sacerdoti post confessionem factam fratri, et etiam sine confessione facta fratri, non autem e converso. Sed dicit ille quod «similiter primo confitendo sacerdoti et postea fratri magis securus est confitens quam confitendo sacerdoti soli.»

Tertium est quod scandalum suscitatur occasione eius quod fratres contendunt contra praelatos super confessione iteranda sacerdotibus,

super quo erat mota secunda disputatio fratrum, utrum scilicet fratres debeant cessare ab usu privilegii sui iuxta eorum intellectum. Qualiter autem ad haec respondet, de hoc consequenter habebitur sermo prolixior.

Super illo ergo quod dixit frater ille in sui excusatione, de non impingendo in dictum magistrum, quaero ad quem referebat illud quod dixit: «*Super cathedram Moysi*» etc. Et constat quod non arguenti, sed potius magistro contra quem loquebatur, quia nihil ad arguentem de illo: «*Super cathedram*», etc. Impingebat ergo in eum dicto modo, licet occulte et lingua blandiente, saltem in eo quod eum comparavit scribis et pharisaeis. Et similiter in hoc quod dicebat: «Non te moveat» etc., quasi nihil esset quod dixerat, et | quasi magist<er> theologiae ex hoc quod est magister et sedens in cathedra nullam omnino haberet auctoritatem, et non esset ei ex hoc credendum in aliquo quod est magister et sedens in cathedra, quod non est verum. Unde quod dicit AUGUSTINUS, De vera religione: «Qui docet» etc, debet de illo intelligi qui alias per ecclesiam in nulla auctoritate docendi seu sentiendi est constitutus. Aliter enim nec papae nec episcopi nec cuiuscumque iudicis sententiae ex eo quod talis est, plus standum esset quam simplicis hominis.

Unde et si aliquando magister dicat aliquid quod nec auctoritate alia nec ratione confirmat, bene tamen quoquo modo ei ex sola auctoritate propria magisterii credendum est, et si nihil aliud obstat, tenendum est quod illud pertineat ad cathedram et quod Spiritus sanctus illud tamquam verum loquatur in ipso. Non enim solum spectat ad cathedram quod expressum est in lege divina et per sanctos expositum, sed etiam illud quod usque in finem mundi per veridicos doctores certa ratione restat explicandum. Et sic in magistro theologiae attendendum est non tam quid dicat, sed et quis dicat, et sic ille qui secundum dictum

modum iudicium mortis spiritualis protulit, credo et suppono firmiter quod cum magna deliberatione protulit.

Contra secundum quod dicit ille, dico quod licet conventus et magistri Parisienses de ordine fratrum habent aliquos superiores sui ordinis, credo tamen quod in eis quae pertinent ad doctrinam fidei et morum, qualia sunt illa in quibus discordamus, non multum contradicerent eis superiores sui quoad illa quibus ipsi praeberent suum assensum, et ideo probabile puto quod maiores eorum non refutabant petere super dicto privilegio domini papae interpretationem, nisi ex suasionem fratrum Parisius studentium.

Ad aliud quod dicit, | «quod non impugnat veritatem agnitam secundum suam opinionem», dico quod hoc bene credo, quia forte non ad eius intelligentiam veri, sed ad placiti defensionem voluntas cum excitat. Veritas tamen quam impugnat, ex sua natura intelligentibus deberet esse agnita, ut super eius ignorantia excusari non possit, prout dixit magister praedictus.

Quod autem adiungit, «quod potest salvare statutum non concedendo quod oportet eadem iterato confiteri», dico quod hoc falsum est, quia privilegium per illam clausulam «*Volumus autem*» etc., ad totum | statutum remittit, ut habitum est. Quod si etiam secundum fratrum intellectum remittat solum ad partem statuti ut non oporteat confessa fratri reconfiteri sacerdoti, tunc quoad illa confessa fratri subditi sacerdotum per privilegium sunt exempti a statuto, et sic quoad illa nequaquam salvat statutum, neque in toto neque in parte. Sed de hoc satis habitum est supra.

Quod vero addit, «quod nequaquam concedendum est quod oportet iterato eadem confiteri, quia hoc est novum», dico quod licet in existentia facti sit novum, tamen in potentia iuris est antiquum, in quantum scilicet ab initio ecclesiae potuit fuisse editum illud statutum «*Omnis utriusque sexus*», et similiter ex tunc potuisset fuisse

aliquibus religiosi concessum illud privilegium «*Ad uberes fructus*», ut sic semper confessi illis religiosi sine licentia sacerdotis obligati fuissent ad confitendum eadem suo sacerdoti; de quo amplior erit sermo in dissolutione rationis 23^{ae} inductae contra fratres.

Quod dicit etiam, quia «est grave», dico quod re vera grave est, propter quod non cadit directe sub generali ecclesiae statuto, sed dimittitur liberae voluntati cuiusque potestas confitendi fratri sine praecedenti licentia sacerdotis, per quod voluntarie se obligat confitens fratri ad eadem iterato confitendum, licet indirecte occasione statuti, per hoc scilicet quod confessus fratri manet obligatus sicut prius ad confitendum sacerdoti ea quae confessus est fratri, ut habitum est supra in principio quaestionis et in principio expositionis illius clausulae «*Volumus autem*» etc. Cui quidem | confessioni faciendae sacerdoti per hoc accidit quod sit iterata, et sic de tali gravi nemo potest conqueri, sicut neque religiosi possunt conqueri de gravi onere religionis quod voluntarie assumpserunt, neque promoti ad sacros ordines possunt conqueri de gravi quod est in continentia. Et est multo magis proficuum istud grave de teneri iterato confiteri eadem suo sacerdoti.

Quod etiam dicit «quod est exosum», dico quod verum est, sed quemadmodum «*aegris oculis exosa est lux*», et debilibus atque infirmis omnino exosum est onus religionis et sacrorum ordinum. Sed non sequitur ex hoc, quin sit valde proficuum communitati; contrarium enim esset valde perniciosum, sicut dictum est supra. | Ut enim dicit

SENECA: «*Omnes libertate deteriores sumus*», de quo etiam sermo habitus est supra secundum dicta beati Bernardi.

Quod etiam dicit, «quod est ratio vilipendendi sacramentum ecclesiae», dico quod falsum est, immo potius est ratio honorandi ipsum. Ex hoc enim honoratur sacramentum, quod usus eius extra necessitatem cum difficultate conceditur; extra autem necessitatem est confiteri fratri, cum non subest rationabilis causa propter quod etiam non de facili debet sacerdos subditos suos licentiarum ad confitendum alteri, nisi rationem percipiat hoc faciendi, nec debet dari subditis licentia ad hoc ex privilegio, nisi cum tali gravi annexo, et hoc propter reverentiam sacramenti poenitentiae, quomodo etiam propter reverentiam sacramenti eucharistiae discretus sacerdos non confert communionem devotis personis laicis quotiens eam desiderant, nec illam per alium illis ministrari permittit.

Ad aliud quod ille dicit, quod «sicut securum est quod confessus fratri primo iterato confiteatur eadem sacerdoti, sic securum est quod confessus primo sacerdoti confiteatur eadem fratri; sicut ergo istud non oportet dicere, sic nec illud», dico quod non est simile, ut dictum est supra exponendo illud «*Ad uberes fructus*»; sed in proposito dico specialiter quod non est simile, quia duplex est securum: quoddam cuius contrarium est ratio-inabiliter dubium, et hoc est securum absolute; aliud vero est securum, cuius contrarium non est rationabiliter dubium, et illud est securum comparative, quia scilicet est securius suo contrario, quomodo securius est eadem peccata libere confiteri bis quam semel tantum, et ter quam bis tantum, quia iterata confessio reddit hominem securiorem de vera et perfecta remissione peccatorum;

et de tali securo loquendo re vera securum est quod confessus sacerdoti iterato confiteatur fratri, sicut et e converso. Sed de tali securo non est nobis sermo ad praesens, sed solummodo de securo primo modo.

Hoc enim modo omnino securum est confiteri sacerdoti aut alteri de eius licentia, nec de hoc ullus dubitat. In quo etiam fratres in parte concordant, videlicet in hoc quod confessus sacerdoti vel alteri de eius licentia, sic vere et perfecte absolvitur in casibus qui pertinent ad sacerdotes, sic quod ad nullum alium oportet eum ire ad iterato confitendum eadem. Hoc enim modo non est populo securum confiteri primo fratri sine licentia sacerdotis, absque proposito confitendi ei illi aut obtinendi ratificationem eius, quia saltem apud populares ratibiliter dubium est, | an fratres tali modo possint absolvere non licitos a suis sacerdotibus neque prius confessos eisdem, quod scilicet teneantur reverti ad eadem confitendum illis. Non autem vertimur dubium an fratres possint absolvere tales, nec pro absolutione per quod per fratres absolutum est, dicimus quod fratribus confessa sacerdotibus reconfitenda, sed solummodo pro obligatione solvenda, qua ex statuto salvato in privilegio tenetur confessus fratri eadem confiteri sacerdoti secundum modum supra expositum.

Super quo populus, etsi non sit omnino certus, ad minus tamen habet rationabilem causam dubitandi, an scilicet sint sic exempti a statuto, quod illa quae non licentiati confitentur fratribus, non teneantur confiteri suis sacerdotibus. Habent autem rationabilem causam dubitandi super hoc, quia circa hoc contrariantur sapientes sapientibus, ut praelati cum adhaerentibus eis ex una parte, et fratres cum adhaerentibus illis ex altera parte. Quantumcumque enim praelati dicunt quod

confessi fratribus dicto modo tenentur eadem confiteri sacerdotibus, et contra quantumcumque dicunt fratres quod securi sunt de contrario, populo tamen, qui habet nec potest discernere merita causae nec rationes partium, rationabile dubium est quod tenendum sit circa hoc. Nunc autem consilium est Augustini et similiter ecclesiae, ut patebit infra in pertractatione rationis 12^{ae} inductae contra fratres, quod cum duo proponuntur, quorum unum est dubium et alterum certum, tenendum est certum et dimittendum incertum.

Quare, cum secundum iam dicta, populus est omnino certus quod post confessionem factam sacerdoti non oporteat eadem alteri confiteri, non sic autem quod nec post confessionem factam fratri dicto modo, debet ergo tenere id et dimittere aliud quousque sit discussum per ecclesiam, et quicumque consulit populo contrarium et assecurat ipsum in hoc, quod scilicet per confessionem primo factam fratribus ita securus est, sicut securus est per confessionem primo factam sacerdotibus, procul dubio male consulit ei: non enim tantum est securus per confessionem factam fratri quantum est securus per confessionem factam sacerdoti.

Cui satis consentit frater ille in alia determinatione sua sic inquit: «Ego dixi quod est tutius confessa sacerdoti reconfiteri fratri, quod tamen non dixi asserendo, sed pro tanto dixi quod tutum est quod frater faciat, et quod amplius est, illud dubium non debet esse populo dubium ad utrumque, quod scilicet non magis inclinari debet ad unam partem quam ad alteram, quia semper in dubiis | debet populus sequi

potius sententiam praelatorum suorum quam quorumlibet aliorum.» In hoc enim casu habet locum id «*Quae dicunt, facite*», et illud «*Qui vos spernit, me spernit.*» Hinc enim dicitur Deuteronomii XVII°: «*Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse prospexeris | inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram, et iudicium inter portas tuas videris verba variari, surge et ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotem levitici generis et ad iudicem qui fuerit in illo tempore, quaeresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies quaecumque dixerint qui praesunt loco quem elegerit Dominus et do-|cuerint te iuxta legem eius; sequerisque sententiam eorum, non declinabis neque ad dexteram neque ad sinistram. Qui autem super- bierit, nolens oboedire sacerdotis imperio, decreto iudicis morietur homo ille, cunctusque populus timebit audiens, ut nullus deinceps intumescat superbia.*»

Unde et talia dubia de fide et moribus et sacramentis terminare pertinet ad cathedram, et si forte contingeret circa tale dubium sedentes in cathedra propter rei profunditatem et obscuritatem aliquando per aliquas apparentias et probabilitates fore deceptos, quemadmodum circa facta aliqua plerumque contingit ecclesiam decipi, populus tamen esset securus in tenendo id quod circa tale dubium sedentes in cathedra praecipiant aut consulunt teneri, esto etiam quod ipsi aliquantulum essent in culpa in praecipitando aliquantulum sententiam, quemadmo-

dum cum moderno tempore dubium sit et hucusque dubium fuerit apud doctores theologiae, an scilicet Christus fuisset incarnatus si Adam non peccasset, quibusdam asserentibus quod sic, aliis vero asserentibus contrarium. Si propter discordiam talem sedandam dominus papa ex aliquibus verisimilibus rationibus motus praeciperet teneri quod non fuisset incarnatus, et tamen contrarium foret forte verum, omnes nihilominus teneremur in hoc tenere eius praeceptum quousque certior fieret ecclesia de contrario. Postquam ergo sedentes super cathedram, scilicet praelati, dicunt quod in praedicto casu circa confessiones faciendas fratribus dubium est dicto modo, immo quod plus est, asserunt et firmiter opinantur contrarium | eius quod circa hoc dicunt fratres, populus ergo in hoc debet praelatis adhaerere, et tenere quod ipsi praecipunt et consulunt teneri: aliter enim, ut puto, per inoboedientiam peccaret mortaliter. Et sic quantum mihi apparet, quicumque consulunt populo aut docent contrarium, retrahunt ipsum a via salutis, quod re vera non possunt facere sine magno periculo mortalis peccati, maxime cum ex hoc maximum oriatur scandalum in ecclesia, secundum quod dicit magister praedictus, et bene, ut mihi videtur.

Contra quae frater proposuit dicens sic: «Vituperans videtur esse inimicus eius quem vituperat, et ideo de facili ei non creditur. Unde malo quod mihi imponat peccatum in Spiritum sanctum, quam quod negligens fuisset in studendo unum argumentum, quia de facili homines ei credidissent, qui per Dei gratiam modo ei non credunt.»

Dico pro me quod numquam eum vituperavi, nec ei imposui directe quod ipse peccavit mortaliter aut in Spiritum sanctum, sed sententiam eorum qui tale peccatum iudicaverunt commisisse illos qui populo praedicta dicto modo suaserunt, commendavi et approbavi. Quod re

vera feci non intentione vituperandi quemquam, sed potius confirmandi veritatem circa proposita prout melius potui, quod facere tenetur quilibet doctor sedens in cathedra, ex quo facto nequaquam debet aut merito potest vocari inimicus cuiusquam, nisi secundum illum modum quem proponit APOSTOLUS, dicens < Ad > Galatas, IV°: «*Ergo factus sum vobis inimicus, vobis dicens veritatem.*» Quod ergo sic aliquis factus sit inimicus aliorum, nullo modo potest facere aut debet, quominus ei credatur, immo potius facit quod firmitus ei credatur. Ego vero, secundum quod superius dixi, non peto quod mihi credant, sed peto quod si mihi non credant, quod rationibus et auctoritatibus quas pro me induco, credant, et rogo quod quicumque scriptum hoc viderint, ipsimet | iudicent si frater ille tam efficaciter studuit respondere argumentis et rationibus et auctoritatibus a me contra fratres inductis, ut qui prius de facili mihi credidissent, modo non credent. Multum enim nituntur fratres persuadere in praedicationibus et determinationibus suis ne mihi credatur in proposita quaestione, prout plures per experientiam didicerunt.

Super proposito autem scandalo quaerunt fratres sic: «Cum multi resistant fratribus et dicant | quod ipsi abutantur suo privilegio, ex quo scandalum oritur, estne igitur cessandum eis propter tale scandalum ab usu privilegii in confessiones audiendo et absolvendo et praedicando et docendo atque persuadendo populo quod sic possunt eo uti?» Et respondent fratres dicentes sic: «Dicitur Matthaei XVIII°: «*Vae*

mundo a scandalo. Necesse est enim ut scandala veniant, vae tamen homini illi, per quem scandalum venit.» Necessitatem autem veniendi scandala ponit ORIGENES in Glossa, ut dicunt, quam tamen ibi non inveni: «*Necesse est ut veniant scandala, quia non potest esse verum bonum nisi habeat contrarium malum.*» Et sequitur: «*Caelestes spiritus magis irritantur quando magis invalescunt verba Christi in hominibus, et quaerunt sibi organa per quae tale bonum potest impediri et schismata suscitantur.*» Nunc autem, ut dicunt, privilegium fratrum ordinatur ad duo, scilicet ad praedicationem faciendam et ad confessiones audiendas, quae maxime sunt exosa daemonibus, quia per primum verbum Dei invalescit, per secundum daemones expelluntur, et ideo necesse est ut procurent istorum impedimentum. Estne ergo cessandum propter tale scandalum? Et declarant quod non in quinque generibus scandalorum.

Sed antequam prosequar illa quae inducunt circa illa quinque genera, iam propositae quaestioni ipsorum primo respondens dico, quod si scandalum eveniat propter fratrum abusum circa suum privilegium, sive in praedicando sive in confessiones audiendo, omnino cessandum est eis ab huiusmodi actibus. Licet enim actus praedicationis et confessionis, ad quos ordinatur fratrum privilegium, sint ex se praerogativi et boni et maxime daemonibus exosi, propter quod nullo modo deberet resisti exercentibus illos modo debito, nec debent exercentes eos modo congruenti et ex necessitate debiti cessare ab ipsis propter scandalum malignantium quod exinde oritur, licet alias vitandum esset quantum posset vitari sine peccato, dicente Glossa, Matthaei XVIII: «*In quantum potes sine peccato, vitare scandalum debes, quod si de <veritate> est, pro scandalo veritas relinqui non debet.*» Si tamen dicti actus fierent ab aliquibus modo non congruenti, et ex libera voluntate, et ideo in

talibus actibus exercendis eis resisteretur, et eis persistentibus et defendentibus modum et usum | unde scandalum | oriretur, certe a dicto usu et modo utendi illis propter scandalum omnino cessandum esset.

Vix enim est aliquis actus ita bonus ex genere facti, quin posset esse malus ex circumstantiis, quemadmodum licet legere actu in theologia Parisius sicut magister sit de se bonus actus et proficiuus, si tamen aliquis vellet legere ut magister, nec licentiatus rite ad hoc, quantumcumque esset idoneus, ei esset resistendum, et ipse propter abusum talis actus et scandalum quod ex illo oriretur, deberet ab illo cessare. Consimiliter, licet dicti actus praedicandi et audiendi confessiones boni sunt et multum utiles, si tamen aliqui vellent ipsos exercere non licentiati a praelatis ecclesiae, resistendum esset eis in illis, et ipsi propter abusum talem et scandalum exhinc ortum debent ab istis cessare, quantumcumque essent idonei ad illos exercendos.

Nunc autem in proposito, quia fratres actum confessiones audiendi et absolvendi volunt extendere ultra quam est eis in privilegio concessum, secundum quod supra expositum est, et hoc praedicant populo, idcirco dico quod rationabiliter eis in hoc a praelatis est resistendum, ne populus | in dictum periculum incidat, et ipsi propter scandalum ab istis actibus cessare debent, maxime cum nullius debiti necessitas ipsos ad huiusmodi actus exercendos cogat. Unde illud Matthaei XVIII°: «*Qui scandalizaverit unum de his pusillis*» etc., quod secundum Glossam «*specialiter dicitur contra apostolos, qui hic de dignitate videntur contendere et in hoc poterant alios perdere.*» Dico ego specialiter contra fratres qui hic de dignitate et potestate indebita videntur contendere et in hoc possunt alios perdere.

Quod autem praelati in hoc eis debent resistere tamquam illis qui facto suo scandalizant et perdunt multos, insinuat CHRISTUS per hoc quod ibidem dicit: «*Si autem manus tua vel pes tuus scandalizaverit te, abscide eum et proice abs te.*» «*Manus tua*», dicit Glossa interlinearis:

«quantumcumque utilis adiutor»; «pes tuus», Glossa: «discursor in usus tuos»; «scandalizaverit te», Glossa: «laedit te in causa animae»; «abscide eum», Glossa: « rumpe affectum»; «et proice abs te», Glossa: «devita eius societatem quam castigare nequis.» Unde melius est pati aliquem defectum in praedicationibus et confessionibus audientis quam habere tales dis-|cursores et adiutores. Unde super illud quod sequitur in textu: «Bonum est tibi ad vitam ingredi debilem vel claudum quam duas manus» etc., Glossa: «Sine pernicioso adiutore vel discursore quam cum his.» Propter quod dicitur Ecclesiastici XXXIII: «Rectores ecclesiae auribus percipite filio, fratri et amico, ne des potestatem super te», Glossa: «Omnes admonet communiter ut sui iuris rationem non omittant.» Quod autem propter scandalum tale cessari debet, dicit Glossa, ibidem sic inquit: «Quicumque speciem sanctitatis habens vel verbo vel exemplo ceteros destruit, melius esset ei ut sub exteriori habitu ad mortem terrena acta constringerent, quam sacra officia ceteris in culpa ostenderent.»

Quod autem usus fratrum praecipue quoad confessiones inconveniens sit ex circumstantia, et quod propter scandalum ab illo debent cessare patet ex hoc quod actum audiendi confessiones secundum libitum suum volunt exercere, et exercent contra praelatorum voluntatem, etiam quando non est illis eorum adiutorium necessarium, cum tamen sola necessitas ad talis actus exercitium deberet eos tamquam viros contemplationi deditos trahere invitos, maxime quia nullum habent praeceptum de actu huiusmodi exercendo, etiam si privilegium eis daret quod possent eo uti, sicut dicunt se posse. Ut enim dicit AUGUSTINUS XIX° libro De civitate Dei: «Otium sanctum quaerit caritas veritatis, negotium iustum suscipit necessitas caritatis.» Aliter enim usus fratrum vergit multum in praeiudicium praelatorum, propter quod merito debent contra talem usum eis resistere, et ipsi debent

humiliter desistere. Sicut enim non sunt facienda mala ut eveniant bona, <Ad> Romanos XIII°, sic omittenda sunt bona ne ex circumstantia et modo faciendi eveniant mala, maxime scandalorum, quia, ut dicitur Extravaganti de cognatione spirituali, pervenit ad papam quod scandalum erat propter aliquos qui volebant contrahere, inter quos erat consanguinitas spiritualis; papa dicit: «Si ita est, non coniungantur propter scandalum.» Item: «Correctio fraterna aliquando dimittenda est propter scandalum», secundum AUGUSTINUM.

Sed dicunt fratres quod non debent cessare ab usu suo, quia hoc cederet in praeiudicium papae eo quod per privilegium secundum talem usum ipse multum se exoneraverit, et etiam in favorem communitatis ecclesiae, qui per cessationem fratrum | multum scandalizarentur, et magis cavendum est scandalum pusillorum quam pharisaeorum; propter usum autem fratrum non est scandalum, nisi quale est scandalum pharisaeorum. Unde, ut dicunt, non est simile in dictis casibus et in usu fratrum. In illis enim casibus cessatur, quia communitas scandalizatur, et specialiter in correctione fraterna, quando ille qui corripitur non emendatur. In proposito autem non est scandalum nisi pharisaeorum, et illi emendantur circa quos fratres utuntur privilegio. Si autem omnes | scandalizarentur, bene verum est quod tunc procedendum esset fratribus.

Dicunt etiam fratres quod si cessarent, multum vergeret in ipsorum praeiudicium, eo quod vigilantibus et non dormientibus iura subveniunt. Ut ergo eis subveniatur in sua oppressione, fratres cessare a suo usu non debent.

Dico ad primum istorum quod in nullo praeiudicaret papae, si cessarent fratres ab usu suo, quia non praecipit fratribus quod utantur

suo privilegio modo quo utuntur ipsi, aut alio, et cum hoc per usum eius secundum voluntatem fratrum in nullo papa se exoneraret, sed onus quod incumbit praelatis, fratres permetteret exercere et per hoc honorem praelatis debitum ab eis subtraheret, ut patet ex dictis.

Quod dicunt secundo, «quod usus ipsorum est in favorem communitatis ecclesiae», dico quod falsum est, quia vergit in eius periculum, ut patet in expositio-^{ne} illius clausulae «*Ad uberes fructus*». Et quod addunt, «quod multum scandalizaretur ex eorum cessatione», dico quod ex hoc magis aedificaretur, videns eos humiliter praelatis velle oboedire, non usurpando ius eorum, sed eos velle adjuvare utendo privilegio secundum intellectum nostrum. Propter quod ex contrario usu ipsorum populus scandalizatur, iuxta illud quod dicit INNOCENTIUS in supra dicta littera «*Etsi animarum*», post praedicta gravamina praelatis a fratribus illata circa auditionem confessionum, sic inquit: «*Multa quidem et alia gravamina tam praelatis quam clericis a vobis illata et inferri quotidie proponuntur, quae pro religionis honore honestius putamus posse sub silentio praeteriri. Ex quibus profecto proximorum ius laeditur, et ecclesiarum iustitiae derogatur, blasphematur religio, Deus ipse offenditur, et schisma in mystico generalis ecclesiae corpore generatur, quodque periculosius est, fidelium animae in laqueum mortis et puteum interitus pertrahuntur.*» Et hoc maxime quando moderno tempore vident fideles et praecipue | quod ea quae fratres agere volunt secundum modum utendi suo privilegio, pertinent ad professionem praelatorum, et sunt omnino extranea a professione religiosorum, ut iam dictum est supra, secundum AUGUSTINUM, De civitate Dei.

Propter quod a talibus eos admonet abstinere INNOCENTIUS in principio dictae litterae dicens: «*Etsi animarum affectantes profectus, univer-*

... sos et singulos qui christiana professione censentur, ut suas Deo lucrificent animas, cupimus caritate magistra et pietate praeduce, sub moderamine iuris ad iustitiae regulam et lineam aequitatis norma servata modestiae, dirigere actus suos, priori tamen desiderio exoptamus ut vos, qui mundo et pompis eius contemptis per gradus altiores ducatu Spiritus sancti procedentes religionis apicem ascendistis, omnem in vobis iustitiam compleatis, indictae vobis modestiae servando tenorem, et ab omnibus per quae a religionis videatur rectitudine deviari vel vobis rationabiliter detrahi valeat, abstinendo.»

Constat autem quod per haec dicta eos abstinere admonet ab illis super quibus eos in eadem littera in subsequentibus reprehendit, quorum unum est auditio confessionum secundum modum quem fratres intendunt, ut patet inspicienti seriem litterae quae dicit sic: «*Sane non solum gravis sed clamosa querela*» etc., ut habitum est supra.

Dico ergo quod ex dicto actu fratrum scandalum oritur quod active est fratrum, passive autem non solum est praelatorum, quos fratres valde impudenter comparant pharisaeis, sed etiam pusillorum et communis populi, dicente ibidem INNOCENTIO: «*Graviori dolore confundimur, quod vos, gloriam nostram totius ecclesiae generalis iubar praecipuum reputantes, ipsius splendorem vestri obnubilatione nitoris non ambigimus notabiliter <minor>ari*», secundum quod expressius dixit iam supra: «*Multa quidem et alia*» etc., quod quidem vitare possunt sine peccato, quia litigant pro eo ad quod non tenetur. Si enim velint, possunt omnino sine peccato non uti suo privilegio; et Glossa super illud Matthaei XVIII, | ubi supra, dicit sic: «*In quantum potes sine |*

peccato, scandalum vitare debes», ut iam habitum est. A resistendo autem fratribus non possunt praelati cessare sine peccato, quia litigant pro eo ad quod tenentur, et ideo propter scandalum, si quod ex facto eorum oritur, cessare non debent, quia tale scandalum ex parte eorum non est activum, immo solum passivum ex parte eorum qui scandalizantur.

Quod dicunt tertio: «Quod vigilantibus» etc., dico quod hoc verum est de illis qui iustam causam defendunt, quia illis subvenitur comperta in fine litis eorum iustitia; de illis autem qui iniustam causam defendunt, qualem supponimus fratres defendere, non est verum. Talium enim iniustitia tanto magis magisque manifestatur, quanto eorum causa magis magisque ventilatur. Qualiter modo multo magis claret iniuria fratrum quam inferunt praelatis, quam fecit quando causa eorum incepit ventilari, et ideo tales, quanto magis vigilant et minus dormiunt se defendendo, tanto eis in fine litis, comperta eorum iniustitia, iura eis non subveniunt, sed eos potius acrius damnant.

Nihilominus tamen quoad scandalum iam dictum, intentum suum fratres nituntur ostendere in quinque generibus scandali.

De primo enim dicunt sic: «Scandalum in Scripturis multipliciter sumitur: uno modo pro rebellione vel resistentia, ut Matthaei XV <I>», ubi dixit Dominus Petro: «*Scandalum mihi es.*» Dominus intendens enim facere opus fructiferum et pati pro genere humano, a Petro pie moto impediabatur dicente: «*Absit hoc a te, Domine!*» Et isto modo multi resistunt fratribus modo suo privilegio uti volentibus, qui ignorant profectum futurum; estne ergo propter tale scandalum cessandum a fratribus? Certe talem resistentiam Christus et apostoli et omnes prophetae habuerunt, et tamen ab actibus suis fructuosis non cessarunt.»

Dico quod hoc non valet eis eo quod non est simile, quia rebellionem quam Christus sustinuit et apostoli et prophetae, illam sustinuerunt pro bono opere et bono modo facto et debito fieri per eos, idcirco ergo propter scandalum ortum ex illo non debebant cessare ab opere suo, | non tam quia bonum erat opus, quam quia debitum erat fieri et bono modo fiebat ab eis. Fratres autem, etsi bonum opus facere volunt in praedicando et confessiones audiendo, quia tamen malo modo nituntur illud facere, scilicet potestatem in illo sibi commissam absque omni debito faciendi illud exercendo, bene debent in illo a praelatis impediti et cessare ab illo propter scandalum exortum, non ratione substantiae operis sed modo exsequendi ipsum; scriptum est enim in Deuteronomio: «*Quod iustum est, iuste prosequeris.*» Et quod amplius est, si fratres haberent ex suo privilegio quod possent eo uti secundum quod ipsi volunt, quia tamen non tenentur eo uti, deberent propter scandalum a tali usu eius cessare, eo quod sine peccato hoc facere possent, sicut iam dictum est. Et esset multo maior profectus ex eorum cessatione proveniens quam ex tali usu eorum privilegii, et sic fabulae sunt, quaecumque dicunt fratres de profectu futuro ex tali usu eorum privilegii, et male factis suis applicant | facta Christi et apostolorum et prophetarum, quasi similem causam faciendi haberent et simili modo facta sua agerent, quod non est verum.

Secundo modo, ut dicunt fratres, scandalum sumitur pro molestia quadam, ut Exodi X^o: «*Quosque patiar hoc scandalum*», quod possunt dicere pauperes fratres videntes sibi eleemosynas subtrahi et multa alia infligi. Estne eis cessandum propter tale scandalum? Non sed potius dicendum est illud I^{ae} ad Thessalonicenses: «*Nemo moveatur in tribulationibus istis.*»

Dico, ut prius, quod similiter hoc dictum non valet eis, quia pati molestias propter bonum opus debitum fieri et bono modo factum

multum est meritorium, quia molestiae tales iniuste inferuntur patienti, quales passus est Moyses quando dixit illud verbum: «*Quousque patiar hoc scandalum*». Fratres, etsi bonum opus facere quaerunt, | quia tamen debitum illud non est eis opus facere, sed non bono modo illud faciunt, ideo non est meritorium eis, et molestias si quas patiuntur propter hoc, iuste eas patiuntur et iuste eis inferuntur, et utile est eis pati eas et caritative a praelatis infliguntur eis, si tamen infliguntur, puta: eleemosynarum subtractio et si qua alia, quia ut scribitur, V*, q.* 5^a: «*Non omnis qui parcat, amicus est nec omnis qui verberat, inimicus, et melius est cum severitate diligere quam cum lenitate decipere. Utilius esurienti panis tollitur, | si de cibo securus iustitiam negligit, quam esurienti panis frangitur ut iniustitiae seductus acquiescat.*»

Fratres autem si permetterentur confessiones audire secundum ipsorum voluntatem, bene essent securi de pane consolationis corporalis, sed sic confessiones audiendo iustitiam negligerent iniuriando sacerdotibus et praelatis, ut patet ex dictis, et ideo ipsis esurientibus utilius panis iste tollitur, si de cibo securi etc.; et ideo bonum esset eis ad evadendum tales molestias cessare a tali usu sui privilegii. Unde, ut prius, male applicant sibi dictum APOSTOLI illud, scilicet: «*Nemo moveatur in istis tribulationibus*», quia non habent similem causam illis quibus loquebatur Apostolus; propter quod illi, si non movebantur in tribulationibus suis, hoc erat robur constantiae; fratres autem quod non moventur in tribulationibus eorum, hoc potius est durities pertinaciae.

Tertio modo, ut dicunt fratres, sumitur scandalum pro persona damnatione digna, ut Matthaei XIII*: «*Mittet angelos suos et colligent omnia scandala et operantes iniquitatem.*» Tales sunt illi qui impediunt fratres. Debentne ergo fratres propter istos desistere?

Dico quod nec hoc valet eis, quia operarii iniquitatis qui dicuntur

scandalum, non solum dicuntur illi qui operantur illud opus quod est de genere malorum, sed etiam illi qui operantur opus quod est de genere bonorum, sed non debitum eis, et illud malo modo operantur, qualiter secundum dicta operantur illud fratres, non autem illi qui in hoc eos impediunt, propter quod ipsi cessare debent et reatum suum recognoscere potius quam alios inculpare.

Quarto modo, ut dicunt fratres, scandalum dicitur culpa in habitudine ad alterum, dicente GREGORIO: «Scandalizare est ruinae obicem ponere recte ambulanti.» Mirabile est ergo quod praedicare et confessiones audire ponuntur fieri in scandalo, quia sunt ad recte ambulandum. Ista ergo de se non habent rationem scandali. Debentne ergo propter tale scandalum fratres cessare?

Dico quod sic, licet non sicut a malo quod consistit in substantia operis, sed potius quod consistit in modo et circumstantia operandi. Licet enim illa opera ex se sunt bona, ex circumstantia tamen bene possunt esse mala et scandalizare, ut dictum est.

Quinto modo, ut dicunt, scandalum dicitur peccatum occasionatum ex facto alterius quod aliquando habet peccatum, quod est scandalum activum respondens, secundum illud Proverbiorum VII*: «*Occurrit | ei mulier ornatu meretricio, praeparata ad capiendum animas.*» Intuens autem eam quandoque passive scandalum ex facto eius quo ipsa scandalizat active, aliquando autem non habet peccatum respondens quod est activum, Ecclesiastici X*: «*Ne respicias virginem, ne forte scandalizeris in decore eius.*» Virgo in suo decore non peccat in scandalo, licet alter occasione accepta ab illa scandalizatur, quemadmodum

mulier ornata ornatu meretricio scandalizat active, licet nullus per eam scandalizatur passive, dicente CHRYSOSTOMO de tali muliere: «Venum propinat, licet nullus sit qui bibat.» Secundum dictum autem modum fratres non scandalizant active, licet alii ex factis eorum scandalizantur passive.

Fratres autem qui sic ad istud sicut et ad alia quattuor praecedentia, videbant sibi esse respondendum, distinguendo inter facti substantiam et facti circumstantiam, idcirco quasi enumerando dictas nostras responsiones, et excludendo consimilem | responsionem dandam ad istud quintum, qualis data est ad quattuor praecedentia, praecurrentes dixerunt quod actus praedicandi et audiendi confessiones non scandalizant ex se, possunt tamen scandalizare ex circumstantia mala, quae nequaquam circa huiusmodi actus in quantum exercentur a fratribus, invenitur: «Tales autem *circumstantiae* istae sunt: *quis, quid, ubi, quibus* auxiliis, *cur, quomodo, quando.*» Comedere enim carnes sacrificatas idolis non est malum de se nec opus scandalizans, e circumstantia tamen potest esse malum et scandalizans, ut comedere illas coram infirmis; et sic actus praedicandi et audiendi confessiones, licet ex se non sit malus neque scandalizans, ex circumstantia tamen bene potest esse talis et scandalizans active.

Si enim aliquis sit publicus peccator, praedicando et audiendo confessiones scandalizat, unde in Psalmo: «*Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras*» etc., et <Ad> Romanos II*: «*Quis praedicas non furandum, furaris.*» Unde dixit frater proponens: «Si aliquis frater inveniretur talis, vellem quod incarceraretur.»

Et similiter si fratres praedicarent vana, bene facerent praelati si

insurgerent; unde PAULUS ad Galatas I^o: «*Si quis vobis evangelizaverit praeter id, quod accepistis, anathema sit.*» Quare cum fratres existentes bonae vitae et bonae famae non praedicant nisi evangelica, non est eis insurgendum.

Similiter non in latibulis praedicant fratres, sed | palam.

Considerandum est etiam in praedicatore quibus auxiliis quis praedicat et confessiones audit, hoc est qua auctoritate, ordinaria scilicet vel delegata.

Considerandum est etiam cur praedicat, id est qua intentione. Si | enim frater praedicaret vel confessiones audiret sine auctoritate et ut pecuniam quaereret, scandalizaret et «*absconderet lucernam sub modio*», quod prohibuit Dominus Matthaei VI°. Nunc autem fratres ex suo privilegio plenam potestatem habent hoc faciendi, et per Dei gratiam non nisi fructus spirituales intendunt.

Considerandum est autem quando et quomodo. Debet enim praedicari claro scilicet die, et caute atque modeste, et consimiliter debent confessiones audiri. Nunc autem frater praedicat auctoritate sibi commissa, et ut debet, aliqui tamen scandalizantur; debetne propterea dimittere frater officium suum? Nequaquam, quia habemus Matthaei XIII°, quod Christus fecit multa bona, ex quibus aliqui «*scandalizabantur*», et Ioannis V^o, quod quidem «*abierunt retro*», ipse tamen non cessavit, ut nobis daret exemplum, ubi dicit Glossa: «*Caute loquendum est.*»

Si tamen aliquis scandalizatur in verbo tuo, habe consolationem quia, sicut dicitur in Psalmo: «*Haec via illorum scandalum ipsius.*» Si ergo tales scandalizantur imputent sibi, quia scandalizantur ex sola occasione accepta ex facto fratrum, non data, de qua dicitur <Ad>

Romanos VII°: «*Occasione accepta per peccatum*» etc. Si tamen omnes ad quos dirigitur praedicatio fratrum, essent tales, bene esset cessandum, non propter scandalum, sed quia nullus fructus sequeretur, secundum quod scriptum est in Ecclesiastico: «*Ubi non est auditor, non effundas verbum*», et Matthaei V^o: «*Nolite sanctum dare canibus.*» Propter aliquos autem bonos inter multos scandalizatos adhuc non esset cessandum; hoc est enim scandalum pharisaeorum, de quibus dicitur Matthaei XVI°: «*Scis quia Iudaei audito hoc verbo scandalizati sunt, et respondit Dominus: Sinite illos, caeci sunt et duces caecorum.*» Sed quia istud est novum quod modo proponitur, ergo contrariantes primo sunt de causa instruendi et admonendi, ut desistant; si autem desistere noluerint, scandalum eorum fit scandalum pharisaeorum, et non pusillorum.

Dico secundum ea quae fratres dicunt in isto quinto modo scandali, sicut et iam dixi in aliis, quod actus bonus ex natura rei et substantia actus, cuiusmodi est praedicare et confessiones audire, licet de se nihil habet unde scandalizare aut dimitti debeat, propter malam tamen circumstantiam scandalizat quandoque et dimitti debet, | ut | patet in exemplis a fratribus inductis. In proposito autem non calumniando articulum de 'quis', quia non diffiteor fratres esse bonae vitae et bonae famae, sed de 'quid' et hoc non quoad praedicationem vanorum, sed quoad praedicationem falsorum aut dubiorum periculosorum pro certis. Dico enim quod ipsi falsa praedicant, quando praedicant quod maiorem potestatem habeant quam praelati in regimine animarum circa administrationem sacramenti poenitentiae, et quod possunt absolvere

sine illorum licentia in casibus episcopalibus, et similiter sine licentia sacerdotum in casibus communibus, absque eo quod oporteat reverti ad ipsos ad confitendum eadem. Et ita, sicut bene facerent praelati si insurgerent fratri praedicanti vana, sic procul dubio bene faciunt insurgendo fratri praedicanti falsa, aut saltem talia quae populo rationabiliter sunt dubia et periculosa secundum dictum modum, aut ea quae pertinent ad praelatorum infamationem, ut de ipsorum equis, servis, vestibus, comessionibus, ignorantia, mala vita et similibus. Secundum hoc ergo dico quod non est verum quod dicunt fratres, scilicet quod non praedicant nisi evangelica, talia enim evangelica non sunt.

Similiter etiam si non dicam fratres in suo facto esse calumniandos propter circumstantiam de 'ubi', dico tamen ipsos esse calumniandos propter circumstantiam de 'quibus auxiliis', in qua considerandum est qua auctoritate quis praedicat. Nunc autem certum est quod fratres praedicant et audiunt confessiones solum auctoritate delegata et ex privilegio eis concesso sub certa forma quam non debent excedere, quoniam si excedendo praedicant aut confessiones audiunt, id in quo excedunt sine auctoritate commissa faciunt, et omnino deficit illa circumstantia 'quibus auxiliis'. Propter cuius defectum in proposito secundum modum saepe expositum ipsi active scandalizant, postquam sufficienter admoniti sunt ad desistendum a tali usu per praelatos, et similiter instructi sunt sufficienter ut scire deberent ipsos debere desistere. Sic, ut videtur, activum est scandalum eorum et ex impugnatione veritatis agnitae, vel quae deberet ab eis esse agnita merito et de iure, et ita proprie scandalum eorum est scandalum pharisaeorum, in hoc

videlicet quod fratres ipsi scandalizantur propter resistentiam praelatorum, et scandalizant alios in resistendo praelatis. Fratres enim Christo in praelatis suis qui tenent locum eius in terris, resistunt, sicut pharisaei qui divisi erant ab aliis apparentia sanctitatis vitae, resistebant Christo; et sic populus cum scandalizatur ex tali resistentia fratrum, scandalum hoc procedit ex occasione directe a fratribus data. Praelati autem faciunt quod debent, et non dant occasionem scandali, sed nituntur auferre illam quantum possunt. Quod si ipsi fratres aut adhaerentes eis ex tali facto praelatorum scandalizantur, scandalum hoc passivum est, non habens scandalum activum correspondens in praelatis, quemadmodum scilicet scandalizabantur pharisaei ex facto Christi.

Et sic quaecumque circa istam materiam inducunt fratres pro se, multo verius et expressius possunt induci pro praelatis. Et quod amplius est, omnia talia possent fratres adducere pro se ad probandum quod non deberent cessare ab opere praedicandi et audiendi confessiones nec impediri in eis, etiam si ad illos actus exercendos nullam omnino haberent auctoritatem delegatam nec a Deo nec ab homine, quia actus illi boni sunt ex se, super quo fundantur omnia quae fratres inducunt pro se; qui tamen actus, si fratres eos exercerent sine omni auctoritate Dei et ecclesiae, aperte essent mali ex circumstantia, — qualis est in proposito —, ad quam volunt oculum rationis convertere. Et sicut si absque omni auctoritate vellent dictos actus exercere, ipsi active scandalizarent et deberet eis a praelatis resisti, non propter substantiam actus, sed propter eius abusum ex defectu circumstantiae | auctoritatis, et clarum esset quod non valerent quaecumque circa hoc inducunt pro se, sic et modo, cum absque auctoritate praesumunt in dictis actibus ultra id quod concessum | est eis ex privilegio, ipsi active scandalizant et merito eis a praelatis quoad hoc resistendum est, non propter substantiam actus, neque quoad id quod circa ipsos eis concessum est ex privilegio, sed propter id quod ultra praesumunt absque

auctoritate eis concessa; et similiter clarum est quod non valent eis quaecumque circa hoc pro se inducunt.

Similiter dico quod propter circumstantiam quae est 'cur', actus fit malus et est dimittendus, ut si fratres propter quaestum praedicarent et confessiones audirent, quia scilicet vix aliter possent sibi victum in tanta fratrum multitudine acquirere, de quo non iudico, quia tangit fratrum occultam intentionem, sed ipsimet viderint, de quo etiam aliquid tangeretur infra.

Similiter et propter circumstantiam 'quomodo' et propter circumstantiam de 'quando', ut si vel-|lent praedicare hora qua sacerdos debet celebrare missam et edicta populo proponere publica et cetera huiusmodi, secundum quod super hoc INNOCENTIUS reprehendit fratres in illa littera *«Etsi animarum»*, sic inquit: *«Alii quoque vestrum diebus dominicis et festivis, dum in parochialibus ecclesiis missarum solennia celebrantur, solemniter verbum praedicationis proponunt populo, qui ad audienda divina in ecclesiis ipsis diebus praedictis consueverant, ut tenentur, ad praedicationem huiusmodi convocato et ab ipsis sub specie sanctoris actionis abstracto, sic ab ipsis parochianis divina omittuntur officia et sacerdos in domo Dei quasi passer unicus in aedificio derelictus suorum parochianorum solatio et consuetis oblationibus defraudatur.»* Et sic propter talium factorum et dictorum novitatem fratres potius quam praelati de causa instruendi sunt et admonendi ut desistant. Si autem desistere noluerint, scandalum ipsorum, ut videtur, est scandalum pharisaeorum ex impugnatione veritatis agnitae, non autem pusillorum ex simplicitate et ignorantia, qui tali scandalo ex ipsorum resistentia etiam multum scandalizantur.

<RATIO 5^a CONTRA FRATRES>

Quinta ratio ad principalem quaestionem erat talis: «Aliquis per plures partes anni confitetur fratri omnia peccata sua, ut nihil remaneat confitendum sacerdoti in die Paschae, quando debet communicari. Quomodo ergo iste servabit statutum quod tenetur servare, nisi confiteatur sacerdoti confessa fratri? Constat autem quod nullo alio modo potest servari, quia non est aliud quod potest sacerdoti confiteri. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod hic incidit difficultas, quia papa vult quod stet statutum. Dicunt ergo quod talis debet se ostendere sacerdoti et, ut dicit frater THOMAS ubi supra: «*Semel in anno debet confiteri venialia solum, vel profiteri se a peccato immunem esse, et sacerdos in foro conscientiae debet ei credere*», licet dominus OSTIENSIS addit dicens, «quod fidem debet facere sacerdoti quod sit confessus fratri.» Nullus posuit umquam quod confessus eadem deberet alteri confiteri.

Sed dico quod hoc non sufficit, quia papa exponendo intentum suum dicit: «*teneantur confiteri*.» Ostendere autem se sacerdoti dicendo se esse confessum et de hoc fidem facere, hoc non est confiteri. Praeterea quod dicit frater Thomas de confessione venialium, non valet, quia super confessione facienda de illis ex nullo statuto | facta est obligatio aliqua. Similiter quod dicit Ostiensis de fide facienda, dico quod non valet fratribus, quia loquitur de illo qui absolutam absque certa forma habet potestatem absolvendi, qualem non habent fratres, ut patet ex supra determinatis. Unde postquam OSTIENSIS dixit quod super confessione facta potestatem absolvendi absolutam habentibus fides facienda est sacerdoti parochiali, continuo adiecit: «*Sed nec putamus quod quantumcumque ex licentia generali*» etc., ut supra. Quia igitur in

privilegio domini MARTINI ante illam clausulam «*Volumus autem*» etc., non contineatur nisi generalis quaedam concessio, ut patet ex praedictis, aut ergo confessus fratribus oportet reverti ad sacerdotes ad eadem confitendum, ut dicunt verba illius clausulae | «*Volumus autem*», sicut dictum est supra, vel ad ratihabitionem obtinendam super confessione fratri facta, aut oportet eos prius confiteri illa sacerdotibus aut licentiari ad confitendum fratri.

Quod addunt fratres, quod «nullus unquam dixit quod confessus uni eadem deberet alteri confiteri», dico quod hoc contingit quia tale privilegium quale habent modo, datum non fuit, semper tamen debuisset confessus fratri eadem confiteri sacerdoti, si semper ex tali privilegio frater confessionem audivisset, et sic, ut dictum est supra, licet factum sit novum de debere eadem confessa alteri confiteri, ius tamen est antiquum quo deberi potuit.

Respondent autem fratres dicentes quod, licet superficialitatenus videatur confessus fratri transgressor statuti non reconfitendo eadem proprio sacerdoti suo secundum formam verborum, non est tamen transgressor secundum intellectum eorum, quia implet intensionem mandantis et finem mandati, in hoc videlicet quod ille verius implet mandatum superioris qui contradicit verbis mandantis et oboedit facto, quam qui oboedit verbis et contrariatur factis; verbi gratia, pater mandat duobus filiis suis dicens uni: «*vade in vineam meam*», et similiter alteri, unus respondet: «non ibo» et ivit, alter vero respondit: «ibo», «*et non ivit.*» Quis istorum implet mandatum? Certe ille qui dixit: «non ibo» et ivit tamen.

Praeterea istud statutum, ut dicunt fratres, institutum est in favorem peccatorum. Unde si beata virgo Maria viveret, nullo modo ad istud

statutum esset obligata, quia nullus tenetur custodire istud confitendo nisi peccator.

Praeterea statutum istud datum est contra differentes confessionem | faciendam. Propter hoc enim praecipitur quod, etsi non velint pluries confiteri secundum quod eis peccata contingit committere, saltem tamen semel in anno debent suo sacerdoti omnia peccata sua confiteri. Quare cum confitentes fratribus quoad illa peccata quae confessi sunt fratribus, non differunt confiteri, contra ipsos ergo in nullo vadit statutum, | sed perfecte implent ipsum.

Praeterea statutum datur ut digne recipiant sacramentum eucharistiae. Cum ergo non habens peccata digne recipit eucharistiam, qualis est confessus fratri, ipse ergo finem statuti servat nec ipsum transgreditur, et hoc si ex malitia vel negligentia non dimisit confiteri suo sacerdoti confitendo fratri illa hora, si autem confiteri vellet fratri et ex malitia fugere suum sacerdotem ne confiteatur ei, in illa hora iste transgressor est statuti, si autem ex negligentia per totum annum non confiteatur sacerdoti proprio, sed exspectat ultimam horam anni volens tunc confiteri fratri, in isto casu non debet eum audire frater nec uti circa eum potestate sibi commissam et concessam, et dicere: «Non audiam te, vade ad tuum sacerdotem et confitere ei, vel differ confessionem de licentia eius»; et sic iste per negligentiam suam privat se fructu privilegii, ita quod non ponam casum in quo oportet eadem peccata confiteri iterato, sed ponam bene casum in quo fratres non debent uti suo privilegio, ut poenitens confiteatur suo sacerdoti saltem semel in anno aliquid. Unde, ut dicunt fratres, quod si aliquis in crastino Paschae confessus esset sacerdoti aliqua venialia si alia non haberet, et committeret postmodum mortalia, et ex devotione, non in fraudem, veniret ad confitendum fratri, servaret statutum et mentem mandantis et finem mandati, nec teneretur aliquid ulterius per totum annum confiteri suo sacerdoti; si autem in fraudem faceret, nihil esset quod faceret.

Ad cuius confirmationem addunt fratres, dicentes quod Extravaganti de officio iudicis ordinarii «*Inter cetera*» habetur de provisione confessorum ordinata in concilio Lateranensi, in quo dictum statutum editum fuit. Ordinavit enim concilium illud quod in qualibet dioecesi eligerentur aliqui probi viri, qui populo praedicarent et audirent confessiones. Statim autem post illud concilium incoeperunt ordines fratrum praedicatorum et minorum; | per ipsos ex tunc expletum est quod tunc fuit in concilio ordinatum. Quare cum confessoribus ordinatis in dicto concilio confessi non tenebantur confessa illis iterum alteri | confiteri, quare similiter confessi fratribus modo non tenentur confessa eis alteri cofiteri.

Ad primum horum dico quod per hoc quod fratres dicunt, «quod confessus fratri non licentiatus a sacerdote et non proponens reverti ad sacerdotem propter confessionem faciendam sacerdoti, licet superficite-nus secundum formam verborum videtur esse transgressor statuti, non tamen est contra intentionem mandantis, quia oboedit facto», ipsi clare profitentur se exponere privilegium contra planum verborum, quod omnino non licet in privilegiis, quia in eis, sicut et in rescriptis, ex verbis coniecturanda est mens scribentis. Hinc enim dicitur in Glossa super illa littera, Extravaganti de privilegiis «*Qu<ia> circa*»: «*Ubi certa verba ponuntur, ita est servandum.*» Sed cum res omnino certa est et verba dubia, tunc demum potius consideranda est mens verborum; ubi autem res est dubia et verba certa, ut quoquo modo contingit in proposito, potius servanda sunt verba edicti, secundum quod haec notantur in parte Extravaganti de privilegiis super cap.^a «*Quanto*»;

aliter enim liceret determinare, et daretur via figmentis et abusioni privilegii. In privilegio ergo ubi res omnino sit certa, aut expectanda interpretatio superioris aut inhaerendum claro verborum secundum tutiorem et magis rationabilem intellectum, ut dicitur in eadem Glossa super littera «*Quia circa*» etc. Et est figmentum dicere, et sine ratione, quod in proposito confessus fratri oboedit statuto et conservat ipsum facto, licet non verbo.

Ad illud quod inducunt ad dicti sui probationem, exemplum de duobus filiis, dico quod nihil valet ad eorum propositum quod ipse solus adimplet mandatum qui verbis patris et mandato eius primo contradixit, eo quod facto autem postea et menti mandantis et verbis eius oboedivit, quando mandatum eius implevit secundum quod verbis praecepit. Iste confessus fratri, quia non implet mandatum secundum quod verba mandantis praetendunt, tenendum est quod omnino contrariatur verbis mandati et menti mandantis.

Ad aliud, quod «statutum istud non obligat nisi peccatores», dico quod statutum illud de confessione facienda semel in anno sacerdoti suo est etiam in emendam peccati commissi, et in cautelam contra peccatum ne committatur, sicut erant et illa in lege Moysi statuta, quibus Dominus statuit quod pro diversis peccatis diversa deberent offerri munera et sacrificia, quae obligabant ad executionem eius quod praecipiebant dupliciter, quia ad illud obligabant quosdam simpliciter et absolute, quosdam autem sub conditione.

Primo modo solum obligant peccatores post commissionem peccati, et hoc modo statutum istud «Omnis utriusque sexus» obligat

tantum peccatores qui iam peccata commiserunt, et est in favorem eorum ut a vinculo peccatorum solvantur. Et sic non solum beata Virgo, si viveret, non esset ad istud statutum obligata, quia non haberet confitendum, sed nec quilibet alius sanctus qui numquam peccasset mortaliter, aut qui saltem non peccasset mortaliter postquam vere confessus est et absolutus a suo sacerdote. Tali enim sufficeret se ostendere sacerdoti ante communionem, et dicere quod non haberet conscientiam alicuius mortalis peccati, et deberet ei sacerdos credere; et sic beata Virgo, si modo viveret et vellet communicari a sacerdote, deberet se illi, si peteret, ostendere isto modo antequam dare ei deberet communionem. Quod re vera oportet fieri non tam ratione huiusmodi statuti ecclesiae propter quod proprio sacerdoti confitendum est, quam ratione evangelicae legis, qua huiusmodi sacerdoti simpliciter confitendum est, et qua non nisi a mundis sacramentum eucharistiae recipiendum est. Unde, si modo cum hoc quod statutum est semel in anno confiteri, statutum esset debere communicari non nisi semel in duobus annis, aliquis autem peccata omnia quae commiserat in primo anno, et similiter quae commiserat ante illum, confessus est rite infra primum illum annum suo sacerdoti, et custodit se per Dei gratiam per totum secundum annum a peccato mortali, iste in secundo anno non tenetur confiteri absolute et cum effectum suo sacerdoti, sed ante communionem solummodo tenetur se ostendere sacerdoti secundum dictum modum. Quod si esset statutum non nisi semel in tribus annis communicari debere, nec iste peteret communicari nisi in fine tertii anni, iste per totum secundum annum non teneretur confiteri sacerdoti nec se ostendere illi. Et sic nec dico nec unquam dixi, licet fratres hoc me dixisse asserunt, quod sic se ostendens sacerdoti implet statutum licet non consequitur actum confitendi, immo dico quod de hac ostensione nihil

ad statutum nisi per accidens, scilicet ratione communionis suscipiendae et nullo modo ratione confessionis faciendae.

Secundo autem modo, sub conditione scilicet, statutum illud «Omnis utriusque sexus», sicut et alia praedicta, obligat omnes homines qui sunt in statu in quo possunt peccare, qui sunt scilicet puri viatores, etiam si non sunt peccatores, | nullius scilicet peccati habentes conscientiam, aut si numquam peccaverunt, et hoc modo beata Virgo, si viveret et esset in statu puri viatoris, esset per dictum statutum obligata, sic scilicet quod si contingeret ipsam peccare mortaliter, quod confiteretur suo sacerdoti saltem semel in anno omnia peccata sua, et hoc firmiter semper deberet habere in proposito, etiam toto illo tempore quo conservaretur absque peccato, quemadmodum quicumque homo iustus etiam pro tempore quo est sine peccato, debet habere in firmo proposito, quod si contingeret eum peccare mortaliter, quod confiteretur illud peccatum suo sacerdoti.

Et sic confessus fratri, licet non sit peccator secundum actum aut secundum maculam, quia tamen est peccator secundum obligationem confitendi suo sacerdoti quia commisit aliquid sibi confitendum quod non est illi confessus, ideo secundum praedicta teneretur confessa fratri cum effectu iterum confiteri suo proprio sacerdoti. Et sic non est simile de confesso fratri, et beata Virgine vel alio iusto qui non peccavit mortaliter postquam confessus est sacerdoti; iste enim iustus, sicut non est peccator secundum maculam, sic nec secundum obligationem; confessus autem fratri, etsi non sit peccator secundum maculam, est tamen peccator secundum obligationem, ut patet ex dictis. Et quoad hoc etiam simile est de beata Virgine Maria et de quolibet alio iusto confesso suo sacerdoti, licet non sit simile de beata Virgine et iusto confesso fratri.

Quo viso, mirum est quomodo dicere possunt fratres se non intelligere quomodo beata Virgo ita obligatur ad statutum sicut ego, si sum sine peccato, et quod hoc audire ipsis est grave, propterea quia ipsa in gratia erat confirmata et ideo non potuit peccare. Si enim ego sum absolutus a peccato quod aliquando commisi, ratione maculae non plus obligor ad statutum quam beata Virgo, et eadem de causa, quia scilicet macula peccati non sum infectus sicut nec illa, licet alia et alia ratione; ego scilicet quia macula qua fui infectus iam est abolita, ipsa vero quia in ipsa non fuisset macula inficiens eam.

Ratione autem debiti solvendi sacerdoti de confitendo ei peccatum aliquando commissum et illi non confessum, dissimile est de iusto confesso fratri et beata Maria, quia in illo manet adhuc debitum quod in beata Virgine numquam fuit. Est autem simile quoad hoc de iusto confesso sacerdoti et beata Maria, scilicet | quod nec iste nec ista obligantur ad statuti executionem cum effectu, sed sub conditione solum, licet diversis de causis. Iste enim non obligatur absolute ad statuti executionem, quia de peccatis quae commisit, iam sacerdoti debitum solvit ipsi confitendo, | ista vero quia nullum peccatum sacerdoti confitendum commisit, et sic numquam ei confiteri cum effectu debuit.

Quod autem dicunt, «quod fuit in gratia confirmata et ideo non potuit peccare», dico quod hoc non obest, quia illa gratia confirmans non aufert obligationem statuti nisi quoad eius executionem cum effectu; quia enim ratione status, et quantum erat de se, potuit peccare, ipsa fuisset obligata statuto sub conditione secundum dictum modum, non obstante dicta confirmatione qua peccare non potuit.

Praeterea adhuc magis miror quomodo fratres possunt ex dictis meis arguere sic: «Si enim beata Virgo obligaretur ad statutum sub conditione, sed non ad executionem statuti secundum actum, et propterea in ea proprie haberet locum ostensio facienda dicto modo, et similiter in

viro iusto ex hoc», ut dicunt fratres, «declaratur, vel oportet concedere quod fratres non absolvant, vel quod non oportet confessionem iterare, sed sufficit sola ostensio, quia sicut vir iustus non habet peccatum, sic nec confessus fratri.»

Dico enim secundum dicta, quod in beata Virgine, et iusto qui per totum annum nihil commisit confitendum, habet locum ostensio eadem de causa, scilicet quia in ipsis nulla est obligatio ad confitendum sacerdoti; non sufficit autem dicta ostensio in iusto confesso fratri, sicut nec sufficit in absoluto a Deo per solam contritionem, et hoc ideo, quia in isto manet obligatio et debitum confitendi sacerdoti, licet non manet in eo macula peccati; propter hanc enim delendam non dicimus confessionem iterandam, ne ponamus sacramentum poenitentiae esse infirmum elementum, ut alibi exposuimus; et sic non oportet dicere quod fratres non absolvant, et tamen verum est dicere quod confesso fratri non sufficit sola ostensio, sed oportet confessionem iterare quia statutum dicit: «*teneantur confiteri.*»

Sed dicunt fratres quod oportet eum confiteri sacerdoti quia hoc dicit statutum, sed non illa quae confessus est fratri, quia privilegium non remittit ad totum statutum, de quo satis habitum est supra, et sic, ut dicunt, non oportet confessionem iterare.

Sed si iustum confessum fratri oportet confiteri sacerdoti, quaero an commissum an committendum? Non commissum secundum ipsos, quia iam fratri confessum est, nec committendum, quia nondum ad confitendum illud ullus obligatur nisi sub conditione, scilicet si contingat eum illud committere. Et si sic, intendunt ergo fratres confessos sibi teneri sacerdoti confiteri sub conditione, et in voto habere videlicet quod si

contingat eum peccare postmodum, quod confitebitur | sacerdoti illud quod fuerit commissum, et quod ad hoc debet eum frater exhortari. Sed si ita esset, tunc quoad debitum confitendi sacerdoti peccatum absolutum a fratre totum statutum esset revocatum in privilegio, quod falsum est, quia in privilegio habetur «*confiteri teneantur prout statuit concilium*»; nunc autem concilium statuit potius confessionem faciendam sacerdoti simpliciter et absolute de peccato commisso quam sub conditione de peccato committendo.

Unde et ipsimet fratres dicunt quod eis videtur mirabile me dixisse quod istud statutum est ad praecavendum peccata, immo est ut peccata tolerentur.

Sed dico quod hoc non est mirabile. Statutum enim hoc poenale est, et universaliter omnia statuta poenalia, cum hoc quod quoad executionem absolute et secundum actum poenae quam statuunt, sunt ad purgandum peccata iam commissa et ad satisfaciendum pro eis, sunt etiam ad praecavenda peccata ne committantur. Omnia enim statuta poenalia sunt comminatoria poenarum contra peccata quae possent committi, ne committantur, quamvis principalius sunt inflictoria poenarum contra peccata iam commissa. Propter quod li '*prout*' in privilegio potius respicit statutum quoad poenae executionem secundum actum, quam sub conditione, ut scilicet confessus fratri potius teneatur confiteri sacerdoti commissa et confessa quam committenda, secundum quod de hoc sermo habitus est supra.

Ad istud quod dicunt fratres, quod confessi eis non sunt negligentes confiteri, contra quos datum est statutum, et ideo quod non obligantur ad statuti observantiam, dico quod re vera statutum est contra negligentes confiteri statim, quando habent oportunitatem post peccatum commissum quoad illud quod dicitur, «*saltem | semel in anno*», ut

scilicet non potuerunt sine statuti transgressionem ultra annum confessionem faciendam differre. Quo tamen ad illud quod dicit, «confessionem faciendam | omnium peccatorum suo sacerdoti parochiali», datum est generaliter contra omnes, tam negligentes quam non negligentes, ut scilicet vel absolute teneantur illi confiteri cum effectu omnia commissa de quibus non sunt confessi sacerdoti, vel sub conditione, scilicet vel si contingat eos aliqua committere, quod habeant firmum propositum de confitendo illa sacerdoti secundum supra expositum modum.

Quod autem dicunt fratres ulterius, quod «statutum quoad confessionem faciendam datum est ut digne recipiatur sacramentum eucharistiae,» dico quod hoc bene verum est. Quod addunt, quod «non habens peccata, cuiusmodi est confessus fratri, dignus est accipere eucharistiam et servat finem mandati, licet non confiteatur eadem suo sacerdoti,» dico quod hoc falsum est, quia secundum praedicta, licet enim non habet peccata quoad infectionem, si tamen confiteatur fratri sub proposito confitendi eadem sacerdoti, habet tamen ea quoad obligationem. Et quod amplius est, si talis in confitendo fratri non haberet in proposito quod eadem confiteretur sacerdoti, non posset a peccato confesso absolvi a fratre, quia esset in voluntate actualis peccati. Quod si esset in bono proposito hoc faciendi et a peccatis suis absolveretur, si tamen postea resiliret a proposito tali aut negligeret confiteri eadem sacerdoti, iam esset in novo mortali peccato, nec esset dignus accipere eucharistiam.

Quod addunt fratres, «Si quis ex malitia vel negligentia per totum annum non confiteatur sacerdoti, et velit in ultima hora ante communionem confiteri fratri, in isto casu frater non debet eum audire nec uti circa eum suo privilegio?», de isto quaero non solum an in illa hora frater eum debeat audire an non, siye uti circa ipsum suo privilegio an

non, sed quaero, si frater velit audire eum et absolvere et uti circa ipsum suo privilegio, an hoc possit facere an non. Si dicatur quod non, eadem ratione non potest illa facere circa illum in alia hora vel alio tempore, quia privilegium tempus non respicit, et neminem et nullum tempus excipit. Si vero dicatur quod frater pro illa hora potest, si velit, audire eum et absolvere utendo circa illum privilegio suo, et hoc quantum est de potestate fratris quam habet ex privilegio suo, sed non debet hoc facere, dico quod hoc non est nisi quia, et si hoc potest de potestate simpliciter et absolute, non potest id de potestate ordinata, scilicet propter indignitatem illius, ut si hoc frater circa ipsum faceret, male faceret sive peccaret; et ideo non solum non debet hoc facere tamquam id quod non est praeceptum, immo debet hoc non facere tamquam id quod est prohibitum, sicut debet non peccare. Quare cum non vere possumus nisi quod de iure et sine peccato possumus, quia secundum ANSELMUM «*posse peccare non est posse simpliciter*», ergo censendum est quod frater pro illa hora non potest eum absolvere, quia saltem peccaret in eo quod illum absolveret; et si sic, eadem ratione nec pro alia hora, ut prius. Quare cum consequens secundum fratres supponimus esse falsum: «Pro illa ergo hora frater potest eum sine peccato absolvere et debet eum audire, si hoc possit facere circa ipsum pro alia hora, maxime si pro illa hora sacerdos sit alias rationabiliter occupatus.» Quare cum post auditam confessionem et absolutionem impensam illa hora adhuc ille tenetur confiteri sacerdoti, non solum se ostendere secundum praedicta, et non restat alia hora media inter horam in qua confessus est fratri, et horam in qua debet confiteri ante communionem, in qua hora media poterunt committi peccata nova in hora ulteriore sacerdoti confitenda, aut ergo confitens fratri in illa hora est transgressor statuti, omnino non confitendo sacerdoti semel in anno, sicut tenetur, quia confitendo fratri in hora illa praeccludit sibi possibili-

tatem confitendi sacerdoti, aut oportet illum iterato confiteri iam confessa fratri. Quare cum id sit falsum et impossibile, quod confitendo fratri reddit se impossibile | ad confitendum sacerdoti et per hoc factus sit transgressor statuti, igitur hoc est necessarium, scilicet quod confessus fratri | in illa hora eadem tenetur iterato confiteri sacerdoti. Et qua ratione confessa fratri in illa hora tenetur iterato confiteri sacerdoti, eadem ratione et confessa illi in quacumque alia hora aut tempore, quia circa haec nihil distinguit privilegium, ut dictum est. Et sic quaecumque confitentur fratri in quacumque parte anni, eadem debent iterato confiteri sacerdoti.

Dicunt fratres, dirigentes ad me sermonem: «Vide quantum valet argumentum tuum!», et declarant quod non valet in simili sic: «Iste actu furatur et vult confiteri. In tali actu existens non potest absolvi, quia nec ipse est in statu recipiendi absolutionem. Ergo non potest absolvi simpliciter in quacumque alia hora.» Constat quod non valet. Similiter non valet: «Frater in illa hora non potest aut non debet ipsum absolvere. Ergo non potest aut non debet ipsum absol-vere simpliciter in quacumque alia hora.» Et quod amplius est, dicunt quod, «licet frater quantum est de se, uniformiter semper potest absolvere, ipse confitens tamen quia non est materia debita et disposita ad recipiendum absolutionem in illa hora, aut non potest aut non debet absolvi a fratre, unde tenetur ipsum in hoc casu non audire, sed remittere ad sacerdotem. Et sic frater potest uniformiter semper absolvere, sed materia non est semper uniformiter disposita ut possit absolvi, et sic propter unum casum excogitatum, qui raro accidit, non oportet communem legem infringere.»

Quin simpliciter dicendum quod frater potest absolvere quemlibet, et quod non oportet eum sibi confessum remittere ad sacerdotem, licet in casu non potest, sed remittere eum debet, et hoc principaliter, quia ille potius tunc non potest absolvi, et sic in argumento est 'secundum quid'

et 'simpliciter', dico quod verum est quod frater simpliciter potest absolvere semper et uniformiter quantum est de potentia eius absoluta quam habet ex privilegio, et quod in casu non potest quantum est de potentia ordinata, et hoc non propter se, sed propter materiam indispositam, et quod est processus a 'secundum quid' ad 'simpliciter', sic arguendo: «Non potest absolvere in isto casu et in isto tempore, in quo habet materiam indispositam, ergo non potest simpliciter absolvere in alio», verum est etiam quod nec propter talem casum oportet infringere communem legem in aliis. Sed in illo casu quem ponunt, supponunt fratres quod ille volens fratri confiteri hora dicta sit in actu peccandi, habendo scilicet in voluntate secundum actum malitiam aut negligentiam, qua prius voluit confiteri sacerdoti sed ipsum fugiebat. Cuius contrarium ego supposui, supponendo scilicet quod ille poenitendo de aliis peccatis suis, cum illis etiam perfecte poeniteat de dicta malitia sive negligentia, constat autem quod iste est debita materia et disposita ad absolutionem suscipiendam sicut quicumque alius a fratre in horis praecedentibus absolutus a fratre. Sic ergo arguendo hoc modo: «Frater non potest in hoc casu et in hoc tempore istum poenitentem absolvere, ergo non potest simpliciter absolvere eum in alio, in quo scilicet est consimiliter dispositus», non est processus a 'secundum quid' ad 'simpliciter', sed ab uno similitudinis ad alia consimilia, quemadmodum si dicatur: «Anima Sortis est immortalis; ergo et anima cuiuslibet hominis»; et ideo propter talem casum, si infringeretur lex communis, oporteret eam infringere in omnibus aliis consimilibus. Sic ergo bene tenet argumentum iam inductum concludens, quod si frater non potest aut non debet in isto casu aut ista hora circa talem poenitentem uti privilegio suo in absolvendo ipsum, nec circa aliquem alium in quacumque hora alia consimiliter poenitentem.

Nec valet ad propositum simile sive exemplum quod inducunt fratres de illo qui est in actu et voluntate furandi, quia ipse est indispositus

omnino ad suscipiendam absolutionem ponendo ei obstaculum, iste autem de quo loquor, nequaquam. Aut non est ergo verum dicere quod frater talem propter indignitatem suam non debet ipsum audire et absolvere, immo propter periculum in exspectando, ne maneat inidoneus ad suscipiendam eucharistiam, potius debet eum frater audire et absolvere, quia aliter peccaret et male faceret. Quo facto, cum adhuc suo sacerdoti tenetur confiteri et non restant confitenda | nisi confessa fratri, confiteri ergo tenetur in isto casu sacerdoti iam confessa fratri, quare et eadem ratione etiam alia confessa eidem in quacumque alia hora praecedente, ut iam conclusum est supra. Aut si peccaret frater et male faceret ipsum tunc absolvendo, — et hoc non est nisi quia non posset eum absolvere de potentia ordinata, et ita quia non posset ipsum absolvere simpliciter, eo quod non restaret hora qua posset remittere ipsum ad sacerdotem ad facti sui ratihabitionem aut ad eadem confitendum illi, cum tamen ipsi teneretur confiteri illa hora —, eadem ratione peccaret frater ipsum absolvendo in quacumque alia hora, postquam restaret tempus quo posset eum sacerdos audire, nisi ipsum remitteret ad eadem confitendum aut ratihabendum factum per ipsum.

Ad illud quod dicunt fratres, quod «confessus fratri aliqua venialia non tenetur ei amplius confiteri aliquid per totum annum», dico quod hoc falsum est, quia venialia nullus tenetur confiteri ex praecepto, et privilegium refert ad id quod quis tenetur confiteri; si ergo postmodum confiteatur mortale, non obstante confessione prius facta de illo veniali fratri, id mortale tenetur confiteri suo sacerdoti. Unde omnia talia dicta sunt cavillationes ad fugiendum iteratam confessionem eorundem.

Quod dicunt circa hoc ultimo de provisione facta super confessione audienda et praedicatione facienda per concilium Lateranense, dico quod illa provisio fuit salubris. Utinam custodiretur, sicut hucusque in

parte custodita fuit ministerio fratrum praedicatorum et minorum, scilicet ipsis vocatis ad illa officia exercenda per dioecesanos episcopos, et hoc in eorum subsidium, ut essent adiutores et cooperatores, non autem ut essent operarii principales! Dicitur enim in illa littera sic: *«Saepe contingit quod episcopi propter occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, vel hostiles incursus, vel occasiones alias, nedum dicamus defectum scientiae, quod in eisdem reprobandum est omnino, per se ipsos non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, generali constitutione sancimus, ut episcopi viros idoneos ad sanctae praedicationis officium salubriter exsequendum assumant, qui plebes sibi commissas vice eorum, cum per se id nequiverint, sollicitè visitent. Unde praecipimus, tam in cathedralibus quam in aliis conventualibus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos episcopi possunt coadiutores et cooperatores habere, non solum in praedicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus et poenitentis iniungendis, ac ceteris quae ad salutem animarum pertinent.»* A talibus autem coadiutoribus non oportebat reverti ad sacerdotes propter confessionem eorundem iterandam, quia bene patebat in ipsorum missione quod non fuit de intentione vocantium, qualiter non est hoc modo de intentione mittentis in privilegio domini Martini, ut patet ex dictis.

Et est notandum quod in praedicta decretali dicitur quod ipsi episcopi huiusmodi viros idoneos ad exsequendum praedicta officia sibi assumant, non quod contra eorum voluntatem se ingerant, et specificatur ibi, qui et quales praecipue debent esse huiusmodi adiutores. Unde dicitur: *«Unde praecipimus, tam in cathedralibus quam in aliis conventualibus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos episcopi possint coadiutores et cooperatores habere.»* Non fit autem hic aliqua mentio de religiosis, sed

de saecularibus clericis principaliter. Unde non fuit unquam intentio concilii Lateranensis, quod aliqui status seu ordines essent instituti ut fratres eorum essent universales confessores, a quibus non oporteret reverti ad sacerdotes, aliter enim concilium videretur contrariari sibi ipsi, quia per illud statutum «Omnis | utriusque sexus» omnes constringuntur ad recurrendum semel in anno pro confessione facienda omnium suorum peccatorum ad suum proprium sacerdotem.

<RATIO 6^a CONTRA FRATRES>

Sexta ratio erat talis: «*Quando obscura sunt iura partium, consuevit iudicari contra petitem*», Extravaganti de fide instrumentorum «*Inter dilectos.*» Fratres autem sunt hic petitem, et ius ipsorum, si quod habent, in petitione sua valde obscurum est, ut patet ex forma verborum sui privilegii. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod istud facit pro eis, non | contra eos. Dicitur enim in fine illius decretalis: «*consuevit iudicari contra petitem*», non autem dicitur ibi: «*debet iudicari.*» Ibi etiam in Apparatu excipiuntur casus in causis favorabilibus; in proposito autem causa fratrum est favorabilis, et ideo regula illa hic fallit.

Et addunt quaerentes: «*Quis est hic petitor?* Nonne ille qui primo provocat ad iudicem in petendo partem adversam? Nunc autem fratres neminem impetunt aut provocant ad iudicem, sed potius confessi eis impetuntur et coguntur eadem iterato confiteri, quod est novum et grave et contra rationem et in iniuriam sacramenti.»

Sed dico quod illa regula est directe contra fratres, ut ponit argumentum; nec obstat quod littera dicit: «*consuevit iudicari*», non autem: «*iudicatur*», quia talis consuetudo est a iure approbata, et ideo secundum rem idem est dicere «*consuevit iudicari*» et «*debet iudicari*», id est

iudicatur a iure, quia patet per Glossam quae ibi illud verbum exponendo dicit sic: «*Cum obscura sunt iura partium, iudicandum est pro reo, ut hic dicit.*» Quod quia ita clarum est, quod contra ipsum a nemine tergiversari potest, ideo frater in alia determinatione sua huic expositioni assentiens ait sic: «*Dixi quod non est ibi 'debet', sed 'consuevit', nec fuit meae intentionis quin teneretur sive deberet sic iudicari.*»

Quod addunt fratres, quod «casus in causis favorabilibus excipiuntur, et causa eorum est favorabilis», dico quod causa fratrum secundum modum quo intelligunt suum privilegium et volunt eo uti, nequaquam est favorabilis, neque ex parte populi, neque ex parte ipsorum, nisi intendamus favorem quoad temporale emolumentum, qui nequaquam attendi debet, ut habitum est supra in pertractatione 2^{ae} rationis. Alias autem causa fratrum iuxta eorum intellectum multum est detestabilis, quia multum enervat jurisdictionem praelatorum circa poenitentiae sacramenti administrationem, et multum vergit in detrimentum obedienciae ecclesiasticae, contra quae nulla causa potest esse favorabilis; multum etiam impediret ubertatem fructuum spiritualium circa populum, ut patet ex praedictis, et sic in causa fratrum nullo modo fallit dicta regula.

Respondent fratres negantes enervare seu auferre ius vel iurisdictionem praelatorum utendo privilegio secundum ipsorum intellectum, quia dato quod papa ordinaret quod de cetero nullus subditus confiteretur suo curato, nec tamen sic alicui faceret iniuriam, quia quidquid curatus habet, de iure papae est dantis privilegium fratribus, et ideo libere et

absque iniuria potest illis subtrahere et istis conferre. Et sic fratres utendo iure sic eis concesso nemini faciunt iniuriam, nec usurpant iura praelatorum. Quod confirmant per simile dicentes: «Aliquis habet sibi ordinarium iudicem. Papa dat ei alium delegatum, et hoc super excommunicationis absolutione impendenda. Non tamen ex hoc dominus papa dicitur auferre ius ordinarii, sed ille absolutus per iudicem delegatum debet facere fidem ordinario quod sit absolutus a delegato, non autem petere iterato absolvi ab illo. Modo autem curati sunt ordinarii in foro poenitentiali ad peccatorum absolutionem impendendam, fratres autem in eodem foro sunt iudices delegati; confessus ergo fratri et rite ab eo absolutus de hoc solum debet facere fidem ordinario, nullo autem modo iterato absolvi ab illo.»

Dico quod, licet illa de potestate papae dicta, quia videlicet potest universam iurisdictionem pro sua voluntate conferre nemini in hoc iniuriando, dicta videntur ad honorem et exaltationem papalis potentiae et curiae Romanae, forte ut facilius inclinetur ad concedendum eis potestatem quam affectant, tamen si ita faceret, quidquam sit de potentia eius in hoc faciendo, de quo aliquantulum erit sermo inferius in solutione 10^{ae} rationis inductae contra praelatos, hoc multum, ut videtur, honori eius derogaret. Honor enim eius est honorem fratrum suorum et iurisdictionem quam habent eis illaesam conservare, ut satis declaratum est supra exponendo «*<Ad> uberes fructus*», in fine. Magnam etiam iniuriam faceret papa curatis et episcopis, si ordinaret quod de cetero nullus subditus confiteretur | suo sacerdoti prout statuit concilium generale. Hoc multum aperte, ut videtur, vergeret ad ecclesiasticae hierarchiae ordinatae a Christo subversionem, quia tunc solus papa maneret curatus et ordinarius universalis quoad sacramentum poenitentiae, quia tunc soli papae teneretur confiteri, si vellet, | quilibet

in populo, quod, ut puto, non vellent fratres. Si tamen in hoc potestatem liberam vellet eis sub ipso committere, sed per Dei gratiam numquam ascendet in cor papae, ut facere attentet illud. Sunt autem omnia talia dicta, ut suspicor, retia quaedam, quibus fratres nituntur implicare non complicatos sibi ad proponendum aliqua quae videantur contrariari dignitati Sedis Apostolicae. In quo, Deo protegente, non proficient, quia «*frustra rete iacitur ante oculos pennatorum*», ut dicitur Proverbiorum I^o.

Quod ergo arguunt, quod «papa nulli iniuriatur si talem potestatem eis concederet et eam aliis auferret, quia quidquid iuris habent praelati, habent a papa» etc., dico quod, quidquid de hoc sentiendum est, papa tamen hoc nondum fecit, nec fratribus concessit tantam potestatem quantam arrogant sibi, et sic modo ad minus ipsi fratres multum iniuriantur praelatis manus suas extendendo ad non concessa, ut patet ex dictis. An autem praelati inferiores iurisdictionem et potestatem suam habent a papa, ut absque iniuria posset eis illam auferre, an immediate a Deo, bene determinat beatus HIERONYMUS, in libro I^o Contra Iovinianum, ut infra dicetur in pertractatione rationis 12^{ae}. Idem etiam determinat ANACLETUS papa, Decretorum dist.^o XX^a, cap.^o «*In Novo Testamento*», ubi dicitur: «*Petrus ligandi atque solvendi potestatem accepit a Domino, ceteri vero apostoli cum eodem Petro pari consortio honorem et potestatem acceperunt.*» Potestatem igitur a Deo immediate acceperunt alii apostoli cum Petro, cuius successor est dominus papa, sicut ceteri episcopi ceterorum apostolorum, et sacerdotes curati septuaginta duorum discipulorum; et sic forte non sine iniuria eorum posset eis iurisdictionem eorum auferre, aut eam universaliter aliis concedere, quia et sibi ipsi iniuriam in hoc faceret, si hoc modo

aliorum iura perturbaret, aliter scilicet Christi membra locando quam Ipse disposuit, ut habitum est supra exponendo «*<Ad> uberes fructus*», in fine. Dictum autem fratrum procedit ac si solus papa iurisdictionem suam haberet a Deo per Christum, et ceteri omnes sacerdotes, tam primi ordinis quam secundi, non tam ratione suarum personarum quam etiam ratione ipsorum ordinum, ex sola gratia absque omni alia ordinatione divina a domino papa haberent suam iurisdictionem.

Ad simile quod addunt de iudice delegato, dico quod non est simile de iurisdictione illius iudicis delegati et iurisdictione quam fratres sibi ascribunt, quia secus est de commissione iurisdictionis alicui certae personae aut aliquibus certis personis personaliter, maxime in aliqua causa particulari, et de iurisdictione commissa alicui communitati in aliquo genere causae universaliter.

Primo modo papa et episcopi suis poenitentiariis ex causa rationabili, et aliis personis ecclesiasticis electis bene committunt iurisdictionem universalem audiendi confessiones et absolvendi subditos omnium curatorum qui sibi subsunt, et hoc absque necessitate revertendi ad sacerdotes proprios. Ex quo nullum praeiudicium, sed potius iuvamen sacerdotibus generatur, et tali modo papa committit certam causam alicui iudici delegato, de quo ponunt suum simile; et hoc non solum papa potest facere de potentia absoluta, sed etiam de potentia ordinata. Hoc etiam modo eximit papa episcopos, ne necesse habeant confiteri suis archiepiscopis, et similiter quosdam reges et principes, et similiter quaedam collegia religiosorum ne confiteantur sacerdotibus in quorum parochiis morantur, qui tamen habent abbates, sive priores, sive praepositos, sive decanos et alios huiusmodi, quasi suos sacerdotes parochiales.

Secundo autem modo petunt fratres sibi iurisdictionem confessiones audiendi et absolvendi concedi, sic tamen quod nulla cura eis committeretur. Quod re vera multum est praeiudiciale curatis, quemadmodum enim esset multum praeiudiciale ordinariis iudicibus saecularibus, si innumerabilis multitudo alicuius communis ordinaretur ad universitatem saecularium causarum per universum mundum. Hoc reges et principes multum sibi iudicarent esse praeiudiciale, puta, si aliqui religiosi laici, ut templarii, constituerentur ab imperatore, ut possent libere in cuiuscumque principatu iustitiam exercere et iudicia facere et consistoria instituere, sic quod in casibus in quibus apponerent manus, reges et principes provinciarum nihil possent facere. Consimiliter multum esset praeiudiciale ordinariis iudicibus ecclesiasticis, si innumerabilis multitudo alicuius communis ordinaretur ad universitatem ecclesiasticarum causarum, qualiter modo fratres volunt ordinari in foro poenitentiae in universo mundo. Et ideo praelati superiores et inferiores multum deberent iudicare sibi fore praeiudiciale, si dominus papa constitueret fratres duorum ordinum posse libere in cuiusque dioecesi et parochia iustitiam exercere et iudicia facere in foro poenitentiali, sic videlicet quod in casibus quibus manum apponerent, nihil agere deberent aut possent; sicut illud esset subversivum politicae saecularis, sic istud videtur esse subversivum politicae ecclesiasticae. Sed si sic ad dicta exercenda essent aliqui instituti quod essent in illis actibus principum et praelatorum coadiutores, quandocumque essent requisiti, utpote cum principes et praelati non sufficerent per se dictos actus exercere, aut si illi sufficerent, sic tamen potestas dictorum actuum aliis committeretur, quod de factis per eosdem ut per coadiutores oporteret recurrere ad alios ut ad principales operadores, aut de licentia eorum dictos actus exercere, hoc enim multum esset expediens utrique politicae.

Dico etiam quod multum esset expediens, si talis potestas qualem affectant, concederetur fratribus super populum infidelem, ut ordo

fratrum esset contra hostes spiritales ex officio militare, sicut ordo militum religiosorum est quod habent ex officio militare contra hostes ecclesiae corporales, sic quod super illos devictos obtinent omnem iurisdictionem temporalem. Per hoc enim quod talis potestas super infideles esset concessa fratribus, nulli ordini ecclesiastico derogaretur, quemadmodum non derogatur principibus saecularibus, si milites templarii habeant omnem iurisdictionem temporalem super Sarracenos quos devincunt.

Ad id quod addunt fratres, quod «neminem impetunt aut provocant, et quod ideo non sunt petitores», dico quod immo impetunt praelatos et provocant ipsos, ius ipsorum non concessum eis usurpando, ut dictum est; per hoc enim petunt obtinere quod alienum est.

Ad id quod addunt, quod «confessi eis impetuntur a praelatis», dico quod verum est, et merito impetuntur in causa poenitentiali ab illis, quia pro ipsorum rebellionem qua volunt praelatos suos fugere, qui sunt proprii eorum iudices, et volentes se divertere secundum praedictum modum ad illos qui nequaquam iudices eorum sunt in ea, quod non est proprie impetere; sed est potius ovem errantem sive deviantem ad veros pastores revocare, et sic si etiam confessi a fratribus coguntur suis sacerdotibus iterato confiteri eadem, hoc non est iniuria, sed disciplina.

Quod addunt fratres, quod «iterato confiteri eadem est novum et grave»: iam satis habitum est supra, in principio quaestionis.

Quod dicunt, quod est «est contra rationem», dico quod falsum est, quia valde rationabile est quod quilibet solvat debitum illi cui est obligatus, quicquid faciat liberaliter erga illum cui non est obligatus. Quilibet autem utriusque sexus obligatus est per statutum ad confiten-

RATIO 7^a CONTRA FRATRES

dum | sacerdoti omnia peccata sua; per privilegium autem nullus confitetur fratri nisi liberaliter, secundum quod haec patent ex superius declaratis. Eadem ergo confiteri sacerdoti quae confessa sunt fratri, potius est secundum rationem quam contra rationem. Est enim illa obligatio instituta ab ecclesia «ut pastor *cognoscat vultum pecoris sui*, quod *est valde rationabile*», ut dicit OSTIENSIS, et habetur supra, de motivo.

Quod iterum addunt, quod «est in iniuriam | sacramenti», dico similiter quod falsum est; aliter enim nec liberaliter et voluntarie secundum consilium AUGUSTINI, nec per obligationem secundum ordinationem aliquam papae et ecclesiae liceret aut oportere posset iterato confiteri eadem, sicut nec licet aliquem voluntarie aut per ecclesiae ordinationem aliquam iterato baptizari, quod omnino erroneum est dicere. Dicere enim quod sacramentum poenitentiae non potest iterari circa eadem peccata, multum vergit in iniuriam sacramenti poenitentiae, quia aufert ei virtutem aliquam quam habet, secundum quod alias satis declaravi, loquendo de iteratione sacramentorum, et specialiter sacramenti poenitentiae. Dicere etiam quod ecclesia et dominus papa in nullo casu possent hoc ordinare, multum praeiudicat potestati eorum, de quo etiam alias satis locuti sumus.

< RATIO 7^a CONTRA FRATRES >

Septima ratio talis erat: «'Quod datum est in subsidium alicuius, non debet vergere in dispendium eius'. Extravaganti de renuntiatione, 'Sane'. Fratres utendo privilegio sicut ipsum exponunt, utuntur eo in praelatorum dispendium, quod tamen datum est illis in eorum subsidium. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod immo fratres utendo privilegio sicut ipsi intelligunt ipsum, utuntur eo in subsidium sacerdotum, et spirituale, quia spiritualiter nutriunt subditos illorum sibi confitentes, et temporale, quia per hoc ipsi sacerdotes minus habent de labore et magis in tuto requiescunt.

Sed dico e contra, quod immo ille usus privilegii eorum magis vergit in praeiudicium sacerdotum tam spirituale quam temporale; vergit enim in praeiudicium eorum spirituale, quia per hoc subditi fiunt eis inobedientes et reverentiam debitam subtrahentes, quod bene experti sunt pluries, quae mala plus ponderant in sacerdotum praeiudicium, quam possit ponderare in eorum spirituale subsidium quantacumque nutritio quam facere possunt fratres circa subditos sacerdotum, ut patet ex supra | expositis.

Sed dicunt contra hoc fratres, quod «immo fratres fovent subditos sacerdotum qui de consilio eorum vivunt, et nutriunt, et tenent in oboedientia illorum.»

Dico autem ego, iuxta hoc quod dixi iam supra, «*Ad uberes fructus*» in fine, de hoc quod, etsi hoc dicant fratres «*verbo et lingua*», tamen nequaquam hoc dicunt «*opere et veritate*», si non fideliter exhortentur sibi confessos ut eadem suis sacerdotibus confiteantur, vel ratihabitionem illorum obtineant si prius non fuerint confessi sacerdotibus vel licentiati ab eisdem, quia sine hoc oboedientia et reverentia debita sacerdotibus nequaquam servari potest, ut supra declaratum est.

Similiter dico quod ille usus privilegii fratrum vergit in praeiudicium sacerdotum temporale, quod bene sentiunt sacerdotes, quamvis sacerdotes per illum usum fratrum minus habent laborare labore corporali quam refugiunt desides et negligentes, qui per hoc destruuntur amit-

tendo iura sua et temporalia, ut dictum est secundum Innocentium IV^{um}, supra, de motivo, licet non percipiunt quid sibi fiat, in quorum persona dici potest illud Prophetæ: «*Ad nihilum redactus sum et nescivi*». Nec tamen per hoc sunt in tuto, sed potius in summo periculo, quia secundum GREGORIUM: «*Non est excusatio pastoris, si lupus oves comedit, et pastor nesciat*». Quod etiam quod subditi teneantur confessi fratribus iterato confiteri suis sacerdotibus, secundum quod sonant secundum planum suum verba privilegii et secundum quod ipsum praelati exponunt, hoc docere et suadere omnes curati | tenentur, ne per ipsorum negligentiam diabolus, qui lupus est, oves comedat, prout habitum est supra in dissolutione 4^{ae} rationis.

< RATIO 8^a CONTRA FRATRES >

Octava ratio talis erat: «*Extravaganti de poenitentiis et remissionibus, cap.^o ultimo, habetur quod episcopi tenentur confiteri suis metropolitanis nisi essent privilegio exempti; quare patet; cum subditi non sunt exempti a suis curatis per privilegium fratrum. Ergo etc.*»

Dicunt fratres quod immo subditi a sacerdotibus quoad hoc sunt exempti, quod scilicet possunt confiteri fratribus et absolvi ab ipsis, irrequisitis sacerdotibus, quia Alexander papa damnat omnes dicentes quod populus | non possit confiteri fratribus, praecipiens quod haec dicentes compellantur illud revocare et male se dixisse fateantur.

Sed dico ego, secundum quod alias dixi et iam satis supra exposui, quod ex privilegio Martini habet bene populus quod fratribus possit confiteri et ab eisdem absolvi absque licentia sacerdotis, quamvis praedicti | Glossatores videntur esse contrarii qui praecesserunt dominum

Martinum, ut habitum est supra, quin tamen confessi fratribus teneantur confiteri eadem sacerdotibus, non habetur ex privilegio Martini, immo ex illo potius habetur contrarium. De aliis autem privilegiis fratrum non me intromitto nec intromisi umquam; ipsi autem fratres viderint et iudicent quid ex illis habeant et qualiter illis uti debeant. Quod autem habeant ex privilegio aliquo, aut umquam habuerunt aut habituri sunt, quod possunt absolvere non licentiatos et non reversuros ad confitendum suis sacerdotibus, nequaquam puto.

Ad quod dicunt fratres, quod populus non eximitur sic per privilegium Martini a proprio sacerdote, quin teneatur ei obligatus quantum ad actum confitendi semel in anno, eximitur tamen sic quod non teneatur ei confiteri confessa fratribus; quod videlicet per privilegium Martini non teneatur populus sacerdoti obligatus quantum ad obiecta, quae sunt peccata confitenda, sicut prius, sed solummodo quantum ad actum confitendi, quia, licet per privilegium tenetur obligatus ad confitendum sacerdoti peccata aliqua, quaecumque sint illa, non tamen tenetur ei confiteri omnia peccata sua quae ei teneretur confiteri, si non fuisset confessus fratri, quia scilicet non tenetur ei confiteri confessa fratri.

Sed dico quod nequaquam eximitur populus per privilegium quoad illa quae confessus est fratribus, quia per li 'prouf' importatur obligatio confitendi quoad obiecta sive peccata confitenda virtute statuti, quae sunt tam confessa fratri quam non confessa omnino, ut habitum est supra. Nec est conveniens quoad confitenda eximi populum a sacerdote sicut episcopi sunt exempti a metropolitanis, quod fratres affectant obtinere, ut scilicet populus teneatur nullo modo confiteri sacerdoti, sed quod libere possit eligere fratres in confessores, quemadmodum episcopi nullo modo tenentur reverti ad confitendum metropolitanis, sed

RATIO 9^a CONTRA FRATRES

libere possunt sibi eligere confessores quoscumque, quia in hoc subtrahuntur episcopi per exemptionem a metropolitanis. Super auditione confessionis nullum est ecclesiasticae oboedientiae periculum, sed multa pericula possent contingere episcopis, si oporteret eos reverti ad confitendum suis metropolitanis, et sunt illa eadem quae possent eis contingere, si oporteret eos omnino confiteri suis metropolitanis; sed si populo liceret eligere sibi confessores magnum fieret praeiudicium ecclesiasticae oboedientiae, ut habitum est supra. |

<RATIO 9^a CONTRA FRATRES>

Nona ratio erat talis: «*Extravaganti de privilegiis, cap. "In his"*, dicitur quod concessum est fratribus quod possint celebrare in altari viatico, non petita licentia sacerdotum, quia nullum in hoc fit praeiudicium sacerdotibus. Quare a contrario, cum absolvere secundum quod volunt fratres, sit multum praeiudiciale sacerdotibus, ut habitum est supra, nullo ergo modo hoc eis est concessum ex privilegio domini Martini, cum non sit in eo expressum.»

Dicunt fratres quod nequaquam praeiudiciale est sacerdotibus absolvere sicut fratres volunt, et quod decretalis illa non vult quod fratres usurpent ius parochiale, quod salvatur in privilegio MARTINI per illam clausulam «*Volumus autem*» etc. Quo autem ad omnia alia dicunt, quod decretalis illa aspiciendo ad omnia verba eius multum facit pro ipsis et pro intellectu privilegii eorum, quem ipsi intendunt; quia enim auditio confessionis ad divinum cultum pertinet et per ipsam homines disponuntur ad Deum, in ipsa «*benigna interpretatio facienda est*»; unde et decretalis illa reprehendit «*nimis stricte* in talibus privilegiis interpretantes», videlicet illos qui dicebant quod per solam indulgen-

tiam papae sine praelatorum assensu non possent in «*altari viatico celebrare*» fratres. Nunc autem privilegium nostrum nullo modo strictius posset interpretari quam dicendo quod confessus fratri teneatur eadem confiteri sacerdoti, | maxime cum potuissent fratres ex licentia episcoporum audire confessiones et absolvere, etiam sine licentia papae, et sic confessi ab eis non tenebantur eadem iterare; ergo multo minus modo, cum habent licentiam et potestatem papae; et sic, ut dicunt, decretalis illa pro eis facit mirabiliter.

Sed dico ego quod secundum praedicta «multum praeiudiciale est sacerdotibus fratres absolvere sicut volunt.» Dico etiam quod privilegium Martini vult quod servetur ius parochiale spirituale sacerdotum quoad confessiones audiendas et oboedientiae atque reverentiae exhibitionem, non solum temporale, quod praecipit salvari decretalis illa de altari portatili. Unde dico quod privilegium Martini in nullo vult derogare iuri sacerdotum, quia, ut dicit Glossa super illam litteram de altari portatili, «*in praeiudicium grave alterius non datur privilegium*», in quo innuitur | distinctio, quod scilicet praeiudicium quoddam est grave, quoddam non grave; et de illo quod non est grave, quod scilicet est sine periculo et gravi damno alterius, verum est | quod privilegium bene datur in praeiudicium, quale est id quod datum est episcopis in eligendo sibi confessores, quod non fit absque omni praeiudicio archiepiscoporum, et tale est privilegium de altari portatili celebrando, nec grave damnum fit ex hoc alias sacerdotibus, neque occurrit periculum aliquod. In praeiudicium autem quod fit in gravi damno alterius, et propter quod imminet periculum, nequaquam privilegium datur, quia «*propter hoc posset privilegium revocari*» etiam datum, ut Extravaganti de privilegiis

«Apostolicae», et ut notatur ibidem super cap.^{um} «*Qu<ia> circa.*» Nunc autem ex privilegio fratrum secundum ipsorum intellectum gravissimum damnum, et in spiritualibus et in temporalibus, suis fieret sacerdotibus, et maximum periculum in spiritualibus sequeretur circa populum, ut patet ex praedeterminatis. Dico ergo quod nullo modo est simile de casu huius decretalis altaris portatilis et privilegio fratrum, nisi a contrario, secundum quod procedit argumentum, et bene.

Quod autem dicunt, «quod decretalis est pro ipsis, quia reprehendit *nimis stricte interpretantes* privilegium», qualiter, ut dicunt, nos exponimus eorum privilegium, dico quod non interpretamur ipsum *nimis stricte*, quia interpretatione nostra non salvatur sacerdotibus nisi suum ius commune, quod nequaquam aufertur eis per privilegium, sed potius salvatur secundam superius exposita. Utrumque enim in interpretationibus privilegii, quoad strictitudinem scilicet, et quod *nimis* et quod *nimum*, vitiosum est. Unde super illa, decretali de altari portatili, «*nimis stricte interpretantes*», dicit Glossa: «*quod esse non debet, nec tamen nimis large interpretari debet*», Extravaganti de privilegiis, «*Ut privilegia.*» Unde nostra interpretatio circa privilegium Martini larga debet reputari et nullo modo stricta, nisi privilegium intelligitur datum fratribus ad uberes fructus emolumenti temporalis, ut patet ex superius determinatis in pertractatione 2^{ae} rationis. Videant ergo fratres, quando dicunt «quod privilegium eorum nullo modo posset strictius interpretari», an insinuent quod attendant per suum privilegium ad quaestum temporalem. Multo strictior esset expositio quoad spiritualia, si iuxta sententiam dictorum duorum expositorum canonis diceretur,

quod confessi fratribus prius deberent confessi fuisse eadem suis sacerdotibus, aut licentiati ab eis, iuxta illud quod dicitur, De poenitentia, dist. 2 VI^a, cap. 2 *«Placuit»*: *«Nulli sacerdoti liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti ad poenitentiam suscipere sine eius | assensu, cui prius se commiserat.»* Ubi dicit Glossa: *«Nota quod prius debet confiteri suo sacerdoti, si velit ipse sacerdos, licet postmodum alteri confiteatur.»* In hoc ergo ex privilegio gratiam consecutus est populus, quod non oportet petere licentiam sacerdotum ad confitendum fratribus, sicut ex privilegio de altari portatili facta est gratia fratribus, scilicet in hoc quod non oportet eos petere licentiam a sacerdotibus ad celebrandum in altari portatili, et solummodo quoad hoc est simile.

Ad illud quod dicunt, quod *«si de licentia episcoporum audirent confessiones, confessi eis non tenerentur eadem confiteri sacerdoti, quare multo minus cum hoc faciunt de licentia papae»*, | dico quod verum esset, si hoc eis concessisset secundum eundem modum quo episcopi consueverunt eis licentiam concedere, quod papa in privilegio non fecit, quia illud non expressit, ut superius dictum est.

Quod ergo arguunt, *«quod decretalis illa facit mirabiliter pro eis»* et pro intellectu privilegii ipsorum, aspiciendo ad omnia verba eis, dico quod facit mirabiliter et multum contra fratres et pro praelatis, et pro intellectu quem ipsi praelati dant privilegio ipsorum, ut patet ex dictis.

Quod dicunt, *«quod in proposito facienda est benigna interpretatio tamquam in causa favorabili»*, dico quod re vera auditio confessionis et absolutio est causa favorabilis, secundum modum supra expositum in pertractatione 2^{ae} rationis, cui benigna debet adhiberi interpretatio, sic tamen quod caveantur et nimis et minus. Non enim sic benigna debet ei adhiberi interpretatio, quod sit alteri multum praeiudicialis, ut dictum

est, aut quod vergat in magnum periculum, qualis est iste intellectus quem ponunt fratres, ut patet ex dictis. Unde, licet semper cum res est dubia, ut in proposito, saltem apud populum secundum praedicta servanda sunt verba edicti, ut notatur Extravaganti de privilegiis, super cap.^{um} «*Quanto*», hoc tamen maxime faciendum est quanto tutior est pars illa quam secundum communem usum loquendi sonant verba, quod sit in proposito secundum nostrum intellectum, ut patet ex praedictis et iam amplius patebit ex dicendis. Ut enim notatur super illud cap.^{um} «*Qu<ia> circa*», «*Interpretatio in privilegiis potius est facienda secundum communem usum loquendi et tutiorem partem, et si neutra pars sit tutior, in benigniorem.*»

Sed dicunt fratres contra aliqua praedictorum primo, quod scilicet papa Martinus vult salvare ius sacerdotum, sicut et illa decretalis praedicta, solummodo quoad hoc scilicet, quod fratres restituant oblationes, et quod parochiani reddant sacerdoti omnia iura parochialia.

Secundo dicunt quod mirabile est quod ego dico: «*Expositio ipsorum est contra planum verborum, loquendo intelligentibus ac si ipsi nescirent grammaticam.*» Immo, ut dicunt, mea expositio est contra planum verborum, quia ex dictis meis probatum est quod confessus fratri non tenetur eadem confiteri. Et sic si ipsorum expositio est contra planum litterae, ego do et concedo eis contra planum litterae.

Tertio dicunt quod expositio mea est ratio vilipendendi sacramenta.

Dico ad primum, quod est quod «*decretalis illa salvare vult ius sacerdotum quoad oblationum restitutionem et alia iura parochialia*», quia in aliis non potest praeiudicare sacerdotibus quod fratres celebrant

in altari via-lico, propter quod nimis stricta erat expositio dicentium, quod illis salvis adhuc fratres non possent celebrare in tali altari praeter assensum praelatorum, quod autem privilegium Martini secundum intellectum fratrum, quia in spiritualibus praedictat praelatis quoad oboedientiam et reverentiam debitam exhibendas, necnon quoad plurima temporalia bona adipiscenda est etiam in periculum subditorum, ut saepius dictum est, et ideo intellectus fratrum circa privilegium est nimis amplius et praedictualis multum, intellectus autem noster rationalis est et salubris multum, ut iam dictum est.

Ad secundum dico quod, quantum mihi videtur, expositio ipsorum est contra planum litterae, utendo verbis litterae ut communiter et grammaticae et in privilegiis solent uti, ut patet ex dictis, et experiri possunt petendo a puero grammatico expositionem secundum planum verborum illius clausulae «*Volumus autem*» etc., licet non sit contra planum verborum utendo verbis aliter quam usus eorum communis maxime in privilegio obtinet, ut puta, sumendo in dicto privilegio li 'nihilominus' pro 'minime' aut li 'prou' pro 'quod' et li 'nihilominus', quod determinat li 'confiteri' ratione ipsius actus confitendi, solummodo dicendo modum obligationis qualitativum, non autem ratione obiecti, quod sunt ipsa peccata confitenda, dicendo modum obligationis quantitativum, secundum quod haec omnia habentur in dictis eorum, ut patet ex dictis. Noster autem intellectus intelligit li 'nihilominus' secundum communem usum pro 'nihil minus', et li 'prou' pro adverbio similitudinis et ut determinat actum praecedentem et est omnino compositum, et sic omnino procedit secundum planum verborum; et semper «*potius* | *secundum communem modum loquendi* debet fieri

interpretatio», | ut Extravaganti de sponsalibus, «*Ex litteris*», nam consuetudo interpretatur vocem, ut Extravaganti de verborum significatione, «*Abbate*», et ut notatur in dicta littera de privilegiis, «*Qu<ia> circa*».

Quod dicunt, «quod mirum est quod dico, scilicet quod expositio ipsorum est contra planum verborum, loquendo ac si fratres intelligentes ignorarent grammaticam», dico quod mirum non est quod dico expositionem ipsorum esse contra planum verborum dicto modo, non obstante quod sint intelligentes et scientes grammaticam, quia ut dicitur in VI° Ethicorum, «*Artis est virtus*», hoc est dictum, applicando illud dictum generale specialiter ad artem grammaticam: «Ars quae est grammatica, ad hoc, ut aliquis utatur ea bene, indiget in habente eam virtute morali qua quis velit bene uti ipsa, recte scilicet verba interpretando ad intelligentiam veri, potius quam perverse ea utendo verba distorte interpretando ad defensionem placiti, quemadmodum etiam ars medicinae eget virtute, ut per eam medicus etiam peritus velit potius generare sanitatem quam augere aegritudinem. Ars enim eadem quantum est de se valet ad opposita.» Dico quod non obstante quod fratres bene sciunt grammaticam, fratres exponunt dictam clausulam «*Volumus autem*» contra communem usum verborum, sequentes potius placiti defensionem quam veri intelligentiam, ut dictum est.

Quod dicunt, quod «*mea expositio est contra planum verborum*», dico quod hoc mihi videtur mirum dici ab intelligentibus grammaticam.

Quod addunt, quod «*ex dictis meis habent intentum suae expositionis*», quasi ego sum contrarius mihi et quasi dicam in omnem eventum contra planum litterae, dico quod non video ex quo dictorum meorum dedi aut concessi eis intentum suum, puto tamen quod illud est quod concessi eis quod li '*omnia*' in statuto facit distributionem accomodam

pro confitendis tantum. Ex quo, ut puto, arguunt fratres quod, cum confitenda sunt non confessa tantum, quia ad illa determinat actus confitendi, sicut actus communicandi determinat distributionem in subiecto solummodo ad vivos, cum dicitur: «Iste sacerdos in die Paschae communicat omnes parochianos suos.» Et dico, secundum quod dixi supra, quod hic est distributio accomoda pro confitendis tantum, sed amplior quam fratres intelligunt. Fratres enim intelligunt quod illa solummodo sunt confitenda sacerdoti quae habenti potestatem absolvendi non sunt omnino confessa, ego autem intelligo quod illa sunt confitenda / sacerdoti, quae non sunt ei confessa, quantumcumque sine eius licentia sunt confessa fratri.

Dico quod, quantum est de naturali suppositione, terminus communis per hoc signum 'omne' dispositus semper distribuitur pro omnibus suis suppositis, pro quibus potest distribui in diversis suppositionibus accidentalibus secundum exigentiam adiuncti, quantum tamen est de accidentali suppositione qua praedicatum sibi acceptionem determinat in subiecto, licet forte ipsum non restringat, bene tamen distribuitur solummodo pro suppositis quibus praedicatum natum est convenire. Verbi gratia, cum actus orandi aequaliter potest fieri et pro vivis et pro mortuis, aequaliter determinat subiectum ad hos et ad illos, et ideo aequaliter distribuit pro his et pro illis, sicut supponit pro eisdem in sua suppositione naturali, cum dicitur: «Iste sacerdos orat pro omnibus parochianis suis». Quando autem actus solummodo natus est convenire aliquibus suppositis, et non aliis, tunc determinat subiectum in suppositione accidentali ad illa supposita solum, quibus potest convenire, et distributione accomoda solum pro illis distribuit, ut dictum est de actu communicandi. Et semper naturale est: distributionem, quantum quod de se est, distribuit simul pro suppositis omnibus naturalibus. Essentiale

est enim, quantum est ex determinatione a praedicamento, quod distribuit accomode secundum exigentiam praedicati, sed omnino est ei accidentale quod modo supponit pro pluribus, modo pro paucioribus, ad quae aequaliter determinat praedicatum. Quare cum actus confitendi aequaliter natus est convenire peccatis confessis et non confessis, ut superius declaratum est, aequaliter ergo quantum est de se actus confitendi determinat ad haec et ad illa, et similiter distributio fit aequaliter pro his et pro illis, cum dicitur: «tenetur suo sacerdoti confiteri omnia peccata sua», ut ista distributio sit similis illi quae est de orare pro omnibus parochianis suis, non autem illi de communicare omnes parochianos suos. Et sic in proposito essenziale est huic signo 'omnis', quod distribuit tam pro confessis fratri quam non confessis omnino, confitendis tamen sacerdoti secundum modum dictum, accidentale autem est ei quod aliquando distribuit pro pluribus, confitendis tamen sacerdoti ipsi, aliquando pro paucioribus.

Ut si quis per totum annum commisit 20 confitenda, quorum nullum est confessus sacerdoti, cum dicitur: «tenetur confiteri suo sacerdoti omnia peccata sua», li 'omnia' distribuit pro illis 20. Si vero de 10 commissis ante Natale fuit confessus sacerdoti ante Natale, similiter et de aliis 10 commissis post Natale non fuerit ei confessus ante finem anni, et tunc dicatur: «iste tenetur confiteri suo sacerdoti omnia peccata sua», li 'omnia' distribuit pro illis 10 tantum. Sic ergo patet quod ex talibus dictis meis nullo modo possunt concludere intentum suum, aut quod meus intellectus in privilegio sit aliquo modo contra planum verborum.

Ad tertium quod «mea expositio est ratio vilipendendi sacramenta», dico quod hoc non est verum, nisi secundum illos qui dicunt quod iterata confessio eorundem peccatorum fit in iniuriam sacramenti poenitentiae sicut et iteratio baptismi. Secundum istos enim iteratio signi-

ficaret quod semel adhibitum non haberet effectum suum essentialem et principalem, sed debile elementum esset, ut alibi exposui. Supponendo autem quod haec sit virtus sacramenti poenitentiae, quod saepius iterari possit propter effectus secundarios, iterata confessio non est ratio vituperandi sacramentum poenitentiae, sed potius honorandi, secundum quod expositum est supra in dissolutione 4^{ae} rationis.

<RATIO 10^a CONTRA FRATRES>

Decima ratio erat talis: «Privilegium domini Martini non absorbet ius commune illius statuti «Omnis utriusque sexus», ut patet ex praedictis. Hoc autem absorberet, si confessa fratri non essent confitenda sacerdoti. Ergo etc.»

Dicunt fratres sic: «Interdum contingit quod circa idem sunt ius commune et privilegium, et tunc si utrumque potest salvari, bene quidem, si autem non potest salvari utrumque, salvandum est quod magis rationi consonat et aequitati. Utrum autem sit consonum rationi eadem peccata in confessione iterari, vos iudicetis. Unde, licet non sit intentio dantis privilegium omnino absolvere ius commune, standum tamen est pro privilegio, quod est lex privata, aliter enim nihil datum esset nobis, nisi detraheretur in aliquo iuri communi.»

Dico quod in proposito bene possunt simul salvari ius commune de confessione facienda sacerdotibus et de libere confitendo fratribus, et est magis aequum et rationi congruum quod fratribus fiat gratia de libere audiendo confessiones absque sacerdotum praeiudicio, scilicet prius confessione facta sacerdotibus vel licentia obtenta ab ipsis, vel post confessione faciendam sacerdotibus | vel ratificatione obtinenda ab

eisdem, quam cum ipsorum praeiudicio, secundum modum quo fratres volunt sibi fieri confessiones. Nec plus esset oblatum fratribus si non oporteret confessa eis iterum confiteri sacerdotibus, quam si oporteret, quia quaestio de confitendo vel non confitendo iterato eadem sacerdotibus et tota disputatio nostra circa hoc non tangit fratres, sed tantummodo subditos curatorum. Ex hoc enim quod subditi curatorum tenentur confessa fratribus iterato confiteri suis sacerdotibus, in nullo minor est potestas fratrum qua si <ad> illud non tenerentur, sed populus tantummodo minus est exemptus, ut patet ex praedictis. Dico ergo quod, si recte intelligatur ordo ecclesiasticus, magis consonum est rationi, quod per tentionem de confitendo omnia sacerdotibus suis subditi teneantur sub sacerdotum oboedientia, quam quod haberent confessores indifferentes secundum prius expositum modum, et per hoc magis consonum est rationi quod confessi fratribus teneantur eadem | confiteri suis curatis secundum modum supra expositum, quam quod non teneantur, quod tamen tenerentur ad hoc indirecte ex aliquo statuto generali; hoc re vera non esset consonum rationi, ut patet ex supra expositis, et vos iudicetis.

< RATIO 11^a CONTRA FRATRES >

Undecima ratio talis erat: « <X> I^a, q.^a I^a, cap.^a *‘Pervenit’* dicitur: *‘Si sua unicuique episcopo iurisdictio non servetur, quid aliud agitur, nisi ut per nos per quos ordo ecclesiasticus illaesus custodiri debuit confundatur?’* Sic autem confunditur, nisi confessi fratribus teneantur reverti ad suos sacerdotes pro confitendo. Ergo etc. »

Dicunt fratres quod «decretum illud loquitur in casu quo clerici trahebantur ad saecularia iudicia invititis praelatis, non sic autem est in proposito; et ideo non sequitur quod, licet per illud quod clerici per laicos iudicarentur, accideret confusio ecclesiastici ordinis; non tamen

accidit in proposito per hoc quod populus absolvitur a viris religiosis, immo per hos ordo ecclesiasticus magis proficeretur.»

Sed dico quod, quantum mihi apparet, per hoc confunderetur ordo ecclesiasticus, si non oporteret populum ad suos sacerdotes reverti secundum praedictum modum.

Quod dicunt, quod «alius casus a proposito est ille de quo loquitur decretum», dico quod, licet sint diversi casus secundum materiam facti, sunt tamen idem casus aut consimiles secundum formam iuris, quia sicut in illo casu iudex saecularis visus est abstrahere episcopo iudicium clericorum in foro contentioso et super rebus temporalibus, sic in proposito religiosi nituntur subtrahere episcopis et sacerdotibus iudicium populi in foro poenitentiali et conscientiae super rebus spiritualibus. Et sic, quanto ordo ecclesiasticus magis stat in regimine spiritualium quam temporalium, tanto magis confunderetur, si episcopis et sacerdotibus subtraheretur in populum dicta iurisdictio spiritualis, sive directe sive indirecte, quam si episcopis subtraheretur in clericos iurisdictio temporalis. Quod autem ordo ecclesiasticus proficeretur ex hoc quod a columnis ecclesiae honor debitus et reverentia subtraheretur, non video.

Sed dicunt fratres quod «in casu eorum non confunditur ordo ecclesiasticus, sicut nec confunditur quando papa alicui legato causam aliquam committit terminandam, in qua episcopus habet ordinarium iurisdictionem.»

Dico ad hoc quod non est simile, licet enim particularibus concessionibus, et maxime ad tempus durantibus et incertis causis, non confunditur ordo ecclesiasticus, sicut nec in aliquibus exemptionibus particularibus quibus eximuntur aliqua monasteria vel aliquae certae personae ab omnimoda iurisdictione episcoporum, confunderetur tamen per universalem et perpetuam concessionem factam fratribus de audiendis confessionibus et universalem exemptionem factam populis de non oportere reverti ad suos sacerdotes, secundum dictum modum praepositum.

< RATIO 12^a CONTRA FRATRES >

Duodecima ratio talis erat: «Extravaganti de homicidiis, *'Ad audientiam'*: *'In dubiis semitam deberemus eligere tutiorem'*, propter quod dicit AUGUSTINUS, De poenitentia, dist.^a VII^a, cap.^a *'Si quis positus'*: *'Tene certum et dimitte incertum'*, et Extravaganti de privilegiis, super cap.^a *'Qu<ia> circa'*, dicitur: *'Semper in tutiorem partem fit interpretatio'*; tutius autem est confessos fratri eadem repetere suo sacerdoti. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod «hoc verum est, si confessus fratri haesitet de eius potentia, vel si esset certus de potentia fratris, tamen posset iterare confessionem sacerdoti, non quia teneatur eam iterare, sed ut amplius mereatur. Sed in proposito de potestate fratris nemo debet dubitare. Quid enim faciet istud dubium? Ita enim posset dubitare utrum sacerdos suus esset excommunicatus, et utrum episcopus suus esset irregularis, et tamen super hoc non tenetur facere | conscientiam, immo potius posset dubitare de potestate sacerdotis quam fratris, quia sacerdos habet potestatem suam a papa per multa media, frater autem immediate.»

Sed dico ego distinguendo de dubio iuxta distinctionem habitam supra de securo in pertractatione | 4^{ae} argumenti. Est enim dubium quoddam cui occasionem dubitandi praebet sola prava dispositio dubitantis, aliud vero cui occasionem dubitandi praebet dispositio rei de qua dubitatur.

Dubitatio primo modo est dubitatio vitiosa, qualiter aliquando christianus dubitat de sacramento altaris, aut aliquo aliorum quae sunt fidei, qualiter et academici de omnibus dubitabant, et qualiter dubitaret

dubitans an sacerdos suus aut episcopus esset excommunicatus aut irregularis, de quo nihil sinistri audivit.

Dubitatio autem secundo modo contingit dupliciter: uno modo ex veritatis profunditate et occultatione, quia scilicet veritas ita profunda est et occulta quod de facili declarari non potest; alio modo ex inquirentis negligentia, quia scilicet non tam profunda est quin de facili declarari potest, sed diligentia inquirendi non adhibetur. Primo modo frequenter sapientes de multis dubitant, et rationabiliter, quia multarum veritatum notitia superat naturale ingenium etiam sapientum. Secundo autem modo non dubitant sapientes, sed tantummodo desides et negligentes.

Occasionem autem dubitandi primo istorum modorum, an scilicet absolutos a fratribus non licentiatos a sacerdotibus oporteat ad illos reverti, secundum dictum modum nequaquam praebet privilegium fratrum, quia planum litterae praetendit quod hoc oportet facere, ut supra declaratum est. Si autem praebet occasionem dubitandi super hoc, — hoc est secundo modo —, et solum negligentibus et multum pertinacibus affectatis ad contrarium, qui solum cogitant ad ea quae videntur facere pro una parte, et omnino negligunt videre et perquirere ea quae faciunt pro alia parte, sed potius quod pro illa ex se clarum est, obnubilare nituntur etiam si alias essent bene videntes, ut iam tactum est in dissolutione 9^{ae} rationis. Ut enim dicit MAGISTER in Prologo Sententiarum: «*Dissentientibus voluntatum motibus dissentiens quoque fit animorum sensus*», dico ergo quod in proposito privilegium dat occasionem dubitandi de potestate fratrum, an scilicet non licentiat <i> | a fratribus possint absolvi non reversur<i> ad proprios sacerdotes, <aliis> dicto modo affectatis in contrarium, aliis autem nequaquam qui aspiciunt planum litterae secundum dictum modum, sed nihil omnino est quod dat occasionem dubitandi talem de potestate absolvendi curatorum.

Quod addunt fratres, quod «immo potius potest dubitari de potestate sacerdotum quam fratrum, quia sacerdos per media habet suam iurisdictionem a papa, frater autem habet eam a papa immediate», — ecce qualiter omnibus modis fratres nituntur se praeferre praelatis! — sed hic nego fratres habere a papa talem potestatem exemptionis populi de non revertendo ad suos sacerdotes, qualem dicunt se habere, quia, ut dictum est, contrarium praetendunt verba privilegii eorum, ut, licet sacerdos haberet solum per media suam iurisdictionem a papa, fratres autem immediate, confessus autem sacerdoti non deberet reverti ad alium, sicut deberet confessus fratri, quia fratri collata est potestas sua sub certa forma expressa in privilegio, quae subditos astringit ad eadem confitendum sacerdoti; confessos autem sacerdotibus nihil astringit ad confitendum eadem alteri, ut saepe dictum est. Et cum hoc dico quod ille qui hoc dixit, dissimulavit se nosse modum quo collata est potestas clavium Petro et ceteris apostolis, qui exponitur in dicto cap.⁹ «*In Novo Testamento*», supra in pertractatione rationis 6^{ae}. De quo etiam dicit HIERONYMUS in I^o libro Contra Iovinianum sic: «*Supra Petrum fundatur ecclesia, licet id ipsum super omnes apostolos fiat, et cuncti claves regni caelorum acceperunt, et ex aequo super eos ecclesiae fortitudo solidatur. Tantum papa inter duodecim eligitur unus, ut capite constituto, schismatis tollatur occasio.*» Qualiter autem ordo tunc erat Petri ad ceteros apostolos, talis est nunc papae | ad episcopos quia, ut dicitur in dicto cap.⁹ «*In Novo Testamento*»: «*Discedentibus apostolis in loco ipsorum surrexerunt episcopi, quos qui recipit verba ipsorum, Deum recipit; qui autem spernit eos, eum, a quo missi sunt et cuius funguntur legatione, spernit, et ipse indubitanter spernetur a Domino.*» | Unde

AUGUSTINUS, alloquens universalem ecclesiam, dist.^a LXVIII^a, cap.^o «*Quorum*» dicit sic: «*Non te putas desertam, quia non vides Paulum, quia non vides Petrum, quia non vides illos per quos nata es; de prole tua crevit tibi paternitas. Pro patribus tuis*» etc. Sic ergo, ut videtur, episcopi ratione status et ordinis episcopalis immediate habent suam iurisdictionem a Christo in apostolis, quorum sunt successores, et eadem ratione etiam sacerdotes curati in discipulis. Hinc dicitur in dicto cap.^o: «*Videntes autem apostoli messem esse multam et operarios paucos, rogaverunt Dominum messis ut mitteret operarios in messem suam*», quos et Christus immediate misit, ut iam infra declarabitur; et sic immediate a Christo habuerunt potestatem suam. Illi autem operarii erant 72 discipuli, quorum modo locum in ecclesia tenent sacerdotes curati, ex quo videtur quod etiam ipsi per discipulos, quorum curati sunt successores, immediate suam iurisdictionem habent a Christo sicut et episcopi per apostolos, licet per episcopos ad hoc eligendi sunt sacerdotes, quos vice Christi instituunt episcopi quoad officii sui executionem, cuius potestatem exsequendi accipiunt in sua consecratione, secundum quod de collatione potestatis eorum per episcopos in eorum institutione loquitur Hieronymus, ut habitum est supra in expositione illius clausulae «*Ad uberes fructus.*» Et sic, ut videtur, si aspiciamus ad ipsos ordines duos sacerdotum, non solus papa suam iurisdictionem sive potestatem habet immediate a Christo, sed etiam sacerdotes duorum ordinum quantum est ex ratione ordinum, licet quantum est ex ratione personarum promovendarum in ipsis ordinibus, ipsi bene habent suam iurisdictionem

nem ex gratia a suis promotoribus, ut quilibet sacerdotum secundi ordinis ab aliquo episcopo, aut quilibet episcopus a domino papa, dum tamen ad episcopatum ab ipso immediate vocetur et promoveatur, sic etiam dominus papa, quantum est ex parte personae suae, quodam modo habet suam potestatem ab illis qui promovent ipsum. Fratrum vero intentio est, quod episcopi et sacerdotes omnes secundi ordinis omnino suam potestatem sive iurisdictionem, et ratione personarum et ratione ipsorum ordinum, habent a papa, sive mediate sive immediate, et nullo modo immediate a Deo per Christum, ut tactum est supra in pertractatione solutionis ad rationem 6^{am}.

<RATIO 13* CONTRA FRATRES>

Tertia decima ratio talis erat: «Dominus leprosos mundatos a se iussit ire et ostendere se sacerdotibus. Ergo et similiter debent fratres iubere mundatos a se per absolutionem ire et ostendere se sacerdotibus curatis, et hoc non nisi per iteratam confessionem. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod cum iubentur illi ostendere se sacerdotibus, sicut non additur ibi 'fratribus', sic non additur 'parochialibus', cum tamen sint ambo sacerdotes, et sic illud ita bene potest intelligi de fratribus, sicut et de sacerdotibus parochialibus. Unde et dixit proponens pro fratribus: «Non concedo quod de solis ordinariis intelligatur verbum Domini. Quia enim papa ordinavit quod fratres mundarent a lepra peccati per confessionis auditionem et absolutionem, sacerdotibus sufficit quod mundati a fratribus ostendant illis se esse mundatos, sicut sufficit medico videre infirmum mundatum, et quod de mundatione faciat fidem sacerdoti et offerrat ei munus institutum a lege, maxime cum Dominus dixit: «ostendant se sacerdotibus», non dixit «confiteantur sacerdotibus», et hoc quia iam mundati erant. Unde frater mundatum a se debet remittere ut se ostendat mundatum sacerdoti, non autem

mundandum, et tunc debet mundatus et confessus offerre munus, quod appellatur ius parochiale.»

Item, ut dicunt fratres, «ubi dixit CHRISTUS in uno Evangelio *«ostendite vos sacerdotibus»*, in alio dixit *«sacerdoti»*, et in tertio dixit *«principi sacer-dotum»*, per quem intelligitur papa. Sufficit ergo ostendere papae vel alicui de mandato eius, cuius mandatum in suo privilegio habent fratres.»

Dico ad primum, quod, licet cum dicitur 'sacerdotibus', non exprimitur 'parochialibus', in figura tamen illud sufficienter intelligitur dictum fuisse tantum de parochialibus, quia Dominus illos misit ad sacerdotes legales, qui iure ordinario praeerant synagogis, sicut modo curati modo praesunt parochiis, qualiter modo nulli populo praesunt fratres, quia nullum ius ordinarium habent supra populum, propter quod non ita bene verbum Domini potest intelligi pro fratribus sicut et pro sacerdotibus, licet ita bene sunt isti sacerdotes sicut illi. Et sic, ut videtur, non potest rationabiliter negari quin dictum verbum Domini de solis sacerdotibus ordinariis intelligatur. Quamquam enim papa ordinavit ut fratres possint mundare a lepra peccati, quia tamen potestas ipsorum in hoc in nullo derogat iuri ordinariorum, ut habitum est supra, mundantes per confessionis auditionem sint quasi in loco Domini mundantis in sola contritione. Nullo modo sufficit mundatis a fratribus se ostendere mundatos esse sacerdotibus solo verbo dicendo: «Ego sum confessus fratri et absolutus ab ipso, et per hoc ab ipso mundatus», de quali modo faciendi fidem loquuntur fratres, ut hoc | modo solummodo medicus videat ipsum mundatum, etiam si de hoc faciat fidem per ipsum fratrem cui confessus est, aut quocumque alio modo, et ei offerat munus quodcumque, quod appellatur ius parochiale; immo illud ostendere solummodo sufficit, quo ostendit peccator per confessionem omnia peccata sua sacerdoti quae confessus est fratri, ut iam dicitur.

Quod autem addunt fratres, quod «Dominus dixit: «ostendant se sacerdotibus», non autem dixit: «confiteantur», quia mundati erant, et sic debet remittere ad sacerdotem ut confessus ei ostendat dicto modo se esse mundatum, non autem ut sacerdos eum mundet», dico quod per ea quae tunc facta fuerunt in lege figuraliter circa leprosi mundationem, satis declaratur quod modo confessio debeat intelligi per illam ostensionem, quae etsi modo facienda non est propter mundationem a macula | peccati, tamen facienda est propter obligationem statuti de confitendo semel in anno omnia peccata sua suo sacerdoti, propter quam etiam perfecte contritus et absolutus a Deo omnia peccata sua sigillatim debet confiteri sacerdoti, ut supra expositum est. Unde dico quod Dominus misit leprosos ad sacerdotes legales, non solum ad ostendendum suam munditiam verbo, dicendo scilicet «Ego sum mundatus a Domino», quod est profiteri se fuisse leprosum et iam non esse, sed etiam ad ostendendum sacerdotibus singula membra sua in quibus fuerat lepra, et similiter cicatrices relictas in vulneribus leprae curatae, et etiam ad subjiendum se iudicio sacerdotis, an lepra in singulis membris suis esset vere et perfecte mundata an non, et iudicato quod sic, tunc primo potuit mundatus offerre munus legale et recipi in castris ad consortium sanorum, ut patet ex textu legis leprae, <Levitici> XIII* et XIV*. Per lepram autem in diversis membris non curatam intelliguntur diversa peccata non abolita secundum maculam, per lepram autem curatam intelligitur peccatum mundatum et absolutum, per cicatricem autem ex vulnere leprae curatae relictam intelligitur peccatum abolitum in contritione vel confessione facta fratri, manente tamen obligatione ad confitendum eadem alteri ut sacerdoti. Cicatrices enim spirituales peccatorum manent post peccatorum secundum maculam abolitionem, ut habitum est supra secundum Augustinum. Unde <Levitici> XIII*, ubi loquitur lex de dicta ostensione sacerdoti facienda, praeceptum erat quod antequam sacerdos mundum iudicaret | talem «recluderet eum

septem diebus», ubi dicit Glossa: «*ut inspiciatur*», de qua inspectione scribitur ibidem sic: «*Si autem effloruerit discurrans lepra in cute, et operuerit omnem carnem a capite usque ad pedes, quidquid sub aspectu oculorum cadit, considerabit eum sacerdos*»; ubi dicit Glossa: «*In lepra diversa crimina designantur.*» Specialiter autem | de consideratione cicatricis dicit ibidem sic: «*Caro autem et cutis quam ignis exusserit, et sanata*», Glossa: «*per poenitentiam*», «*albam vel rufam habuerit cicatricem, considerabit eum sacerdos.*» Et cum sacerdos eum mundum iudicaverit, tunc primo offerat munus, de quo cap.* XIV*. Et erat totum hoc in figura dictum et factum de confessione peccatorum facienda sacerdoti novae legis. Sicut ergo lepra sive curata, sive non curata de qua tamen sperabatur quod curata esset, ostendenda fuit vel in se vel in suis cicatricibus sacerdoti veteris legis per singula membra, sic sacerdoti novae legis peccata vel cicatrices eorum ostendenda sunt per singula peccata.

Praeterea non sufficit ostensio qua confessus fratri hoc profitetur coram suo sacerdote, quia in hoc non est ei soli credendum, sed secundum praedicta de hoc debet facere fidem: aut ergo per ipsum confessorem, aut litteras eius sigillo suo sigillatas, aut per testes missos a confessore, et quocumque horum modorum oporteret fieri fidem. Ex hoc magnum discrimen oriretur in universali ecclesia, et sic sine magno inconveniente non posset dari interpretatio privilegii fratrum pro ipsis secundum modum quem obtinere affectant.

Ad illud quod addunt fratres, quod «sufficit se per confessionem ostendere papae, quia est summus sacerdos, quare et fratri de mandato eius», dico quod verum est, si tamen caveretur in privilegio quod non

RATIO 15^a CONTRA FRATRES

oporteret propter confessionem faciendam ad sacerdotem reverti, cuius contrarium in illo potius cavetur, ut saepe dictum est.

<RATIO 14^a CONTRA FRATRES>

Quarta decima ratio erat talis: «*Non est potestas nisi a Deo, et quae a Deo sunt, ordinata sunt, et qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit*», <Ad> Romanos XIII^a. Sed audire confessionem peccatorum suorum subditorum pertinet ad potestatem sacerdotum, cui fratres resistunt. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod non resistunt ordinationi divinae, quia hoc quod faciunt, habent a papa, qui hoc eis potest concedere, et constat quod non contra ordinationem divinam eis concedit illa quae concedit.

Dico quod, si hoc esset eis a papa concessum, aliquid esset pro eis, sed hoc / eis omnino negatur fuisse concessum. Si vero papa hoc eis posset concedere sic, quod talis concessio non sit contra ordinationem divinam et quod sit absque iniuria sacerdotum, et hoc faciendo possit dicere ad sacerdotem illud Matthaei XX^a: «*Amice, non facio tibi iniuriam, non licet mihi dare illi sicut tibi? Nonne licet mihi facere quod volo?*» De hoc erit sermo inferius in dissolutione 2^{ae} rationis, et similiter 10^{ae} inductarum contra praelatos, et etiam 17^{ae} rationis iam inducendae contra fratres.

<RATIO 15^a CONTRA FRATRES>

Quinta decima ratio erat talis: «III Regum XXIII^a dicitur *'Custodi virum istum'* etc. Custodire autem eum non posset nisi cognoscendo eius conscientiam, et hoc non nisi per confessionem. Si ergo periret confitens

fratri, ipse sacerdos obligaretur ad poenam talionis sustinendam sine culpa sua, quod est inconueniens. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod per hoc quod fratres audiunt non reversuros ad sacerdotes, nequaquam sacerdotes poenam incurrunt talionis, etiam si confessi eis perirent, quia per fratres sacerdotes ab illo onere liberantur. Finis enim illius edicti «*Custodi*» etc. est ut subditi eruantur a morte, ad quam obligantur sacerdotes poena talionis, nisi faciant quod in se est ad illos eruendos, unde in praecedente cap.* dicitur: «*Erue eos qui ducuntur ad mortem.*» Propter quod sacerdotes multum deberent gaudere eo quod fratres pecus eorum errans ad eos reducant sanum, ad quod non sufficiunt per se: «*Nemo enim sufficit sibi.*»

Dico quod sacerdotes nequaquam liberantur ab onere eruendi pecus suum per fratres, quin supposito etiam adiutorio fratrum debent esse solliciti ad pecus suum custodiendum, etiam per notitiam confessionis, cum eis videbitur opus, ut procedit obiectio, et hoc quia per privilegium fratrum non eximuntur a tali debito subditi sacerdotum secundum praedicta; et sic bene verum est quod sacerdotes debent gaudere, si habeant fratres | coadiutores ad reducendum pecus errans, sed deberent dolere quod daretur pecudi occasio evagandi et errandi et sibi denegandi debitam reverentiam et oboedientiam, quod procul dubio fieret, si non oporteret eum ad sacerdotes reverti dicto modo, ut patet ex praedictis; et sic populo suadere talem libertatem habere, est potius ipsum abducere a pastore quam reducere ad ipsum.

Dicunt fratres contra hoc primo, «quod sufficit sacerdoti quod vultum pecoris sui | cognoscat per alium, vel superiorem vel ordinatum ab ipso. Si enim subditus inferioris a superiore absolutus est, et de hoc fiat ei fides, debet ei sufficere et ex hoc gaudere, vel si capellanus licentiatus a sacerdote vel superiore audiat subditi confessionem et de hoc fiat fides sacerdoti, debet ei similiter sufficere, quare multo fortius

debet ei sufficere, quando illum audit qui est licentiatus a papa et vice papae, qualiter est frater.»

Hic quidam in adiutorium fratrum addidit quod «illud dicere, videlicet quod impossibile est *'quod sacerdos vultum pecoris sui cognoscat'*, prout dicitur Proverborum XXVI", nisi ipsum in confessione audiat, haec fictio est, quia sine confessione sacerdos potest multa scire de vita subditorum; immo etiam garriones, qui vadunt per campos et qui per paucos dies morantur in aliqua vicinia, cognoscunt mores hominum conversantium ibidem per famam, quae statim currit.»

Secundo dicunt fratres «se mirari me dixisse, quod sacerdos non liberatur ab onere custodiendi subditum per fratres, cum subditi liberantur ab onere peccati per fratres, et bene absolvuntur ab eis. Si ergo, ut dicunt, ille qui dat tibi curam, dixerit: «Volo ut iste alius curet eum», numquid liberat te ab onere? Constat quod sic.»

Tertio dicunt fratres quod «non abducunt sed adducunt, quia curant oves et mundatas sacerdotibus repraesentant.»

Dico ad primum, «quod tunc sufficit sacerdoti quod pecus suum cognoscat per alium»: quando pecus suum cum hoc quod alter habet licentiam absolvendi ipsum, sic etiam eximitur, quod non maneat obligatus ad confitendum eadem sacerdoti, qualiter non eximitur per privilegium quod dat licentiam fratribus; eximitur tamen quando confitetur superiori ordinario, vel ordinato ab illo cum intentione eximendi illos, qui illi confitebuntur secundum modum supra expositum; per hunc etiam modum eximit populum superior vel sacerdos, quando instituit capellanum suum adiutorem suum in audiendo confessiones; propter hoc non est simile de fratribus et de aliis.

Ad id quod addidit quidam, quod «sacerdos bene potest cognoscere vultum pecoris sine confessione», dico quod verum est quoad ea quae foris parent, ut procedit dictum illius. Quae notitia non sufficit ad hoc quod sacerdos possit reddere rationem de pertinentibus et scire cui digne sacramentum eucharistiae ministret, secundum quod dicit Innocentius IV^{us}, ut habitum est supra; immo secundum Glossam super illud «*Diligenter agnosce*» | etc., requiritur notitia vultus pecoris interior et exterior.

Per quod dico ad secundum, quod non «est mirum dicere, quod sacerdos non liberatur ab onere audiendi confessionem subditi absoluti a fratre», si putet fore expediens quod illius confessionem audiat iterato, eo scilicet quod manet subditus obligatus sacerdoti, etiam confessione facta fratri secundum praedicta, licet subditus per fratrem liberatur ab onere peccati.

Quod addunt, «si ille qui dedit tibi curam, dixerit: «Volo ut iste alius curet», constat quod liberatus es ab onere curandi», dico quod verum est; non enim dico quod iterato confitendum est ut confessus fratri absolvatur a peccato et sic iterato curetur, sed ut potius solvatur ab obligationis debito, quo confessa fratri tenetur confiteri suo sacerdoti. Unde si diceret: «Volo ut alter curet et a debito confitendi curato eximatur subditus», tunc bene verum est quod omnino liberatus est ab onere audiendi illius confessionem; qualiter non dixit dominus papa Martinus in privilegio quod fratribus concessit, se velle fratres curare subditos sacerdotum, ut patet ex dictis.

Per idem dico ad tertium, quod re vera «fratres in eo quod vere absolvunt, non abducunt», sed | tamen abducunt in eo quod dicunt sibi

confessos per suum privilegium sic esse exemptos quod non teneantur eadem suis sacerdotibus confiteri, ut patet ex dictis. Unde dico quod potius disputamus contra ea quae fratres determinant in scholis et populo praedicant publice in ecclesiis, et quae confitentibus sibi private suadent in consiliis circa pertinentia ad privilegium suum, quam contra ea quae agunt sacramentaliter circa populum in audiendo confessiones eius et absolvendo. Et sic etiam dico quod potius disputamus contra populum subditum sacerdotibus, et contra exemptionem quam dicunt fratres eis esse concessam suo privilegio, quam contra ipsos fratres et contra potestatem concessam eisdem in eodem, et deberet populus potius in hoc contra nos insurgere quam fratres.

< RATIO 16^a CONTRA FRATRES >

Decima sexta ratio talis erat: «XIII^a, q.^o 3^a dicitur: '*Unusquisque suis terminis sit contentus*.' Cum ergo termini concessi fratribus sunt libere confessiones audire et absolvere, his deberent esse contenti, sed ultra istos terminos est debitum subditorum expressum per illud '*Volumus autem*'. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod bene volunt quod «*unusquisque sit terminis suis contentus*» secundum dispositionem eius qui habet illos dividere, cuiusmodi est dominus papa, qui divisit fratribus terminos secundum quod eis utuntur.

Dico quod verum est quod eis terminos divisit. Non tamen verum est quod eis terminos divisit | secundum quod eis utuntur, secundum praedicta. Dico etiam quod bene certum est quod primus divisor terminorum et principalis Christus erat, qui terminos suos divisit duobus ordinibus sacerdotum ordinarie a Christo institutis in regimine populi

et ecclesiae, ut habitum est supra ex Decreto et ex Glossa Lucae X^o. Terminos autem istis duobus ordinibus divisos a Christo nescimus adhuc ab aliquo vicariorum Christi, id est ab aliquo summorum pontificum, fore immutatos, et confidimus firmiter quod nec unquam ab aliquo eorum debeant immutari. Et sic dico per dominum Martinum terminos suos ita esse fratribus divisos tamquam coadiutoribus sacerdotum, ut maneant integri termini a Christo divisi curatis, qui quantum pertinet ad confessiones audiendas, expressi sunt in illo statuto «Omnis utriusque sexus». Et sic fratres, cum dicunt quod confessi eis non tenentur redire ad sacerdotes propter confessionem faciendam, non sunt terminis suis contenti, extendendo terminos privilegii sui ad exemptionem subditorum, in hoc transgrediendo terminos quos posuit pater eorum dominus Martinus.

< RATIO 17^a CONTRA FRATRES >

Decima septima ratio talis erat: «'Dominus', secundum quod dicitur in Lucae X^o, in Glossa, 'constituit in ecclesia duos ordines, scilicet apostolorum et discipulorum', et illud habetur dist.^a XX^a '*In Novo Testamento*', ut dicitur ibidem: 'Episcopi sunt in loco apostolorum, et curati sunt in loco discipulorum.' Potestas autem et ordo instituti a Christo, non debent immutari, sed illaesi manere; hoc autem non esset, nisi subditi tenerentur confiteri omnia peccata sua suis sacerdotibus. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod per ipsos ex usu eorum non mutatur aut laeditur ordo ecclesiasticus, quia ibi illi qui sunt in loco discipulorum, vocantur sacerdotes secundi ordinis, non autem vocantur parochiales. Quare,

cum ipsi sunt sacerdotes, in tantum sunt secundi ordinis quantum sunt curati, et sic non immutatur ordo licet ipsi audiunt confessiones et absolvunt, secundum quod dicunt.

Dico ego quod per sacerdotes secundi ordinis intelliguntur ibi sacerdotes curati parochiales, sed tunc non fuit necesse specificare sacerdotes secundi ordinis nomine parochialium, quia usque ad tempora nostra non est auditum quod aliquis visus est praesumere quod esset de primo ordine vel secundo, nisi curam habens per ordinariam iurisdictionem. Propter tales tamen, quales sunt modo fratres, qui futuris temporibus possent praesumere se esse de ordine illorum, qui tamen non sunt nisi de ordine subditorum, | providit Spiritus sanctus quod ANACLETUS papa in dicto Decreto quoquo modo significaret sacerdotes secundi ordinis esse sacerdotes parochiales. Dixit enim, secundum quod habitum est supra, quod *«typum discipulorum gerunt presbyteri constituti in ecclesia.»* Constat autem quod sacerdotes in ecclesia non sunt constituti super populum sub episcopis, nisi curam ordinariam habentes. Omnes enim tales, sive sint saeculares, sive religiosi, sive decani, sive praepositi, sive abbates, sive priores, sive quicumque alii curam habent sub episcopis, parochialibus sacerdotibus connumerantur, et sunt quasi parochiani illis qui sunt sub sua cura. Religiosi ergo non curati, in quantum tales, locum discipulorum nequaquam sibi possunt usurpare, licet nuper dixit quidam: «Quicumque a papa, vel episcopis, vel maioribus praelatis missi sunt, tenent locum discipulorum, etiam si indeterminate et sine cura missi sunt, quia septuaginto duo discipuli

non habebant determinatas parochias.» Quod enim in primitiva ecclesia non habebantur distinctae parochiae determinatis sacerdotibus assignatae, nec etiam civitates forte erant assignatae certis episcopis, sed communi consilio sacerdotum tunc regebatur ecclesia, bene verum est, ut supra expositum est secundum beatum Hieronymum, sed hoc intelligo generaliter per totum mundum. In aliquo tamen loco erat determinatus episcopus certae civitati assignatus. Dicit enim idem HIERONYMUS, *De viris illustribus*: «*Jacobus, qui appellatur frater Domini, cognominatus Iustus, post passionem Domini statim Hierosolymorum episcopus ordinatur*», quod credo fuisse factum tunc a Spiritu sancto in loco ubi erat tota ecclesia congregata in signum, quod ita deberet et expediret fieri per singula loca ad quae ecclesia foret dilatanda, secundum quod hoc fieri praecepit postmodum beatus Petrus: «*In singulis enim civitatibus singulos et non plures episcopos institui praecepit*», secundum quod legitur dist.^a LXXX^a, cap.^a «*In illis.*» Et sicut hoc dico de certis episcopis respectu civitatum, sic idem dico de certis sacerdotibus respectu parochiarum, ut patet superius ex dictis Hieronymi.

Sed dicunt adhuc fratres, quod papa mittit legatum qui non est episcopus nec parochialis; sub quo ergo ordine continetur?

Dico quod legatus non episcopus, licet quantum ad ea quae sunt ordinis, non pertinet ad ordinem episcoporum, pertinet tamen ad eum quantum ad ea quae sunt iurisdictionis.

Dicunt adhuc fratres quod, licet curati sint loco discipulorum, | per hoc tamen ab illo loco non excluduntur alii. Unde Dominus, post institutionem dictorum duorum ordinum, dixit Lucae X^a: «*Rogate Dominum messis ut mittat operarios in messem suam*», et hoc, quia praevidit in agro dominico per alios quam per dictos, fructus debere

fieri, ut per operarios bonos a Deo missos, de quorum numero sunt fratres, ut ab eis nomen principalis operarii non excludatur, verum, ut dicit frater qui proposuit loquens de me: «Nescio quid velit dicere, quod non possit fieri alius ordo in ecclesia, quia non sic distincti sunt dicti ordines in ecclesia, quin papa illam distinctionem possit mutare; absit enim quod nos non sumus in aliquo ordine ecclesiastico.»

Ad hoc quod dicunt, «per hoc quod curati sunt in loco discipulorum non excluduntur alii», dico quod verum est, dum tamen habent iurisdictionem ordinariam, sive ex institutione canonica, sive ex commissione, aliter enim loco discipulorum aut apostolorum aut principalium operariorum non sunt aliqui; et ideo fratres nullam curam habentes omnino, nec tenent locum apostolorum nec discipulorum, sed subditorum tantum, et a nomine principalis operatoris omnino excluduntur, quia non sunt operarii principales nisi in duobus ordinibus praedictis, ceteri autem omnes sunt puri subditi aut cooperarii, de quorum numero sunt fratres, ad nullum ordinem principalem operariorum sive pastorum pertinentes, qui non sunt nisi duo instituti a Christo, nec praeter illos alium umquam instituendum cognoscet per | Dei gratiam ecclesia, sicut nec hucusque recognovit. Unde super illud Matthaei XXIV^a: «*Duo in lecto, duo in agro, duo in mola*», dicit Glossa: «*Non sunt alia genera hominum in ecclesia quam haec tria, qui sunt rectores, continentes et coniugati*», significati Ezechielis XIV^a per «*Noe, Daniel et Iob*», quorum primum genus distinguitur in duo genera rectorum tantum, ut iam dicetur | infra.

Quod ergo dicunt fratres, quod «post institutionem discipulorum dixit Dominus, Lucae X^a, '*Mensis quidem multa, operarii vero pauci. Rogate ergo*' etc.», dico quod hoc nequaquam intelligitur de institutione operariorum novi sive tertii ordinis, ut intelligunt fratres, sed

praetermisso mystico intellectu sive spirituali de operariorum multiplicatione, non secundum numerum, sed secundum virtutem et perfectionem, — ut enim dicit CHRYSOSTOMUS, «Multiplicavit eos non addens ad numerum, sed concedens virtutem» —, dico quod illud, ut intelligitur secundum unam expositionem litteralem de multiplicatione | sacerdotum in utroque ordine praedicto, quod bene in potestate ecclesiae est unum episcopatum dividere in duos, et loco unius instituere duos, et similiter dividere unam parochiam in duas, et loco unius parochialis instituere duos. Unde, cum Dominus primo specialiter et in certo numero exprimat illos de primo ordine et similiter illos de secundo ordine, — Matthaei enim X^o, post illud verbum «*Messis quidem multa*» etc., subdit «*et vocatis duodecim*» etc.; hic autem dicit «*post haec designavit et alios septuaginta duos*» —; istos autem addendos in eisdem ordinibus in nullo numero exprimit, sed absolute dicit: «*Ite, ecce ego mitto vos*», et hoc ideo quia semper multiplicato populo, possunt multiplicari sacerdotes utriusque ordinis. Aut dictum illud Lucae X^o «*Messis quidem*» etc., secundum aliam expositionem litteralem intelligitur non esse dictum post septuaginta duorum discipulorum institutionem, sed ante eam, et specialiter de institutione eorum; unde cum dicit: «*Post haec designavit et alios septuaginta duos et misit illos*», hoc dicit recitando ordinem instituendi septuaginta duos discipulos post institutionem duodecim apostolorum, quasi anticipando, cum vero dicit: «*Messis quidem multa*» etc., exponit rationem et causam instituendi eos, et tertio cum subdit: «*Ite, ecce ego mitto vos*», tangit illorum institutionem.

Quod autem additur: «Nescio quid velit dicere», dico quod ego re

vera nescio quod possit fieri alius ordo essentialis in ecclesia ab illis duobus, quos Christus instituit, ut patet ex dictis. Unde, et si fratribus datum esset privilegium sub illa forma quam affectant, non tamen deberent sibi unum ordinem principalem ascribere, sed modo propter eorum insolentiam, quando nimis extendere nituntur suum privilegium in praeiudicium sacerdotum utriusque ordinis, si aliud remedium non posset adhiberi, quale speramus per Dei gratiam aliquando adhibendum, potius deberent omnino deponi, quam usus talis privilegii qualem volunt observare, et gradus in quo dicunt se esse institutos, eis permetteretur, et hoc exemplo eius quod factum est de chorepiscopis; secundum enim quod dicitur de illis, dist.^a LXXXVIII^a: «*Hi vero propter insolentiam suam, <qua> episcoporum officia sibi usurpabant, ab ecclesia hodie prohibiti sunt.*» Unde DAMASUS papa dicit: «*Chorepiscopi tam ab hac sacra sede, quam ab episcopis totius orbis sunt prohibiti. Nimis enim eorum institutio improba est et | prava, quia, ut de summo sacerdotii ministerio aliquid praesumant, omni auctoritate caret. Nam non amplius quam duos ordines inter discipulos Domini esse cognoscimus, id est duodecim apostolorum et septuaginta duorum discipulorum. Unde iste tertius processerit, ignoramus. Et quod ratione caret, extirpare necesse est.*» Si autem papa illam distinctionem duorum ordinum possit mutare, et quomodo etiam tertium ordinem essentialem instituere potest, ipse viderit et iudicet, ego non video, et unde procedere possit quod hoc faciat, ignoro, sicut enim papa Damasus de chorepiscopis, quod non dixit quia ignoravit chorepiscopos ab apostolis institutos vel conciliis, sicut non ignoramus fratres in suis ordinibus institutos et confirmatos ab ecclesia, sed quia ignoravit causam qua possent institui ut tertius ordo essentialis cum aliis duobus, sicut tangit Glossa ibidem, quod etiam omnino ignoramus circa institutionem fratrum. Unde dico quod fratres in quantum fratres sunt, et similiter religiosi, et ut habent

privilegium de praedicando et audiendo confessiones, quia hoc agunt sine omni cura populi eis commissa, nequaquam sunt in aliquo dictorum duorum ordinum, qui ambo pertinent | ad ordinem illum de quo dicitur Matthaei XXIV°: «*Duo in agro sunt*», tamen de ordine alio de quo dicitur ibidem, «*duo in lecta*», participant tamen quoquo modo in officio praedicationis et confessionis cum illis, qui sunt de secundo ordine, et hoc ex privilegio, quemadmodum participant cum illis in eis quae ad ipsos pertinent, archidiaconi de iure communi.

Sed addunt fratres, quasi arguentes et probantes intentum suum, quod si ipsi fabricarent sermones episcopis et studerent ad alios instruendum, quo modo scilicet deberent repellere haereticos, et nullam haberent auctoritatem ad exercendum huiusmodi actus, hoc multum esset derisorium.

Item, ut dicunt, altercatio fuit in Veteri Testamento. Iosue enim, qui fuit praelatus post Moysen, dixit Moysi, Numerorum XI°: «*Prohibe hos qui prophetant*», Iethro autem, qui fuit vir gentilis, dixit Moysi, Exodi XVIII°, «*Constitu tibi viros*» etc. Moyses autem acceptavit sententiam Iethro et refutavit suasionem Iosue, et sic modo illi qui sunt futuri praelati, dicunt et consulunt praelatis ne alios praedicare permittant.

Dico quod per primum istorum auctoritatem | praedicandi et confessiones audiendi sibi ascribunt, quasi ex hoc arguentes <quod> ipsi sint de secundo dictorum ordinum et principales operarii, non tantum cooperatores illorum, et quod ordo ipsorum sit quidam tertius ordo ecclesiasticus essentialis | et principalis pertinens ad regimen animarum, quasi illud Lucae X^o, «*Messis quidem multa*» etc. eis sit dictum, ut iam

habitu est. Quod nequaquam verum est, quia, quod haec officia exerceant, non est eis praeceptum nec ex ordinis sui institutione, nec ex aliquo privilegio eis postmodum concesso, sed solummodo committuntur eis dicta officia et conceditur eis licentia utendi eisdem officiis temporibus oportunis, si voluerint, et hoc secundum quemcumque modum utendi, sive secundum quem ipsi privilegium suum intelligunt, sive secundum quem praelati ipsum intelligunt. Propter quod solummodo, ut videtur, necessitas, quando scilicet praelati ad illos actus exercendos circa subditos suos vacare non possent, deberent fratres in exercitium talium actuum compellere, non autem affectio vel voluntas, quia ut dicit GREGORIUS in Pastoralis: «*Officium praedicationis tutius declinatur*» quam assumitur, et ut dicit AUGUSTINUS, libro XIX° De civitate Dei: «*Optum sanctum quaerit caritas veritatis, negotium iustum suscipit necessitas caritatis.*» Et sic fratres in exercitio talium actuum nullo modo debent sibi ascribere auctoritatem praelationis, sed solummodo obsequium subiectionis sicut boni cooperarii et adiutores, defectus principalium operatorum supplendo et eis compatiendo. Quare, cum ut talem auctoritatem sibi ascribant, defectus suos impropere praelatis, quasi sint ignorantes et insufficientes atque omnino inidonei ad dicta officia exercenda, et quasi ob hoc ad ipsa exercenda data sit fratribus auctoritas, eo quod ceteri ad animarum iudicia existant minus idonei et indigni, sicut dicit contra fratres Innocentius IV^{us}, ut habitu est supra, puto quod fratres in hoc multum peccant, etiam si omnino essent praelati inidonei, quia pudenda patrum suorum operire deberent, sicut Sem et Iaphet, potius quam nuntiare foris, ut fecit Cham, Genesis IX°; et hoc exemplo Christi, dicente CYPRIANO,

XCIII^a dist.^a: «*Dominus noster Iesus Christus usque ad passionis diem servabat honorem pontificibus et sacerdotibus, quamvis illi nec timorem Dei nec honorem Christi servassent.*» Hinc etiam dicit beatus FRANCISCUS in suo Testamento: «*Si haberem tantam sapientiam quantum Salomon, et invenirem sacerdotes in parochiis in quibus morantur, nolo prae-dicare ultra voluntatem eorum. Et ipsos volo honorare sicut dominos meos. Et nolo in ipsis considerare peccatum, quia Filium Dei discerno in ipsis, et domini mei sunt.*»

Quod dicunt «derisorium esse ipsos episcopis in exercitio dictorum actuum ministrare, et nullam in eis exercendis habere auctoritatem», re vera in hoc bene ostendunt quid | affectant, sed quaero quomodo potest esse derisorium ipsos libere sic posse dictos actus exercere in praelatorum subsidium, ut nullum ex hoc eis inferant praeiudicium? Non enim est derisorium, si ius quod uni competit non tribuatur alteri, immo derisorium est potius et monstruosum subditos velle praesumptuose sibi ascribere quod pertinet ad dignitatem praelatorum, ut dictum est supra secundum beatum Bernardum.

Secundum, quod inducunt de Iosue, puto quod hoc inducunt ad auctoritatem suam confirmandam in dictis officiis exercendis, quod videlicet tanta sit, quod a praelatis, etiam si per se valerent dictos actus exercere, nec deberent nec possent impedire, nec etiam deberent propter scandalum ortum ex ipsorum resistentia ad praelatos, ab usu ipsorum actuum cessare quod nequaquam verum est, quia etsi privilegium ipsorum esset intelligendum ut ipsi dicunt, et ipse intellectus ipsorum esset expressus per aliquam aliam clausulam loco illius «*Volumus autem*» etc., tamen non deberent eo uti nisi secundum quod nos ipsum intelligimus, scilicet in subsidium praelatorum et in supplementum defectus eorum, ut iam dictum est; ita quod praelatis valentibus et scientibus et volentibus intendere dictis officiis, fratres, etiam si possent,

nullo modo velle deberent se de dictis officiis intromittere cum Martha, sed potius studio suo et contemplationi vacare cum Maria, et dimittere Martham sollicitari circa frequens ministerium, quousque ipsa dicat verbo vel facto: «*dic illi ut me adiuvet*», ut potius oporteat Martham conqueri de Maria, quia non vult eam adiuvere, quam Mariam de Martha, quasi velit eius ministerium ipsa repulsa usurpare, secundum quod de hoc alias locuti fuimus, in quo quodam modo immutaretur et laederetur ordo institutus a Christo, ut dicitur in argumento. Quare, cum fratres, ut dictam auctoritatem sibi confirmant, factum Iosue et ad exemplum eius illos qui stant pro praelatis inculcant, ut aestimo ipsi graviter peccant, maxime in tali facto in quo omnino | incertum est et dubium de animo sive intentione facientis, eo quod bono et malo modo fieri potuit factum Iosue. Ut enim dicit BEDA super illud Lucae XXII, «*Facta est contentio inter discipulos Domini quis eorum videretur esse maior.*» Sicut bonis esse moris solet in scripturis semper exempla patrum praecedentium, quibus ad meliora proficiant, quibus agnitis de actibus suis humilientur, requirere, sic e contra reprobi, si quid forte in electis reprehensibile reperiunt, quasi suas ex eo nequitias obiecturi ac pro iusto defensuri libentissime solent implecti, quasi nobis sanctorum infirmitas imitanda proponatur, et non illud potius, quia *'convaluerunt de infirmitate'* ut dicitur Ad Hebraeos XI, hoc maxime in loco ubi et ipsa contentionis eorum causa est nobis incognita.» Quia igitur nobis incognita est causa quare Iosue dixerit Moysi «*Prahihe illos*», scilicet an quia, ut imponunt ei fratres, ipse futurus praelatus post Moysen haec affectavit, et ideo officium debitum per alios legitimos ut per veros prophetas exerceri doluit, an quia ignoravit si vere prophetabant ut

missi a Deo, et ideo officium eis indebitum per illos exerceri noluit quousque de hoc Moyses certificatus fuisset. Quod re vera in causa fuisse praesumendum est, quemadmodum papa Damasus Equitio abbati ne praedicaret prohibuit, quia ab ipso de cuius dioecesi erat, ad hoc faciendum licentiatum non fuit, et hoc ad suasionem clericorum suorum, et re vera facere debuit quousque quod a Deo ad praedicandum mittebatur, ei revelatum fuit, ut habetur I^o libro Dialogorum, unde tenacius tenent fratres quod dixit Iosue Moysi, Numerorum XI°: «*Domine mi Moyses, prohibe eos*», quam quod dixit ibidem XIV°: «*Nolite rebelles esse contra Dominum*», quemadmodum, ut dicit Beda, ubi supra, quidam multum recolunt tenacius quod «*facta est dissensio inter Barnabam et Paulum, ita ut discederent ab invicem*», quam quod idem PAULUS ait: «*Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne homines estis?*» Secundum | quem modum fratres multo tenacius recolunt contra quosdam quia consulunt praelatis, non dico ne alios praedicare et audire confessiones permittant, — hoc enim nemo consulit aut consuluit unquam, — sed ne hoc permittant indebite et in eorum praeiudicium, quam quod idem consulunt fratribus dicentes: «*Nolite rebelles esse contra Dominum*», iura aliorum usurpando quae vobis ex divina ordinatione non debentur. Pro quibus nunc | zelus est, ut timeo, et contentio inter fratres et praelatos, licet ex una parte bene consulant fratribus et ex alia praelatis, quia, ut dictum est iam, neque ex precepto papae, neque ex aliqua obligatione fratres dicta officia necesse habent exercere, sicut praelati ex obligatione necesse habent ius suum defendere.

Sed quia per illud dictum suum fratres «*insinuant aliquos dicta consulere praelatis quia ipsi sunt futuri praelati*» et ipsorum successo-

res, quasi hoc affectant, dico quod re vera modernis temporibus verisimilius esset de multis quod essent futuri praelati, si essent de ordine fratrum aut si starent pro parte fratrum, quam modo, cum sint saeculares clerici et stant pro praelatis; qui autem eorum amplius affectant praelationem, Deus novit.

< RATIO 18* CONTRA FRATRES >

Decima octava ratio talis erat: «Hierarchia ecclesiastica exemplatur ad similitudinem caelestis. Sed in caelesti hierarchia servatur ordo immutabilis. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod non est simile, quia angeli non promoventur per merita in gloria sicut homines in ecclesia; aliter enim sequeretur quod archidiaconi numquam promoverentur ad statum altiore, quam consequentiam ipsi non concedunt.

Dico ego quod potest intelligi mutabilitas hierarchiae dupliciter: una secundum hierarchiam, alia secundum personas contentas in hierarchia. De mutatione hierarchiae primo modo, de qua loquimur et de qua procedit argumentum, et est bene simile, licet non est simile de mutatione hierarchiae secundo modo, ut dicunt, et bene. Cum enim secundum praedicta sunt duo ordines essentielles rectorum in ecclesia constituti a Christo, si sic mutari possint secundum totum, ut oboedientia, honor et reverentia debita eis subtrahantur per tertii ordinis superinductionem de novo, ille iudicet cuius interest. Si vero mutetur secundum personas, ut qui modo est simplex frater cras fiat episcopus, aut e converso, aut alio qualicumque modo, de hoc nihil ad propositum. Quod autem in exemplo ponit archidiaconum, invectio est, quasi ipsi ad episcopatus aspirent, sed non curo.

<RATIO 19^a CONTRA FRATRES>

Decima nona ratio talis erat: «Ad aliquid amplius tenetur sacerdoti, confessus sine licentia sacerdotis fratri habenti potestatem confessionem audiendi ex licentia generali cum illa clausula «*Volumus autem*» etc., quam confessus habenti potestatem audiendi confessionem de licentia speciali omnino absoluta ipsius vel superioris. Sed confessus tali debet se ostendere sacerdoti et super hoc facere fidem eidem. | Ergo ad aliquid plus tenetur sacerdoti, confessus fratri virtute privilegii habentis illam clausulam «*Volumus autem*» etc. Illud autem plus non est nisi iterata confessio. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod tenetur ad plus, sed non ad confitendum confessa.

Sed quaero: ad quid plus? Et si dicant quod ad confitendum aliquod veniale non confessum fratri, vel postmodum committendum, tunc revertitur processus habitus supra in pertractatione 5^{ae} rationis.

Et dicunt fratres quod si idem processus redit, et eadem solutio redit.

Sed dico ego quod solutionem ipsorum datam ad dictum processum non audiui nec inveni in reportaturis, et ideo eam supra in pertractatione 5^{ae} rationis non posui; quam si invenissem, procul dubio non intactam eam dimissem.

<RATIO 20^a CONTRA FRATRES>

Vicesima ratio talis erat: «Coniunctio adversativa coniungit et adversatur. Unde non bene dicitur: 'Ista est mater, sed tamen corrupta', quia non solent esse adversa sive contraria esse matrem et esse corruptam; bene tamen dicitur: 'Ista est mater, sed tamen virgo', quia diversa solent esse et quasi contraria sive repugnantia in eodem mater et virgo. Cum ergo haec coniunctio 'autem', cum dicitur '*Volumus autem*' etc., bene et proprie hic ponitur, et est adversativa, oportet quod coniungat adversa sive contraria aut repugnantia. Haec autem non sunt nisi potestas data | fratribus ad audiendum confessiones sine impedimento, quae conceditur eis ex parte prima privilegii, et confessio facienda sacerdotibus, quae reservatur eis per illam clausulam '*Volumus autem*' etc., quia dominus papa concedit fratribus per primam partem quod eis confiteantur subditi sacerdotum, et quod nihilominus idem teneantur confiteri suis sacerdotibus per secundam partem. Confiteri autem istis et illis diversa peccata non sunt adversa, quia hoc bene consuetum est fieri. Ergo utrumque confiteri intelligitur de eisdem peccatis ad quod non erat consuetum quemquam teneri.»

Dicunt fratres, quod teneri confiteri sacerdotibus adversatur potestati confitendi fratribus ratione modi audiendi confessiones concessi fratribus, scilicet libere, ne | scilicet credatur ex hoc populus totaliter eximi a confessione facienda sacerdoti, quia papa in hoc large locutus est, non autem ratione obiecti, scilicet peccatorum confessorum.

Sed dico quod tunc revertitur processus praedictus quo quaeritur quid confessus fratri tenebitur confiteri sacerdoti, quo concluditur quod etiam confessa fratri teneatur confiteri sacerdoti, et sic ratione obiecti

confitendi adversatur illa coniunctio. Aliter enim dominus papa non dixisset «prout» etc., immo verius dixisset «non prout» sive «nolumus», aut li 'nihilominus' stat ibi pro 'minime', ut habitum est supra. Quomodo autem illa clausula «*Volumus autem*» etc. addita sit, non quia nimis large dominus papa Martinus visus est locutus fuisse, sed alia de causa, habitum est supra.

<RATIO 21^a CONTRA FRATRES>

Vicesima prima ratio talis erat: «Ponamus quod in illo statuto «*Omnis utriusque sexus*» statutum fuisset sic: '*Omnis utriusque sexus etc. suo proprio sacerdoti confiteatur offeratque ei denarium*', sicque scriptum fuisset in privilegio MARTINI 'quod officia praedicandi et confessiones audiendi libere valeatis exercere oblatumque denarium recipere, plenam damus et concedimus auctoritate praesentium facultatem. *Volumus autem quod hi qui fratribus confitebuntur eisdem, suis presbyteris parochialibus confiteri saltem semel in anno offerreque, prout concilium generale statuit, nihilominus teneantur.*' Quo posito, quaero an ille qui denarium offerendum secundum statutum obtulerit voluntarie fratri, teneatur iterum offerre denarium sacerdoti. Non est autem dicendum quod non, quia hoc implicat privilegium; quare id idem in pretio quod voluntarie obtulit fratri, teneatur adhuc propter statutum offerre sacerdoti; et eadem ratione id idem in re quod confessus est fratri voluntarie, tenetur propter statutum confiteri sacerdoti.»

Dixit quidam frater: «Forte non habet nisi unum denarium et non plus valoris; quare cum illum dedit fratri, non debet denarium neque idem in pretio dare sacerdoti, quia hoc est ei impossibile, — et nullus

obligatur ad impossibile —; quare cum similiter peccata confessa fratri non habet, nec potest nec tenetur illa confiteri sacerdoti, sed si alia habet, tenetur ei illa confiteri, sicut si haberet alium denarium, illum teneretur ei dare.»

Sed dico ego quod postquam aliquis semel debet aliquid, si postea voluntarie facit quidquam, quo facto, impossibile est quod reddat illud, nihilominus manet debens et obligatus ad solvendum illud quocumque modo poterit, et faciendam quod in se est, et sic impossibilitas dandi denarium cum effectu superveniens non aufert praecedentem obligationem.

Et quod assumit: «Nullus obligatur ad impossibile», dico quod verum est ad solvendum illud cum effectu, pro tempore quo est impossibile solvere illud. Bene tamen obligatur sive manet obligatus ad solvendum illud modo quo poterit et quam cito facultas se obtulerit, quia bene obligatur aliquis ad illud impossibile pro tempore in quo obligatur, quod tamen postea bene sit possibile ad solvendum. Verbi gratia, si aliquis est infirmus in tantum quod non possit facere certam confessionem verbo aut signo, et in corde consentit in aliquam infidelitatem, iste iam obligatus est ad illud confitendum et solvendum sacerdoti tamquam debitum, licet cum effectu non possit illud solvere nisi cum facultas advenerit.

Quod addit ille, quod «peccata confessa fratri nec potest nec tenetur confiteri sacerdoti, quia illa non habet», dico quod sic habet ea, quod sufficienter potest ea confiteri, quia aliter voluntarie non posset eadem pluries confiteri, nec similiter posset confiteri deleta per contritionem; habet enim ea secundum obligationem qua tenetur ea confiteri, et licet non secundum maculam nec aliquo aliorum modorum, ut patet ex dictis; et sic, sicut qui dedit denarium fratri, debet dare denarium eundem in suo pretio sacerdoti modo quo potest, et excusatur a

donatione cum effectu pro tempore quo nullo modo potest, sic etiam qui confessus est fratri, debet eadem confiteri sacerdoti modo quo potest, et excusatur pro tempore quo non potest.

Sed dixit alius frater: «Videamus quantum valet sibi exemplum illud de denario, quia subtractio denarii esset sacerdoti damnosa, subtractio autem confessionis audiendae est ei ad alleviationem, laborat enim in audiendo confessionem confessorum fratri, et quiescit non audiendo illa.

Item. Confessio non est facienda in favorem sacerdotis sed confitentis; denarii autem datio e contra est in favorem sacerdotis non autem confitentis; et sic non est simile; et ideo denarius datus fratri quantum ad totum pretium iterum dandus est sacerdoti, non tamen confessio facta fratri iterum facienda est sacerdoti.»

Dico ad primum quod, licet subtractio confessionis sit sacerdoti non damnosa corporaliter, et quoad hoc non est simile, ut procedit dictum fratris, illa tamen est ei damnosa spiritualiter, quia esset occasio subtrahendi illi debitam oboedientiam et reverentiam, ut patet ex dictis; et sic proportionando damna, simile est. In tantum etiam est simile, quod magis esset ei damnosa subtractio confessionis quam denarii, quantum magis valeret ei et toti ecclesiae exhibitio oboedientiae et reverentiae quam illius denarii; et ideo, ut ius sacerdotis servetur illaesum, non minus solvenda est ei confessio facta fratri quam denarius ei oblatus, immo magis, et ut amplius dicam, subtractio confessionis est ei in occasionem magni damni temporalis, ut emolumenti sepulchrae, anniversariorum, et huiusmodi talium, quae occasione confessionis factae fratri, si non oporteret iterato eadem confiteri sacerdoti, frequenter subtraherentur a sacerdotibus et offerrentur fratribus.

Per idem patet ad secundum quod, licet confessio non sit in favorem sacerdotis per se, sicut est denarius, est tamen in favorem eius | per occasionem recipiendi per illam bona spiritualia et temporalia, sicut dictum est. Sed quidquid sit de hoc, si tamen sic esset statutum de denario sicut et de confessione, et similiter expressum in privilegio, sicut denarium oblatum fratri eundem numero in pretio, licet in alia substantia numero, oporteret offerre sacerdoti, sic confessionem factam fratri eandem numero quoad peccata significata, licet per alia signa verborum secundum numerum, oportet facere sacerdoti.

Propter quod reddit alter dicens quod, sicut papa dat fratribus auctoritatem absolvendi, sic potest eis dare potestatem recipiendi denarium quem sacerdos solebat recipere, ita quod non teneretur eum solvere sacerdoti qui eum solvit fratri. Et respondens anthypophorae, id est tacitae quaestionis < i >, dicit: «Si dicas quod istud esset sacerdotibus curatis grave, dico», inquit ille, «quod grave est etiam illis a quibus legatus recipit suam procuracionem. Dimittetne papa propter hoc mittere legatum? Unde», ut dicit, «non video quin, si papa vellet, bene posset concedere fratribus quod sustentarentur oblationibus et curatis remanerent eorum decimae, et quod sumptus fratribus ministrarentur ab illis in quorum adiutorium praedicant et confessiones audiunt.»

Dico ad primum quod bene verum est, quod papa posset concedere fratribus quod oblationes reciperent quas recipiunt modo sacerdotes, sicut concessum est quibusdam | aliis religiosis recipere decimas debitas sacerdotibus, et quod sumptus acciperent fratres. Et utinam iam ita factum esset et per hoc pax esset, et vellent esse praelatorum boni coadiutores! Et puto quod finaliter ad hoc devenire oportebit. Puto enim quod defectus provisionis compellit fratres multa facere quae alias

non essent facturi, et quantumcumque illud esset sacerdotibus grave temporaliter, bona fieret recompensatio spiritualis per fratrum ministerium, dum tamen illis oblationibus et sumptibus essent contenti, et sic cessarent a populo ulteriora requirere, sicut cessant aliae religiones quibus in temporalibus ad eorum sustentationem est provisum. Sed ad talem concessionem denarii non sufficeret talis forma privilegii qualis iam descripta est per «*Volumus autem*» etc., sed oporteret loco illius clausulae «*Volumus autem*» ponere aliam clausulam per quam ius suscipiendi denarium auferretur a sacerdotibus et transferretur ad fratres, ut non solum populus posset eis offerre denarium si vellet, sed deberet offerre, et fratres haberent ius petendi illum, quod modo habent sacerdotes.

Si ergo loquamur de concessione denarii secundum formam qua modo concessum est fratribus absolvere et audire confessiones, dico quod dans eum fratri iterato deberet eum dare in valore pretii sacerdoti, quia aliter omnino vana esset additio illius clausulae «*Volumus autem*» etc., sed potius deberet ibi esse «*Nolumus autem*», ut supra dictum est; et hoc magis quoad denarii oblationem, quia contra hoc ex parte denarii non possent fratres cavillare secundum modum quo cavillant super confessione eorundem peccatorum faciendam sacerdoti, ut habitum est supra. Propter quod exemplum est adductum de denario, ut magis clarum ad probandum quod ex illa clausula «*Volumus autem*» habemus quod peccata confessa fratribus iterato debent confiteri sacerdotibus, quia post confessionem factam fratri adhuc manet facultas confitendi eadem sacerdoti. Quod et ipsi non omnino diffitentur, licet negant quod ex virtute sui privilegii confessa fratribus eadem teneantur confessi confiteri sacerdotibus. Bene enim concedunt fratres quod ex natura sacramenti poenitentiae est ut possit iterari, et quod homo se possit

RATIO 22* CONTRA FRATRES

submittere eadem peccata confitendo pluribus sacerdotibus in spe veniae, ut, licet contra poenitentiam non sit iterari, non tamen iterari est ei essenziale, quod bene verum est. Sic etiam non est ei essenziale non teneri eadem confiteri, quia potest quis in casibus ad hoc teneri, quorum unus continetur in eorum privilegio secundum modum superius expositum.

< RATIO 22* CONTRA FRATRES >

Vicesima secunda ratio talis erat: «Quando aliquis amittit ex defectu suo ius feodi illud redit ad dominum immediatum non ad mediatum, ut a milite ad comitem, non autem ad regem. Ergo a simili, si curatus sacerdos propter suam insufficientiam vel aliud quodcumque amittit ius audiendi confessionem subditi sui, ut scilicet non teneatur ei aliquod peccatum confiteri, ius illud redit ad superiorem immediatum, ut ad episcopum. Talis | ergo poenitens debet ire ad episcopum, quia est immediatus, et ita non ad fratrem nisi reversurus ad episcopum, quod sufficit in isto casu, cum maxime licitum videtur subditu <m> adire fratres sine licentia sacerdotis. In nullo ergo casu licet non licentiatos adire fratres non reversuros ad sacerdotem vel primi ordinis vel secundi.»

Dicunt fratres, et bene, quod papa est ita immediatus cuiuscumque iudex sicut quicumque alter, vel immediatior, sicut «prima principia immediata sunt magis conclusioni quam proxima, et prima causa effectui quam secundaria», ut habetur in textu et commento primae propositionis *De causis*. Sicut autem sacerdos curatus parochialis

potest dare alteri licentiam audiendi confessiones suorum subditorum non reversurorum et ponere eum loco sui, sic et papa.

Dico quod hoc totum verum est; sed quod ex hoc deducunt quod papa sic licentiam dedit fratribus et posuit eos absolute loco sui ut suos poenitentiarios, | hoc nego, quia certam formam licentiae sibi datae habent in privilegio, per quam habetur quod non possunt absolvere nisi licentiatos a sacerdotibus aut reversuros ad illos, secundum modum superius expositum. Unde concedunt fratres, et bene, quod non oportet propter defectum sacerdotis subditum ad solum episcopum ire, sed potest ire ad papam vel illum quem posuit loco eius ut poenitentiarium suum; sed tales non sunt fratres secundum quod ipsi putant, ut dictum est.

Et respondent ad simile de feodo, dicendo quod feodus revertitur necessario ad immediatum ut ad comitem, non sic autem cura ad episcopum. Nec est simile, quia cura datur sacerdoti in favorem populi, non personae suae, — episcopus enim non debet providere personae, sed ecclesiae —; sed feodus datur in favorem personae, quia ille cui datur vel eius praedecessores meruerunt illum sibi dari erga dantem vel eius praedecessores, propter quod feodus debet redire ad illum qui immediate praest, cura autem ad illum qui praest universali sive toti ecclesiae.

Sed dico quod re vera cura redit ad papam, sic quod recedens a sacerdote ex rationabili causa potest immediate adire papam vel illum qui tenet vices eius, ut poenitentiarius; non tamen per hoc excluditur quin potest immediate adire episcopum; sed an possit immediate adire fratrem virtute sui privilegii, sic quod non oportet volenti fratri confiteri

prius ad hoc licentiari a sacerdote parochiali vel episcopo aut eius poenitentiario, vel a papa vel eius poenitentiario etiam in dicto casu, satis dubito.

Dicunt enim aliqui quod sententia quae hoc ponit, est nimis dura, quia poenitentes non sunt nimis artandi; immo, si sacerdos malitiose licentiam deneget, et ille habet causam rationabilem et probabilem recedendi ab ipso, ad alium potest ire sine licentia et non reversurus ad sacerdotem; et sic in hoc casu non licentiatus et non reversurus potest immediate adire fratrem.

Expositores autem canonis videntur dicere contrarium. Dicit enim dominus OSTIENSIS in suo Apparatu in illam litteram «Omnis utriusque sexus» super illo verbo «*obtineat*»: «*Non sufficit ergo licentiam petere, immo ipsam necesse est obtinere. Quid ergo si non vult dare licentiam quod confiteatur alteri? Respondeo: habebit recursam ad superiorem. Quid si periculum necessitatis instat, quod non possit haberi recursus ad superiorem? Respondeo: confiteatur alii sacerdoti. Quid si non inveniatur alius sacerdos? Tunc tenetur ei confiteri dummodo ab ecclesia tolleretur, nisi conscientia sua probabiliter sentit quod ex hoc grave peccatum vel scandalum vel periculum posset provenire, et tunc confiteatur ei generaliter, et circumstantias quibus expressis cessat periculum; periculosas vero omnino subiceat; alioquin confiteatur soli Deo.*» Dominus autem INNOCENTIUS similiter in suo Apparatu super illo verbo «*obtineat*» dicit sic: «*Non sufficit ergo licentiam petere, nisi obtineat. Si autem non possit obtinere licentiam, et iusta causa subsit, agat cum superiore ut det sibi licentiam confitendi alii. Et plus dicimus quod, etiam si immineret mortis necessitas, non posset ab eo absolvi cui non subest, quamvis dici potest ex quo in casu necessitatis confitetur illi qui claves habet solutas, quod ab eo absolvi potest. Sed si non inveniatur*

alium cui confiteatur, nisi illum quem ex iusta causa recusat? Respondeo: si posset periculum aut grave peccatum aut scandalum evenire, tunc eligeret sine confessione mori et soli Deo confiteatur; vel dic melius quod confiteatur peccatum in genere, sed non circumstantiam qua posset malum provenire.»

Quorum sententiae ego magis assentio, scilicet quod tunc solummodo illicentius sine proposito revertendi ad sacerdotem, recusans sacerdotem ex causa rationabili, potest adire fratrem quando non potest haberi recursus ad superiorem; in aliis autem casibus nequaquam. Cum enim causa illa non subest, et subditus petit licentiam adeundi alium, non de facili debet ei concedi, quia regulariter semper melius est confiteri suo sacerdoti quam extraneo, et propter bonum oboedientiae et propter integritatem confessionis conservandam et propter maiorem verecundiam.

Quod dicunt fratres, quod «non est simile de feodo et de cura, quia cura datur in favorem | communis, feodus autem in favorem personae», | dico quod, quia feodis solent iurisdictio et principatus super populum esse annexa, et «universaliter omnis principatus sive ecclesiasticus sive saecularis potius debet dari in favorem communis quam personae», secundum PHILOSOPHUM in Ethicis et in Politica, ideo non est usquequaque verum quod feodus datur in favorem personae; immo, sicut et cura, potius debet dari in favorem communis. Licet enim considerari debet meritum personae cui datur feodus et quae populo proponitur, non tamen ex hoc sequitur quod in favorem personae datur, licet potius propter meritum personae debet dari cura quam feodus, quanto magis opus est quod curatus sit elegans et idonea persona, quam feodalis, et sic quoad hoc non est dissimile, sed potius

simile. Est autem dissimilitudo in alio, scilicet quia feodus est bonum temporale, quod non potest aequaliter a pluribus totaliter et in solidum possideri, sicut potest cura, quia est bonum spirituale; propter hoc enim plures eandem curam aequè immediate possunt et in solidum habere, non sic autem feodus potest, et propter hoc etiam cura eadem ad plures potest immediate reverti secundum modum praedictum, non sic autem feodus, ut dicitur in argumento.

<RATIO 23^a CONTRA FRATRES>

Vicesima tertia ratio talis erat: «Novum est dicere quod poenitens non teneatur confiteri suo sacerdoti curato de omnibus peccatis suis, sed 'nova opinio propter scandalum debet dimitti', ut habetur in Epistola PROSPERI ad Augustinum. Fratres ergo non debent dicere quod propter suum privilegium confessi fratribus non debent confessa eis confiteri suis sacerdotibus. Ergo etc.»

Dixit frater: «Possum respondere, sicut respondit AUGUSTINUS, quod 'veritas quantum de novo proposita, non est dimittenda propter scandalum'; quare, cum fratres habent ex suo privilegio quod confessi eis non tenentur eis confessa confiteri suis sacerdotibus, haec veritas, quantumcumque nova sit et de ea nova sit opinio, nullo modo dimittenda est propter scandalum.»

Dico quod hoc verum est, videlicet quod «veritas non est dimittenda propter scandalum», solummodo de veritate necessaria ad dicendum. Nunc ergo, licet veritas esset quod non sunt confitenda sacerdoti confessa fratri, quod bene negamus, quia tamen veritas haec non est necessaria ad dicendum, quia nullum exinde periculum immineret, sed e converso ex eius defensione magnum scandalum oritur et periculum imminet, ut patet ex supra dictis, propter scandalum ergo talis veritas dimittenda est et non proponenda.

Sed dicunt fratres quod magistri eorum eis reliquerunt in suis scriptis in quibus casibus oportet confessa reconfiteri; alium vero casum ponere est novum et inauditum, | cuiusmodi est ille qui ponit quod confessa fratri debent reconfiteri sacerdoti.

Dico secundum praedeterminata, quod casus in quibus oportet ex iure communi confessa reconfiteri, sunt quattuor determinati a magistris, et talis praeter illos nullus ponitur novus a quoquam; possunt tamen esse alii ex causis specialibus quibus confessa oportet reconfiteri, quorum unus est in privilegio fratrum secundum modum supra expositum; de quo non est mirum quod sit novus, quia novum est ipsum privilegium, quem tamen non defendimus principaliter et directe, — principaliter enim defendimus ius commune, scilicet quod quilibet secundum illud statutum « Omnis utriusque sexus » omnia peccata sua quae alias non est sacerdoti suo confessus, tenetur confiteri eidem —; cui fratres contrariantur directe, dicentes quod confessa fratri non sunt confitenda sacerdoti; quod omnino est novum, cui nos contrariamur dicendo quod etiam fratri confessa tenetur quis confiteri sacerdoti; quod non est novum omnino, sed solummodo est de novo explicatum, quia erat virtute contentum in antiquo, scilicet in statuto ecclesiastico, et per hoc etiam antiquum erat, licet novum videatur.

Sub illa enim distributione « omnia peccata sua », quae intelligitur de non confessis alias proprio sacerdoti, concluduntur peccata confessa fratri, ut supra habitum est; et accidit eis respectu confessionis faciendae sacerdoti quod sunt confessa fratri, et sic simpliciter confitenda | sunt sacerdoti, et hoc eis convenit per se et de communi iure; et accidit eis quod sunt confessa fratri de iure privato, in quo replicatur et

RATIO 24^a CONTRA FRATRES

conservatur ius commune per le 'prout', quamquam in statuto non exprimatur, nec in privilegio, quod confessa fratri sunt confitenda sacerdoti. Et sic, secundum quod dicit AUGUSTINUS de sua opinione quam defendebat De gratia et libero arbitrio, quod scilicet bene stant simul, non est dimittenda, quia in veritate rei antiqua est, licet nova videatur. Sic non est dimittenda ista nostra opinio, quia licet nova videatur, secundum tamen veritatem rei est antiqua. Et sic fratres potius debent dimittere suam opinionem tamquam omnino novam, quam praelati suam, quae secundum rem et veritatem est antiqua.

<RATIO 24^a CONTRA FRATRES>

Vicesima quarta ratio talis erat: «Lex humana dicit: 'Si detur alicui licentia aedificandi in loco communi, intelligitur quod hoc fiat sine praeiudicio alterius.' Ergo a simili, cum fratribus datur in communi facultas audiendi confessiones, intelligitur sine praeiudicio alterius. Esset autem in praeiudicium sacerdotum secundum intellectum fratrum audire confessiones suorum subditorum, ut patet ex praedictis. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod «usu suo nulli fit praeiudicium, sed fieret praeiudicium confitenti si teneretur eadem peccata reconfiteri.»

Dico quod immo magnum praeiudicium fit sacerdotibus ex illo usu, tam in spiritualibus quam in temporalibus, secundum praedicta. Quod dicunt, «fieri praeiudicium confitenti si teneretur iterato con-|fiteri», dico quod nequaquam hoc verum est, quia nullus hoc ei facit neque hoc faciendum ei imponit, sed ipsemet sibi, quando voluntarie eligit non licentiatu a sacerdote confiteri fratri, ut patet ex dictis.

<RATIO 25^a CONTRA FRATRES>

Vicesima quinta ratio talis erat: «Per privilegium fratrum non aufer-
tur cura sacerdotum. Sine autem omnium peccatorum confessione sibi
facta non potest sacerdos curare subditum. Ergo etc.»

Dicunt fratres quod in potestate papae est curam ab uno in alium
transferre et alii committere eam, et in hoc nulli facit iniuriam.

Dico ego: «An sic sit in potestate papae curam transferre ab uno sine
culpa et defectu suo in alium, ipsam illi committendo ut in hoc illi non
iniurietur, et hoc utiliter per totam ecclesiam secundum intellectum
fratrum, ipse dominus papa iudicet. Quod usque ad ista tempora,
clarum est non esse factum. Quod, ut credo, fratres non confitentur
adhuc esse factum; non enim profitentur curas parochiarum sibi esse
commissas. Sed utinam probos ex illis dominus papa ordinaret institui
in curis parochiarum, secundum modum quo instituuntur canonici
regulares!»

<RATIO 26^a CONTRA FRATRES>

Vicesima sexta ratio talis erat: «Possessio rei est inutilis quam altera
pars reclamant. Sed possessionem usus privilegii fratrum secundum
intellectum eorum reclamant praelati. Ergo etc.»

Dicunt fratres: «Verum est quantum ad praescriptionem requiren-
dam; fratres autem non indigent praescriptione, cum sint in pacifica
possessione usus privilegii sui.»

Miror quomodo hoc possunt dicere fratres, cum, ut a fide dignis
intellexi, statim in curia Romana, cum concessum erat, fuit eis contra-
dictum, et infra annum primum concessionis eius petita littera per

RATIO 26^a CONTRA FRATRES

fratres a magistris theologiae Parisius, quod error esset dicere quemquam teneri ad confitendum confessa, aperte fuit contradictum et dictum quod hoc non esset error in casibus, quorum unus continetur in privilegio fratrum.

< PARS III >

< RATIONES 16 INDUCTAE PRO FRATRIBUS CONTRA
PRAELATOS ET RESPONSIONES MAGISTRI HENRICI >

< RATIO 1^a PRO FRATRIBUS >

Quarum prima talis erat: «Quod impedit fructus uberes circa populum et constringit ipsum ad tenendum minus salubre remedium, coartatque viam salutis et populum aggravat per onus importabile eidem impositum, non est de intentione privilegii papalis, quia in privilegio eius dicitur: «*Ad uberes fructus*», quibus contrariantur minus salubre remedium | et artatio viae salutis et onus importabile. Papa autem intendit per privilegium suum et fructus spirituales multiplicare et de remedio salubri providere et viam | salutis ampliare et populum ab onere aggravante alleviare. Teneri autem iterato confiteri eadem impedit fructus uberes etc., quia retrahit populum ne currat ad confitendum | fratribus; circa quem non possunt producere fructus uberes, nisi currant ad confitendum ipsis, et per hoc populo coartat viam salutis et minus salubrem tenere viam constringit. Est etiam onus grave humeris fragilibus importabile. Ergo etc.»

Hic primo reducendum est ad memoriam, quod secundum dicta in principio huius quaestionis per privilegium papae Martini secundum praelatorum intellectum populo non solum non est onus grave impositum, sed nec onus aliquod omnino. Quod scilicet ad iterato confitendum eadem — sed si in iterato confiteri sit aliquid grave — ipse ad hoc

obligat se ipsum, eligendo sine licentia prius confiteri fratri quam sacerdoti. Et sic de ceteris articulis iam tactis in argumento. Ex privilegio enim papae secundum intellectum praelatorum promoventur uberes fructus, qui nimium impedierentur secundum intellectum fratrum, ut patet ex dictis et iam amplius declarabitur.

Ad huius ergo intellectum sciendum est quod dictum privilegium concessum est fratribus in favorem fidelium et ad utendum ipso, sine quo magis potest vergere in ipsorum profectum, et hoc vel regulariter circa omnes, aut circa plures ex eis; quod semper intendere debet legislator, licet edictum suum aliquando vergat in dispendium alicuius aut paucorum. Nunc autem, si potestas per privilegium daretur fratribus pro ipsis et pro populo tam ampla, ut non oporteret ipsum populum confiteri sacerdoti, nec ab eo licentiari ad confitendum alteri, tunc quicumque vellent, possent absque rationabili causa ire ad fratres diversos vicissim, modo ad unum, modo ad alium, cum quibus plures in populo magis tenues fructus producerent quam cum sacerdote medio-criter idoneo propter rationes superius expressas, et similiter in aliis quaestionibus nostris in quibus habetur sermo de materia privilegii fratrum.

Quod ergo dicitur de primo articulo contento in dicto argumento, scilicet quod «iterato confiteri confessa impedit uberes fructus, quia retraheret populum a fratribus», dico quod, si tenerentur iterato confiteri eadem, non retrahit a confessione facienda fratribus nisi illos qui uberiores fructus faciunt cum suis curatis, quam facerent cum fratribus si non oporteret eos confiteri eadem suis sacerdotibus, quia si post confessionem factam fratribus non oporteret eos eadem confiteri sacerdotibus, per hoc multum retraherentur a suis curatis, et plura

inconvenientia sequerentur in eorum retractatione a suis curatis, quam modo in retractatione eorum a fratribus, ut patet ex dictis.

Quod additur de secundo articulo in eodem medio, quod «iterata confessio constringit ad | tenendum remedium minus salubre», dico quod non est verum quoad plures in populo: pluribus enim plus expedit sic constringi, quam plena libertate in eligendo sibi confessores quoscumque uti; pauci autem devoti non propter hoc dimittunt ire ad fratres post confessionem factam sacerdoti, vel reversuri ad ipsum post confessionem factam fratri.

Per idem patet quod additur de tertio articulo, quod «artat viam salutis»; dico enim quod non est verum, sed pluralitatem populi fortiter custodit in via salutis, ne per libertatem eligendi confessores possint evagando exire viam salutis.

Similiter quod additur de quarto, quod «aggravat onere importabili», dico quod hoc non est verum nisi de teneri iterato confiteri eadem directe; nequaquam autem verum est de teneri ad hoc indirecte, quia tale onus nemo imponit aliquibus, sed si quis ipso oneratur, ipse voluntarie sibi illud assumit primo confitendo fratri sine licentia sacerdotis, ut patet ex dictis.

<RATIO 2^a PRO FRATRIBUS>

Secunda ratio talis erat: «Propter impossibilitatem exercendi actus ecclesiasticos a ministris ecclesiae, quibus de iure ordinario et canonica institutione competunt, fuerunt alii eis adiuncti tam in veteri testamento quam in novo. Exodi enim XVIII° dixit Iethro Moysi: *'Ultra vires est negotium, solus non potes sustinere. Provide de omni populo virox etc. Leviusque sit tibi partito onere in alios. Quibus auditis, Moyses fecit*

omnia quae ille | suggesserat, et electis viris etc. Matthaei autem IX° dicitur: *Vidit Iesus turbas multas; misertus est eis, quia erant vexati*. Glossa: *'per varios errores'*; *'et iacentes sicut oves non habentes pastorem'* etc., Glossa: *'nisi ipsum Dominum'*; *'Tunc dixit discipulis suis: Messis quidem multa'*, Glossa: *'turba populorum recipiendo verbo et ferendo fructus apta'*; *'operarii autem pauci'*, Glossa: *'praedicatores'*; *'Rogate ergo Dominum messis ut mittat operarios in messen suam. Et vocatis duodecim dedit illis potestatem'* etc., et sequitur ibidem Matthaei X^o: *'Hos duodecim misit Iesus'*, Glossa: *'principaliter.'* Et ut dicitur Lucae X^o: *'Post haec autem designavit et alios septuaginta duos et misit eos'* etc. Sed talis impossibilitas, scilicet exercendi actus ecclesiasticos per paucos, durat et ampliatur continue secundum populi multiplicationem. Unde et ibidem adhuc continue subditur: *'Messis quidem multa est, operarii vero pauci'* etc., ut prius. Ergo qua ratione erant additi tunc operarii | novi antiquis, eadem ratione et modo. Tunc autem additi agebant negotia sibi commissum sic quod non oportebat ab eis in illis quae ipsis committebantur, ad superiorem recurrere. Ergo et sic modo agere debent novi additi, videlicet fratres per suum privilegium negotium sibi commissum in privilegio illo, quod super eo non oporteat ab eis ad alios superiores recurrere. Ergo etc.»

Dico quod re vera propter messis augmentum semper necesse fuit et est augere numerum messorum et antiquis addere novos, dicente beato Petro ad discipulos suos in historia quae vocatur Itinerarium Petri, quam descripsit CLEMENS papa, Petri successor: *«Memini Dominum dixisse: 'Messis quidem multa est, operarii autem pauci. Rogate ergo'* etc. *Ecce nunc quae in mysterio dicta sunt adimplentur! Sed et quod dixit,*

scilicet Matthaei VIII: *'Multi venient ab Oriente et Occidente'* etc., Glossa: *'id est ab omni gente ad fidem'*, et hoc pariter, ut videtis, impletur. Propter quod vos deprecor, conservos et coadiutores meos, ut discatis attente praedicandi ordinem, ut possitis salvare animas hominum.»

Sed est advertendum quod messores novos contingit addere praecedentibus antiquis tripliciter: uno modo novos ordines messorum instituendo, alio modo plures in singulis ordinibus constituendo, tertio modo institutis iam in antiquis ordinibus coadiutores tribuendo.

Primo modo a Christo additi sunt septuaginta duo discipuli duodecim apostolis ut operarii secundarii secundi ordinis operariis principalibus primi ordinis. Hoc modo non puto umquam messores additos vel in futurum addendos super illos, qui sunt duobus ordinibus iam dictis institutis a Christo, licet per hunc modum fratres putant se additos praedictis, ut habitum est supra. Unde in istis duobus ordinibus sacerdotum recognoscitur ecclesia novi testamenti pertinere ad Christum, et merito dubitari posset an ad ipsum pertineret, si in ea tertius aut quartus ordo essentialis videretur. Secundum enim beatum Petrum, videndo illos duos solos ordines sacerdotum in ecclesia, ipsa ecclesia veneratur Dominum Iesum Christum ut eorum institutorem et recognoscit illum fuisse prophetam illum de quo dixit Moyses, Deuteronomii XVIII: *«Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum»* etc. Sic enim beatus Petrus in iam dicta Historia CLEMENTIS de hoc ait: *«Nos primos elegit duodecim, quos et apostolos nominavit, et postmodum alios septuaginta duos viros probatissimos, ut vel hoc modo recognita imagine Moysi crederet multitudo, quia hic est quem praedixit Moyses venturum prophetam.»* Consistit autem illa imago in hoc, | quod sicut Moyses instituit rectores populi primo duodecim duces et praeposuit eos duodecim tribubus, ut habetur Numerorum I^o, ubi de illis duodecim sic

dicitur: «*Hi nobiles principes multitudinis per tribus et cognationes et capita exercitus Israhel*», sic Christus primo instituit duodecim apostolos principes omnium ecclesiarum. Postea autem Moyses sub illis duodecim rectores secundarios instituit septuaginta duos sapientes, quos primo suasit ei instituere Iethro, ut habetur Exodi XVIII^a, et hoc «*mense tertio egressionis de Aegypto*», ut habetur ibidem cap.^a XIX^a in principio; quos tamen non instituit statim, sed prius super hoc consuluit Dominum, unde Deuteronomii I^o, ubi Moyses «*quadragesimo anno, undecimo mense, prima die mensis*» egressionis de Aegypto recapitulavit populo quae «*locutus est ei Dominus in Horeb*». Post illud consilium Iethro dixit Moyses: «*Dixique vobis in illo tempore: Non possum solus sustinere vos, quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, et estis hodie sicut stellae caeli plurim<ae>*» etc., ubi expresse tangitur executio consilii Iethro. Unde quod dicitur Exodi XVIII^a, «*Moses fecit omnia quae ille suggesserat*» etc., dicitur ibi per anticipationem, ut intelligamus primo legem datam primo anno egressionis de Aegypto et omnia acta fuisse quae describuntur in Exodo et Levitico, et deinde anno secundo egressionis intelligamus electos fuisse dictos duodecim duces, ut habetur Numerorum I^o. Et sicut Moyses post duodecim duces instituit septuaginta duos sapientes, sic Christus post duodecim apostolos instituit septuaginta duos discipulos, et sic per duos ordines institutos a Christo in principio ecclesiae, recognoscitur in Christo imago Moysi, a quo instituti sunt duo ordines consimiles in principio synagogae. Illi enim duo ordines instituti per Moysen figura erant et imago duorum ordinum instituendorum a Christo. Unde super illud Exodi XVIII^a, «*Moses fecit omnia quae suggessit ille*», dicit ORIGE-

NES, et est in Glossa: «*Haec omnia umbra sunt caelestium mysteriorum et imago futurorum*», et sic quia in ecclesia videmus tantum duos ordines dictos, per hoc recognoscitur ecclesia pertinere ad Christum et Christum fuisse prophetam de quo locutus est Moyses. Ne ergo ecclesia non recognoscatur pertinere ad Christum, neque Christum fuisse prophetam quem praedixit Moyses, nequaquam debet apponi novus ordo messorum in ecclesia super duos ordines institutos a Christo.

Secundo modo, ab initio ecclesiae additi sunt | mессores existentibus prius in dictis ordinibus duobus. Loco enim duodecim apostolorum quamplurimi instituti sunt episcopi, loco vero septuaginta duorum discipulorum instituti sunt innumerabiles sacerdotes parochiales, et de novo quotidie instituuntur quando, crescente populo, unus episcopatus dividitur in duos, et una parochia in duas, et nihilominus non manent nisi duo ordines dicti in ecclesia, per quos in ipsa recognoscitur Christus et impletur illud Psalmi: «*Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram, memores erunt nominis tui, Domine, in omni generatione et generationem*», quod exponens beatus AUGUSTINUS dicit sic alloquendo sanctam ecclesiam universalem: «*Non te putes desertam*» etc., ut habitum est supra in dissolutione rationis 12^{ae} inductae contra <fratres>.

Tertio autem modo similiter additi sunt semper et addendi sunt mессores praexistentibus, non ut principales et ad aliquem | dictorum ordinum pertinentes, sed ut principalium messorum in dictis ordinibus existentium coadiutores, quos APOSTOLUS vocat «*opitulationes*», 1^{ae}

< ad > Corinthios XII°, ubi dicit Glossa: «*opitulationes, id est qui maioribus ferunt opes ut Titus Apostolo vel archidiaconus episcopis.*»

Unde non bene dicere videtur quidam qui dixit, quod quicumque a papa vel ab episcopis vel a maioribus praelatis missi sunt, tenent locum septuaginta duorum discipulorum.

Quod ergo quaerit ille: «Dixissetne Petrus, cum apostolis et discipulis alii adiungebantur: officium istud quod aliis imponitur nobis competit de iure. Quare nobis adiunguntur alii? Non debent adiungi.»

Dico quod immo hoc dixisset si quis voluisset adiungere alios apostolis et discipulis intentione instituendi in ecclesia novum ordinem essentialem super dictos duos ordines; et quod plus est, ut puto, ne hoc factum fuisset, si quis tunc attentasset, se opposuisset; hoc enim facto deficeret significatum novi testamenti a figura veteris testamenti, ut patet ex iam dictis. Bene placuisset tamen Petro, et placuit duodecim apostolis quod eis in alio ordine adiungebantur septuaginta duo discipuli. Placuit etiam et apostolis et discipulis quod in suis ordinibus plurificarentur episcopi et sacerdotes curati, et etiam quod opitulatores utrique ordini adiungerentur | quotquot essent eis necessarii. Ad quod hortatus est Petrus discipulos suos, qui nec de ordine apostolorum nec discipulorum erant, quando, ut iam dictum est, suasit eis ut ordinem praedicandi addicerent, et instituerentur, multiplicata messe, in aliquo dictorum ordinum canonica | institutione, vel saltem fieri possent opitulatores existentium in illis. Quales ordinavit eis adiungi concilium Lateranense, ut qualiter fratres praedicatores et minores adiuncti erant eis pacifice usque ad haec tempora, et qualiter eos praelati ad hoc libenter vellent adiungi, ut in subsidium et adiutorium eorum assumerentur ad exercendum actus pertinentes ad regimen animarum in prae-

dicationibus et confessionibus audiendis. Bene enim verum esse potest quod ordo eorum institutus est ad hoc, quod se disponant et habilitent per studium litterarum et exemplum bonae conversationis, ut tales actus vice praelatorum idonee possent exercere supplendo eorum indigentiae.

Medium ergo quod in praedicta ratione videtur induci pro fratribus multum est contra ipsos. Cum enim dicunt pro eo quod factum erat, quod «ab illis qui hactenus erant additi quando dictum est *'Messis quidem multa'*, non oportebat recurrere ad alios, ergo neque a fratribus, qui modo sunt additi», dico quod non est simile, quia discipuli erant additi apostolis ut ordo secundus essentialis; similiter postmodum in ordinibus eorum additi sunt plures episcopi et sacerdotes; non sic autem modo quicumque opitulatores, quales sunt fratres, ut patet ex dictis; et ideo confessi opitulatores reverti debent ad confitendum eadem sacerdoti, nisi concessum sit eis quod possint confessiones audire et absolvere absque licentia sacerdotum et necessitate revertendi ad proprios sacerdotes, quod nescimus adhuc fratribus fore concessum.

<RATIO 3^a PRO FRATRIBUS>

Tertia ratio talis erat: «Super illud *'licentiatus a proprio sacerdote'* in illa littera «Omnis utriusque sexus», dicit OSTIENSIS in suo Apparatu, exponendo quis sit proprius sacerdos: *'Non solum hoc intelligendum est de parochiali curato, sed etiam de papa et episcopo, nam uterque istorum est proprius sacerdos et immediatus. Si ergo ab aliquo istorum obtinet quis licentiam, sufficit'* etc. Et infra: *'Quid ergo si confiteatur aliquis de licentia eorum absque conscientia parochialis et*

*proprii sacerdotis? Et quidem tenet confessio et absolutio tamquam a suo iudice facta.*⁴ Sed fratres audiunt confessiones et absolvunt de licentia et auctoritate papae, ut dicit eorum privilegium. Ergo tenet eorum absolutio tamquam a suo iudice facta, quia qui facit aliquid auctoritate papae, facit illud ac si papa fecisset. Sed a tali non oportet reverti ad alium sicut neque a papa. Ergo etc.»

Quod | confirmatur per hoc quod beatus DIONYSIUS dicit De caelesti hierarchia, cap.^o XIII° quod «unus de seraphim missus est ad purgandum Isaiam, et tamen erat unus inferioris ordinis purgans virtute superioris, nec oportebat aliquo modo ab isto inferiore recurrere ad superiorem; et dat exemplum commune et universale de summo pontifice, qui multa facit *per ministros suos*.»

Dico quod aliquem licentiarum a proprio sacerdote contingit dupliciter: uno modo ex commissione speciali, qua intelligitur collata potestas absolvendi absque licentia a proprio sacerdote quod etiam non oportet ad eum reverti ad confitendum, et sic ex quadam exemptione populi, et tenet absolutio ab ipso facta ut a suo iudice; alio modo ex commissione generali absque omni exemptione populi.

De licentiatum primo modo dico quod perfecte fungitur vice licentiantis quoad sibi commissum. Unde de confessione facta tali dicit ibidem OSTIENSIS: «*Verumtamen sacerdoti parochiali qui specialiter habet oves suas cognoscere facienda est inde fides; non enim sufficit dicere nisi et probetur.*»

De licentiatum autem secundo modo dico quod non fungitur vice licentiantis nisi quoad illa, quae confert ei ille qui sibi vices suas committit; et a tali, sive fuerit ei facta commissio generalis, sive sub certa forma, qualem dedit dominus Martinus fratribus, nisi confitens fratri | prius

fuerit confessus sacerdoti confitenda fratri, aut ab illo licentiatus, oportet illum reverti ad sacerdotem ad iterum eadem confitenda illi aut obtinere ratihabitionem super confessis. Unde de tali confessore sic licentiato dicit OSTIENSIS ubi prius: «*Sed nec putamus*» etc., ut habitum est supra. Et sic nisi confessus prius fuerit licentiatus a sacerdote aut confessus ei prius, aut non tenet absolutio sibi facta a tali confessore iudice, aut oportet confessum reverti ad eadem confitendum sacerdoti aut obtinere eius ratihabitionem. |

Quod assumit quod «fratres absolvunt auctoritate papae», dico quod verum est pro quanto potestas est illis commissa, et hoc non est nisi ut confessos ipsis oporteat confiteri eadem suis sacerdotibus secundum praedicta, nisi suis sacerdotibus fuerint confessi aut licentiati ab eisdem.

«Quod confirmatur per dictum Dionysii», dico quod aliquis inferioris ordinis bene potest purgare vice eius qui est superioris ordinis, ut non oporteat recurrere ad superiorem, dum tamen hoc fuerit ei absolute commissum, aliter autem nequaquam. Nunc autem non est fratribus commissum ut purgent a peccatis nisi | sub certa forma praedicta, propter quod oportet illam servare secundum modum praedictum.

< RATIO 4^a PRO FRATRIBUS >

Quarta ratio erat talis: «Qui absolvitur ab habente potestatem generalem, non tenetur redire pro absolutione ad habentem potestatem specialem, quia generale includit in se speciale. Fratres autem habent generalem potestatem absolvendi, sacerdotes vero specialem. Ergo etc.»

Dico quod est potestas generalis vel ratione modi committendi in

RATIO 6^a PRO FRATRIBUS

generali, vel ratione eorum quae committuntur, et utroque modo habent fratres generalem commissionem. Propter generalitatem autem secundo modo quemcumque possunt absolvere sacerdotes curati, et a quocumque peccato; similiter et episcopi, qui habent generaliore commissionem quam sacerdotes, et sic generale includit in se actu speciale. Propter generalitatem autem primo modo fratres non possunt absolvere nisi licentiatos vel reversuros ad sacerdotes secundum supra dicta, et tale generale non includit in se speciale, sed potius e converso, quia sacerdos potest absolvere a quo frater, sed confessum sacerdoti non oportet reverti ad alium, sicut oportet confessum fratri secundum praedicta.

<RATIO 5^a PRO FRATRIBUS>

Quinta ratio talis erat: «Qui docet contra summum pontificem, docet errorem. Talis est qui dicit quod confessus fratri debet eadem confiteri sacerdoti, quia per hoc impedit fratres in exercendo officium confessionis, quod papa Martinus prohibet in suo privilegio. Ergo etc.»

Dico quod ille non est censendus alium impedire, qui utendo iure suo repellit alterius iniuriam. Hoc autem modo praelati impediunt fratres ne scilicet iniuriose subripiant iura praelatorum, quando docent quod confessa fratri sunt etiam confitenda sacerdoti. Quare non est censendum, quod contra summum pontificem docent errorem.

<RATIO 6^a PRO FRATRIBUS>

Sexta ratio talis erat: «Quod ordinatur ad alterius expulsionem, illo expulso non amplius potest habere effectum suum circa illud, quia non existente propria materia agens non potest agere. Absolutio ordinatur

ad peccati expulsionem. Quare, cum ipsum expulsum est per absolutionem fratris ut non sit. Ergo etc.»

Dico quod maior vera est de illo quod ordinatur ad solam expulsionem. Nunc autem absolutio sacramentalis non ordinatur ad solam peccati expulsionem, quia expulsio pertinet ad primum eius effectum, et praeter ipsum habet alios secundarios, secundum quod prius exposuimus. Unde, quia expulsio peccati quae proprie est ut peccatum consideratur ratione maculae quae non manet post absolutionem, ideo nec ipso expulso | absolutio iterata habere potest talem effectum circa peccatum. Quia tamen absolutio ordinatur non ad solam peccati expulsionem ratione maculae, sed ad plures effectus alios, | cuiusmodi est absolutio sacramentalis, ut supra diximus et alibi satis declaravimus, non est verum. Et ideo, expulso peccato secundum maculam, bene potest habere effectum circa ipsum in quantum manet secundum reatum aut secundum obligationem, secundum modum supra determinatum.

<RATIO 7^a PRO FRATRIBUS>

Septima ratio talis erat: «Extravaganti de privilegiis 'Qualiter', dicitur: 'Quod aliquibus per unam viam conceditur, indecens est quod per aliam auferatur.' Sic est in proposito, si confessos fratribus oporteat confiteri sacerdotibus per illam clausulam «*Volumus autem*», quia per praecedentia fuit eis concessum quod plene et libere possent absolvere. Ergo etc.»

Dicendum quod non est ita, quia per primam partem privilegii conceditur fratribus quod possunt absolvere, quod non possent nisi haberent hoc ex isto privilegio vel ex alio; et nihil aufert de concessis fratribus illa clausula «*Volumus autem*», immo potius aliquid confert.

RATIO 8^a PRO FRATRIBUS

quia sine virtute praecedentis partis tamquam virtute privilegii non possent absolvere nisi licentiatos a sacerdotibus, cum per istam clausulam, eo quod ipsa salvat ius commune, conceditur implicite eis quod possint absolvere non licentiatos, ut patet ex praedeterminatis, ut sic clausula praecedens propter istam sequentem largius est interpretanda pro fratribus quam sine illa.

< RATIO 8^a PRO FRATRIBUS >

Octava ratio talis erat: « Extravaganti de restitutione spoliatorum 'Pisanis', papa simul duo fieri mandavit, quorum unus modus erat alterius, videlicet quod Pisanos captos ab ipsis restituerent, quod erat ipsa substantia mandati, et quod plene et libere ipsos restituerent, quod erat modus implendi ipsum mandatum. Pisani autem restituerunt captos accepta cautione; papa autem rescribit quod non sunt exsecuti mandatum, quia omiserunt modum, quia non plene et libere restituerunt, quando cautionem acceperunt. Fratribus autem in suo privilegio conceduntur duo, scilicet quod possunt absolvere, et quod plene et libere. Nunc autem, si oporteret confessos eis eadem confiteri sacerdotibus, non esset eis plena et libera potestas absolvendi concessa, quod tamen papa eis expresse concedit. »

Dico quod fratres plene et libere absolvunt non obstante quod confessos eis confitenda sint sacerdotibus; hoc nihil diminuit de fratrum potestate nec tangit eos, sed solum tangit confitentes eis, circa quos papa salvat debitum statuti generalis et restringit eis libertatem evangelii, secundum quod haec omnia patent ex supra determinatis. Unde dico quod fratres ita plene et libere absolvunt modo, quando oportet confessos eis reverti ad sacerdotes confessuros iterato eadem illis, sicut

absolverent si non oporteret eos reverti ad illos, quia potestas fratrum in absolvendo active nullo modo restringitur per illam clausulam «*Volumus autem*», sed solummodo potestas subditorum de absolvendo passive et confitendo. Unde non disputamus in proposita quaestione contra potestatem collatam fratribus, sed contra potestatem quam dicunt fratres esse concessam subditis curatorum.

<RATIO 9^a PRO FRATRIBUS>

Nona ratio erat talis: «Frater est sacerdos proprius, quia habet potestatem absolvendi; quam non habet sacerdos alienus, ut dicit illa littera «*Omnis utriusque sexus*». Absolutus autem a proprio sacerdote est absolutus ab obligatione statuti. Ergo etc.»

Dico quod proprius sacerdos uno modo distinguitur contra communem, qui nullo modo est appropriatus, alio modo distinguitur contra alienum, qui nullo modo est suus.

Sacerdos enim appropriatus dicitur quicumque obligatus est cura alterius, et iste proprie solummodo debet dici proprius sacerdos, ut proprie nullus sit sacerdos proprius nisi curam habens. Et ideo in ecclesia primitiva illi qui a Christo curam habebant sibi commissam, ut apostoli et discipuli, illi soli tunc erant proprii sacerdotes, ceteri autem erant communes, quia tunc ex sola permissione propriorum, scilicet apostolorum et discipulorum, omnes alii communiter sacramenta omnia ministrabant populo, ut supra expositum est. Et hoc modo proprius sacerdos est solummodo papa et episcopus et curam habens ecclesiae parochialis. Sacerdos enim parochialis appropriatus est paro-

chiae, licet sit communis singulis de parochia; episcopus vero est appropriatus dioecesi, licet sit communis singulis de dioecesi; papa autem est appropriatus toti ecclesiae, licet sit communis singulis de ecclesia. Et aliquo istorum modorum sacerdos scilicet proprius: quia aliquo horum modorum est appropriatus, proprie dicitur esse sacerdos proprius.

Sacerdos autem suus quoquo modo potest dici, quicumque potest alium absolvere absque eo quod poenitens ad hoc petat specialem licentiam pro se a sacerdote sibi appropriato. Et hoc modo sacerdotes communes in primitiva ecclesia, alii ab apostolis et discipulis, poterant dici sacerdotes sui respectu cuiuscumque; et hoc modo per privilegium Martini fratres respectu cuiuslibet dici possunt sacerdotes sui, quando eis confitentur. Proprii tamen sacerdotes respectu alicuius nullo modo possunt dici proprie loquendo, quia nullo modo sunt appropriati, sed proprie dicuntur sacerdotes communes, licet fratres et illi de primitiva ecclesia; et aliter papa respectu totius ecclesiae et episcopus respectu suae dioecesis et sacerdos respectu suae parochiae. In primitiva enim ecclesia illi erant communes sine omni appropriatione et obligatione, et ideo nullo modo erant proprii neque appropriati, licet aliquo modo sui. Isti autem, licet sint communes singulis personis de communitatibus sibi commissis, sunt tamen per curam communitatibus et singulis de communitate immediate assignati, et ideo proprie ipsi soli sunt sacerdotes proprii et appropriati. Et respectu istorum fratres sunt sacerdotes communes et non proprii sicut nec appropriati, sed alieni simpliciter, quemadmodum erant sacerdotes communes in primitiva ecclesia, licet quodam modo sui respectu illorum qui nullam habent potestatem absolvendi, sed claves omnino ligatas, qui omnino sunt alieni.

Distinguendum est enim de sacerdote alieno. Est enim quidam sacer-

dos alienus qui nullam habet potestatem absolvendi, qui nec proprius sacerdos nec appropriatus nec suus potest dici, et qui omnino habet claves ligatas ne possit absolvere; alio modo est sacerdos alienus qui nullam curam populi habet, licet concessa sit ei licentia absolvendi, nec refert sive confessi ei debent iterato confiteri curato sive non. Et sic fratres sunt alieni: licet enim sint aliquo modo sui, nullo tamen modo proprii, unde secundum Glossam BERNARDI in illa littera «Omnis utriusque sexus» vocantur sacerdotes alieni, ut habitum est supra. Est enim frater alienus sacerdos respectu subditi ipsi sacerdoti, sicut ipse subditus est alienus parochianus respectu fratris.

Et sic dico ad argumentum, quod sacerdos alienus qui nullo modo est suus, non potest absolvere in ecclesia moderna et de iure communi, quia est ei inhibitum quod nulli fuit inhibitum in primitiva ecclesia, unde in moderna illa enim universaliter est vera de iure communi: «Nullus sacerdos alienus potest absolvere.» Frater autem, qui est sacerdos alienus, etsi non potest absolvere de iure communi, potest tamen ex privilegio, quod nullo modo dat ei quod sit sacerdos proprius, sed solummodo quod est quodammodo suus, et sic quod sit minus alienus quam sit ille qui non potest absolvere omnino. Ambo tamen vere sunt alieni, secundum quod dicit INNOCENTIUS IV^{us} in praedicta littera «*Etsi animarum.*» Loquens enim universaliter fratribus et religiosis sic ait: «*In virtute oboedientiae districte praecipimus, quatenus parochianos alienos sine sui sacerdotis licentia ad poenitentiam nullatenus admittatis, cum, si quis alieno iusta de causa sua voluerit confiteri peccata, secundum statuta concilii generalis prius postulare et obtinere licentiam debeat a proprio sacerdote vel saltem primo sibi confiteri.*» Ex quo patet quod vanum est quod dicunt fratres, quod secundum modum

RATIO 10^a PRO FRATRIBUS

privilegii non dixit: «*Volumus autem quod qui fratribus confitebuntur, suis propriis sacerdotibus <confiteri teneantur>*», sed dixit: «*suis sacerdotibus parochialibus*», ne dominus papa videretur insinuare quod fratres non sint proprii sacerdotes sicut illi de quibus dicitur in statuto generali «*suis propriis | sacerdotibus*», ubi non dicitur «*sacerdotibus parochialibus*.» Quod fratres essent sacerdotes proprii de quibus loquitur statutum, licet non parochiales de qualib<us> loquitur privilegium, quasi ex hoc nituntur arguere quod sint proprii sacerdotes de quibus loquitur statutum, | licet non sint sacerdotes parochiales de quibus loquitur privilegium, secundum quod antiqua scripta edita a fratribus dicunt fratres esse proprios sacerdotes, quod nequaquam verum est.

<RATIO 10^a PRO FRATRIBUS>

Decima ratio talis erat: «Legislator non potest concedere privilegium aut condere statutum, ad quod sequitur in ecclesia subtractio debitae reverentiae et oboedientiae inferiorum ad suos superiores, aut universaliter destructio ordinis ecclesiastici, quia hoc est magnum inconveniens et contra ius naturale et divinum, contra quod legislator nihil statuere potest aut concedere aut dispensare; puta, quod furioso existenti actu in furia reddendus sit gladius, quem deposuit. Si enim legislatori statuenti generaliter quod gladius deponenti reddendus est, talis casus occurreret, ipsum legis director excipiendum a statuto generali iudicaret, secundum veridicam doctrinam PHILOSOPHI V^a Ethicorum. Sed secundum

intellectum fratrum, ut dicunt praelati, ad privilegii ipsorum concessionem sequitur in ecclesia subtractio debitae reverentiae, etc. Ergo legislator, ut papa, tale privilegium secundum intellectum et voluntatem fratrum non potest concedere. Consequens falsum est, ergo et antecedens. Consequentis falsitas patet, quia tale privilegium concedendo non concedit papa nisi quod suum est, cum ipse sit omnium curatus immediatus.»

Dico quod maior propositio, quae videtur facere pro fratribus, distinguenda est, quia ex aliquo, puta ex statuto vel privilegio, inconveniens aliquod sequitur dupliciter: uno modo per se et ex natura statuti aut ipsius privilegii, alio modo per accidens, non ex natura statuti aut privilegii, sed ex alio extrinsecus | subveniente.

Primo quidem modo inconveniens non sequitur ex statuto aut privilegio, nisi ipsum statutum aut privilegium in se sit inconveniens et contra divinum ius et natura < m >. Verbi gratia, si statueretur quod gladius depositus a furioso in omnem eventum esset reddendus etiam ipsi existenti in furia; sequeretur enim ex hoc per se quod se ipsum occideret, scilicet hora furiae, vel alium.

Secundo autem modo bene quandoque sequitur inconveniens ex statuto vel privilegio existente in se iusto et aequo, saltem in casu. Verbi gratia, si statueretur quod gladius depositus a furioso redderetur fratri suo sano, ex hoc non sequeretur inconveniens dictum, nisi ex prava dispositione occulta huius sani, qua gladius sibi redditum vellet tradere furioso, ut vel se vel alium occideret.

Dico ergo quod statutum vel privilegium ad quod primo modo sequitur inconveniens dictum, scilicet subtractio debitae reverentiae etc., non potest concedere legislator, quicumque fuerit ille, quia esset contra ordinem naturae et divinae iustitiae, ut dictum est in probatione dictae maioris propositionis. Unde dicendum esset sic statuenti aut privile-

gium concedenti, quod dicit PAULUS APOSTOLUS <ad> Galatas II°: «*Licet angelus de caelo evangelizet vobis praeter quod evangelizatum est vobis, anathema sit.*» Ex tali enim statuto generali vel privilegio periclitaretur ecclesia, et ideo non potest. Unde dist. ^o XL^a, cap. ^o «*Si papa*», super illo «*quia cunctos ipse iudicaturus a nemine est iudicandus nisi deprehendatur devius a fide*», dicit Glossa: «*Certe credo quod si notorium est crimen eius quodcumque, et inde scandalizatur ecclesia, et incorrigibilis sit, quod inde possit accusari. Hic tamen specialiter fit mentio de haeresi, quia etsi occulta esset haeresis, de illa possit accusari, sed de alio occulto crimine non posset.*» Et tunc quaerit Glossa: «*Nūquid papa posset statuere quod non posset accusari de haeresi?* Respondeo: non, quia ex hoc periclitaretur tota ecclesia.»

Statutum autem vel privilegium ad quod secundo modo sequitur inconveniens dictum, scilicet subtractio debitae reverentiae etc., an hoc posset statuere aut concedere legislator, super hoc distinguendum puto de potentia absoluta et ordinata. Licet enim circa Deum non contingat distinguere inter potentiam absolutam et ordinatam — «*Deus enim eo quod peccare non potest, nihil potest de potentia absoluta, nisi illud possit de potentia ordinata*: omnis enim potentia sua, quocumque modo vadit in actum, ordinata est; si enim Deus Iudam damnavit et Petrum salvavit de potentia absoluta et ordinata | secundum regulam iustitiae, si possit Iudam salvare et eum a damnatione revocare, et Petrum damnare atque eum a salute repellere, hoc non potest de potentia absoluta, quin

etiam hoc possit de potentia ordinata *secundum* regulam *iustitiae*, sed alterius quam praecedentis, secundum quam unum hactenus damnavit et alterum salvavit, prout hoc satis declaratur in nostro XI°. Quodlibet —, circa hominem tamen purum bene contingit distinguere inter potentiam absolutam et ordinatam. Homo enim purus eo quod peccare potest, aliquid potest, large accipiendo potentiam, de potentia absoluta, quod non potest de potentia ordinata: de potentia enim absoluta agere mala culpae quae non potest agere de potentia ordinata.

Dico ergo de legislatore, qui est homo purus potens peccare et malum agere, quod de potentia absoluta bene potest statuere vel privilegium concedere, ad quod sequitur secundo modo inconveniens praedictum, et hoc ideo, quia in antecedente non statim apparet consequens. Cuiusmodi, ut puto, est privilegium fratrum secundum eorum intellectum, dicente OSTIENSI: «Si quilibet posset sibi confessorem eligere et non oporteret eum habere confessorem determinatum, hoc esset ecclesiis nimis iniuriosum, et contingeret inde disrupti nervum ecclesiasticae disciplinae et quemlibet esse acephalum.» Et hoc quemadmodum iniuriosum esset, XCIII^a dist.^a, cap.^a «*Oboedientiam*» et cap.¹⁰ sequentibus, et similiter quemadmodum iniuriosum esset episcopis, si sub eorum oboedientia non essent clerici, secundum quod ibidem scribitur in cap.¹⁰: «*Nulla | ratione clerici aut sacerdotes habendi sunt qui sub nullius episcopi disciplina et providentia gubernantur. Tales enim acephalos, id est sine capite, prisca consuetudo nuncupavit.*»

Et sic dico quod papa de potentia absoluta potest tale privilegium fratribus concedere, quia ad ipsum ex natura talis privilegii sive per se non sequeretur dictum inconveniens, quia non sequeretur, si homines in tali statu essent in quali erant ab initio homines primitivae ecclesiae, in qua erant communes sacerdotes; qui tunc congruebant propter mag-

nam sacerdotum et populi devotionem, quando sacerdotes non «*quaerebant circa populum quae sua erant sed quae Iesu Christi*», nec e converso populus circa sacerdotem. Sed modo, quando «*refrigitur caritas multorum et abundat iniquitas*», tale inconveniens de facili sequeretur, et sic per accidens, scilicet ex prava sacerdotum dispositione et populi, et eorum indevotione. Unde dico quod papa posset de potentia eius absoluta modo tale privilegium fratribus concedere, et quod plus est, puto quod posset ecclesiam | modernam ad statum primitivum in quo regebatur de communi sacerdotum consilio, reducere, hoc tamen salvo quod essent semper episcopi, sicut tunc erant apostoli superiores aliis in ecclesia, et similiter curati, sicut tunc erant discipuli. Quod enim omnino non essent episcopi nec parochiales sacerdotes in ecclesia loco apostolorum et discipulorum, ut duo ordines instituti a Christo in ecclesia omnino demolirentur, magnum inconveniens esset. Et an aliquis homo purus hoc poterit facere, ipse dominus papa viderit et iudicet. De hoc enim videtur loqui beatus BERNARDUS, libro III° Ad Eugenium papam sic inquit: «*Erras si, ut summam, ita et solam institutam a Deo existimas tuam apostolicam dignitatem. Non tua potestas sola est a Domino, sed et mediocres sunt et inferiores.*» Idem in eodem: «*Honorum et dignitatum gradus et ordines quibus-cumque suos servare positi estis. Nunc autem subtrahuntur abbates episcopis, episcopi archiepiscopis etc. Bonane species haec? Nimirum si excusari queat opus. Sicut facitendo probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed iustitiae forte non ita. Facitis hoc quia potestis, sed utrum et debeatis quaestio est.*» Ecce plana distinctio inter potentiam absolutam et ordinatam apud dominum papam, quando beatus Bernardus aliquid facitendo ostendit se habere plenitudinem potestatis, quam appello potentiam absolutam, super quo dubitat an habeat potentiam iustitiae,

quam appello potentiam ordinatam. | Quod si ita est in exemptionibus particularibus, quod secundum Bernardum dominus papa aliquid possit in eis de potentia absoluta quod non possit de potentia ordinata, multo fortius ergo et in exemptione universali, qua fratres volunt eximi a praelatis omnem populum subiectum illis secundum praedictum modum.

Videat ergo dominus papa an possit de potentia ordinata secundum regulam iustitiae talem exemptionem populo concedere super confessione ab ipso facienda fratribus; an potius posset timere illud si eam faciat quod supra dictum est: *«Si papa suae et fraternae salutis»* etc. Unde si beatus Bernardus suo tempore sic se opposuit exemptionibus sive dispensationibus particularibus, quantum, quaeso, opponeret se modo, si viveret, universali exemptioni populi quam petunt fratres? Quid autem beatus BERNARDUS sentiat ex tali dispensatione profuturum, si fiat, ipsemet bene exponit ibidem, quasi ex praedictis arguendo contra se ipsum, sic inquit in persona domini papae loquentis ad ipsum et ipso respondente | : *«Quid?, inquis, prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Non sum ego tam rudis ut ignorem vox dispensatores, sed in aedificationem, non in destructionem. Deinde quaeritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur.»* Ubi necessitas urget, excusabilis est dispensatio; ubi utilitas provocat, dispensatio est laudabilis. Utilitas, dico, non propria sed communis. Nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio est, sed crudelis dissipatio.» Unde in talibus dispensationibus et exemptionibus faciendis circa populum in privilegio fratrum, non debet dominus papa tam intendere propriam utilitatem fratrum quam publicam totius populi.

Sed si forte contingeret quod dominus papa fratribus tale privile-

gium, ut affectant habere, daret et per illud moderno tempore populum a iurisdictione praelatorum universaliter eximendo, reduceret ecclesiam in quantum tangit fratres, ad statum primitivum, puto, quod supplicandum esset ei humiliter in principio ab universis episcopis et praelatis curam habentibus, quod dictum privilegium revocaret, et esset ei exponendum a viris litteratis qualia inconvenientia ex hoc sequerentur, quod, si forte facere nollet, timendum esset, ne satis cito schisma maximum et inoboedientia subiectorum ad superiores suos oriretur, nisi aliter ecclesiae Dei cito provideretur.

Dico ergo quod, loquendo de potentia ordinata secundum regulam iustitiae, qua scilicet papa concedendo tale privilegium non peccaret si ipsum concederet, an ipse isto tempore tale privilegium concedere possit fratribus, ego non video nec assero, ne forte veritati contrarier, non tamen denego, ne videar *«ponere os in caelum.»* Sed ipse dominus papa viderit et iudicet, sua enim interest! Et sic, eo modo quo in praedicto argumento maior propositio est vera sive antecedens est verum, vera est conclusio sive consequens, et eo modo quo est falsa, et conclusio est falsa.

< RATIO 11* PRO FRATRIBUS >

Undecima ratio talis erat: «De poenitentia, dist.* 1*, cap.* *«Quem poenitet»* dicitur: *«Quaere sacerdotem qui sciat ligare et solvere.»* Est ergo confessor in electione, nec est aliquis obligatus ad determinatum confessorem. Sed non propter aliud oportet redire ad confitendum sacerdoti, nisi quia sacerdos est determinatus. Ergo etc.»

Dico quod dictum illud intelligitur in aliis, ordine ecclesiastico salvo de semel confitendo | suo sacerdoti vel alteri de eius licentia, quem

quaeret sibi ut dicitur in argumento. Ubi super illud «*Quaerat sacerdotem*», dicit Glossa: «*Si enim parochianus eius non est, eius qui praest, consensu talem adeat*», ut in dist.^s VI^a, «*Placuit*», et Extravaganti de poenitentiis et remissionibus, «*Omnis utriusque sexus.*»

<RATIO 12^a PRO FRATRIBUS>

Duodecima ratio talis erat: «*NICOLAUS* papa dicit in fine Expositionis regulae fratrum minorum: 'Universis *districte praecipimus*, ut *contra regulam et statutum fratrum praedictorum sive contra praemissa per nos statuta, ordinata et approbata non dogmatizent, scribant, determinent.*' Sed idem papa alibi in Regulae expositione approbavit usum quem fratres minores observant. Quare cum fratres minores utuntur suo privilegio modo contrario quam vos determinatis, male ergo determinatis, quia contra praeceptum domini papae. Ergo etc.»

Dico quod illi qui obsistunt fratribus in usu privilegii sui quem volunt observare ex parte confessantium eis, dicendo quod tenentur eadem confiteri suis sacerdotibus, non determinant contra papae prohibitionem, sed potius secundum praeceptum | eis. Ad hoc dominus MARTINUS vult confitentes fratribus per eosdem exhortari quando dicit «*Quodque iidem*» etc., ut habitum est supra.

Quod dicunt, in hoc «*papam approbasse et confirmasse usum fratrum*», dico quod verum est in eis quae pertinent ad eorum regulam, sed quod approbat omnem usum eorum circa privilegia prius concessa et similiter concedenda eis in posterum, et circa quaecumque alia, ut nullus eis in aliquo possit contradicere, ut si sacra Scriptura in perverse exponendo eam velint uti secundum suam expositionem in disputationibus et praedicationibus, sic ut nullus eis in hoc audeat contradicere, vos

qui scriptum hoc legeritis, ipsi iudicate! Unde, salva gratia sua, ut mihi videtur, frater ille qui argumentum hoc proposuit, ausus est nimium *«alas suas extendere»*, et bene explicavit se affectare quod fratres sic essent exempti, nec alicui liceret quoad omnia sua privilegia exponere, sicut fratres minores sunt exempti quoad Expositionem regulae ipsorum, quam tradidit eis papa NICOLAUS. Quod scilicet, sicut nemo in lectionibus, disputationibus, determinationibus aut scriptis possit eam exponere nisi grammaticae, similiter sic essent exempti quoad alia | sua privilegia, quod scilicet nemo nec in lectionibus, nec in disputationibus, nec in determinationibus, nec in praedicationibus, nec in scriptis possit exponere nisi grammaticae. Quod tamen non est factum circa Evangelia Christi; quod re vera conveniens est, quia in eis tam indubitata veritas est, quod nullus haereticorum in tantum eam potest depravare, quin inveniatur sufficientes defensores catholicos. Unde Evangelia discussionem non refugiunt, quia de veritate sua non diffidunt.

<RATIO 13* PRO FRATRIBUS>

Decima tertia ratio talis erat: «Nullum aliorum sacramentorum a poenitentia iteratur circa eandem materiam, quia non baptismus circa eundem baptizatum, nec confirmatio circa confirmatum eundem, nec sacramentum eucharistiae circa eandem hostiam consecratam, nec ordo idem circa eundem ordinatum, nec matrimonium circa eosdem coniuges, nec extrema unctio circa eundem infirmum eadem infirmitate; quare nec confessio circa eundem confessum quoad eadem peccata.»

Quomodo et quae sacramenta iterari possint, alias latius declaravi, et

quomodo et quare inter omnia sacramenta sacramentum poenitentiae est maxime iterabile propter iterabilitatem peccatorum actualium, quae sunt propria materia eius. Quod circa eandem materiam secundum idem et ratione eiusdem penitus et omnino aliquod sacramentum iteratur sive iterari possit, non est verum. Quaedam tamen bene iterantur circa eandem materiam, aliqua mutatione facta circa aliquid quod fuit materia eius prius, verbi gratia homo infirmus, qui est propria materia extremae unctionis, postquam semel fuerit ipse inunctus, si morbus eius post magnum temporis intervallum in tantum sit alteratus, sive ipse in quantum est morbidus, ut verisimiliter praesumatur fore debilitatus in tantum, quod notabiliter festinet plus quam paulo ante ad mortem, occasione illius morbi debet iterato inungi. Similiter altero coniugum decedente, superstes bene est iterato materia coniugii contrahendi cum alio.

Sic dico in proposito quod peccata sunt propria materia confessionis et absolutionis, sed hoc non ut habent esse in actu fiendi, sive ut sunt alicuius secundum actum fiendi. Nemo enim absolvi potest a peccato quod iam actu committit, quia pro illa hora non est poenitens de illo peccato, sed potius est consentiens in illum, immo propria materia confessionis et absolutionis sunt peccata praeterita, prout scilicet aliquando fuerunt secundum actum alicuius, | sed non sunt pro hora qua poenitens est et confitetur illa. Unde confitens in confitendo dicit: «Ego sic et sic peccavi, sive ego commisi tale peccatum», non autem dicit: «Ego sic pecco, sive ego committo tale peccatum». Attamen sic confitendo non confitetur peccatum nisi quod suum est et prout suum est, licet alio modo suum sit quam secundum actum peccandi, scilicet vel secundum maculam, vel secundum reatum, vel secundum pronitatem,

vel secundum obligationem, vel secundum recordationem, secundum quod de his modis habitus est sermo superius.

Sed peccatum secundum quod habet esse alicuius secundum maculam, non est materia propria confessionis et absolutionis nisi semel, quia in absolutione quacumque aut nihil peccati omnino abluitur, aut totum simul abluitur; et consimiliter prout habet esse alicuius secundum obligationem, quia aut tota obligatio simul solvitur aut nihil ipsius solvitur.

Prout autem peccatum habet esse alicuius secundum reatum et pronitatem, bene est materia confessionis et absolutionis pluries, sed hoc nequaquam confitente existente in | eodem statu reatus aut pronitatis, quia quaelibet absolutio sacramentalis aliquid diminuit de reatu et de debito poenae pro peccato, et similiter diminuit aliquid de pronitate ad peccandum derelicta ex peccato secundum reatum. Et sic peccatum semper potest esse materia confessionis et absolutionis secundum reatum et pronitatem, quousque debitum poenae pro peccato perfecte est solutum, et quousque tota pronitas ex peccato derelicta fuerit exhausta. Profecto adhuc peccatum quod semel homo commisit, ipso superstite in statu vitae praesentis, semper sic manet eius secundum recordationem ut possit esse materia sacramentalis confessionis et absolutionis, virtute cuius, si aliquid adesset de macula aut reatu aut pronitate, ablueretur, aut si nihil horum adesset, nec quoad ipsa aliquid operaretur, sine effectum tamen non esset, quia semper aut gratiam inferret novam, aut inventam augeret; et hoc semper magis et magis in diversis absolutionibus, ut secundum hoc ille qui absolvitur numquam sub diversis absolutionibus est in eadem dispositione.

Et sic in iteratione sacramenti poenitentiae non apponitur olim sanato iterum sanativum cataplasma, neque aegroto curato iterum propinatur medicina laxativa, aut mors eius qui per poenitentiam vivit, iteratur, aut peccatum oculis Dei absconditum denudatur, ut quidam dicunt, quoniam, sicut curatus a morbo corporali non statim curatus

est a sequelis morbi, neque ad perfectum vigorem corporalis virtutis est reparatus, sed oportet adhuc circa eum contra sequelas morbi perfecte amovendas et pro virtute corporali re-paranda aliqua medicinalia apponere, sic curatus a morbo spirituali peccati non statim perfecte curatus est a sequelis eius, quae sunt reatus et pronitas, neque ad perfectum vigorem spiritualis virtutis est restitutus, sed oportet adhuc contra illas sequelas ad eas perfecte amovendas et pro illa virtute reparanda, medicinam sacramenti poenitentiae iterato apponere, quae gratiam augmentat et qua pronitas illa penitus amovetur, et virtus spiritualis perfecte reparatur. Et sic, licet poenitentia primo adhibita ad delendum maculam peccati proprie est curativa aegroti et cataplasma sanativum, sive medicina laxativa et evacuativa peccati, tamen poenitentia iterata non sic; ipsa enim tantum est curativa convalescentis a sequela morbi peccati et cataplasma sanativum et laxativum illius, aut saltem per gratiae augmentum est reparativum spiritualis virtutis. Et sic non semper adhibetur iterata poenitentia sive poenitentiae sacramentum, quia mors peccati non iteratur, sic quod iterum prius oporteat mori per peccatum, si debeat poenitentia iterari, sed quia mortuo peccato adhuc manet bene eius sequela per sacramentum poenitentiae abolenda. Unde non bene dicunt aliqui dicentes quod si peccatum post absolutionem eius esset suum obligatione, sequeretur quod peccatum revivisceret: peccatum enim bene manet suum obligatione, ipso iam mortuo per absolutionem secundum maculam, sicut et bene manet suum reatu et pronitate, ut expositum est supra.

<RATIO 14^a PRO FRATRIBUS>

Quarta decima ratio talis erat: «In unam materiam sufficit unam formam inducere. In confessione autem materiale est quod est ex parte confitentis, quod autem est ex parte confessoris est formale. Nunc autem sufficit in unam materiam unam formam inducere, quare contra peccata semel commissa et confessa sufficit una absolutio. Ergo etc.»

Dico secundum iam dicta, supponendo vera esse proposita in argumento, quod scilicet ad confessionem semel factam contra peccata semel confessa et commissa sufficit una absolutio, dum tamen absolvens sit sufficiens sua absolutione inducere omnem effectum qui natus est introduci absolutione sacramentali. Quare, cum frater ex suo privilegio non sufficit sive non est potens sic absolvere, ut confessus ei non maneat obligatus ad confitendum eadem sacerdoti secundum praedicta, nec etiam virtute sacramenti tamen semel exhibiti inducitur omne quod | natum est introduci absolutione sacramentali, ut omnis reatus et pronitatis abolitionem et perfectum caritatis augmentum, ideo non semper unica absolutio sufficit adhibita semel unice confessioni, sed ad perfecte ef-/fectum sacramenti poenitentiae exsequendum quoad illa quae natum est efficere in eis quae pertinent ad effectus poenitentiae secundarios, quandoque necesse est pluribus confessionibus plures absolutiones adhiberi.

<RATIO 15^a PRO FRATRIBUS>

Quinta decima ratio talis erat: «Delegatus maior est ordinario in causa sibi commissa. Fratres delegati sunt domini papae in causa poenitentiali. Maiores ergo sunt in illa ordinario, sed pro absolutione

recipienda iterato non oportet recurrere a maiore ad minorem. Ergo etc.»

Dico ad hoc, secundum quod dixi in Quodlibet nostro XI, q.^a de patre, quod illud intelligitur de delegato in causa sibi commissa quoad hoc quod, causa incepta coram delegato, non potest ordinarius ad eam manum mittere, sed delegatus potius potest ordinarium cogere ut sententiam suam demandet executioni. Si tamen delegato demandetur causa sub certa forma, scilicet quod sententiam latam ab ipso et omnem processum oporteat ostendi ordinario et ab ipso confirmari ad hoc quod valeat, oportet formam illam observari. Consimiliter dico in proposito, quod fratres postquam inceperunt aliquem audire in confessione, aut aliquis ut confiteatur eis accedere | voluerit ad ipsos, ordinarius nec illum nec istum in hoc potest impedire, formam tamen certam super hoc insertam privilegio fratrum oportet eos conservare, quae est quod confessi eis post confessionem ipsis factam, nihilominus teneantur eadem sacerdotibus suis parochialibus confiteri, secundum superius dicta.

<RATIO 16^a PRO FRATRIBUS>

Sexta decima ratio talis erat: «Simile videtur esse de accusatione criminis, instauranda super eiusdem criminis absolutione in foro contentioso et in foro poenitentiali. Sed super illis criminibus super quibus

aliquis fuit accusatus et absolutus in uno foro contentioso, non debet fieri replicatio accusationis et absolutionis in alio, ut Extravaganti de accusationibus, cap.^a *'De his'*. Ergo et similiter super illis criminibus super quibus aliquis fuit accusatus et absolutus in uno foro poenitentiali coram uno iudice, non debet fieri replicatio accusationis et absolutionis in alio coram alio iudice. Ergo etc.»

Dico quod verum est | quod actum coram uno iudice non debet replicari per aliam accusationem et absolutionem coram alio ad eundem effectum; sic enim nullum sacramentum circa eandem materiam replicatur, ut iam supra dictum est; ad alium autem effectum bene potest super eodem crimine fieri accusatio et absolvi in duplici iudicio. Puta, si quis crimen homicidii committendo offendit Deum et proximum, utrique ad emendam obligatus est, et sic, licet accusando se in foro poenitentiae absolvitur a macula peccati et obligatione erga Deum, tamen bene potest super eodem adhuc accusari in foro exteriori et absolvi ab obligatione erga proximum. Unde in dicta littera super illo: *«Non potest accusatio replicari»*, dicit Glossa: *«Si autem poenitentiam egisset occulte, quoad Deum absolutus est, sed accusatio in iudicio facienda non cessat propter hoc.»* Quare, licet a fratre ut a iudice delegato sub certa forma quis sit absolutus ab aliquo peccato, quoad obligationem debiti erga Deum, nullum tamen est inconveniens iterum absolvi ab eodem quoad obligationem debiti erga hominem, secundum quod haec patent ex supra determinatis. Idcirco ego dixi et adhuc dico

TRACTATUS. PARS III

quod confessio facta ipsis fratribus ut iudicibus delegatis replicanda est sacerdotibus ut iudicibus ordinariis, et ab eisdem iterata absolutio est obtinenda, vel nihil est quod factum est per fratres circa non licentiatos a sacerdotibus, vel non confessos prius eisdem.

* * *

Haec, ut puto, est summa eorum quae tacta sunt circa hanc materiam a quattuor annis iam elapsis, postquam illud privilegium fratrum «*Ad uberes fructus*» etc. coepit ventilari, aliis privilegiis eorum manentibus intactis omnino. Si qua autem contra haec determinata fratres invenerint proponenda, in scriptis reponant, ut videre possint qualiter eis respondeatur. Fiat, fiat. Amen.